Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre

Møteinnkalling

Utvalg:	**Rondane-Dovre nasjonalparkstyre**
Møtested:	Smuksjøseter fjellstue; Sel
Dato:	12.09.2025
Tidspunkt:	10:00

Eventuelt forfall må meldes snarest til nasjonalparkforvalter. Vararepresentanter møter etter nærmere beskjed.

- Kopi av e-post med vedlegg fra styreleder blir behandlet som sak under Eventuelt.
- Orientering - status tiltak i verneområdene 2025.

Saksliste

Utvalgs-saksnr	Innhold	Lukket	Arkiv-saksnr
ST 25/2025	Godkjenning av innkalling og valg av medlem til å skrive under protokoll		
ST 26/2025	Sak - uttalelse - høring - forslag til forskrift om atferdsregler og parkering på og ved Tjønnbakkvegen ved Reinsbommen og på Spranget		2025/7848
ST 27/2025	Sak - Rondane NP - Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane nasjonalpark - 2019 - 2025 - evaluering		2025/8724
ST 28/2025	Saksframlegg - forslag - plan for tiltak - vedlegg - forvaltningsplan for Rondane og Dovre nasjonalparker med tilliggende verneområder og Hemmeldalen naturreservat		2020/12316
ST 29/2025	Saksframlegg - besøksstrategi - Rondane NP - oppdatert 2025		2020/12316
ST 30/2025	Sak - 2. gangs behandling - Forvaltningsplan for Rondane og Dovre nasjonalparker med tilliggende verneområder og Hemmeldalen naturreservat - utkast til faglig godkjenning		2020/12316
ST 31/2025	Delegerte vedtak		
DS 44/2025	Delegert sak - dispensasjon - Grimsdalen LVO - transport på Grimsdalsvegen før ordinær åpningstid - beitebruk - Bergsgrende sankelag		2025/5978
DS 45/2025	Delegert sak - dispensasjon - Rondane NP - Frydalen LVO - Flakkstjønna NR - mai 2025 - barmark - skadefelling av ulv - løs hund - viltkamera - Nord-Fron - Sør-Fron - Ringebu		2025/6666
DS 46/2025	Delegert sak - dispensasjon - Grimsdalen LVO - barmark - Haverdalsvegen - måsåbu ved Einsethø - Geir Arne Hegge		2025/5914
DS 47/2025	Delegert sak - avslag - Frydalen LVO - bilveg - Spranget - Motion Blur Films		2025/6274
DS 48/2025	Delegert vedtak - dispensasjon - Hemmeldalen NR - snødekt mark - transport av materialer til vedlikehold - retur av bygningsavfall - Nordvi seter - Nedre Hemmeldalen - Hans Næss Olstad		2025/4780
DS 49/2025	Delegert sak - dispensasjon - Rondane NP - Frydalen LVO - Flakkstjønna NR - juni 2025 - barmark - skadefelling av ulv - løs hund - viltkamera - Nord-Fron - Sør-Fron - Ringebu		2025/6667
DS 50/2025	Delegert sak - endra vilkår - Rondane NP - barmark - gravemaskin - vedlikehold av støttemur - Rondvassbu turisthytte - DNT Oslo og Omegn		2025/5033

DS 51/2025	Delegert vedtak - dispensasjon - Rondane NP - båndtvangbestemmelsene - taksering av hønsefugl - Sel fjellstyre - Vulufjell fjellstyre	2025/6611
DS 52/2025	Delegert sak - dispensasjon - Rondane NP - 2025 - barmark - tiltak på sti - reparere steinklopper - Smuksjøseter - Peer Gynt hytta - Søre Kjondalsbekken	2025/7658
DS 53/2025	Delegert sak - endra vilkår - utsatt frist for gjennomføring - Rondane NP - barmark - gravemaskin - vedlikehold av støttemur - Rondvassbu turisthytte - DNT Oslo og Omegn	2025/5033
DS 54/2025	Delegert sak - dispensasjon - Hemmeldalen NR - Hovdsjømyrene NR - 030725 - 150725 - skadefelling av ulv - løs hund - Vestre Åmot beitelag - Åmot kommune	2025/8030
DS 55/2025	Delegert sak - dispensasjon - Rondane NP - Grimsdalen LVO - barmark - uttransport av felt elg og hjort - Svartdal og Skogsæter grunneierlag - Svein Opstads jaktlag	2025/7932
DS 56/2025	Delegert sak - dispensasjon - Grimsdalen LVO - enkel utbedring av trapp / inngangsparti - Rasmuskvea - 86/1/3 - Fridtjov Vigerust	2022/6210
DS 57/2025	Delegert sak - dispensasjon - Rondane NP - felling av trær ved Vuludalsbua - Sollia fjellstyre	2025/8065
DS 58/2025	Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - salting av veg - Spranget til Rondvassbu - DNT Oslo og Omegn	2025/8213
DS 59/2025	Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - 2025 - 2028 - taksering av hønsefugl i båndtvangstiden - Sollia Fjellstyre	2025/8259
DS 60/2025	Delegert sak - Hemmeldalen NR - dispensasjon - 07. - 14.08. 2025 - skadefelling av ulv - bruk av løs hund - Hamar - Ringsaker - Åmot	2025/8676
DS 61/2025	Delegert sak - Hemmeldalen NR - Hovdsjømyrene NR - dispensasjon - 2025 - 08. - 15.08.25 - skadefelling av bjørn - løs hund - motorferdsel - Hamar - Ringsaker - Åmot - Stor-Elvdal	2025/8712
DS 62/2025	Delegert sak - Rondane NP - Myldingi NR - dispensasjon - motorferdsel - bilveg - Bjørnhollivegen - 2025 - Jeessaa AS - Folldal kommune	2025/8773
DS 63/2025	Delegert vedtak - dispensasjon - Dovre NP - Grimsdalen LVO - innsamling av lav - Stiftelsen Biofokus	2025/8564
DS 64/2025	Delegert sak - Rondane NP - avslag - 2025 - drone - filmprosjekt - Viktor Björnström	2025/8981
ST 32/2025	Referatsaker	
RS	Referat fra dialogmøte - 270525 - Frydalen LVO - oppsetting og drift av vegbom - Peer Gynt seterveg	2021/6734

RS	Rapport 2025 - istandsetting av ny bru - Rondane NP - Frydalen LVO - snødekt mark - tiltak - brua ved Jøråfossen - Kvamsfjellet Vel	2024/9485
RS	Svar - mottatt tips vedr. sak ST 7/2025	2024/13316
RS	Svar - skjøtselsbehov i Rondane	2024/11327
RS	Mottatt rapport 2025 - Rondane NP - Frydalen LVO - barmark - transport av materialer og utstyr - kjørespor - Spranghaugen - Ula bru - DNT Oslo og Omegn	2025/5555
RS	Spørsmål om kart - villrein - Dovre NP - nytt vannkraftverk - Einbugga - Blåfall AS	2025/6962
RS	Grimsdalen LVO - ferdselsteller - Amparo Solutions AS - krav om heving av kjøp/anskaffelse - Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	2024/4969
RS	Tilbakemelding - Grimsdalen LVO - reklameskilt på Grimsdalshytta	2025/7968
RS	Status - Grimsdalen LVO - ferdselsteller - Amparo Solutions AS - krav om heving av kjøp/anskaffelse - Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	2024/4969
RS	Forvaltningsplan for Rondane og Dovre nasjonalparker med tilliggende verneområder og Hemmeldalen naturreservat - møte med Miljødirektoratet 14.08.25 - oppsummering	2020/12316
RS	Veiledning om skjøtsel og fjerning av merking av stier - Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	2025/8895
RS	Tilbakemelding - Grimsdalen LVO - reparasjon av tak på kokhus - gbnr. 86/1/19 - Dovre kommune - Eivind Haugom	2025/8978
RS	Behov for styrking av tiltaksmidler og stillingsressurser til forvaltningen av verneområdene i Innlandet og nasjonalt	2024/12895
ST 33/2025	Eventuelt	

ST 25/2025 Godkjenning av innkalling og valg av medlem til å skrive under protokoll

Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2025/7848-3 **Saksbehandler:** Trond Stensby **Dato:** 20.08.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	26/2025	12.09.2025

Sak - uttalelse - høring - forslag til forskrift om atferdsregler og parkering på og ved Tjønnbakkvegen ved Reinsbommen og på Spranget

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre ser forslaget til «*Forskrift om atferdsregler og parkering på og ved Tjønnbakkvegen ved Reinsbommen og på Spranget*» (05.07.25) som et nyttig virkemiddel for å ivareta verneverdiene slik forvaltningsplanen og besøksstrategien for Rondane nasjonalpark legger opp til.

Forslaget til kommunal forskrift legger heller ikke urimelige begrensinger på utøving av et enkelt og tradisjonelt friluftsliv.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre ber Sel kommune vurdere å gjøre følgende endringer i forslaget til forskrift:

- I kartvedlegget bør forbudssonen mot overnatting målsettes, slik at forskriften blir enklere å både etterleve og håndheve.
- Det bør tas inn i forskriften at Statens naturoppsyn skal føre oppsyn med reglene i forskriften, jf. naturoppsynslova § 2 pkt 1. Dette bør også avklares med Statens Naturoppsyn sentralt.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har ikke andre merknader til det utsendte forslaget.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

1. Saksprotokoll Forskrift om atferdsregler og parkering på og ved Tjønnbakkvegen ved Reinsbommen og på Spranget.pdf
2. Forskrift om atferdsregler og parkering på og ved Tjønnbakken ved Reinsbommen og på Spranget.pdf
3. Forbudssone mot overnatting.pdf

Andre dokumenter:

Høringsbrev, Sel kommune, datert 05.07.25.

Saksopplysninger

Sel kommune har i brev datert 05.07.25 sendt på høring forslag til forskrift om atferdsregler og parkering på og ved Tjønnbakkvegen ved Reinsbommen og på Spranget. Frist for å uttale seg er satt til 13.09.25.

Forslaget til forskrift lyder:

Forskrift om atferdsregler og parkering på og ved Tjønnbakkvegen, ved Reinsbommen og på Spranget, Sel kommune, Innlandet fylke.

Hjemmel: Fastsatt av Sel kommunestyre xx.xx.20xx med hjemmel i LOV-1957-06-28-16 Lov om friluftslivet (friluftsloven) §§ 15 og 2.

Vedtaksdato: dd. mm. 202x

§ 1 Formål

Formålet med forskriften er regulering av atferd og parkering på og langs Tjønnbakkvegen fra kryss Tjønnbakkvegen-Ulvangsvegen og til og med parkeringsplassen på Spranget. Formålet med forskriften er å regulere overnatting i bobiler, campingvogn, telt og tilsvarende innretninger på parkeringsplassen på Spranget, ved Reinsbommen og på og langs Tjønnbakkvegen.

Forskriften skal bidra til å hindre unødig slitasje på terreng og natur samt forstyrring av dyreliv. Forskriften skal bidra til å hindre forstyrrelser på villrein.

§2 Virkeområde

Forskriften vil gjelde fra krysset Tjønnbakkvegen-Ulvangsvegen og inn til Spranget. Den gjelder selve vegen med tilhørende grøfter. Den gjelder parkeringsplassen ved Reinsbommen. Den gjelder parkeringsplassen på Spranget. For regler knyttet til overnatting gjelder en forbudssone som er avgrenset i vedlegg I. Forskriften gjelder for alle besøkende og brukere av Tjønnbakkvegen og brukere av parkeringsplassene ved Reinsbommen og på Spranget og regulerer bruk, parkering og overnatting i virkeområdet.

Alle typer kjøretøyer definert som motorvogn etter vegtrafikkloven faller innunder forskriften.

Forskriften gjelder hele året.

§ 3 Parkering

Parkering av motorvogn skal skje på parkeringsplass ved Reinsbommen og på Spranget.

§ 4 Overnatting

På parkeringsplassene ved Reinsbommen og på Spranget, er det forbudt med overnatting i motorvogn, for eksempel bobil, campingvogner og personbiler.

Innenfor forbudssonene mot telting er det forbudt å sette opp telt eller lignende innretninger. Forbudssonen er definert og avmerket i vedlegg I.

Det er ikke tillatt å slå opp telt eller lignende innretninger på parkeringsplassene på ved Reinsbommen og på Spranget.

§ 5 Åpningstider på Tjønnbakkvegen

Tjønnbakkvegen fra Reinsbommen åpner 18.06. med mindre det er driftsmessig uforsvarlig for vegen.

Før vegen er åpen for allmenn ferdsel og det er driftsmessig forsvarlig, kan vegen eller deler av vegen nyttes til:

a. Transport som er nødvendig for drift av Rondevassbu turisthytte.

b. Transport som er nødvendig knyttet til landbruk og/eller utnytting av utmarksressurser.

c. Transport i forbindelse med redningsaksjoner.

Vegen stenger 20.10.

§ 7. Forvaltningsorgan

Forvaltningsorgan for denne forskriften er Sel kommune.

§ 8. Dispensasjon

Det kan søkes om dispensasjon fra alle deler av forskriften. Dispensasjonssøknad skal sendes til Sel kommune og behandles politisk, i tråd med de til enhver tid gjeldende retningslinjer for dispensasjon fra forskriften.

§ 9. Brudd på forskriften

Brudd på atferdsregler gitt i forskriften kan resultere i bortvisning og/eller ilegging av gebyr jf. Lov 28. juni nr.16 om friluftslivet (friluftsloven) §§11 og 39. Brudd på parkeringsreglene gitt i forskriften kan resultere i ilegging av gebyr jf. Forskrift 18. mars 2016 nr. 260 om vilkårsparkering for allmennheten og håndheving av private parkeringsreguleringer (parkeringsforskiften) §§7 og 36.

§ 10. Ikrafttredelse Forskriften trer i kraft straks.

Vedlegg I Forbudssone telting

Med forslaget til forskrift følger et kartvedlegg, se figur 1.

Figur 1. Vedlegg til forslag til forskrift, Sel kommune 05.07.25.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

Verneformål – forskrift

Rondane nasjonalpark

§ 2 Formål

Formålet med opprettelsen av Rondane nasjonalpark er å:

- ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde,
- ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold,
- ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,
- sikre variasjonsbredden i naturtyper som Rondaneområdet omfatter, herunder innslag av høyereliggende bjørke- og barskog,
- bevare landskapsformer og særpregede geologiske forekomster,
- ta vare på verdifulle kulturminner.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

5. Ferdsel

5.1. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.

5.2. Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.

(…)

5.7. Telting utover én uke på samme sted krever særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Dette gjelder ikke vanlige vandretelt.

6. Motorferdsel

6.1. Motorisert ferdsel til lands og til vanns, herunder bruk av luftfartøy lavere enn 300 meter over bakken, er forbudt.

6.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

(…)

g. Motorisert ferdsel sommerstid på eksisterende traseer til Rondvassbu og Peer Gynt-hytta i forbindelse med drift av turisthyttene.

Frydalen landskapsvernområde

§ 2 Formål

Formålet med opprettelsen av Frydalen landskapsvernområde er å:

- ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, der seterlandskap med seterbebyggelse og setervoller, vegetasjon og kulturminner utgjør en vesentlig del av landskapets egenart,
- ta vare på leveområder for villreinstammen i Rondane og et rikt dyre- og planteliv,
- ta vare på landskapsformene.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

§ 3 Vernebestemmelser

1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:

(…)

b. Hensetting/parkering av campingvogner og bobiler på areal som er spesielt avsatt til formålet i forvaltningsplanen.

4. Ferdsel

All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på landskap eller naturmiljø. Dyrelivet må ikke forstyrres.

5. Motorisert ferdsel

5.1. Motorisert ferdsel med motorkjøretøy til lands og til vanns er forbudt, herunder bruk av luftfartøy lavere enn 300 meter over bakken er forbudt.

5.2. Bestemmelsen i 5.1 er ikke til hinder for:

(…)

d. Motorferdsel på bilveien fra Tjønnbakken til bommen ved Måsåhusene.

e. Motorferdsel på bilveien fra bommen ved Måsåhusene til Spranghaugen i perioden 15. juni til 1. november.

Forvaltningsplan (2009)

Rondane nasjonalpark

Telting

s. 76

Telting kan både reguleres gjennom den ovenfor nevnte bestemmelsen eller under bestemmelsen om organisert ferdsel som kan skade naturmiljøet.

For store telt som skal stå utover én uke må en ha tillatelse fra forvaltningsmyndigheten uavhengig av antall persondøgn.

Når større grupper slår opp teltleir kan dette føre til vegetasjonsslitasje, forsøpling og problemer med sanitære forhold. Overnatting i telt blir ikke ansett for å skade naturmiljøet før en teltplass benyttes av samme person/gruppe i mer enn 30 persondøgn (persondøgn = antall personer x antall døgn). Grupper som skal slå opp telt i mer enn 30 persondøgn i samme nærområde, må søke om tillatelse. Det betyr at en gruppe på 15 personer kan overnatte i telt i to døgn før de må fortsette turen og etablere ny teltplass. Dersom en gruppe på fem personer skal overnatte i telt, kan disse ligge i seks døgn på samme sted, uten å søke om tillatelse. Dette gjelder ikke for de teltplassene som er etablert ved turisthytter, der det kreves betaling.

Familie- og vennegrupper som ikke kommer under kategorien for organisert ferdsel, kan telte i verneområdet med vandretelt i inntil 30 persondøgn på samme sted uten å søke.

Frydalen landskapsvernområde

s. 54

På Spranghaugen er det kjent at det skjer overnatting i bobiler og campingvogner, men også i andre typer kjøretøy. Ved flere anledninger er det registrert turbusser, der sjåføren overnatter i bussen. Det er ikke tillatt å overnatte i busser, bobiler, campingvogner eller lignende på Spranghaugen. Ved behov for overnatting og toalettbesøk skal disse henvises til Mysuseter, der parkeringsplassen er planlagt å tilrettelegges for enkel korttidscamping både for bobiler, campingvogner og telt. Det bør heller ikke legges til rette for overnatting med telt på Spranghaugen/Spranget.

Busser og campingvogner skal henvises til å benytte parkeringsmuligheter på Mysuseter. Bobiler som ikke benyttes til overnatting kan parkere på lik linje med personbiler. På Spranghaugen/Spranget er det ikke tilrettelagt med toalett, noe som heller ikke er ønskelig av hensyn til inngrep og landskapsstatus. Sel kommune har hovedansvaret for hva som trenges av tilrettelegging på parkeringsplassen på Mysuseter, som er sikra som et friluftsområde der staten er grunneier.

Besøksstrategi for Rondane nasjonalpark (2015)

Målsetning, strategisk hovedgrep og tiltak i de enkelte fokusområdene

Fokusområde	Målsetning	Strategisk hovedgrep	Tiltak
1 Mysuseter-Rondvassbu - Høvringen	• Bedre muligheten for villrein til å trekke nord/sør på vestsiden av Rondanemassivet • Legge til rette for økt verdiskaping i randområdene • Legge til rette for en bedre opplevelse for turisten på de ulike innfallsportene i området	• Hovedsaklig bruke positive virkemidler gjennom tilrettelegging og informasjon, men i noen tilfeller sette i gang prosess rundt konkrete avbøtende tiltak. • Tilrettelegge og kanalisere til ytterkantene av nasjonalparken og områdene utenfor nasjonalparken som tåler høyt besøkstrykk • Lage høy kvalitet på flere informasjonspunkter • Arbeide for å flytte deler av trykket fra menneskelig ferdsel fra de indre områdene og ut til randområdene på både øst-, nord, sør- og vestsiden	• Videreføre formidlingsopplegg til reiselivsbedrifter, både i form av bilder, foredrag og kompetanseheving på ansatte og guider. • Gjennomføre oppstartsmøte samlet med alle arbeidsgruppene og videre 1-2 arbeidsmøter vinteren 2015/2016 for denne arbeidsgruppen. • Behandle og eventuelt gjennomføre arbeidsgruppas anbefalinger på konkrete tiltak. • Bytte ut gamle informasjonsplakater med nye plakater etter ny mal. • Være med å bidra økonomisk til

		av Rondane nasjonalpark. • Etablere en arbeidsgruppe jmf forslag i tabell 3.	bygging av ny bru over Store-Ula ved Mysuseter. Viktig for vintersikkerheten på Trolløypa.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, 06.03.25, styresak 9/2025

Med henvisning til vedtektene for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, pkt. 6.6, gir nasjonalparkstyret følgende tilbakemelding på sak 24/24, dato 18.12.24, fra Sel fjellstyre – tiltak Tjønnbakken – Spranget (se også kartutsnitt i figur1):

Nr	Tiltak – forslag fra Sel fjellstyre	Kommentar
1	Hindre parkering langs veien med fysiske hindre som stabbesteiner og grøfting fra Reinsbommen og inn til parkeringen.	Rondane-Dovre nasjonalparkstyre ser dette som et godt tiltak. Omfattende parkering langs vegen mellom bommen ved Måsåhusene (Reinsbommen) og Spranget har en negativ virkning på landskapets art og karakter. Nasjonalparkstyret har gode erfaringer med tilsvarende tiltak i Grimsdalen LVO og Dørålen LVO. Det er nødvendig med god informasjon i tillegg til fysiske tiltak. Tilråding: Grunneier og vegeier/Sel fjellstyre lager en plan for tiltaket. Rondane-Dovre nasjonalparkstyret behandler saken etter verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde og naturmangfoldloven § 47, evt. § 48. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre er innstilt på å bruke tiltaksmidler til gjennomføring av tiltaket.
2	Alle benker, bord og annen tilrettelegging fjernes i området Tjønnbakken - Spranget.	Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har ikke innvendinger til at dette blir gjennomført. Dette kan vegeier og grunneier gjennomføre uten ytterligere godkjenning fra Rondane-Dovre nasjonalparkstyret. Tiltaket er positivt, da det begrenser mulighetene for å oppholde seg i området over tid. Manglende tilrettelegging kan muligens bidra til å kanalisere ferdsel bort fra området Tjønnbakken – Spranget.
3	Skilting ved bommen ved Måsåhusene (Reinsbommen) om p-forbudssone og camping forbudt.	Rondane-Dovre nasjonalparkstyre stiller seg positive til at det kommer på plass skilt og bedre informasjon langs vegen. Vegeier kan etter veglova § 55 gjere vedtak om trafikkregulerende tiltak. Statens vegvesen er skiltmyndighet, og vegeier kan henstille om at det blir satt opp trafikkskilt i tråd med trafikkregulerende vedtak og skiltforskriften

		kap 13. Et parkeringsforbud kan da håndheves i tråd med vegtrafikkloven. Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane har retningslinjer på s. 52: «Det er ikke tillatt å overnatte i busser, bobiler, campingvogner eller lignende på Spranghaugen. Ved behov for overnatting og toalettbesøk skal disse henvises til Mysuseter (…)» Jf. også verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde, § 3, pkt. 1.1. og 1.3 b). **I tillegg kan eventuelt Sel kommune, i samråd med grunneier, regulere camping med hjemmel i friluftsloven § 15.**
4	Bommen ved Måsåhusene (Reinsbommen) stenges 10.10 (høstferien). Jegere og beitebrukere får tilgang via kodelås.	Verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde § 3, pkt. 5.2 e) regulerer motorferdsel på vegen mellom bommen ved Måsåhusene (Reinsbommen) og Spranget. Vegen er åpen for motorferdsel i perioden 15. juni til 1. november. Vegeier kan selv regulere bruken av vegen innenfor rammen av verneforskriften.
5	Oppsetting av bom på veien til Ranglartjønn, eventuelt flytte nåværende bom frem til Reinsbommen. Jegere, beitebrukere og hytteeiere innenfor området får tilgang via kodelås.	Verneforskriften for Frydalen landskapsvernområde § 3, pkt. 5.2 d) regulerer ikke motorferdsel på vegen mellom bommen ved Måsåhusene (Reinsbommen) og Indretjønne, der en vegbom står i dag. Vegeier kan selv regulere bruken av vegen innenfor rammen av verneforskriften, og flytte bommen til vegkrysset ved bommen ved Måsåhusene (Reinsbommen). Rondane-Dovre nasjonalparkstyre er innstilt på å bidra med tiltaksmidler til gjennomføring av tiltaket.
6	Begrense trafikkkaos ved å ha elektronisk teller ved Reinsbommen som teller og viser når p-plassen er full. Skilt på Mysuseter som sier om det er ledig plass eller ikke, slik at folk ser om de må parkere på Mysuseter.	Rondane-Dovre nasjonalparkstyre ser dette som et positivt tiltak for å styre og begrense ferdselen til og fra Spranget. Tiltaket må drives av vegeier, grunneier eller en annen aktør som tar på seg å drifte ordningen. Lovlig kapasitet på parkeringsplassen må fastsettes i et forvaltningsvedtak, f.eks. i en reguleringsplan etter plan- og bygningslova, evt. vedtak etter veglova eller friluftslova o.a. Det rettslege grunnlaget må utredes. Finansiering bør i hovedsak baseres på brukerbetaling (billettinntekter).
7	Sel Fjellstyre ber Nasjonalparkstyret for Rondane og Dovre i samarbeid med Statskog SF ta tak i problemstillingen, og	Se øvrige kommentarer pkt. 1 – 6.

	gjennomføre skisserte tiltak raskest mulig.	

Lov om statlig naturoppsyn

§ 2 Oppsynets oppgaver

Oppsynet skal føre kontroll med at bestemmelsene gitt i eller i medhold av
1. lov 28. juni 1957 nr. 16 om friluftslivet,

(…) blir overholdt.

Vurdering

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har tidligere, i styresak 9/2025, behandlet forslag fra Sel fjellstyre til tiltak i området Tjønnbakken – Spranget. Nasjonalparkstyret har i saken pekt på at Sel kommune kan vedta en kommunal forskrift med hjemmel i friluftsloven § 15. Sel kommune har med sitt høringsforslag fulgt opp nasjonalparkstyrets tilråding.

Nasjonalparkforvalteren mener at Sel kommunes forslag til forskrift gir et godt grunnlag for å regulere og redusere omfanget av ferdsel i området Tjønnbakken – Spranget. Forslaget til kommunal forskrift går lenger i skjerpende retning, enn det verneforskriftene gir rom for. Det er et skjønnsrom kommunen har etter friluftsloven, og en kommunal forskrift kan slik virke ved siden av verneforskriftene etter naturmangfoldloven.

Forslaget til kommunal forskrift er videre i tråd med de mål for utviklingen av området som er satt i Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane (2009), og Besøksstrategi for Rondane nasjonalpark (2015). En kommunal forskrift blir et nyttig virkemiddel for å ivareta verneverdiene slik forvaltningsplanen og besøksstrategien legger opp til.

Forslaget til kommunale forskrift legger heller ikke urimelige begrensinger på utøving av et enkelt og tradisjonelt friluftsliv. Allmenheten vil fortsatt ha en god adgang til utøving av friluftsliv i Rondane.

Nasjonalparkforvalteren har ellers et par kommentarer til forslaget til kommunal forskrift:
- I kartvedlegget bør forbudssonen mot overnatting målsettes, slik at forskriften blir enklere å både etterleve og håndheve.
- Det bør tas inn i forskriften at Statens naturoppsyn skal føre oppsyn med reglene i forskriften, jf. naturoppsynslova § 2 pkt 1. Dette bør også avklares med Statens Naturoppsyn sentralt.

SEL KOMMUNE

SAKSUTREDNING

Arkivreferanse: 2025/439-1

Saksbehandler:
Ingunn Synstnes

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
2025/25	16.06.2025	Kommunestyret

Forskrift om atferdsregler og parkering på og ved Tjønnbakkvegen ved Reinsbommen og på Spranget

Vedlegg

1. Forskrift om atferdsregler og parkering på og ved Tjønnbakken ved Reinsbommen og på Spranget
2. Vedlegg I - Forbudsoner overnatting

Saksutredning

Med hjemmel i friluftsloven foreslår kommunedirektøren at kommunestyret sender på høring og offentlig ettersyn, lokal forskrift for Tjønnbakkvegen og parkeringsplassene på Spranget og ved Reinsbommen.

Lov om friluftslivet (friluftsloven):

§ 15.(Regulering av ferdsel på visse friluftsområde)

"Til regulering av ferdselen på område hvor utfarten er stor, kan kommunen med samtykke av eieren eller brukeren fastsette atferdsregler som enhver som ferdes på området plikter å følge. Reglene skal særlig ta sikte på å opprettholde ro og orden, verne dyre- og plantelivet og fremme helsetiltak og sanitære forhold".

Vurdering

Spranget er en fin og mye brukt innfallsport til Rondane, og det er mye folk som besøker Spranget hver sommer. Det kan i høysesongen være så mange biler at det parkeres langs Tjønnbakkvegen og ute i terrenget langs vegen fra Spranget og frem til Tjønnbakken. For å hindre at det kjøres ut av vegen og ut i terrenget er det plassert steiner langs vegen på utsatte plasser.

Mange har reist langt for å komme til Spranget og Rondane, og det overnattes blant annet i bobiler på parkeringsplassen. Parkeringsplassen på Spranget er ikke tilrettelagt med toalettfasiliteter. Kommunedirektøren mener overnatting i bobiler, telt og lignende skal skje på Mysusæter der det er lagt til rette med toalett.

For å flytte overnattingen fra Spranget og ned til Mysusæter, foreslår kommunedirektøren at de samme retningslinjene som foreslås på Spranget også foreslås ved Reinsbommen.

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

Sel kommunestyre sender forslag til *Forskrift om atferdsregler og parkering på og ved Tjønnbakkvegen, ved Reinsbommen og på Spranget* på høring og legges ut til offentlig ettersyn.

Kommunestyrets behandling av sak 25/2025 i møte den 16.06.2025:

Behandling

Sp v/ordfører fremmet følgende endringsforslag i avtalens punkt 10:

1. ***Tittel på forskriften****: Forskrift om atferdsregler og parkering på og ved Tjønnbakkvegen, ved Reinsbommen og på Spranget, Sel kommune, Innlandet fylke*
2. *Må få med grunnlag for* ***hjemmel****: LOV-1957-06-28-16 - §§ 15 og 2.*
3. *Under § 1: Formålet med forskriften er regulering av atferd og parkering på og langs Tjønnbakkvegen fra kryss Tjønnbakkvegen-Ulvangsvegen og til* ***og med*** *parkeringsplassen på Spranget.*
4. *§ 5: Åpningstider på Tjønnbakkvegen –*

   Nytt punkt c. ***Transport i forbindelse med redningsaksjoner***
5. *§ 4 Overnatting: Forbudssone telting blir forlenga, slik at det blir forbudssone telting langs veien innover dvs. at det blir ei sammenhengende sone fra Reinsbommen og til Spranget.*

Kommunedirektørens forslag med endringsforslaget fra Sp ble vedtatt med 23 mot 2 stemmer. Representantene fra SV stemte imot forslaget.

Vedtak

Sel kommunestyre sender forslag til Forskrift om atferdsregler og parkering på og ved Tjønnbakkvegen, ved Reinsbommen og på Spranget på høring og legges ut til offentlig ettersyn med følgende endringer i avtalens punkt 10:

1. ***Tittel på forskriften****: Forskrift om atferdsregler og parkering på og ved Tjønnbakkvegen, ved Reinsbommen og på Spranget, Sel kommune, Innlandet fylke*
2. *Må få med grunnlag for* ***hjemmel****: LOV-1957-06-28-16 - §§ 15 og 2.*
3. *Under § 1: Formålet med forskriften er regulering av atferd og parkering på og langs Tjønnbakkvegen fra kryss Tjønnbakkvegen-Ulvangsvegen og til* ***og med*** *parkeringsplassen på Spranget.*

4. *§ 5: Åpningstider på Tjønnbakkvegen –*

   Nytt punkt c. ***Transport i forbindelse med redningsaksjoner***

5. *§ 4 Overnatting: Forbudssone telting blir forlenga, slik at det blir forbudssone telting langs veien innover dvs. at det blir ei sammenhengende sone fra Reinsbommen og til Spranget.*

Forskrift om atferdsregler og parkering på og ved Tjønnbakkvegen, ved Reinsbommen og på Spranget, Sel kommune, Innlandet fylke.

Hjemmel: Fastsatt av Sel kommunestyre xx.xx.20xx med hjemmel i LOV-1957-06-28-16 Lov om friluftslivet (friluftsloven) §§ 15 og 2.

Vedtaksdato: dd. mm. 202x

§ 1 Formål

Formålet med forskriften er regulering av atferd og parkering på og langs Tjønnbakkvegen fra kryss Tjønnbakkvegen-Ulvangsvegen og til og med parkeringsplassen på Spranget. Formålet med forskriften er å regulere overnatting i bobiler, campingvogn, telt og tilsvarende innretninger på parkeringsplassen på Spranget, ved Reinsbommen og på og langs Tjønnbakkvegen.

Forskriften skal bidra til å hindre unødig slitasje på terreng og natur samt forstyrring av dyreliv. Forskriften skal bidra til å hindre forstyrrelser på villrein.

§2 Virkeområde

Forskriften vil gjelde fra krysset Tjønnbakkvegen-Ulvangsvegen og inn til Spranget. Den gjelder selve vegen med tilhørende grøfter. Den gjelder parkeringsplassen ved Reinsbommen. Den gjelder parkeringsplassen på Spranget. For regler knyttet til overnatting gjelder en forbudssone som er avgrenset i vedlegg I. Forskriften gjelder for alle besøkende og brukere av Tjønnbakkvegen og brukere av parkeringsplassene ved Reinsbommen og på Spranget og regulerer bruk, parkering og overnatting i virkeområdet.

Alle typer kjøretøyer definert som motorvogn etter vegtrafikkloven faller innunder forskriften.

Forskriften gjelder hele året.

§ 3 Parkering

Parkering av motorvogn skal skje på parkeringsplass ved Reinsbommen og på Spranget.

§ 4 Overnatting

På parkeringsplassene ved Reinsbommen og på Spranget, er det forbudt med overnatting i motorvogn, for eksempel bobil, campingvogner og personbiler.

Innenfor forbudssonene mot telting er det forbudt å sette opp telt eller lignende innretninger. Forbudssonen er definert og avmerket i vedlegg I.

Det er ikke tillatt å slå opp telt eller lignende innretninger på parkeringsplassene på ved Reinsbommen og på Spranget.

§ 5 Åpningstider på Tjønnbakkvegen

Tjønnbakkvegen fra Reinsbommen åpner 18.06. med mindre det er driftsmessig uforsvarlig for vegen.

Før vegen er åpen for allmenn ferdsel og det er driftsmessig forsvarlig, kan vegen eller deler av vegen nyttes til:

a. Transport som er nødvendig for drift av Rondevassbu turisthytte.
b. Transport som er nødvendig knyttet til landbruk og/eller utnytting av utmarksressurser.
c. Transport i forbindelse med redningsaksjoner.

Vegen stenger 20.10.

§ 7. Forvaltningsorgan

Forvaltningsorgan for denne forskriften er Sel kommune.

§ 8. Dispensasjon

Det kan søkes om dispensasjon fra alle deler av forskriften. Dispensasjonssøknad skal sendes til Sel kommune og behandles politisk, i tråd med de til enhver tid gjeldende retningslinjer for dispensasjon fra forskriften.

§ 9. Brudd på forskriften

Brudd på atferdsregler gitt i forskriften kan resultere i bortvisning og/eller ilegging av gebyr jf. Lov 28. juni nr.16 om friluftslivet (friluftsloven) §§11 og 39. Brudd på parkeringsreglene gitt i forskriften kan resultere i ilegging av gebyr jf. Forskrift 18. mars 2016 nr. 260 om vilkårsparkering for allmennheten og håndheving av private parkeringsreguleringer (parkeringsforskiften) §§7 og 36.

§ 10. Ikrafttredelse

Forskriften trer i kraft straks.

Vedlegg I

Forbudssone telting

Spranget
Spranghaugen
Tjønnbakkvegen
Tjønnbakkvegen
Indretjønne
Tjønnbakken
Tegnforklaring
Forbudssone mot overnatting

Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre

Saksframlegg

Arkivsaksnummer:	2025/8724-9	Saksbehandler:	Trond Stensby	Dato:	20.08.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	27/2025	12.09.2025

Sak - Rondane NP - Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane nasjonalpark - 2019 -2025 - evaluering

Innstilling fra forvalter

1. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre legger til grunn at Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane nasjonalpark, vedtatt av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 28.06.19, styresak 16/2019 har fungert etter intensjonen. Den organiserte ferdselen kan med henvisning til retningslinjene styres til avgrensede områder og perioder i nasjonalparken.

2. Rondane-Dovre nasjonalparkstyre vil vurdere å videreføre retningslinjene ved å ta disse inn som del av en revidert forvaltningsplan for Rondane nasjonalpark.

--- slutt på innstilling ---

Dokumenter i saken

Vedlegg:

1 Særutskrift Sak - Rondane NP - Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane 2019-2021

2 Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane nasjonalpark 28.juni 2019

Ander dokumenter:

E-post, styreleder Ole Tvete Muriteigen, 08.08.25

Saksopplysninger

Bakgrunn

Styreleder Ole Tvete Muriteigen har i e-post datert 08.08.25 videresendet henvendelse fra styremedlem Kristian Ulen:

«Viser til samtale rundt ønske om behandling av sak, nærmere bestemt "ST 16/2019 Sak - Rondane NP - Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane 2019-2021". I saksprotokoll for nevnte sak spesifiserer vedtaket bla. følgende:

"Retningslinjene vil være en prøveordning som etter 3 år skal evalueres og eventuelt justeres. Evalueringen skal synliggjøre hvordan retningslinjene har fungert som grunnlag for saksbehandling og forutsigbarhet for reiselivet. Erfaringene skal bringes inn i arbeidet med

revidering av forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, der organisert ferdsel ses i sammenheng med andre tema og vernehensyn i en større sammenheng."

I siste styremøte 28.05 etterlyste jeg evaluering av prøveordningen, da jeg ikke kan huske at denne har blitt evaluert - men likevel ser at prøveordningen fremdeles legges til grunn for både løpende behandling av søknader om organisert ferdsel og elementer oppleves videreført i forelagt utkast til rullering av forvaltningsplan. Iom. at prøveordningen i sin tid ble behandlet og vedtatt av nasjonalparkstyret, og vedtaket også opplyser om påfølgende evaluering etter prøveordningens utløp, mener jeg også evalueringen må behandles som egen sak i samme organ. Dette kanskje spesielt ift. pågående prosesser rundt både kvalitetsnorm for villrein, stortingsmeldingen "Ein forbedra tilstand for villrein", pågående tiltaksplanarbeid og andre vernerelaterte forhold av nyere dato - hvis innhold også må ses i sammenheng med styrets evaluering av både prøveordningen og fremtidige retningslinjer for organisert ferdsel ved rullering av forvaltningsplan.

Jeg vil derfor be om at prøveordningen evalueres og legges fram for styret i egen sak. Slik jeg forstår styrets vedtekter følger møtene kommunelovens §11, som innbefatter at man skal behandle saker treffe vedtak hvis minst 1/3 av organets medlemmer krever dette. Jeg vil anta at det er flertall for å følge opp beslutninger i tidligere styrevedtak. Forutsett dette vil det nok være formålstjenlig å behandle evaluering av prøveordningen først - da utkommet av evalueringen også vil være premissgivende for videre arbeid med rullering av forvaltningsplanen. På den måten kan utkommet også innholdsmessig hensyntas i utarbeidelse av utkast til ny forvaltningsplan for en påfølgende behandling.

Hører gjerne tilbake om denne rekkefølgen også oppleves mest hensiktsmessig av forvaltere slik at dette allerede kan hensyntas ved planlegging av styrets møter uten behov for å kreve saken behandlet.»

På bakgrunn av henvendelsen fra styreleder legges saken her fram for Rondane Dovre nasjonalparkstyre.

Retningslinjer for organisert ferdsel, Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 28.06.19, styresak 16/2019, vedtak:

«Rondane-Dovre nasjonalparkstyre er prinsipielt opptatt av at organisert ferdsel skal være et viktig virkemiddel i styrets fremtidige strategiske arbeid. Dette må komme frem i de vedtatte retningslinjene.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte 28.juni 2019 besluttet at «Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane datert 28.juni 2019» sammen med verneforskrifter og forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, skal legges til grunn ved behandling av søknader om organisert ferdsel som foreligger pr i dag og som mottas i det videre.

I andre områder innenfor de store verneområdene i Rondane vil prinsippene som er lagt til grunn i de nye vedtatte retningslinjene samt forvaltningsplan og verneforskrifter gjelde.

Retningslinjene vil være en prøveordning som etter 3 år skal evalueres og eventuelt justeres. Evalueringen skal synliggjøre hvordan retningslinjene har fungert som grunnlag for saksbehandling og forutsigbarhet for reiselivet. Erfaringene skal bringes inn i arbeidet med revidering av forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, der organisert ferdsel ses i sammenheng med andre tema og vernehensyn i en større sammenheng. Når det gjelder delegering knyttet til behandling av søknader om organisert ferdsel, vises det til vedtak fra nasjonalparkstyret den 25. september 2015 hvor myndighet til å treffe vedtak i alle saker som gjelder søknad om tillatelse etter verneforskriftenes spesifiserte dispensasjonsbestemmelser, samt kurante saker etter naturmangfoldlovens § 48, er delegert til nasjonalparkforvalter/sekretariat i saker som blant annet gjelder organisert ferdsel.»

Retningslinjene (som vedtatt 28.06.19)

Retningslinjer for organisert ferdsel i Rondane 28.juni 2019 Vedlegg 1

Organisert ferdsel sommer Rondane NP

Retningslinjer for organisert ferdsel i Rondane 28.juni 2019 Vedlegg 1

Organisert ferdsel vinter Rondane NP

Retningslinjer for organisert ferdsel i Rondane 28.juni 2019 Vedlegg 1

Definisjon organisert ferdsel (jf. forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane)
Ferdsel der en planlegger, koordinerer eller arrangerer en aktivitet som blir kunngjort/markedsført på forhånd

Søknadsplikt
Organisert ferdsel til fot og på ski, utenfor stier og løyper som skjer flere ganger i løpet av sesongen eller med grupper større enn 20 personer, er søknadspliktig (unntak er turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger).

Soner uten søknadsplikt
I soner vist med oransje omriss er organisert ferdsel til fots og på ski utenfor stier og løyper tillatt hele året uten søknad. Her kan en også drive organisert riding, kjøring med hundespann og sykling på godkjente stier/løyper uten å søke.

Gruppestørrelse/guider
Det vil i tillatelsen bli gitt vilkår knyttet til antall guider i forhold til gruppestørrelse

Tillatelsens tidsperiode
Tillatelser til organisert ferdsel gis som flerårige tillatelser.

Rapportering
Det vil i tillatelsen bli stilt vilkår om rapportering der for eksempel opplysninger om gruppestørrelse, antall turer, startpunkt og turmål samt ev villreinobservasjoner vil bli etterspurt

Søknader og dispensasjoner gitt med henvisning til retningslinjene

Etter at retningslinjene ble vedtatt går det fram av arkivet at det er behandlet følgende søknader:

Aktør	Søknad	Dispensasjon	Periode
Rondaneguiden AS	28.04.19	28.06.19	Sommer 2019
Rondvassbu AS	08.09.19	30.10.19	Vinter 2020, 2021 og 2022
Rondaneguiden AS	05.10.19	13.11.19	Vinter 2020
Rondaneguiden AS	09.02.21	19.02.21	Vinter 2021 og 2022
Rondvassbu AS	10.06.22	10.06.22	Sommer 2022
Mathias Sletten Grindstuen	30.01.25	31.01.25	Vinter 2025
Mathias Sletten Grindstuen	30.01.25	31.01.25	Sommer 2025

Rapporterte turer med henvisning til retningslinjene

I løpet av perioden etter at retningslinjene ble vedtatt 28.06.19 har vi mottatt rapporter for følgende antall turer og deltakere*:

Sommer	2020		2021		2022		2023		2024		2025	
	Turer	Deltakere	Turer	Deltakere	Turer	Deltakere	Turer	Deltakere	Turer	Deltakere	Turer	Deltakere
Aktør												
Rondaneguiden AS	2	7	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rondvassbu AS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Mathias Sletten Grindstuen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	16
SUM	**2**	**7**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**3**	**16**
Vinter												
Aktør												
Rondaneguiden AS	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Rondvassbu AS	2	58	0	0	0	0	5	119	0	0	0	0
Mathias Sletten Grindstuen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
SUM	**2**	**58**	**0**	**0**	**0**	**0**	**5**	**119**	**0**	**0**	**0**	**0**
SUM sommer+vinter	**4**	**65**	**0**	**0**	**0**	**0**	**5**	**119**	**0**	**0**	**3**	**16**

*I tallene inngår 1 – 3 guider på den enkelte tur.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, sekretariatet, brev datert 04.10.22

Følgende brev ble sendt ut til Rondaneguiden AS og Rondvassbu AS:

««Retningslinjer for organisert ferdsel til fots i deler av Rondane 2019-2022» ble vedtatt av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 28.juni 2019, etter høring og møter med blant annet reiselivet og villrein interesser i regionen.

Målet med retningslinjene var at de skulle bidra til å gjøre det mer forutsigbart for reiselivet som drev med guiding til fots/på ski. Forutsigbarheten skulle ligge i at nasjonalparkstyret gjennom retningslinjene mente noe om hvor denne type ferdsel kunne foregå, og når den kunne foregå uten at aktiviteten påvirket verneverdiene negativt.

I styrets vedtak fra 28.juni står det blant annet:

«Retningslinjene vil være en prøveordning som etter 3 år skal evalueres og eventuelt justeres. Evalueringen skal synliggjøre hvordan retningslinjene har fungert som grunnlag for saksbehandling og forutsigbarhet for reiselivet. Erfaringene skal bringes inn i arbeidet med revidering av forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, der organisert ferdsel ses i sammenheng med andre tema og vernehensyn i en større sammenheng.«

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre startet opp med arbeidet med rullering/revidering av forvaltningsplan i 2020,.Prosjektplanen beskriver blant annet at bakgrunnen for dette er et oppdatert kunnskapsgrunnlag og behov for en forvaltningsplan som avspeiler dagens situasjon i verneområdene.

Din bedrift er én av totalt to bedrifter som har søkt om tillatelse etter retningslinjene.

Vi håper derfor du har mulighet til å gi oss tilbakemelding på hvordan retningslinjene har fungert for din bedrift, ved å svare på følgende spørsmål:

Har dere opplevd at retningslinjene har bidratt med mer forutsigbarhet knyttet til guidet aktivitet som bedriften har i Rondane nasjonalpark?

Opplever dere at retningslinjene bidrar til en smidigere/raskere søknadsbehandling enn tidligere?

Ytterligere kommentarer til retningslinjene og hvordan de har fungert for din bedrift (kommenter fritt).

Ber om at din tilbakemelding sendes oss på følgende e-post innen 1. november 2022

E-post: fmopebe@statsforvalteren.no

På forhånd takk for at du tar deg tid til å svare!»

Vi har ikke mottatt svar på henvendelsen.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, 02.12.22, styresak 56/2022

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i forbindelse med behandling av utkast til ny revidert forvaltningsplan vurdert bruken av retningslinjene.

Fra saksframlegget:

Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane. Selv om det ikke har vært behandlet mange søknader etter retningslinjene, gir de en forutsigbare ramme for organiserte turer til fots utenfor merkede stier og løyper.	Rondane NP	Videreført

Andre saker

Det blir vist til forvaltningsplanen og retningslinjene i andre saker og henvendelser som sekreatriatet behandler.

Fra den aktuelle perioden kan vi nevne:

Aktør	**Henvendelse, søknad**	**Utfall**
Grimsdalshytta AS	23.02.19	Avslag
Lars Bukkehave	19.10.21	Fjelløping, informasjon
Uteguiden AS	17.11.21	Skitur, en enkelt tur
Alvdal turforening	03.07.22	Avslag
Folldal turlag	19.07.22	Ikke søknadspliktig
Rondane River Lodge	25.05.23	Avslag
DNT Oslo og Omegn	29.01.24	Ikke søknadspliktig
Rondane River Lodge	13.01.25	Avslag
Trondhjem Turistforening	27.02.25	Ikke søknadspliktig
Sne & Vand	24.05.25	Informasjon

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for

verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

I brev av 6. juni 2013 fra Miljøverndepartementet ble forvaltningsmyndigheten for Hemmeldalen naturreservat også delegert til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Vedtekter for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - oppdatert 2024

Pkt. 6.5

Nasjonalpark-/verneområdestyret skal utarbeide og revidere forvaltningsplan for verneområdet. Oppstart av planarbeidet skal skje i dialog med Miljødirektoratet. Forvaltningsplaner skal utarbeides innenfor rammene av naturmangfoldloven og verneforskriftene. Forvaltningsplanen skal konkretisere hvordan formålet med vernet skal nås, og skal inneholde en flerårig tiltaksplan og en besøksstrategi. Før forvaltningsplanen sendes på høring skal endelig utkast sendes Miljødirektoratet for faglig gjennomgang. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.

Forvaltningsplan (2009)

s. 76

Med begrepet «annen organisert ferdsel» i verneforskrftene for Rondane og Dovre nasjonalparker (§3, punkt 5.2,2.ledd) og i verneforskriften for Dørålen landskapsvernområde (§3, punkt 4.2,2.ledd) menes:

Ferdsel der en planlegger, koordinerer eller arrangerer en aktivitet som blir kunngjort/markedsført på forhånd.

Turer til fots og på ski

Organisert ferdsel til fots og på ski utenfor godkjente turstier og skiløyper regnes for å kunne skade naturmiljøet, og er søknadspliktig. Søknadsplikten gjelder for de som arrangerer *gjentatte turen over sesongen, eller for grupper større enn 20 personer*.

Vurdering

Ved nasjonalparkstyrets behandling av retningslinjene i 2019 ble det i saksframlegget bl.a. vist til betenkeligheter ved å vedta retningslinjer som var i strid med målet i besøksstrategien (2015) om å kanalisere ferdsel til ytterkanten av nasjonalparken. Nasjonalparkforvalteren mener det er et moment en fortsatt må ha fokus på.

På den annen side vurderer nasjonalparkforvalteren at innføring av retningslinjene ikke har medført en vesentlig økning i omfanget av ferdsel i de aktuelle områdene av nasjonalparken. Jf. at det har kommet få søknader, og er gjennomført et begrenset antall turer. Retningslinjene åpner dessuten for organisert ferdsel i perioder da det uansett er en del ferdsel i området.

Retningslinjene gir også et styrket vurderingsgrunnlag for behandling av søknader om organisert ferdsel i andre deler av nasjonalparken.

Nasjonalparkforvalteren viser til at det i samband med arbeidet med revidert forvaltningsplan er foreslått en innskjerping ved at all organisert ferdsel blir søknadspliktig.

Nasjonalparkforvalteren mener at retningslinjene har fungert som et godt styringsverktøy, og legger til grunn at nasjonalparkstyret bør vurdere å videreføre retningslinjene som del av en revidert forvaltningsplan.

Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2019/3531-16 **Saksbehandler:** Eirin Berge **Dato:** 05.06.2019

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	16/2019	28.06.2019

Sak - Rondane NP - Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane 2019-2022

Innstilling fra forvalter

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte 28.juni 2019 besluttet at *«Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane datert 28.juni 2019»* sammen med verneforskrifter og forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, skal legges til grunn ved behandling av søknader om organsiert ferdsel som foreligger pr idag og som mottas i det videre. I andre områder innenfor de store verneområdene i Rondane vil dagens praksis og forvaltningsplanen fortsatt gjelde.

Retningslinjene vil være en prøveordning som etter 3 år skal evalueres og eventuelt justeres. Evalueringen skal synliggjøre hvordan retningslinjene har fungert som grunnlag for saksbehandling og forutsigbarhet for reiselivet. Erfaringene skal bringes inn i arbeidet med revidering av forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, der organisert ferdsel ses i sammenheng med andre tema og vernehensyn i en større sammenheng.

Når det gjelder delegering knyttet til behandling av søknader om organisert ferdsel, vises det til vedtak fra nasjonalparkstyret den 25. september 2015 hvor myndighet til å treffe vedtak i alle saker som gjelder søknad om tillatelse etter verneforskriftenes spesifiserte dispensasjonsbestemmelser, samt kurante saker etter naturmangfoldlovens § 48, er delegert til nasjonalparkforvalter/sekretariat i saker som blant annet gjelder organisert ferdsel.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 28.06.2019

Sekretariatet orienterte styret om de endringene som var tatt inn etter høring og møter i forbindelse med retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane. Det ble i tillegg orientert om den kommersielle bruken av merkevaren.

Styreleder I orienterte om historikken i saken og la til grunn at den prinsipielle tilnærmingen også måtte gjelde andre aktører i området.

Styreleder laget forslag til et tillegg til innstillinga som i etterkant av styremøtet ble sendt ut og godkjent av samtlige styremedlemmer.

Vedtak

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre er prinsipielt opptatt av at organisert ferdsel skal være et viktig virkemiddel i styrets fremtidige strategiske arbeid. Dette må komme frem i de vedtatte retningslinjene.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styremøte 28.juni 2019 besluttet at *«Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane datert 28.juni 2019»* sammen med verneforskrifter og forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, skal legges til grunn ved behandling av søknader om organisert ferdsel som foreligger pr i dag og som mottas i det videre.

I andre områder innenfor de store verneområdene i Rondane vil prinsippene som er lagt til grunn i de nye vedtatte retningslinjene samt forvaltningsplan og verneforskrifter gjelde.

Retningslinjene vil være en prøveordning som etter 3 år skal evalueres og eventuelt justeres. Evalueringen skal synliggjøre hvordan retningslinjene har fungert som grunnlag for saksbehandling og forutsigbarhet for reiselivet. Erfaringene skal bringes inn i arbeidet med revidering av forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, der organisert ferdsel ses i sammenheng med andre tema og vernehensyn i en større sammenheng.
Når det gjelder delegering knyttet til behandling av søknader om organisert ferdsel, vises det til vedtak fra nasjonalparkstyret den 25. september 2015 hvor myndighet til å treffe vedtak i alle saker som gjelder søknad om tillatelse etter verneforskriftenes spesifiserte dispensasjonsbestemmelser, samt kurante saker etter naturmangfoldlovens § 48, er delegert til nasjonalparkforvalter/sekretariat i saker som blant annet gjelder organisert ferdsel.

Dokumenter i saken

- Forslag at *«Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane datert 28.juni 2019»* (vedlegg 1)
- Sammenstillingsnotat over høringsuttalelser med sekretariatets kommentarer (vedlegg 2)
- Samtlige høringsuttalelser (9 stk) vedlegg 4-12
- Saksfremlegg og styre vedtak i sak 2018/9495 den 30.november 2018

- Besøksstrategi for Rondane nasjonalpark datert november 2015
- Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane

Saksopplysninger

Temaet organisert ferdsel ble satt på dagsorden påstyremøtet den 13. september 2018. Styret ba sekretariatet om å lage et forslag til retningslinjer for hvordan en skulle håndtere søknader om organisert ferdsel som kunne bidra til å gjøre det mer forutsigbart for reiselivet ved at nasjonalparkstyret mente noe om *hvor* denne type ferdsel kunne foregå, og *når* den kunne foregå uten at det skulle påvirke verneverdiene negativt.

I det påfølgende styremøte den 30. november 2018 ble det lagt frem en sak for styret om forslag til retningslinjer for organisert ferdsel i Rondane med innstilling om at disse skulle sendes på høring. Saksfremlegget gir en grundig gjennomgang av de rammene som ligger til grunn. Retningslinjene har tatt utgangspunkt i de søknader om organisert ferdsel knyttet til dette området i Rondane som er mottatt de siste par årene samt NINA rapport 1013 Villrein og ferdsel, i tillegg til besøksstrategi og forvaltningsplan.

Utkast til retningslinjer ble sendt på høring i januar 2019 med en 4 ukers høringsfrist til:

- Sel kommune
- DNT Oslo og Omegn
- Nasjonalparkriket reiseliv
- Høvringen Aktivitetsselskap,
- villreinnemda for Rondane-Sølnkletten
- villreinutvalget Rondane Nord,
- Sel fjellstyre,
- Oppland fylkeskommune.

I tillegg ble forslaget ettersendt på forespørsel til Norges nasjonalparklandsbyer.

Vedlagt i denne saken ligger et notat som oppsummerer høringsuttalelsene med kommentarer fra sekretariatet. Samtlige høringsuttalelser (9) er også lagt ved.

I forbindelse med at det skulle være et dialgmøte med reiselivet på Dombås den 18. mars 2019 besluttet styret at en skulle benytte dette fora for å få opp innspill til retningslinjene.

I etterkant av møtet på Dombås og på bakgrunn av de innkomne høringsuttalelsene, har sekretariatet bearbeidet retningslinjene. Sekretariatet inviterte utvalgte reiselivsbedrifter og villreininteresser til et møte på Hjerkinn den 16.mai 2019 for å diskutere de omarbeidede retningslinjene. På dette møte var reiselivet representert v/Nasjonalparkriket reiseliv, Rondvassbu AS og Smuksjøseter turisthytte. Rondaneguiden AS var også invitert med men

meldte forfall grunnet sykdom. De fikk anledning til å sende et skriftlig innspill, men sekretariatet har pr 12.juni ikke mottatt noe skriftlig innspill Villreinutvalget Nord og Sel fjellstyre var også tilstede. Villreinnemda hadde ikke anledning til å møte men fra sekretæren i nemda kom det tilbakemelding pr epost.

Vurdering

Flere av høringsuttalelsene fra reiselivet mener at høringen kom på et dårlig tidspunkt og med for kort tidsfrist og at de kom brått på. Sekretariat viser likevel til at det er gitt gode og poengterte uttalelser fra flere, og synes det er positivt at til tross for opplevelsen av dårlig tidspunkt og liten tid er gjort et grundig arbeid med høringsuttalelsene. Det er kommet flere konstruktive og konkrete forslag til endringer både når det gjelder prosess og innhold i retningslinjene. Forvaltninga er avhengige av dialog med andre interesser i sitt arbeid. Medvirkning i form av høringer er derfor en vanlig praksis på flere forvaltningsområder, og også noe verneområdeforvaltninga generelt benytter seg av.

Det understrekes at det ikke bare er reiselivet som har interesser i området hvor retningslinjene er foreslått, men også villrein-interesser og andre. Naturlig nok er uttalelsene til retningslinjene gitt med utgangspunkt i høringsinstansens eget ståsted. Forvaltning av verneområder vil alltid måtte omfatte avveininger og balanseganger i forhold til de ulike interessene – som ofte er motstridende. Dette er også tilfellet for organisert ferdsel i verneområdene, og her viser høringsinnspillene at det er ulik oppfatning mellom ulike interesser hvordan denne aktiviteten best kan foregå.

Forvaltningen av Rondane nasjonalpark har siden 2009, da forvaltningsplanen ble godkjent, hatt et overordnet grep om å kanalisere mest mulig ferdsel ut til utkanten av verneområdene. Det er lagt opp til at organsiert ferdsel skal skje i spesielle soner avsatt til dette i forvaltningsplanen, der organiserte turer til fots og på ski ikke er søknadspliktige. At mest mulig ferdsel skal kanaliseres til utkanten av verneområdene ble igjen bestemt å være et overordnet grep da nasjonalparkstyret for Rondane-Dovre i 2015 godkjente besøksstrategien.

Det har vært stor interesse fra mange hold knyttet til retniningslinjene. Med bakgrunn i noe av det som har kommet opp ser sekretariatet det som nødvendig å presisere følgende:

- De foreslåtte retningslinjene ***utvider*** mulighetene for å drive organisert ferdsel i deler av Rondane sammenlignet med hva som gjelder i dag.

- Organisert ferdsel utenom stier og løyper som skjer flere ganger i løpet av sesongen eller med grupper større enn 20 personer er søknadsplikitg og har vært det siden 2009 (unntak er turistforening, skoler, barnehager, frivillige organsisasjoner) Retningslinjene endrer ikke på søknadsplikten, den ligger fast.

Reiselivet anbefaler nasjonalparkstyret å trekke retningslinjene og gå i dialog med reiselivet. Sekretariatet vurderer at arbeidet med retningslinjene ikke bør forkastes, men er enig i at det kan legges til rette for en bedre dialog. På møtet den 16.mai oppfattet sekretariatet at det var enighet mellom alle parter at dialogen hadde de beste forutsetninger dersom den skjedde mellom de involverte, og ikke gjennom media.

For en oppummering av uttalelsene med kommentarer fra sekretariatet vises det til vedlagt notat (vedlegg 2).Det vises også til de vedlagte høringsuttalelsene.

På møtet med berørte interesser den 16.mai ble det omarbeidede forslaget til retningslinjer lagt frem. Det kom ikke frem motforestillinger til det omarbeidede forslaget på møtet, men det ble kommentert at det var ulike reiselivsaktører som drev virksomhet på ulikt vis.

Følgende innspill fra møtet den 16.mai ble notert:

- Postitivt til sesongavgrensninger, bør starte 1.juli.
- Ønsker at botnene ved Veslesmeden/Trolltind skal være rolige, ingen ferdsel hit
- Det ble etterspurt mer oppsyn og mer informasjon
- Bra at krav om maksimal gruppestørrelse er tatt bort
- Også Trolltind bør tas med ettersom både Storsmeden og Veslesmeden ligger inne i områdene

Villreinnemdas tilbakemelding (sekretæren) var at også de omarbeidede retningslinjene helt klart er utfordrende. De mener en burde sett dette i en helhetlig forvaltningsplan-revisjon. Likevel viktig å få retningslinjene for organisert ferdsel på plass før en kan gjennomføre en full revisjon av forvaltningsplanen dersom dette kan bidra til å forhindre turer til mer uheldige områder, som Høgloftet og Vassberget.

Sekretariatet viser til vedlegg 1 *«Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane datert 28.juni 2019»* som viser sommerkart og vinterkart over områdene hvor det er vurdert at organsiert ferdsel kan skje etter søknad og tilltalse i bestemte tidsrom. De turene som reiselivet har omsøkt og som vi er kjent med er inntegnet.

<u>Følgende endringer er gjort sammenlignet med det som ble sendt på høring:</u>

1. Kartet viser områder der organisert ferdsel er tillatt/kan gis tillatelse i grønt
2. Digerronden, Midtronden og Høgronden oppgang fra godkjente merka stier (sommer), er tatt med som grønt område
3. Området ved Bråkdalen/Smiubelgen er noe utvidet (vinter) og dekker også besøkende fra Smuksjøseter
4. Området ved Vassberget tatt ut (jf. punkt 3 knyttet til Smuksjøseter) pga villrein
5. Område Losjåbelgen/Smiubelgen vises grønt med muligheter for organisert ferdsel i perioden 1.mars – 2.påskedag (dagsbegrensninger 1.mars – palmesøndag)
6. Det blir ikke satt et «tak» på gruppestørrelse, men det må knyttes vilkår til forholdet mellom antall guider og gruppestørrelse

I tillegg til de områdene som er foreslått som områder hvor det kan foregå organsiert ferdsel til fots og på ski etter søknad (i tillegg til de eksisterende sonene i forvaltningsplanen), dvs ferdsel i <u>rom</u>, sier retningslinjene noe om <u>tiden</u> den organiserte ferdselen kan foregå

Tidsrom/sesongavgrensning for den organiserte ferdselen som foreslått i høringen holdes i all hovedsak fast, med noen mindre tilpasninger for å komme reiselivet i møte i vinterperioden (se punkt 5 over). Sekretariatet har sett det som viktig å ha tydelige «skuldersesonger» som strekker seg over noe tid av hensyn til villreinen..

SOMMER

- Lavsesong: Perioden fra 15. juni – 15. juli og perioden fra 10. august - 1. oktober.
- Høysesong: Perioden fra 15. juli – 10. august.

VINTER:

- Lavsesong 1.mars - palmesøndag
- Høysesong palmesøndag – 2.påskedag

Når det gjelder innspill om å ta med Trolltind (fra møtet 16.mai) vurderer sekretariatet at dette vil kunne være uheldig for villreinen da ferdselen vil bevege seg mot områder knyttet til botndalene i Langholet. Her var det tidligere merka sti hvor merkinga ble fjernet av hensyn til villrein.

Forslag om å gi flerårige tillatelser for å sikre forutsigbarhet for reiselivsvirksomheten, opprettholdes.

I de foreslåtte retningslinjene er spesielt områdene som åpner for organisert ferdsel er området ved Per Gynt hytta/Bråkdalen og opp mot Smiubelgen et område som villreinen tidligere brukte for å flytte seg mellom funksjonsområdene, da spesielt sommer og vinterbeiter. Det er også her det vil være størst sjans for kryssning, gitt at det ikke er forstyrrelser. Når det likevel åpnes for at det her skal tillates organisert ferdsel er dette knyttet til en tidsperiode hvor det er stor allmenn ferdsel i utgangspunktet og kryssning vil være lite sannsynlig av den grunn.

Når det gjelder sertifisering har Miljødirektoratet nå nylig utarbeidet retningslinjer og avtaler for kommersiell bruk av merkevaren. Sekrtariatet vurderer at en bør følge opp dette arbeidet i Rondane nasjonalpark, og ta intitaitv mot næringslivet i forhold til muligheten for kommersiell bruk. Nasjonalparkstyret bør være positive til å bidra på eventuelle guide-kurs eller annet som kommer som initiativ fra næringa selv.

Sekretariatet minner styret om at det i besøksstrategien for Rondane fra 2015 ble besluttet at et viktig prinsipp er at i de tilfeller det er motstridende målsettinger mellom ivaretakelse av verneverdiene, tilrettelegging for de besøkende og lokal verdiskaping, skal ivaretakelse av verneverdiene tillegges størst vekt. Dette prinsippet er det viktig å ta med seg. Retningslinjene gjelder deler av Rondane nasjonalpark knyttet til hovedinnfallsporten i Rondane der det er stor ferdsel i deler av året. I andre områder der en i dag har lite ferdsel, og som særskilt utpeker seg som viktige funksjonsområder for villreinen i Rondane, må forvaltningsplan og tidligere praksis legges til grunn ved behandling av søknder, slik at disse områdene skjermes. Organsisert ferdsel må tas som et helhetlig tema i revisjon av forvaltningsplan der den samla påvirkning veies opp mot verneverdiene.

De foreslåtte retningslinjene bør være en prøveordning. Det foreslås en evalering av ordningen etter 3 år, dvs i løpet av 2022.

Konklusjon

Sekretariatet tilrår at vedlagte retningslinjer for organisert ferdsel formelt legges til grunn for behandling av søknader om organisert ferdsel i området som en prøveordning. Ordningen

bør evalueres etter 3 år og erfaringene med ordningen tas inn i arbeidet med revidering av forvaltningsplan. For andre områder der en i dag har lite ferdsel og som særskilt peker seg ut som viktige funksjonsområder skal forvaltningsplan og tidlgiere praksis legges til grunn for behandling av søknader om organisert ferdsel.

Organisert ferdsel <u>sommer</u> Rondane NP

Organisert ferdsel <u>vinter</u> Rondane NP

Definisjon organisert ferdsel (jf. forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane)
Ferdsel der en planlegger, koordinerer eller arrangerer en aktivitet som blir kunngjort/markedsført på forhånd

Søknadsplikt
Organisert ferdsel til fot og på ski, utenfor stier og løyper som skjer flere ganger i løpet av sesongen eller med grupper større enn 20 personer, er søknadspliktig (unntak er turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger).

Soner uten søknadsplikt
I soner vist med oransje omriss er organisert ferdsel til fots og på ski utenfor stier og løyper tillatt hele året uten søknad. Her kan en også drive organisert riding, kjøring med hundespann og sykling på godkjente stier/løyper uten å søke.

Gruppestørrelse/guider
Det vil i tillatelsen bli gitt vilkår knyttet til antall guider i forhold til gruppestørrelse

Tillatelsens tidsperiode
Tillatelser til organisert ferdsel gis som flerårige tillatelser.

Rapportering
Det vil i tillatelsen bli stilt vilkår om rapportering der for eksempel opplysninger om gruppestørrelse, antall turer, startpunkt og turmål samt ev villreinobservasjoner vil bli etterspurt

Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2020/12316-234 **Saksbehandler:** Trond Stensby **Dato:** 20.05.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	19/2025	28.05.2025
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	28/2025	12.09.2025

Sak - plan for tiltak i verneområdene - vedlegg til forvaltningsplan Rondane - Dovre - Hemmeldalen - forslag

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i vedtektene (2024) for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, pkt. 6.5 bli forslaget til plan for tiltak i verneområdene oversendt Miljødirektoratet til faglig godkjenning, sammen med de øvrige plandokumentene i forslaget til forvaltningsplan, som tidligere er oversendt.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 28.05.2025

Behandling

Behandling av saken utsatt.

Vedtak

Dokumenter i saken

Vedlegg:

1 Plan for tiltak i verneområdene - vedlegg til forvaltningsplan Rondane - Dovre - Hemmeldalen - forslag

Nasjonalpark	Dovre, Rondane
Naturreservat	Flakktjørna, Grimsdalsmyrene, Hemmeldalen, Hovdsjømyrene, Kattuglehøi, Mesætermyre, Myldingi, Veslehjerkinntjønnin
Landskapsvernområde	Dørålen, Frydalen, Grimsdalen, Vesle Hjerkinn

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i møte 02.12.22, styresak 56/2022 besluttet å legge utkast til forvaltningsplaner fram for Miljødirektoratet til faglig godkjenning.

I en foreløpig tilbakemelding fra Miljødirektoratet 07.05.25 ble det pekt på at det burde følge en plan for tiltak i verneområdene som vedlegg til forvaltningsplanen.

Sekretariatet har derfor utarbeidet et forslag til plan for tiltak i verneområdene, som legges fram for nasjonalparkstyret til godkjenning for oversending til Miljødirektoratet.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

I brev av 6. juni 2013 fra Miljøverndepartementet ble forvaltningsmyndigheten for Hemmeldalen naturreservat også delegert til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Vedtekter for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre (2024)

Pkt. 6.5

«Nasjonalpark-/verneområdestyret skal utarbeide og revidere forvaltningsplan for verneområdet. Oppstart av planarbeidet skal skje i dialog med Miljødirektoratet. Forvaltningsplaner skal utarbeides innenfor rammene av naturmangfoldloven og verneforskriftene.

Forvaltningsplanen skal konkretisere hvordan formålet med vernet skal nås, og skal inneholde en flerårig tiltaksplan *og en besøksstrategi. Før forvaltningsplanen sendes på høring skal endelig utkast sendes Miljødirektoratet for faglig gjennomgang. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.»*

Naturmangfoldloven

Saken må i tillegg til vurdering etter verneforskrift og forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens § 7 om miljørettslige prinsipper i

§ 8 kunnskapsgrunnlag,

§ 9 føre-var prinsippet,

§ 10 samlet belastning på økosystemet,

§ 11 kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt § 12 miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

Vurdering

Sekratriatet har utarbeidet forslag til en plan for tiltak i verneområdene som er i tråd med Miljødirektoratets strategi for bruk av tiltaksmidler i verneområdene – 2020 – 2025.

Det går videre fram av planforslaget at kunnskapsgrunnlaget for verneområdene er godt, og at tiltakene ikke vil bidra til økt samlet belastning på økosystemet. (jf. naturmangfoldloven §§ 8 og 10)

Nasjonalparkforvalteren innstiller på at forslaget til plan for tiltak blir oversendt Miljødirektoratet til faglig godkjenning, sammen med de øvrige plandokumentene i forslaget til forvaltningsplan.

Tiltaksplan for verneområdene forvaltet av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 2025

Vedlegg til Forvaltningsplan – Rondane – Dovre – Hemmeldalen

Innhold

1 Bakgrunn 1
2.1 Trusler for verneområdene 3
2.2 Prioriteringer ved bruk av tiltaksmidler 4
2.3 Trusler 4
2.3.1 Rondane najonalpark 4
2.3.2 Grimsdalen landskapsvernområde 5
2.3.3 Frydalen landskapsvernområde 6
2.3.4 Hemmeldalen naturreservat 6
3 Utførte tiltak 7
4 Planlagte tiltak 8
5 Miljørettspinisppene – naturmangfoldloven §§ 8 – 12 9

1 Bakgrunn

Det går fram av vedtektene (2024) for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, pkt. 6.5, at nasjonalparkstyret skal utarbeide og revidere forvaltningsplaner:

«Nasjonalpark-/verneområdestyret skal utarbeide og revidere forvaltningsplan for verneområdet. Oppstart av planarbeidet skal skje i dialog med Miljødirektoratet. Forvaltningsplaner skal utarbeides innenfor rammene av naturmangfoldloven og verneforskriftene.

Forvaltningsplanen skal konkretisere hvordan formålet med vernet skal nås, og skal inneholde en flerårig tiltaksplan *og en besøksstrategi. Før forvaltningsplanen sendes på høring skal endelig utkast sendes Miljødirektoratet for faglig gjennomgang. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.»*

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre forvalter 14 verneområder:

Id.	Verneområde	Id.	Verneområde
	Nasjonalpark (2)		**Naturreservat (8)**
VV00001873	**Rondane**	**VV00000493**	**Veslehjerkinntjønnin**
VV00002230	**Dovre**	**VV00002231**	**Mesætermyre**
	Landskapsvernområde (4)	**VV00000378**	**Kattuglehøi**
VV00002233	**Grimsdalen**	**VV00000879**	**Grimsdalsmyrene**
VV00002229	**Frydalen**	**VV00001880**	**Myldingi**
VV00002234	**Dørålen**	**VV00000794**	**Flakkstjønna**
VV00002232	**Vesle Hjerkinn**	**VV00002440**	**Hemmeldalen**
-	**-**	**VV00002583**	**Hovdsjømyrene**

2 Strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder

Miljødirektoratet har fastsatt en strategi for bruk av midler til tiltak i verneområder, sist for perioden 2020 – 2025. Her står det bl.a.:

- Det **overordnede målet** for forvaltning av verneområder er å ivareta verneformålet og verneverdiene i det enkelte verneområde. Postbeskrivelsen for post 1420.31 Tiltak i verneområde, gir viktige formelle rammer for hvordan tiltaksmidlene skal disponeres.
- "Midlane går til **tiltak som er naudsynte for å ta vare på verneverdiane**, inkludert utgreiingar som er naudsynte før tiltak, informasjonstiltak og skjøtsels- og tilretteleggingstiltak. Tilretteleggingstiltaka omfattar opparbeiding av stigar, klopping og merking for å betre tilgjenget i verneområda og samstundes styre ferdsla i og rundt sårbar natur i verneområda. Midlane nyttast òg til informasjonstiltak i alle typar av verneområde i samband med ny merkevare for Noregs nasjonalparkar og til utarbeiding av besøksstrategiar for nasjonalparkar og andre verneområde med store besøkstal eller særskilde utfordringar. Alle tiltak skal vere i tråd med godkjent forvaltings-/skjøtselsplan for verneområda og andre relevante styringsdokument."
- Målet med forvaltningen av verneområdene er **å redusere truslene mot verneverdiene og å ønske folk velkommen inn for gode naturopplevelser**. Strategien vår for å nå dette målet, vil være å prioritere tiltak som innretter seg

mot en bedret tilstand i verneområdene. Dette vil være tiltak som innrettes mot trusselfaktorene for de aktuelle områdene, og slike tiltak kan være både skjøtselstiltak og tilretteleggingstiltak. For å sikre en god opplevelse for besøkende, vil vi følge opp tiltak som er fremmet i besøksstrategier, og inkludert er bruk av merkevaren Norges nasjonalparker.

2.1 Trusler for verneområdene

Miljødirektoratet viser til:
Klima – og miljødepartementet har bedt om en styrket ivaretagelse av verneverdiene i verneområdene. Bedring av tilstanden i verneområder, slik at antall truede verneområder reduseres, vil derfor ha fokus. De største negative påvirkningsfaktorene er gjengroing, fremmede arter, forstyrrelse av dyrelivet, tekniske inngrep og slitasje på vegetasjon, figur 1.

Figur 1. Trusselfaktorer i verneområder pr 31.12.2017 (Miljødirektoratet)

Ved fordeling av midler til skjøtsel og besøksforvaltning, skal tiltakene som gir størst positiv effekt på tilstanden og som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer prioriteres.

2.2 Prioriteringer ved bruk av tiltaksmidler

Miljødirektoratet har lagt følgende prioritering til grunn for bruk av midler til tiltak i verneområdene:

1. Tiltak som direkte bidrar til å motvirke negative påvirkningsfaktorer knyttet til trusselbildet. Ramsarområder og truede naturtyper prioriteres høyest blant disse tiltakene.
2. Løpende skjøtselstiltak.
3. Vedlikehold av eksisterende tilrettelegging.
4. Bruk av merkevaren Norges nasjonalparker i verneområder med høyt besøkstrykk.
5. Bruk av merkevaren i øvrige verneområder.
6. Besøksforvaltningstiltak som ikke er direkte knyttet til trusselbildet (slik som fugletårn mm.)

2.3 Trusler

Det blir her kort gjort rede for trusler mot verneverdiene i enkelte verneområder forvaltet av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

2.3.1 Rondane najonalpark

Ferdsel
Utfordringene i Rondane nasjonalpark er knyttet til stor ferdsel langs de ulike turstiene i nasjonalparken. Særlig høyt er ferdselstrykket i området Spranget – Rondvassbu, mellom turisthyttene og til enkelte 2000 m-topper i Rondane.

Ferdselen skaper barriere for villreinens bruk av trekkpassasjer i området, og hindrer villreinen å trekke mellom områdene i Dovre og områdene i Sel / Vulufjell.

Lokalt rundt Rondvassbu, og på enkelte andre punkt er det stor slitasje på stier og terreng.

Stor ferdsel skaper stort behov for informasjon, kanalisering og tilrettelegging.

2.3.2 Grimsdalen landskapsvernområde

Landskap og naturmangfold
I «Skjøtselsplan for helhetlige kulturlandskap» (Miljøfaglig Utredning 2020) er det bl.a. opplyst:

- Siden 1990-tallet har det skjedd store endringer i bruken av Grimsdalen. Etter en lang periode med **nedgang i seterdrift og beitebruk** i dalen, ble det gjennom **Grimsdalsprosjektet** tatt et krafttak for å snu denne utviklingen.
- **Flere beitedyr**, økt beitetrykk og bruk av krattknusing i enkelte områder har ført til at mange tidligere gjengrodde arealer igjen kan karakteriseres som naturbeitemark.
- Fortsatt kryper **bjørkeskogen** inn i det åpne kulturlandskapet og inn mot seterstulene, men slik er det ikke lenger i hele Grimsdalen.
- Etter siste undersøkelse av prøveflatene i 2020, ble det gjort en ny vurdering av tilstanden og effekten av de ulike skjøtselsmetodene i Grimsdalen.
- Endringer i perioden 2003-2020 peker i retning av at krattknusing, særlig på noe friskere mark i nærheten av eksisterende naturbeitemarker, har hatt en **positiv effekt på forekomsten av naturengarter/seterplanter og beitemarkssopp**.
- Tynning/vedhogst i skogen har vært viktigst på **landskapsnivå**, men også i disse områdene ser man nå en liten økning i forekomsten av engarter.
- Utmarksarealene inntil setergrendene viser hovedsakelig **en positiv utvikling**, noe som også kan sies om seterkveene som blir beitet.
- Prøveflater i inngjerdede områder på Mesætre og Bjørnsgardssætre **som ikke beites lenger, viser en klar nedgang** i antall naturengarter, samtidig som de kravfulle og rødlistede artene er i ferd med å forsvinne.

Ferdsel
Grimsdalsvegen går mellom Dovre og Folldal, og ca. 35 km av vegen ligger i Grimsdalen landskapsvernområde. Langs Grimsdalsvegen det er et høgt ferdselstrykk knyttet til sykkelturisme og biltrafikk.

NINA har i NINArapport-2244 opplyst at det i 2022 er registrert ca. 20.000 kjøretøy og ca. 4.000 syklister gjennom Grimsdalen landskapsvernområde.

I tillegg til selve ferdselen skaper stopp, parkering og overnattinger på ulike plasser langs Grimsdalsvegen hinder for villreinens bruk av trekkpassasjer på tvers av Grimsdalen. Villreinen blir slik hindret i fritt å kunne utnytte beiteområder nord og sør for Grimsdalen.

På de T-merka stiene mellom Hageseter og Grimsdalshytta kan det stedvis være vesentlig slitasje og erosjonsskader på vegetasjon og terreng.

Stor ferdsel skaper stort behov for informasjon, kanalisering og tilrettelegging.

Motorferdsel
Motorferdsel på Grimsdalsvegen og Haverdalsvegen er regulert, og håndheving av motorferdselforbudet, særlig bruk av el-sykler og motorsykler kan være krevende med begrenset tilstedeværelse fra vernemyndigheten.

2.3.3 Frydalen landskapsvernområde

Landskap og naturmangfold
I «Skjøtselsplan for helhetlige kulturlandskap» (Miljøfaglig Utredning 2020) er det bl.a. opplyst:

Bevaringsmålene foreslås derfor knyttet opp mot at arealer med naturbeitemark i dalen skal holdes minst på nivå med det som ble registrert i 2009 – noe som er antatt å være det samme nivå som da området ble vernet. På noen setrer bør det også være mulig å øke arealet med enkle midler. Tilstrekkelig areal med ugjødslet naturbeitemark er også avgjørende for om de kravfulle og rødlistede kulturmarksartene overlever på sikt.

Ferdsel
Ferdselen i området er begrenset og knyttet til et lokalt nett av stier og løyper.

Motorferdsel
Motorferdsel på Peer Gynt seterveg er regulert, og håndheving av motorferdselforbudet kan være krevende med begrenset tilstedeværelse fra vernemyndigheten.

2.3.4 Hemmeldalen naturreservat

Ferdsel
I den nylig vedtatte Besøkstrategi for Hemmeldalen naturreservat er det registrert et behov for å fornye informasjonstavlene som er utslitt og med utdatert informasjon.

2.3.5 Andre forhold

Det er behov for fysiske informasjonstiltak ved ulike informasjonspunkter rundt hele verneområdekomplekset Rondane-Dovre.

3 Utførte tiltak

Løpende skjøtselstiltak.
Skjøtselstiltak er i siste planperiode utført i tråd med oppdatert skjøtselsplaner i Grimsdalen LVO og Frydalen LVO, og skjøtselsavtaler med setereiere og beitebrukere i verneområdene. Nye kartlegginger har vist at skjøtselstiltakene har god effekt for bevaring av viktige kulturbetingede naturtyper.

Vedlikehold av eksisterende tilrettelegging.
I siste planperiode er det bl.a. utført:

- Tiltak mot slitasje og erosjon på stien ved Musvoldsetra
- Tiltak mot slitasje og erosjon på stien fra Straumbu
- Tiltak mot slitasje og erosjon på stier ved Rondvassbu
- Tiltak på stier ved Formokampen
- Tiltak mot slitasje og erosjon på stien mellom Hageseter turisthytte og Grimsdalshytta.
- Oppsetting av vegbommer på veger der motorferdselen er regulert.

Bruk av merkevaren Norges nasjonalparker i verneområder med høyt besøkstrykk.

I siste planperiode er det bl.a utført:

- Opprettet 24 informasjonspunkter rundt verneområdekomplekset med hovedplakater, temaplakater og plakater med råd om ferdsel.
- Satt opp titalls små regelplakater og varsomhetsplakat på vegbommer og langs stier.

4 Planlagte tiltak

Løpende skjøtselstiltak.

Verneområde	Trussel	Tiltak	Kommentar
Grimsdalen LVO	Gjengroing av kulturlandskap, og fortrenging av kulturbetinget biologisk mangfold.	Tilrettelegging for og tilsyn med husdyrbeite, rydding av einer og oppslag av løvtreslag, tilrettelegging av teiger for vedhogst.	Skjøtselsavtale med Organisasjonen Grimsdalen
Frydalen LVO	Gjengroing av kulturlandskap, og fortrenging av kulturbetinget naturmangfold.	Tilrettelegging for og tilsyn med husdyrbeite, rydding av einer og oppslag av løvtreslag.	Skjøtselsvtale med eiere av setrer med verdi for biologisk mangfold. Kjøp av tjenester fra entreprenør.
Hemmeldalen NR	Gjengroing av kulturlandskap, og gjenoppretting av verdifullt biologisk mangfold.	Slått, tilrettelegging for og tilsyn med husdyrbeite, rydding av einer og oppslag av løvtreslag.	Planlegger sondering med eiere av setre med verdi for biologisk mangfold.

Vedlikehold av eksisterende tilrettelegging

Verneområde	Trussel	Tiltak	Kommentar
Rondane NP	Slitasje og erosjon på stier i nærområdet til Rondvassbu Turisthytte	Lukke og tilbakeføre unødvendige stifar til terreng. Forsterke og skilte prioriterte stifar der bruken videreføres.	Arbeidet med en sti- og prosjektplan er i gang. Samarbeid med DNT Oslo og Omegn og Sel fjellstyre. (2025 – 2026)
Dovre NP	Slitasje og erosjon på stien mellom Hageseter turisthytte og Grimsdalshytta.	Følge opp behov for vedlikehold av tiltak utført i 2023, og supplerende tiltak langs stien.	I tråd med besøksstrategi for Dovre NP, og sårbarhetsanalyse for stien.
Grimsdalen LVO	Ferdsel i verneområdene.	Barthstien – oppgradering av eksisterende natur- og kultursti – kanalisere ferdsel bort fra sentrale leveområde for villrein.	Samarbeid med DNT Oslo, Dovre kommune og Omegn og Dovre fjellstyre.
Grimsdalen LVO	Hinder for villreinens bruk av trekkpassasjer på	Fysiske tiltak - begrense muligheten for parkering og	Oppfølging av besøksstrategi for

	tvers av Grimsdalen.	overnatting langs Grimsdalsvegen.	Rondane, videreføring av igangsatt prosjekt.
Frydalen LVO	Hinder for villreinens bruk av trekkpassasjer på tvers av Frydalen.	Fysiske tiltak – vegbom Peer Gynt seterveg ved vernegrensen i sør	Avhengig av samtykke fra grunneier og vegstyre. (2026)

Bruk av merkevaren Norges nasjonalparker i verneområder med høyt besøkstrykk.

Verneområde	Trussel	Tiltak	Kommentar
Dovre NP	Ferdsel i nasjonalparken – behov for informasjon	Portalskilt ved Norsk Villreinsenter	I samråd med Norsk villreinsenter.
		Kartplakat ved Kongevegen, Åteigen i Dovre.	Samarbeid med Kongevegprosjektet , Statens vegvesen.
Grimsdalen LVO	Ferdsel i verneområdene.	Barthstien – oppgradering av eksisterende natur- og kultursti – kanalisere ferdsel bort fra sentrale leveområde for villrein.	Samarbeid med DNT Oslo, Dovre kommune og Omegn og Dovre fjellstyre.
Hemmedalen NR	Utslitte og utdaterte informasjonsplakater .	Oppsetting av nye informasjonsplakater .	I tråd med besøkstrategien for Hemmeldalen NR. (2025 – 2026). Innhentet samtykke fra grunneiere.

5 Miljørettspinisppene – naturmangfoldloven §§ 8 – 12

Det blir vist naturmangfoldloven § 7:
«Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.»

Miljørettsprinsippene er nedfelt i naturmangfoldloven §§ 8 – 12:

- § 8 kunnskapsgrunnlag,
- § 9 føre-var prinsippet,
- § 10 samlet belastning på økosystemet,
- § 11 kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt
- § 12 miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

Kunnskapsgrunnlaget om verneverdiene i dette området er godt. Når det gjelder villrein foreligger:

- NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og
- NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølnkletten.
- NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området (§ 8).
- NINA Rapport 2126 Klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene etter kvalitetsnorm for villrein. Første klassifisering – 2022.

Videre foreligger bl.a.:

- Larsen, B. H. 2010. Forslag til skjøtselsplan for Frydalen landskapsvernområde i Sør-Fron, Nord-Fron og Sel kommuner. Miljøfaglig Utredning rapport 2010-4: 1-42 + vedlegg. ISBN: 978-82-8138-323-4.
- Larsen, B. H. 2020. Grimsdalen landskapsvernområde. Skjøtselsplan for helhetlige kulturlandskap i verneområdet. Miljøfaglig Utredning rapport 2020-21. 43 s. + vedlegg. ISBN 978-82-345- 0056-5.
- Zouhar, Y., Gundersen, V. & T. Holter. 2023. Ferdsel i Grimsdalen sommaren 2022. Spørjeundersøking, teljingar og observasjonar NINA Rapport 2244. Norsk institutt for naturforskning.
- Høitomt, G., Opheim, J. 2017. Rondane og Dovre nasjonalpark. Sårbarhetsvurderinger for fugl. Unntatt offentlighet.
- Berge, E. Brukerundersøkelse Rondane-Dovre området 2021 En kort oppsummering.

(jf. naturmangfoldoven § 8)

Målet med de foreslåtte tiltakene er å ta vare på verneverdiene i verneområdene. De forslåtte tiltakene bygger på kunnskapsgrunnlaget (jf. naturmangfoldoven § 9), og medfører ikke nye vesentlige terrenginngrep. Det kan være nødvendige med bruk av motorisert ferdsel i samband med utføring av tiltakene. Dette vil likevel ha et begrenset omfang, eller være del av den etablerte bruken i jordbrukslandskapet.

De foreslåtte tiltakene vurderes derfor ikke å bidra til økt samlet belastning på økosystemet. (jf. naturmangfoldloven § 10)

Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2020/12316-237 **Saksbehandler:** Trond Stensby **Dato:** 20.05.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	20/2025	28.05.2025
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	29/2025	12.09.2025

Sak - Besøksstrategi for Rondane nasjonalpark - oppdatert 2025

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i vedtektene (2024) for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, pkt. 6.5 bli forslaget til Besøksstrategi for Rondane nasjonalpark – oppdatert 2025 oversendt Miljødirektoratet til faglig godkjenning, sammen med de øvrige plandokumentene i forslaget til forvaltningsplan, som tidligere er oversendt.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 28.05.2025

Behandling

Behandling av saken utsatt.

Vedtak

Dokumenter i saken

Vedlegg:

1 Besøksstrategi for Rondane nasjonalpark - oppdatert 2025

Saksopplysninger

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i møte 02.12.22, styresak 56/2022 besluttet å legge utkast til forvaltningsplaner fram for Miljødirektoratet til faglig godkjenning.

I en foreløpig tilbakemelding fra Miljødirektoratet 07.05.25 ble det pekt på at det burde følge en oppdatert besøksstrategi som vedlegg til forvaltningsplanen.

Sekretariatet har derfor utarbeidet et forslag til Besøksstrategi for Rondane nasjonalpark – oppdatert 2025, som legges fram for nasjonalparkstyret til godkjenning for oversending til Miljødirektoratet.

Forslaget til besøksstrategi har kapitler om rammeverk, sårbare naturverdier og kunnskapsgrunnlag. Videre er det tatt inn mål, strategier, kommunikasjonsplan og forslag til tiltak.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

I brev av 6. juni 2013 fra Miljøverndepartementet ble forvaltningsmyndigheten for Hemmeldalen naturreservat også delegert til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Vedtekter for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre (2024)

Pkt. 6.5

«Nasjonalpark-/verneområdestyret skal utarbeide og revidere forvaltningsplan for verneområdet. Oppstart av planarbeidet skal skje i dialog med Miljødirektoratet. Forvaltningsplaner skal utarbeides innenfor rammene av naturmangfoldloven og verneforskriftene.

Forvaltningsplanen skal konkretisere hvordan formålet med vernet skal nås, og skal inneholde en flerårig tiltaksplan *og en besøksstrategi. Før forvaltningsplanen sendes på høring skal endelig utkast sendes Miljødirektoratet for faglig gjennomgang. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.»*

Naturmangfoldloven

Saken må i tillegg til vurdering etter verneforskrift og forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens § 7 om miljørettslige prinsipper i

§ 8 kunnskapsgrunnlag,

§ 9 føre-var prinsippet,

§ 10 samlet belastning på økosystemet,

§ 11 kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt § 12 miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

Vurdering

Sekratriatet har utarbeidet et forslag til besøksstrategi for Rondane etter Miljødirektoratets mal for besøksstrategier. Besøksstrategien er videre utarbeidet i tråd med rammer og føringer gitt i bl.a. naturmangfoldloven, verneforskriften, forslag til forvaltningsplan og tiltaksplan for villrein i Rondane.

Nasjonalparkforvalteren vurderer at forslaget til besøksstrategi gir et godt faglig grunnlag for besøksforvaltningen i Rondane nasjonalpark.

Det går videre fram av planforslaget at kunnskapsgrunnlaget for verneområdene er godt, og at tiltakene ikke vil bidra til økt samlet belastning på økosystemet. (jf. naturmangfoldloven §§ 8 og 10)

Nasjonalparkforvalteren innstiller på at forslaget til Besøksstrategi for Rondane nasjonalpark – oppdatert 2025 blir oversendt Miljødirektoratet til faglig godkjenning, sammen med de øvrige plandokumentene i forslaget til forvaltningsplan.

Rondane
nasjonalpark

Besøksstrategi
Rondane nasjonalpark
- oppdatert 2025

Foto: Rondvatnet, Rondane nasjonalpark.

Innhold

1 Innledning 4

1.1 Formål 5

1.2 Kort om rammeverk 5

1.2.1 Verneforskrift – formål og vernebestemmelser 5

1.2.2 Forvaltningsplan - retningslinjer 7

1.2.3 Forvaltningsplan - merkede stier 13

1.2.3.1 Spesielt om fjerning av merking av stier og løyper 15

1.2.4 Forvaltningsplan - skiløyper 16

1.2.5 Forvaltningsplan – retningslinjer organisert ferdsel 20

1.2.6 Tiltaksplan for villrein 22

2 Kunnskapsgrunnlaget 23

2.1 Sårbare naturverdier 23

2.1.1 Villrein 23

2.1.2 Fuglelivet 24

2.1.3 Vegetasjon og terreng 24

2.2 Reiselivet 24

2.3 Den besøkende 25

2.4 Kulturminner 26

2.5 Annen relevant kunnskap 26

2.5.1 Noen besøkstall - ferdselstellere 26

2.5.2 Overnattingstall turisthytter 27

2.5.3 Merkevaren «Norges Nasjonalparker» 28

2.5.4 Nasjonalparksenter 29

2.5.5 Landbruk 29

2.6 Sammenstilling og situasjonsanalyse av kunnskapen 29

3 Mål og strategiske grep 30

3.1 Mål med besøksforvaltningen 30

3.2 Strategiske grep 30

4 Kommunikasjonsplan 32

5 Tiltak 33

1 Innledning

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har behandlet og fått godkjent en Besøksstrategi for Rondane nasjonalpark i 2015. I samband med arbeidet med rullering av forvaltningsplanen, har nasjonalparkstyret i 2025 nå fått utarbeidet en ny oppdatert versjon av besøksstrategien for Rondane nasjonalpark.

Rondane nasjonalpark ble opprettet 21.12.1962, som landets første nasjonalpark. Senere er den revidert i 06.09.74, og vesentlig utvidet gjennom verneplan for Rondane som ble vedtatt 24.10.2003. Nasjonalparken har et areal på 969 km^2.

Rondane nasjonalpark grenser bl.a. til Grimsdalen landskapsvernområde, Dørålen landskapsvernområde og Frydalen landskapsvernområde. Også Dovre nasjonalpark inngår i verneplanen, og til sammen danner verneområdet et helhetlig, sammenhengende verneområde. Et kart over nasjonalparken er vist i figur 1.

Figur 1. Kart Rondane nasjonalpark – frå Naturbase.

1.1 Formål

Besøksforvaltningen skal bygge på Miljødirektoratet sin definisjon av besøksforvaltning: *«Å legge til rette for og styre bruken av et verneområde slik at opplevelsen for de besøkende og den lokale verdiskapingen blir størst mulig, forståelsen for vernet økes og verneverdiene ivaretas.»*

Det skal lages en besøksstrategi med mål, strategier og tiltak for besøksforvaltningen i Rondane nasjonalpark. Besøksstrategien skal, innenfor rammene av verneformålet, vernereglene og forvaltningsplanen, legge opp til gode opplevelser for de besøkende i naturen og vise muligheter for næringsutvikling.

Besøksstrategien skal bygge på et tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag når det gjelder:

- Sårbare naturverdier
- Ferdsel
- Tilbydere, næringsdrivende og andre aktører
- Ulike brukerinteresser.

1.2 Kort om rammeverk

Rammene for arbeidet med besøksforvaltning er naturmangfoldloven, verneforskriften, eventuelle forvaltnings-/skjøtselsplaner for verneområdet. Der myndigheten er lagt til et nasjonalpark-/verneområdestyre er også vedtektene en del av rammeverket.

1.2.1 Verneforskrift – formål og vernebestemmelser

§ 2 Formål
Formålet med opprettelsen av Rondane nasjonalpark er å:
- ta vare på et stort, sammenhengende og i det vesentlige urørt fjellområde,
- ta vare på et høyfjellsøkosystem med et egenartet og variert biologisk mangfold,
- ta vare på sentrale leveområder til villreinstammen i Rondane,
- sikre variasjonsbredden i naturtyper som Rondaneområdet omfatter, herunder innslag av høyereliggende bjørke- og barskog,
- bevare landskapsformer og særpregede geologiske forekomster,
- ta vare på verdifulle kulturminner.

Allmennheten skal fortsatt ha anledning til naturopplevelse gjennom utøving av tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av teknisk tilrettelegging.

Det er gitt vernebestemmelser i § 3 om

- landskapet
- plantelivet
- dyrelivet
- kulturminner
- ferdsel
- motorferdsel
- forurensing.

Spesielt for stier og løyper gjelder:

1.2. Bestemmelsene i 1.1 er ikke til hinder for:
b. Vedlikehold av merkede stier, løyper, bruer og skilt i henhold til forvaltningsplanen.
c. Tradisjonell drift av eksisterende turisthytter eller utleie av private hytter og stølshus.
1.3. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til:
c. Bygging av bruer eller klopper.
(…)
e. Oppsetting av skilt og merking av stier i henhold til forvaltningsplanen.

Spesielt for ferdsel gjelder:
5. Ferdsel
5.1. All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.
5.2. Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.
Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Det vises forøvrig til forvaltningsplanen.
5.3. Sykling, organisert kjøring med hundespann og organisert bruk av hest er bare tillatt på veger, traseer eller i områder som er særskilt utpekt av forvaltningsmyndigheten gjennom forvaltningsplanen. Bruk av hest til gjeting og kløving er tillatt.
5.4. Innenfor nærmere avgrensede deler av nasjonalparken kan Miljødirektoratet ved forskrift regulere eller forby ferdsel som kan være til skade for naturmiljøet.
5.5. Hunder må ikke slippes løs i tiden 1. mars – 20. august.
5.6. Av hensyn til naturmiljøet eller kulturminner kan forvaltningsmyndigheten legge om eller kreve fjernet merking av løyper og stier.
5.7. Telting utover én uke på samme sted krever særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Dette gjelder ikke vanlige vandretelt.
Bestemmelsene i punkt 5 gjelder ikke i forbindelse med militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsel og forvaltning som er bestemt av forvaltningsmyndigheten.

1.2.2 Forvaltningsplan - retningslinjer

Det vises her til forslag til Forvaltningsplan for Rondane og Dovre nasjonalparker med tilliggende verneområder og Hemmeldalen naturreservat, oversendt Miljødirektoratet 21.12.22, med forslag til endringer lagt fram for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre 28.05.25.

Det bl.a. foreslått følgende retningslinjer:

Vernebestemmelse § 3	Retningslinje
1.2 b)	• Merkede stier merkes i tråd med DNTs norm som beskrives i merkehåndboka og er utarbeidet av DNT i samråd med miljøvernmyndighetene. • Vinterløyper merkes med stikker og samles inn etter sesongen, i tråd med tillatelse fra forvaltningsmyndighetene, • Merking av stier som ikke er en del av DNT sitt stinett, kan merkes med rødt. Merkingen skal være diskré og ikke ha større omfang enn føringer gitt i DNTs norm. • Vedlikehold i form av bruer og klopper langs godkjente merkete stier og løyper skal tillates.
1.2 b)	Det finnes i hovedsak tre kategorier skiløyper. Hva slags kategori hver enkelt løype tilhører og hvem som er ansvarlig fremgår i vedlegg til forvaltningsplanen. Utover tillatt tidsrom for stikking/preparering av løypene, er det lagt inn noen dager for selve arbeidet med både å merke og fjerne merkingen. Preparerte løyper kjøres opp regelmessig. De preparerte løypene er vanligvis også stikka. De løyper som kun blir stikka er tillatt gjennomkjørt med snøskuter etter stort snøfall og uvær for ettersyn og supplering av stikkingen. Det er ikke tillatt å preparere spor i de stikka løypene. Motorferdselen bør generelt holdes på et så lavt nivå som mulig. Løypeansvarlig må søke forvaltningsmyndighetene for tillatelse til motorisert ferdsel, og det vil gis flerårige tillatelser med vilkår. Det vil bl.a. stilles krav om rapportering gjennom kjørebok etter endt sesong for alle løyper. Dette er de tre kategoriene: 1. Preparert skiløype tillatt preparert og merket fra da forholdene ligger til rette for preparering frem til og med 20. april. I de år påsken kommer senere enn 20. april er preparering tillatt til og med 2. påskedag. Stikker skal være innsamlet senest fire dager etter sluttdato for preparering.

	2. Stikka skiløype merking tillatt merket fra 10. februar til 2. påskedag. Stikker kan settes ut fire dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt periode. 3. Stikka påskeskiløype merking tillatt fra fredagen en drøy uke før palmesøndag til 2. påskedag. Stikker kan settes ut fire dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt periode.
1.2 c)	Slik drift krever ingen særlig tillatelse etter verneforskriften, men annen bruk knyttet til driften som f.eks. motorferdsel og byggetiltak er søknadspliktig.
1.3 c)	Det er ikke ønskelig med en omfattende tilrettelegging for friluftslivet i nasjonalparken. Tilrettelegging for friluftslivet skal skje i randsoner ev i områder med eksisterende tilrettelegging. Flytting, ombygging eller oppsetting av nye bruer og klopper krever tillatelse etter søknad. Gjenoppføring (for eksempel etter naturskade) krever tillatelse. Tillatelse til oppføring av nye bruer og klopper kan gis når det foreligger et dokumentert behov som på rimelig måte ikke kan dekkes av andre eksisterende anlegg, og når tiltaket ikke strider mot verneformålet. Det vil bli lagt vekt på om klopper/bruer er til nytte for sti- og skiløypenettet eller om den kan medføre ferdsel på steder der det ikke er ønskelig. Teknisk tilrettelegging som klopplegging og bruer eller lignende skal benyttes ved behov etter en avveining av hvordan tilretteleggingen kan påvirke verneformålet. Ved vurdering av aktuelle tilretteleggingstiltak skal følgende hensyn vurderes: Fysiske tilrettleggingstiltak skal tilpasses naturmiljøet og landskapet Det skal ikke legges til rette for ferdsel som kan medføre unødig slitasje på terrenget Det skal ikke legges til rette for ferdsel som kan komme i konflikt med viktige hekkeområder for fugl og leveområder til villrein.
1.3 e)	Etter søknad kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til oppsetting av skilt og merking av stier som er vist som tillatt merket i vedlegg «Turstier» til forvaltningsplanen. Vedlikehold av allerede eksisterende merking av stier i temakartet kan gjøres uten særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Omfanget av vedlikehold må ikke være større enn tidligere standard på stien og traséen. Merking av stier og løyper krever grunneiers tillatelse.

5.1	All ferdsel i nasjonalparkene og landskapsvernområdene skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon eller kulturminner og slik at dyrelivet ikke forstyrres unødig. Skal vi kunne bruke naturområdene våre til friluftsliv også i framtiden, må sporløs ferdsel og minimal forstyrrelse være et nøkkelbegrep for utøving av friluftsliv. Det er svært viktig at brukerne av Rondaneområdet gjør hva de kan for å forlate naturområdene i samme tilstand som da de kom. Et hovedmål ved vern av nasjonalparker er ivaretakelse av villmarkspregede områder og intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for et enkelt friluftsliv. Rondane nasjonalpark er et område som er mye bruk til friluftsliv, og verneforskriften åpner for at allmennheten som ønsker å utøve tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av tilrettelegging, skal ha anledning til dette. (tradisjonelt friluftsliv må defineres ut fra året 2003). Verneområder skal bidra til større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv. Områdene skal forvaltes på en slik måte at friluftslivet gis rimelige rammer for bruk og tilrettelegging som ikke går på bekostning av verneverdiene, og bestemmelsen i formålsparagrafen leses som en instruks til forvaltningen om å ivareta friluftslivets interesser innenfor disse rammene. Friluftsliv som går på bekostning av verneverdiene vil ikke være i samsvar med verneformålet. Teknisk tilrettelegging som bruk av merking, klopplegging, bruer, gjerder, brygger eller lignende skal benyttes ved behov. Aktiviteter som ikke er å betrakte som det tradisjonelle friluftslivet inngår egentlig ikke i det friluftslivet som er en del av formålet med opprettelsen av verneområdene, men vil kunne tillates så lenge det ikke kommer i konflikt med verneverdiene, i tillegg til det tradisjonelle friluftslivet. For å kunne forene målet om å ivareta verneverdiene og samtidig sikre allmenn ferdsel er kanaliseringstiltak et viktig verktøy for mest mulig å unngå konflikt mellom ferdsel og villrein. Rondane-Dovre skal forvaltes etter følgende prinsipper for ferdsel: • én hovedferdselsåre i Dovre-Rondane som følger nord-sør retning • redusere antallet merka stier/skiløyper, blant annet ved bare å tillate én merka sti/trase mellom to turmål/turisthytter • sommersti og vinterløype skal som hovedregel følge samme korridor • stimulere de besøkende til å følge merkete stier og løyper • ferdsel skal fortrinnsvis kanaliseres til randsonene, eller til utenfor verneområdet Bevegelseshemmede Bruk av rullestol i verneområdene reguleres ikke spesielt.

5.2	Turer som gjøres med familie og venner kommer inn under brukere som ikke trenger tillatelse. Verneforskriften gjør også unntak for tradisjonell virksomhet i regi av turistforeninger, skoleklasser, barnehager på tur, ideelle lag og foreninger som går turer til fots og ski. Denne bestemmelsen har vært en standardformulering i mange forskrifter for nasjonalparker. Bakgrunn for unntakene kan blant annet knyttes til at disse brukergruppene sannsynligvis i stor grad har benyttet merka stier og løyper, og at de er ansett for i liten grad å forringe naturmiljøet ved «lett» bruk av området.
5.2	Organisert ferdsel blir definert som: Ferdsel der en planlegger, koordinerer eller arrangerer en aktivitet som blir kunngjort/markedsført på forhånd. Organisert ferdsel til fots og på ski Det legges til grunn at all organisert ferdsel til fots og på ski som følger merkete stier og skiløyper som er godkjente i forvaltningsplanen ikke er til skade for naturmiljøet, og at dette derfor er tillatt uten spesiell tillatelse. Vedlegg 17 og 18 viser stier og skiløyper som tillates merket, og vedlegg 23 viser når løypene tillates merket og hvem som er ansvarlig (les mer om skiløyper tidligere i kapitlet). Søknadsplikt gjelder når: Organisert ferdsel til fots og på ski utenfor godkjente turstier og skiløyper regnes for å kunne skade naturmiljøet, og er søknadspliktig. Søknadsplikten gjelder for alle slike turer, uavhengig av gruppestørrelse. Dette gjelder likevel ikke tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger. Videre gjelder søknadsplikt for alle (turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger) for idrettsarrangement og konkurranser, også når dette skjer langs merkede stier og løyper. Andre ferdselsformer som kan skade naturmiljøet og blir underlagt søknadsplikt er (ikke uttømmende liste): • basehopping • utsprang for annen luftsport som hanggliding og paragliding • kiting/skiseil • organisert elvesport (padling, rafting o.l. • utsetting av fysiske turposter, turorientering, geocacher og stolper • jakthundprøver • fugletakseringer • leirslagning.

5.3	Sykling bare blir lov å sykle på: • bilvegen fra Gammelgarden til Bjørnhollia. Organisert bruk av hest Etter søknad kan det tillates organiserte rideturer i Rondane nasjonalpark: • på godkjente og merkete stier i Rondane nasjonalpark, sør og vest for Høvringen - Smuksjøseter - Peer Gynt hytta og Mysusæter. • på godkjente og merkete stier i ytterkant av Rondane nasjonalpark, mellom Mysusæter og Bølhøgda. • på veien til Bjørnhollia, og på veien til Rondvassbu i perioden f.o.m. 1. juli t.o.m. 31. august. • i turistmessig sammenheng som en del av gjetingen inn og ut av Vuludalen. Organisert bruk av hundespann Det blir derfor ikke lagt ut traseer for organisert kjøring med hundespann. Uorganisert bruk av hest og hundespann er ikke søknadspliktig. Bruk av hest til gjeting og kløving er tillatt.
5.5	Etter Hundelovens sikringsbestemmelser (§6) er det ikke lov å slippe hund løs i perioden 1. april -20. august, som også gjelder for alle verneområdene. I tillegg kan hver kommune ha egne forskrifter om båndtvang som gjelder etter den 20. august av hensyn til bufe på utmarksbeite. Per høsten 2009 gjelder dette for Dovre,Sør-Fron, Nord- Fron, Ringebu, Folldal og Sel kommuner. Av hensynet til villrein er sikringsbestemmelsen innskjerpet i verneforskriftene for Rondane og Dovre nasjonalparker og for Grimsdalen og Dørålen landskapsvernområder. Her skal hunder ikke slippes løs i perioden fra 1. mars til 20. august. Unntak fra denne bestemmelsen er de samme som for Hundelovens bestemmelser § 9 b (bufehund til vokting av sau, geit og kyr), c (aktiv politi- og redningstjeneste) og d (hund i ettersøk etter skadet/sykt vilt).
5.6	Hvis eksisterende stier eller løyper kommer i konflikt med villreinens arealbruk, eller på andre måter kommer i konflikt med verneformålet, kan forvaltningsmyndigheten kreve at den som er ansvarlig for stiene eller løypene fjerner merkinga eller legger om traséen. Ved nedlegging av stier og evt. riving av varder skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før tiltak iverksettes. I en del tilfeller kan dagens turstier være etablert der det gikk eldre ferdselsveger. Etablering av nye stier kan fremme verneformålet dersom den kanaliserer ferdselen bort fra et sårbart område til et område med større tåleevne.

	Eventuell ny tilrettelegging for friluftslivet skal skje i randsoner ev i områder med eksisterende tilrettelegging. Ved anlegging av nye turstier skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før endelig trase fastsettes. Merking av stier og løyper krever tillatelse fra grunneier.
5.7	Telting utover en uke på samme sted i nasjonalparken trenger tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Dette gjelder ikke vanlige vandrertelt. Lavvo blir ikke regnet som vanlig vandrertelt og telting med lavvo må ha tillatelse. Utover dette gjelder reglene om telting i friluftsloven. Når større grupper slår opp teltleir kan det føre til forstyrrelse av dyreliv, slitasje på vegetasjon, forsøpling og sanitærutfordringer. Forvaltningsmyndigheten kan i vilkår fastsette hvor telting kan skje og hvor lenge en kan telte på samme plass. Det vil ikke bli gitt tillatelse til å sette opp telt i villreinens trekkområder, på høyder i terrenger eller i sentrale områder der villrein holder til.

1.2.3 Forvaltningsplan - merkede stier

I figur 2 og tabell 1 - 3 er det vist vedlegg til forvaltningsplanen som gjelder merkede stier.

Figur 2. Merking av stier i Rondane – etter forslag til forvaltningsplan 2025

Tabell 1 Merka stier som er foreslått videreført vedlikehold

Sti nr	Trase	Verneområde	Status
3	Gautåseter - Grimsdalshytta	Vesle Hjerkinn LVO; Dovre NP; Grimsdalen LVO	Beholdes
4	Mehørunda	Dovre NP	Beholdes
7	Nysetra - Grimsdalshytta	Dovre NP: Grimsdalen LVO	Beholdes
8	Sletten - Pikhetta	Dovre NP	Beholdes - evalueres
13	Grimsdalshytta - Dørålseter	Grimsdalen LVO; Rondane NP	Beholdes
12	Storrvatnet - Haverdalen - sti Grimsdalshytta/Dørålseter	Grimsdalen LVO: Rondane NP	Beholdes
15	Dørålseter - Høgronden - Bjørnhollia	Rondane NP	Beholdes
16	Dørålseter - Langglupdalen - Bjørnhollia	Rondane NP	Beholdes
17	Bjørnhollia - Illmanndalen - Rondvassbu	Rondane NP	Beholdes
18	Langglupdalen - Rondeslottet - Rondvassbu	Rondane NP	Beholdes
19	Rondvassbu - Storronden	Rondane	Beholdes
20	Dørålseter - Rondehalsen - Rondvassbu	Rondane NP	Beholdes
21	Rondvassbu - Veslesmeden	Rondane NP	Beholdes
25	Eldåbu - Flaksjøen	Rondane NP: Frydalen LOV	Beholdes
26	Rondvassbu - Glitterosen - Eldåbu	Rondane NP	Beholdes
28	Peer Gynt hytta - Mysuseter	Rondane NP	Beholdes
30	Smuksjøseter - Peer Gynt hytta	Rondane NP	Beholdes
29	Høvringn - Smuksjøseter	Rondane NP	Beholdes
31	Smuksjøseter - Kjondalen - Peer Gynt Hytta	Rondane NP	Beholdes
32	Smuksjøseter - over Solsidevassberget - Kjondalen	Rondane NP	Beholdes
33	Peer Gynt hytta - Merraslettin - Putten sæter	Rondane NP	Beholdes
34	Putten seter - Formokampen - Kampen	Rondane	Beholdes
35	Formokanmpen - veg til Høvringen	Rondane NP	Beholdes
36	Putten sæter - Skardsætrin - Kampen	Rondane	Beholdes
37	Kongevegen - Pilegrimsleden	Dovre NP	Beholdes
38	<Null>	Rondane NP; Frydalen LVO	Behldes
39	Indretjønne - Storhaugen	Rondane NP; Frydalen LVO	Beholdes
40	Fosseråket	Rondane NP; Frydalen LVO	Tas ut
41	Skardranden	Rondane NP	Beholdes
42	Skjerdalen	Rondane NP	Beholdes

Tabell 2. Stier – foreslått fjernet merking (etter avtale)

Stinr	Trase	Vurdering
14	Kvannslådalen - Dørålsvatnet	Vurderes tatt ut. Ligger øst – vest, på tverrs av reinstrekket.
27	Rondvassbu - Peer Gynt hytta	Vurderes. Jf. besøksstrategien for Rondane, og målet om å gjenopprette villreintrekket vest for Rondanemassivet.
43	Mot Storberget	Tas ut av hensyn til verneformålet
11	Grimsdalshytta - Haverdalen- Sletthøe - Høvringen	Vurderes tatt ut. Ligger øst – vest, på tverrs av reinstrekket.
22	Bjørnhollia - Eldåbu	Vurderes tatt ut. Ligger øst – vest, på tverrs av reinstrekket.

Tabell 3. Ny stier – vurdere merking.

Stinr	Trase	Verneområde
9	Fallet - Grimsdalshytta	Grimsdalen LVO
10	Tollevshaugen - Grimsdalsgruva - Tollevshaugen	Grimsdalen LVO

1.2.3.1 Spesielt om fjerning av merking av stier og løyper

Verneforskriften § 3, pkt. 1.2) hjemler vedlikehold av merkede stier og løyper m.m., også vedlikehold av selve merkingen. Forvaltningsmyndigheten kan ikke fjerne merking som allerede eksisterer, eller nekte vedlikehold av eksisterende merking. Det vil være å sette nye forbud, som ikke følger direkte av verneforskriften.

Gjennomføring av slike tiltak kan derfor bare skje i forståelse og etter avtale med part som har ansvaret for stien.

1.2.4 Forvaltningsplan - skiløyper

I figur 3 og tabell 4 - 7 er det vist vedlegg til forvaltningsplanen som gjelder stikking og preparering av skiløyper.

Figur 3. Skiløyper i Rondane – etter forslag til forvaltningsplan 2025

Tabell 4. Skiløyper i Rondane – tillatt stikka

Løypenr	Trase	Verneområde	Kategori	Ansvarlig	Merking	Preparering
1	Gautåseter - Grimsdalshytta	Dovre NP: Grimsdalen LVO	3	DNT Oslo og Omegn	DRHK	-
2	Eftansåe - Grimsdalshytta	Grimsdalen LVO	3	DNT Oslo og Omegn	BRHK	-
3	Eftansåi - Grimsdalshytta	Grimsdalen LVO	3	Haverdalseter	BRHK	-
4	Grimsdalshytta - Storrvatnet - Haverdalsseter	Rondane NP, Grimsdalen LVO	3	Dnt Oslo og Omegn	BRHK	-
6	Haverdalseter - Dørålseter	Rondane NP, Dørålen LVO, Grimsdalen LVO	3	DNT Oslo og Omegn	BRHK	-
7	Blæsterdalen - Dørålseter	Døålen LVO	3	DNT Oslo og Omegn	BRHK	-
9	Bergedalstjønnin - Langglupdalen - Bjørnhollia	Rondane NP, Myldingi NR	3	DNT Oslo og Omegn	FRHK	-
10	Dørålsetrer - Bergedalstjønnin - Rondvassbu	Rondane NP	3	DNT Oslo og Omegn	ORHK	-
11	Bjørnhollia - Musvolsetra - Fagervoll	Rondane NP	3	DNT Oslo og Omegn	BTH	-
12	Musvolseter - Straumbu	Rondane NP	3	DNT Oslo og Omegn	BTH	-
13	Bjørnhollia - Illmandalen - Rondvassbu	Rondane NP	3	DNT Oslo og Omegn	ORHK	-
14	Klopptjønnet - Eldåbu (Trolløypa)	Rondane NP	2	Venabu fjellhotell	Venabu fjellhotell	-
15	Klopptjønnet - Klopptjønnhøgda - Indre Uksan	Rondane NP	2	Spidsbergseter	Spidsbergseter	-
22	Eldåbu - Kvamsnysetrin (Trolløypa)	Rondane NP, Frydalen LVO	2	Kvamsfjellet turløypelag	KTL	-
25	Fryvollan - Trolløypa (ved Glugga)	Ronadane NP, Frydalen LVO	3	Kvamsfjellet turløypelag	KTL	-
33	Spranget - Krokutbekken - Rondvassbu	Rondane NP	2	DNT Oslo og Omegn	ORHK	_
34	Krokutbekken - Trolløypa (ved Ljosåe)	Rondane NP	2	Mysuseter og Rapahmn løypelag	ORHK	-
36	Peer Gynt hytta - Kjondalen - Steinbuhø - Storsteinsåe (Kjondalsløypa)	Rondane NP	2	Høvringen Aktivitetsselskap	HAS	-
36	Peer Gynt hytta - Kjondalen - Steinbuhø - Storsteinsåe (Kjondalsløypa)	Rondane NP	2	Høvringen Aktivitetsselskap	HAS	-
37	Kjondalen - Trolløypa (ved midtre Høvringsvatnet)	Rondane	2	Høvringen Aktivitetsselskap	ORHK	-

48	Skogseter - Langtjønn - Knartbua - Skogseter (Knartbuløypa)	Rondane NP	2	BRKH	BRKH	-
50	Eftansåi - Vegaskillet (Stokkbekkløypa)	Grimsdalen LVO	2***	DIBH	DIBH	DIBH
49	Eftansåi - Vegaskillet - vest for Einsetkollan - Eftansåi (Gråsideløypa)	Grimsdalen LVO	2***	DIBH	DIBH	DIBH

Tabell 5. Skiløyper i Rondane – tillatt preparert

Løypenr	Trase	Verneområde	Kategori	Ansvarlig	Merking	Preparering
20	Klopptjønnet - Kvanndalen	Rondane NP	1	Spidsbergseter	Spidsbergseter	Spidsbergseter
17	Dørhøgda - Fremre Uksan	Rondane NP	1	Spidsbergseter	Spidsbergseter	Spidsbergseter
16	Klopptjønnet - Indre Uksan - Fremre Uksan (Trolløypa)	Rondane NP	1	Spidsbergseter	Spidsbergseter	Spidsbergseter
17	<Null>	Dørhøgda - Fremre Uksan	1	Spidsbergseter	Spidsbergseter	Spidsbergseter
23	Kvamsnysetrin - Glitteroset (Trolløypa)	Frydalen lVO	1	Kvamsfjellet turløypelag	KTL	KTL
26	Fryvollan - langs Frya - Trolløypa (ved Kvamsnysetrene)	Frydalen LVO, Flakkstjønna NR	1	Kvamsfjellet turløypelag	Kvamsfjellet turløypelag	Kvamsfjellet turløypelag
24	Koltjønnhaugen - Fryvollan	Frydalen LVO	1	Kvamsfjellet turløypelag	KTL	Transportløype
28	Glitteroset - Glitterdalen - Tjønnbakken	Frydalen LVO	1	Mysuseter og Raphamn løypelag	ORHK	MRL
29	Mysuseter - Tjønnbakken - Spranget	Rondane NP, Frydalen LVO	1	Mysuseter og Raphamn løypelag	ORHK	MRL
30	Glitteroset - Pungen - Mysuseter (Trolløypa)	Frydalen LVO	1	Mysuseter og Rapahmn løypelag	ORHK	MRL
31	Spranget - Lurven	Rondane NP	1	Mysuseter og Raphamn løypelag	ORHK	MRL
32	Mysuseter - Lurven - Peer Gynt hytta (Trolløypa)	Rondane NP	1	Mysuseter og Raphamn løypelag	ORHK	MRL
35	Peer Gynt hytta - Smuksjøseter - Høvringen (Trolløypa)	Rondane NP	1	Høvringen Aktivitetsselskap	HAS	HAS
38	Søndre Høvringsvatnet - Høvringen	Rondane NP	1	Høvringen aktivitetsselskap	HAS	HAS

40	Kampen - Storflye - Peer Gynt hytta	Rondane NP	1	Høvringen Aktivitetsselskap	HAS	HAS
41	Putten seter - Løypeskarven - Kampen	Rondane NP	1	Høvringen Aktivitetsselskap	HAS	HAS
43	Merasletting - nordre Skorutberget - Smuksjøseter	Rondane NP	1	Høvringen aktivitetsselskap	HAS	HAS
44	Meraslette nord - vest for Baksidevassberget - Trolløypa (mot Høvringen)	Rondane NP	1	Høvringen aktivtetsselskap	HAS	HAS
45	Putten seter - Merraslettin nord	Rondane NP	1	Høvringen aktivitetsselskap	HAS	HAS
46	Merraslette nord - Formokampen	Rondane	1	Høvringen aktivitesselskap	HAS	HAS
47	Smuksjøseter - nord for Høvringsåe - Høvringen	Rondane NP	1	Høvringen aktivitetsselskap	HAS	HAS
53	Putten seter - Formokampen	Rondane NP	1	Høvringen aktivitetsselskap	HAS	HAS
54	Hamnseter og Rukinsætre:	Rondane NP	1	Høvringen aktivitetsselskap	HAS	HAS

Tabell 6. Skiløyper i Rondane – tillatt stikka eller preparert

Løypenr	Trase	Verneområde	Kategori	Ansvarlig	Merking	Preparering
8	Streitmyrin - Grimsdalsgruva	Grimsdalen LVO	1	Folldal Turlag	Folldal Turlag	Folldal Turlag

Tabell 7. Skiløyper i Rondane – foreslått nye i 2009

Løypenr	Trase	Verneområde	Kategori	Ansvarlig	Merking	Preparering
39	Løypeskarven - Storflye	Rondane NP	1	Høvringen aktivitetsselskap	HAS	HAS
42	Storflye - Merraslettin	Rondane NP	1	Høvringen aktivtetsselskap	HAS	HAS
51	Dombås skiheiser - rundt Hardbakken - Hjelleseter (sikringsløypa)	Dovre NP	2	DRKH	DRKH	-

Tabell 8. Skiløyper i Rondane – foreslått tatt ut av forvaltningsplanen.

Løyp enr	Trase	Vurdering
1	Gautåseter - Grimsdalshytta	Legges om delvis - rovfugl og ras
15	Klopptjønnet - Klopptjønnhøgda - Indre Uksan	Tas ut. Rundløype til fjells, uheldig eksponering mot beiteområde for villrein.
24	Koltjønnhaugen - Fryvollan	Lagt om, eget vedtak i nasjonalparkstyret.
25	Fryvollan - Trolløypa (ved Glugga)	Vurderes, tas ut. Ikke lengger bruk for etter omlegging av 24 og 26.
48	Skogseter - Langtjønn - Knartbua - Skogseter (Knartbuløypa)	Tas ut
-	Vabuløypa	Videreføres ikke

1.2.5 Forvaltningsplan – retningslinjer organisert ferdsel

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre fattet i møte 28.06.19 vedtak om retningslinjer for organisert ferdsel for perioden 2019 – 2022. Retningslinjene er siden videreført, og foreslått tatt inn i forvaltningsplanen.

Retningslinjene gjelder områder for organisert ferdsel **sommer** etter søknad, se også figur 4:

- Område for organisert ferdsel kun høysesong 15. juli – 20. august. (lilla avgrensing)
- Område for organisert ferdsel høy- og lavsesong 15. juni – 15. oktober. (gul avgrensing)

Figur 4. Organisert ferdsel – retningslinjer sommer.

Retningslinjene gjelder områder for organisert ferdsel **vinter** etter søknad, se også figur 5:

- Område for organisert ferdsel i perioden fredager – søndager i lavsesong fra 1. mars t.o.m. palmesøndag. Alle ukedager i høysesong fra palmesøndag t.o.m. 2. påskedag. (lilla avgrensing)
- Område for organisert ferdsel lav- og høysesong fra 1. mars til og med 2. påskedag. (grønn avgrensing)

Figur 5. Organisert ferdsel – retningslinjer vinter.

1.2.6 Tiltaksplan for villrein

I et høringsnotat (04.03.25) til tiltaksplan for villrein i Knutshø – Snøhetta – Rondane skriver Klima- og miljødepartementet bl.a.:

- Bakgrunnen for å etablere tiltaksplaner for villreinområdene er **kvalitetsnormen for villrein** etter naturmangfoldloven § 13 som ble fastsatt ved kongelig resolusjon i 2020 og den tilhørende klassifiseringen av de nasjonale villreinområdene i 2022.
- Det viktigste er å **forbedre de måleparameterne** som gjennom klassifiseringen etter kvalitetsnormen ble klassifisert til dårlig kvalitet.
- Tiltaksplanene har en **tidshorisont** på inntil åtte år, og vil måtte evalueres og oppdateres jevnlig basert på ny kunnskap.
- Regjeringen har derfor lagt frem ny politikk innenfor fem strategiske områder, som skal bidra til å løse de komplekse utfordringene i villreinfjellet. De **fem strategiske områdene** er:
    1. helhetlig og restriktiv arealforvaltning i villreinfjellet
    2. økt tilrettelegging av villreinvennlig ferdsel
    3. bedre villreinhelse
    4. mer bærekraftig bestandsforvaltning av villrein
    5. målretta restaurering av leveområdene til villreinen.
- Forslagene til tiltaksplaner som sendes på høring inneholder en rekke ulike tiltak, sammenstilt i ulike geografiske eller tematiske **tiltakspakker**.
- Tiltakspakkene i planene for de enkelte villreinområdene er satt sammen av en rekke ulike tiltak som **må følges opp** etter at tiltaksplanen er vedtatt. Enkelte av tiltakene er allerede igangsatt eller i prosess, andre tiltak kan gjennomføres innenfor dagens lovverk og med begrensede økonomiske kostnader, mens andre tiltak krever regelverksendringer, enkeltvedtak, privatrettslige avtaler eller ytterligere prosess, utredning, detaljering og planlegging før de kan gjennomføres.
- **Særlige utfordringer** i Rondane villreinområde er:
    - Få kalver per simle/ungdyr: Det fødes få kalver per simle.
    - Lave slaktevekter på kalv: Kalvene veier for lite.
    - Dårlig funksjonell arealutnyttelse: Infrastruktur og menneskelig aktivitet fører til at reinen viker unna områder hvor den ellers ville oppholdt seg.
    - Dårlige funksjonell trekkpassasjer: Trekkpassasjene er forringet, slik at villreinens leveområde er fragmentert.

2 Kunnskapsgrunnlaget

Det blir vist til kunnskapsgrunnlaget for forvaltningsplanen.

2.1 Sårbare naturverdier

2.1.1 Villrein

Kvalitetsnorm for villrein
Klassifisering av de enkelte måleparameterne under delnorm 1, 2 og 3 for Rondane villreinområde er vist i tabell 9.

Tabell 9. Klassifisering av de enkelte måleparameterne under delnorm 1, 2 og 3 for Rondane. (NINA rapport 2126)

Delnorm	Måleparameter	Dårlig	Middels	God
1	Kjønns- og alderskorrigert slaktevekt på kalv		X	
1	Antall kalver per 100 simle og ungdyr		X	
1	Andel eldre (≥ 3 år) bukk per voksen (≥ 1 år) simle		X	
1	Genetisk variasjon			X
1	Helsestatus – forekomst av alvorlig meldepliktig sykdom		Brukes ikke	X
2	Lavbeiter		X	
3	Funksjonell arealutnyttelse		X	
3	Funksjonelle trekkpassasjer	X		

Tabell 10. Klassifisering av Rondane etter hver enkelt delnorm, og en samlet helhetsvurdering. (NINA rapport 2126)

	Delnorm 1	Delnorm 2	Delnorm 3	Helhetsvurdering
Rondane				

Klimaendringer vil sannsynligvis ha ulike utslag for villreinen i Rondane Nord og Sør, gitt ulikhetene i topografi. Mulige konsekvenser er:

- Økt nedising av beiter
- Økt nedsmelting av is- og snøbreer – områder viktige for villreinen - kan avkjøle seg og komme seg vekk fra insektplager.
- Bedre forhold for insekter og andre parasitter som lever på villreinen.

- Villreinen vil ha større behov for å bevege seg mellom ulike beite- og funksjonsområder.
- Villreinens trekkorridorer vil bli spesielt viktige i framtida.

2.1.2 Fuglelivet

Høitomt og Opheim)2017) har gitt følgende vurdering:

«I deler av året kan bruken av stier, løyper, turisthytter og rasteplasser representere uheldige forstyrrelser for f.eks. sårbare rovfugler eller våtmarksfugl. Slik forstyrrelse vil være ekstra uheldig i rugetid og når artene har små unger. For rovfugl (…) kan også forstyrrelser ved hekkeplass i etableringsfasen (februar- april) føre til at hekking uteblir.»

2.1.3 Vegetasjon og terreng

Rondane er preget av store områder med tynne vegetasjonsdekker, med jordarter som lett blir utsatt for erosjon og slitasje.

2.2 Reiselivet

Reiselivsnæringa tilbyr ulike produkt i tilknytning til nasjonalparken, som f.eks.

- Overnatting
- Servering
- Aktiviteter og guidede turer
- Utleie av utstyr m.m.

Gjennom sine tilbud, og ikke minst ved aktiv markedsføring, trekker reiselivet mange besøkende til nasjonalparken.

Det er 8 turisthytter i og ved nasjonalparken:

- Grimsdalshytta (DNT Oslo og Omegn)
- Bjørnhollia
- Rondvassbu
- Haverdalseter
- Øvre Dørålseter
- Nedre Dørålseter
- Peer Gynt-hytta
- Eldåbu (selvbetjent).

I tillegg finnes det klynger av reiselivsbedrifter på Høvringen, Mysuseter, Kvamsfjellet, Venabygdsfjellet og i Atndalen.

2.3 Den besøkende

Det er mottatt 1909 svarskjemaer fra en brukerundersøkelse i 2021, og noen hovedfunn er vist i tabell 11.

Tabell 11. Brukerundersøkelse Rondane-Dovre 2021 – hovedfunn. (Berge 2022),

Tema	Funn
Generelt - brukerprofil	• for 50 % var besøket i Rondane-Dovre hovedformålet med reisen • jevn kjønnsbalanse • 2 av 3 er nordmenn • utlendingene er fra Europa - Tyskland høyst oppe • 23 nasjoner registrert • 3 av 4 gjester kommer i juli og august • dagstur til fots gjaldt for de fleste (65 %) • høy kvinneandel • snittalder 49 («eldres park») • høy andel nordmenn • lav andel lokale brukere (kun 5 %) • mange førstegangsbesøkende • barn i følget ligger på snitt som andre parker • flere går turer over flere dager
Erfaring med friluftsliv	• stor variasjon • 18 % hadde ingen erfaring • norske mer erfarne enn utlendingene • flere førstegangsbrukere i 2021 enn i 2009

Informasjon	• på forhånd:
	  ○ 67 % av utlendingene
	  ○ 61 % av nordmenn
	• internett dominerende inngang for begge gruppene

Tilrettelegging kontra villmarkspreg	• 87 % fornøyd eller svært godt fornøyd ○ utlendingene noe mindre fornøyd • 76 % oppfatter området som villmark
Villrein – truet art	• 53 % sier at de ikke vet hvilket dyr ○ flere utlendinger enn nordmenn som svarer dette • av de som svarer at de vet – 70 % svarer villrein
Tiltak for å verne sårbar natur	Omlegging av merka ruter: 52 % positive eller svært positive 17 % negative eller svært negative Ferdselsforbud i november: 64 % positive eller svært positive 8 % negative eller svart negative

2.4 Kulturminner

Til sammen er det registrert ca. 1250 enkeltminner og 206 SEFRAK-bygninger i verneområdene. De fleste kulturminnene er spor etter fangst og jakt på villrein. Også for utnytting av andre utmarksressurser finnes det mange kulturminner, f.eks. måsåbuer og ferdselsårer.

2.5 Annen relevant kunnskap

2.5.1 Noen besøkstall - ferdselstellere

I samband med arbeidet med FoU-prosjektet på villrein og ferdsel i Rondane – rapport for 2024 er det gjort en sammenstilling av data fra ulike ferdselsteller i Rondane, se figur 6.

Figur 6. Antall passeringer i tellelokalitetene, summert for perioden 01.07.2024 til 01.10.2024. (Kilde: Upublisert: NINA Prosjektnotat 631 FoU-prosjektet på villrein og ferdsel i Rondane Rapport for 2024)

Et stort antall besøkende kommer til nasjonalparken hvert år, anslagsvis mellom 30.000 og 40.000 personer. De aller fleste følger merka stier og veger. Hovedtyngden av ferdselen er knyttet til sommersesongen. Størst omfang har ferdselen til Rondvassbu med ca. 30.000 årlige passeringer på vegen, både til fots og på sykkel. Her det erfaringsmessig også et vesentlig antall besøkende som bruker el-sykkel.

2.5.2 Overnattingstall turisthytter

Vi har mottatt statistikk fra DNT Oslo og Omegn med overnattingstall for turisthyttene i Rondane. Tall for 2024 er vist i tabell 12.

Tabell 12. Overnattingstall 2024 – turisthytter i Rondane.

Hytte	Vinter	Sommer	Totalt
Bjørnhollia	400	3786	4186
Bjørnhollia selvbetjent	143	119	262
Grimsdalshytta	267	3592	3859
Grimsdalshytta selvbetjent	42	104	146
Rondvassbu	1145	8470	9615
Rondvassbu selvbetjent	150	320	470
Eldåbu	358	416	774
Sum DNT Rondane	**2505**	**16807**	**19312**

En oversikt over overnattinger på betjente turisthytter i perioden 1924 – 2024 er vist i figur 7.

Figur 7. Overnattinger betjente hytter 1924 – 2022, statistikk fra DNT Oslo og Omegn.

En oversikt over overnattinger på selvbetjente turisthytter i perioden 1967 – 2022 er vist i figur 8.

Figur 8. Antall overnattinger på selvbetjeningshytter og ubetjente hytter 1967-2022 (eldre enn 1967 står med «0»), statistikk fra DNT Oslo og Omegn.

2.5.3 Merkevaren «Norges Nasjonalparker»

På «https://designmanual.norgesnasjonalparker.no/ » står det: «Norges nasjonalparker samler alle verneområder, besøkssentre, nasjonalparklandsbyer og -kommuner under en visuell identitet for stadig bedre vern og mer besøk.» Det er utviklet en egen designmanual som skal brukes for logo, kart, brosjyrer, innfallsporter, plakater og annet informasjonsmateriell. I tillegg kan bedrifter søke om å ta i bruk et kommersielt merke under designmanualen. For å kunne ta i bruk elementene i designmanualen er det et krav at det foreligger en godkjent besøksstrategi for nasjonalparken.

2.5.4 Nasjonalparksenter

Norsk villreinsenter Nord har status som «Besøkssenter villrein», og ivaretar i noen grad funksjonen som informasjonssenter for nasjonalparken. Norsk villreinsenter er også et forvaltningsknutepunkt for Rondane nasjonalparkstyre og Dovrefjell nasjonalparkstyre.

2.5.5 Landbruk

Landbruk er en viktig brukerinteressene i verneområdene. Ved siden av jakt og fangst er landbruket den bruken med lengst (flere tusen år) historie i verneområdene.

Landbruk utøves i ulike former:

- Alminnelig gårdsdrift, med bygninger
- Setring, med bygninger
- Nydyrking
- Skogbruk
- Salg av jakt og fiske
- Gårdsturisme
- Beitebruk.

Årlige slippes ca. 25.000 sau/lam og 2.500 storfe på beite i områdene knyttet til Rondane og Dovre nasjonalparker. Beitebrukerne må ha tilgang til området for tilsyn og sanking av beitedyra.

2.6 Sammenstilling og situasjonsanalyse av kunnskapen

Leveområder for villrein er et gjennomgående verneformål for alle verneområdene i verneplan for Rondane nord. Forvaltning av verneområdene og forvaltning av villreinens leveområder har derfor i stor grad sammenfallende interesser og problemstillinger.

Sårbare naturelementer er:

- Villrein og leveområde for villrein
- Fuglelivet, særlig rovfugl og våtmarksfugl
- Stort innslag av tynne vegetasjonsdekker og jordarter utsatt for erosjon og slitasje.

Nasjonalparken er rik på kulturminner, særlig etter fangst og jakt på villrein. Kulturminnene kan være utsatt for slitasje og ødeleggelse.

Et stort antall besøkende kommer til nasjonalparken hvert år, anslagsvis mellom 30.000 og 40.000 personer. De aller fleste følger merka stier og veger. Hovedtyngden av ferdselen er knyttet til sommersesongen. Størst omfang har ferdselen til Rondvassbu med ca. 30.000 årlige passeringer på vegen, både til fots og på sykkel.

Utmarksbeite er en viktig næringsvei med årlig slipp av ca. 25.000 sau/lam og 2.500 storfe.

Særlige problemstillinger knyttet til villrein er Rondane:

- Dårlig funksjonell arealutnyttelse: Infrastruktur og menneskelig aktivitet fører til at reinen viker unna områder hvor den ellers ville oppholdt seg.
- Dårlige funksjonell trekkpassasjer: Trekkpassasjene er forringet, slik at villreinens leveområde er fragmentert.

3 Mål og strategiske grep

3.1 Mål med besøksforvaltningen

1. Besøksforvaltningen for Rondane nasjonalpark skal sikre verneverdiene i Rondane på lang sikt. Dette gjelder særlig leveområdet for villrein, sårbare vegetasjonstyper, og sårbare hekkelokaliteter for fugl.

2. Besøksforvaltningen skal bidra til å forbedre tilstanden i Rondane for måleparameterne etter kvalitetsnormen for villrein: funksjonell arealutnyttelse og funksjonelle trekkpassasjer.

3. Besøksforvaltningen skal legge opp til gode opplevelser for de besøkende og lokal verdiskaping innenfor rammene lagt i naturmangfoldloven, verneforskriften, gjeldende forvaltningsplan, og i tråd med tiltaksplan for villrein i Rondane.

3.2 Strategiske grep

De strategiske grepene vil i hovedsak være knyttet til kunnskap, kanalisering av ferdsel, informasjon og samarbeid/dialog. For å nå målene i besøksstrategien (kap. 3.1) skal følgende strategier legges til grunn:

1. Oppdatert kunnskap om tilstanden for sårbare naturenheter og utviklingen i ferdsel og bruk av nasjonalparken skal ligge til grunn for besøksforvaltningen i Rondane nasjonalpark, og for evaluering av om målene i besøksstrategien blir oppfylt.

2. I tråd med forvaltningsplanen skal ferdsel kanaliseres til stier og løyper.

- Eventuelle nye kanaliseringstiltak skal skje til utkanten av verneområdene
- Tilrettelegging begrenses for ferdsel øst-vest (ikke inn i sentral fjellområder i nasjonalparken)
- Prinsippet om én merket sti/løype mellom to punkter gjennomføres.
- Organisert ferdsel legges til godkjente soner, stier og løyper i forvaltningsplanen.

3. Informasjonstiltak skal brukes for å kanalisere den uorganiserte ferdselen, og for at den skal skje på en hensynsfull måte.

- Fysiske informasjonstiltak blir i hovedsak lagt utenfor nasjonalparken
- Fysisk tilrettelegging av stier, turmål og informasjonspunkt utenfor nasjonalparken er viktig for å kanalisere den uorganiserte ferdselen.
- Bruk av sosiale medier for å kommunisere med aktuelle målgrupper som vil besøke nasjonalparken.

5. Samarbeide med Norsk Villreinsenter nord, som Besøkssenter villrein og ressurs når det gjelder kunnskap, informasjon og formidling.

6. Arbeide for at alle aktører må erkjenne sitt ansvar for å ta vare på verneverdiene.Det må etableres arenaer for dialog og samhandling mellom aktørene og forvaltningen.

7. Arbeide for en god kommunikasjon mellom forvaltning/oppsyn og aktører med virksomhet i og rundt nasjonalparken.

4 Kommunikasjonsplan

En plan for kommunikasjon er en viktig for å nå ut med strategiens målsettinger og strategiske valg. Viktige målgrupper for kommunikasjon i er:

- Grunneiere, setereiere, beitebrukere, eiere av hytter og buer.
- Kommunene.
- Tur- og løypelag – aktører som tilrettelger for ferdsel.
- Fot- og skiturister
- Andre brukere, f.eks. jegere og fiskere.

Viktige budskap i kommunikasjonen:

- Dele kunnskap og skape bevissthet om verneverdiene.
- Oppfordre til bruk av merkede stier og løyper.
- Råd om ferdsel. Kommunikasjon skal skje gjennom:
- Fysiske og digitale møter.
- Fysisk på tavler.
- På digitale flater.
- Brosjyre.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har ansvaret for å legge til rette for god kommunikasjon i tråd med planen, og i samråd med berørte parter.

5 Tiltak

1. Alle innfallsporter og infopunkter skal ha informasjonstavler utformet etter designmanualen for merkevaren Norges nasjonalparker.

2. Prioriterte innfallsporter og informasjonspunkter er:

Kommune	Lokalitet	Hoved plakat	Temaplakat «Villrein»	Temaplakat «Kulturminne - jakt og fangst»	Temaplakat «Grimsdalen»	Temaplakat «Fangstanlegg Formokampen»	Temaplakat «Råd om ferdsel»	Services kilt fv 27 (utført av Innlandet fylkeskommune)	Portalskilt	SUM
Dovre	Eftansåe	X			X		X			3
	Bjørnsgardsetrene (Barthbua)	X	X		X					3
	Hageseter turisthytte	X	X							2
	Fokstugu	X								1
	Tollevshaugen	X	X		X					3
	Grimsdalshytta – ute	X	X	X	X					4
	Grimsdalshytta – inne	X	X	X	X					4
	Øvre Dørålseter turisthytte	X	X	X						3
	Norsk Villreinsenter								X	1
Folldal	Straumbu	X								1
	Fallet	X	X		X					3
	Brattbakken	X	X							2
	Hjerkinnholen	X	X							2
	Dørålsvegen/Blæsterdalen	X	X		X					3
	Folldal gruver	X	X	X						3

Nord-Fron	Rondablikkdokken	X	X	X						3
	Krøkla (Nord-Fron)	X								1
Ringebu	Lundes handel – ute	X	X	X				X		4
	Lundes handel – på vegg	X	X	X						3
Sel	Putten seter	X	X			X			X	4
	Høvringen	X	X			X				3
	Spranget parkeringsplass	X	X	X			X			4
	Rondvassbu	X	X	X						3
	Bjørnhollia	X			X					2
	Smuksjøseter fjellstue	X	X				X			3
SUM		**24**	**19**	**9**	**8**	**2**	**3**	**1**	**2**	**68**

3. Samarbeidet om overvåking av sårbar natur og ferdsel blir videreført gjennom FoU-prosjektet for Rondane villreinområde.

4. Videreføre tilrettelegging av turmål i ytterkanten av nasjonalparken, f.eks.:

- Formokampen
- Barthstien
- Frydalen.

5. Videreføre arbeidet med fysiske tiltak for å styre ferdselen langs:

- Grimsdalsvegen.
- Dørålsvegen.
- Peer Gynt seterveg
- andre veger.

6. Samarbeid med DNT Oslo og Omegn om å fjerne T-merking på følgende stier:

Nr	**Trase**
11	Grimsdalshytta- Haverdalen-Sletthøe - Høvringen
14	Kvannslådalen- Dørålsvatnet
22	Bjørnhollia- Eldåbu
27	Rondvassbu- Peer Gynt hytta

7. Følgende skiløyper blir vurdert å ikke videreført stikka/preparert:

Løypenr	Trase
1	Gautåseter - Grimsdalshytta
15	Klopptjønnet - Klopptjønnhøgda - Indre Uksan
24	Koltjønnhaugen - Fryvollan
25	Fryvollan - Trolløypa (ved Glugga)
48	Skogseter - Langtjønn - Knartbua - Skogseter (Knartbuløypa)
-	Vabuløypa

8. Statens naturoppsyn gis oppdrag med ettersyn av informasjontavler, og skilt, samt å følge utviklingen i omfanget av ferdsel og slitasje på stier og løyper.

9. Gjennomføre dialogmøter med kommuner og andre aktører med interesser i nasjonalparken.

10. Målrettede informasjonstiltak. Om det registreres vesentlige endringer i ferdsel og bruk som kan påvirke verneverdiene i naturreservatet og særlig villreinens arealbruk, kan det settes i verk mer målrettede informasjonstak for å motvirke en uheldig utvikling.

Rondane nasjonalpark

Nasjonalparken ble opprettet 21.12.1962. Senere er den revidert i 06.09.74 og vesentlig utvidet gjennom verneplan for Rondane som ble vedtatt 24.10.2003.

Vernet for å bevare et intakt høyfjellsøkosystem, leveområdene til villreinen, landskapsformer og særpregede geologiske forekomster samt kulturminner.

Kontaktinformasjon

E-post	sfinpost@statsforvalteren.no
Nett:	www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre

Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2020/12316-238 **Saksbehandler:** Trond Stensby **Dato:** 20.08.2025

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	21/2025	28.05.2025
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	30/2025	12.09.2025

Sak - 2. gangs behandling - Forvaltningsplan for Rondane og Dovre nasjonalparker med tilliggende verneområder og Hemmeldalen naturreservat - utkast til faglig godkjenning

Innstilling fra forvalter

Med hjemmel i vedtektene (2024) for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, pkt. 6.5 blir planforslagene lagt fram for Miljødirektoratet **til faglig godkjenning**.

Nasjonalparkforvalteren skal etter en faglig godkjenning legge det endelige høringsutkastet, med forslag til høringsbrev, fram i **en ny sak for nasjonalparkstyret**.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre legger til grunn at utkastene til forvaltningsplaner, tiltaksplan og besøksstrategi, med de tilføyelser og presiseringer gjort i denne saken, i hovedsak fyller de krav og retningslinjer som gjelder for slike planer etter naturmangfoldloven og verneforskriftene, samt ulike rundskriv og veiledere som gjelder for forvaltning av verneområdene.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 28.05.2025

Behandling

Behandling av saken utsatt.

Vedtak

Dokumenter i saken

Vedlegg:

1. 02.12.22 Saksprotokoll Forvaltningsplan for Rondane og Dovre nasjonalparker med tilliggende verneområder og Hemmeldalen naturreservat -- utkast til faglig godkjenning
2. Forvaltningsplan innledning natur bruk mm - utkast 25.11.22
3. Forvaltningsplan Rondane - Dovre - Hemmeldalen m .fl. - nasjonalparkstyrets forslag 2022 m.m. - oppfølging av styremøte 28.05.25
4. Rondane (VV00001873) forslag 02.12.22
5. Dovre (VV00002230) forslag 02.12.22
6. Grimsdalen (VV00002233) forslag 02.12.22
7. Frydalen (VV00002229) forslag 02.12.22
8. Dørålen (VV00002234) forslag 02.12.22
9. Vesle Hjerkinn (VV00002232) forslag 02.12.22
10. Veslehjerkinntjønnin (VV00000493) forslag 02.12.22
11. Kattuglehøi (VV00000378) forslag 02.12.22
12. Grimsdalsmyrene (VV00000879) forslag 02.12.22
13. Mesætermyre (VV00002231) forslag 02.12.22
14. Myldingi (VV00001880) forslag 02.12.22
15. Flakkstjønna (VV00000794) forslag 02.12.22
16. Hovdsjømyrene (VV00002583) forslag 02.12.22
17. Hemmeldalen (VV00002440) forslag 02.12.22
18. Forvaltningsplan Rondane - Miljødirektoratet 15.08.25
19. Tilbakemelding - nye problemstillinger - forvaltningsplan for Rondane og Dovre nasjonalparker med tilliggende verneområder og Hemmeldalen naturreservat
20. Sammenstilling av foreløpige innspill fra Miljødirektoratet 15.08.25

Saksopplysninger

Tillegg til saksframlegg, ny behandling 12.09.25

Nasjonalparkforvalteren har sendt e-post (12.06.25) **til nasjonalparkstyret** med utkast til planforslag for de 14 verneområdene. Disse utkastene er nå tatt inn som vedlegg til saksframlegget her.

Vi har mottatt tilbakemelding **fra Miljødirektoratet** i e-post, datert 15.05.25, der det bl.a. står:

> *«Dersom det er ønskelig/behov for å fjerne merking på stier må dette gjøres i minnelighet gjennom samtykke/avtale med DNT. Dere kan imidlertid gjennom forvaltningsplanen signalisere at det er ønskelig å kanalisere ferdselen gjennom å ta bort merking på noen stier og angi hvilke stier dette er, og ha videre dialog med DNT som merkeeier.»*

Styrelederen og nasjonalparkforvalterne har vært i **møte med DNT Oslo** og Omegn på Hundorp, 23.06.25. Formålet med møte var å drøfte plan for stier og løyper. Følgende er tatt inn i referatet:

Oppfølging

Det var enighet om følgende opplegg:

- Nasjonalparkstyret behandler et forslag til sti og løypenett i revidert forvaltningsplan - høringsutkast.
- DNT blir invitert til å inngå en avtale med nasjonalparkstyret, der det avtales hvilke traseer som skal saneres.
- Revidert forslag til forvaltningsplan – høringsutkast legges deretter fram for Miljødirektoratet til faglig godkjenning.
- Så blir det høring og sluttbehandling på vanlig måte.

Styrelederen og nasjonalparkforvalterne har vært i møte med Miljødirektoratet i Trondheim, 14.08.25.

Miljødirektoratet har i e-post, datert 15.08.25, sendt en **foreløpig tilbakemelding** på planforslaget. Miljødirektoratet tilrår at det i forvaltningsplanen blir satt et mål for forvaltningen. Nasjonalparkforvalteren vil foreslå at følgende blir tatt inn som **et mål** i forslaget til forvaltningsplan:

«Det er et mål for forvaltningen av verneområdene at villreinen kan ta i bruk større deler av Rondane villreinområde bl.a. gjennom økt bruk av viktige trekkpassasjer.»

Miljødirektoratet har videre (15.08.25) kommet med et foreløpig innspill med forslag til rettinger og presiseringer i planforslaget. Nasjonalparkforvalteren har **sammenstilt og kommentert** dette i vedlgg 20 *«Sammenstilling av innspill fra Miljødirektoratet 15.08.25.»*

Miljødirektoratet har også sendt et brev (13.08.25) om «Veiledning om skjøtsel og fjerning av merking av stier». Brevet gjelder særlig bruk av **naturmangfoldloven § 47** (skjøtselsparagrafen). Det blir presisert at skjøtselstiltak etter § 47 må være basert på skriftlighet og involvering av berørte parter.

Vedtak 28.05.25

Innkallingen ble godkjent, men med følgende merknad: Sak 19 – 21 blir utsatt til møte 12. september.

Saksframlegg til behandling 28.05.25

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i møte 02.12.22, styresak 56/2022 besluttet å legge utkast til forvaltningsplaner fram for Miljødirektoratet til faglig godkjenning.

I en foreløpig tilbakemelding fra Miljødirektoratet 07.05.25 ble det pekt på at det burde følge en tiltaksplan og oppdatert besøksstrategi som vedlegg til forvaltningsplanen. Sekretariatet laget utkast til disse dokumentene, som legges fram i egne styresaker for nasjonalparkstyret.

Det har gått en tid siden saken sist var til behandling, og det har i regi av andre myndigheter bl.a. pågått prosesser knyttet kvalitetsnorm for villrein, stortingsmelding for villrein og forslag til tiltaksplan for Rondane villreinområde.

Sekretariatet vil derfor spille inn noen nye moment og presiseringer til forvaltningsplan for Rondane nasjonalpark m.fl.:

Innspill	**Begrunnelse**
Rondane nasjonalpark Fjerne T-merking av sti nr 11 fra Høvringen til Haverdalseter over Sletthø.	Jf. verneforskriften § 3, 1.2 b) Vedlikehold av merkede stier, løyper, bruer og skilt i henhold til forvaltningsplanen. I områdene nord for Ula er villreinen presset p.g.a. ferdsel som hindrer utnyttelse av verdifulle beiter, og trekk mellom ulike beiteområder. Redusert ferdsel på stien mellom Høvringen og Grimsdalen over Sletthø, vil gi villreinen letter tilgang til denne delen av leveområdet. Etter en eventuell fjerning av merking av stien, vil det vil fortsatt være et tilgjengelig merket stinett mellom

 Figur 1. St nr. 11 I forvaltningsplanen	Grimsdalshytta, Haverdalseter og Dørålseter. Krever avtale med DNT Oslo og omegn.
Rondane nasjonalpark Fjerne merking T-merking av stien nr 22 fra Bjørnhollia til Eldåbu. Figur 2. Sti nr. 22 i forvaltningsplanen.	Jf. verneforskriften § 3, 1.2 b) Vedlikehold av merkede stier, løyper, bruer og skilt i henhold til forvaltningsplanen. I områdene sør for Ula har villreinen benyttet en begrenset del av leveområdet. Ferdsel er en viktig faktor også her, som hindrer utnyttelse av verdifulle beiter, og trekk mellom ulike beiteområder. Redusert ferdsel på stien mellom Bjørnhollia og, vil gi villreinen lettere tilgang til denne delen av leveområdet. Etter en eventuell fjerning av merking av stien, vil det vil fortsatt være et tilgjengelig merket stinett området Bjørnhollia, Rondvassbu, Eldåbu. Krever avtale med DNT Oslo og omegn.
Rondane nasjonalpark Ikke tillate sykling på vegen mellom Spranget og Rondvassbu.	Sykling. Jf. verneforskriften § 3, 5.3. Sykling, (…) er bare tillatt på veger, traseer eller i områder som er særskilt utpekt av forvaltningsmyndigheten gjennom forvaltningsplanen.

Figur 3. Vegen mellom parkeringen på Spranget og Rondvassbu Turisthytte.

På vegen mellom parkeringen på Spranget og Rondvassbu blir det årlig registrert ca. 30.000 passeringer av besøkende til fots og på sykkel. Erfaringsmessig utgjør syklister en stor del av antallet passeringer. Det er dels knyttet til utleie av sykler i regi av Rondvassbu Turisthytte, og at folk har med egne sykler.

Bruk av sykler gjør Rondvassbu og Rondanemassivet mye mer tilgjengelig for de besøkende, da turen på sykkel tar fra 20 – 30 min. Gangtiden er ca. en time eller mer. Med bruk av sykkel blir området mer attraktivt for dagsbesøk, korte ettermiddagsturer, og antas å bidra til økt ferdsel i helgene utover høsten.

Utgangspunkt er at sykling ikke er tillatt i nasjonalparken. Det kommer derfor ikke som en selvfølge at det skal være tillatt å sykle på vegen til Rondvassbu. Selv om mange vil synes dette er strengt, særlig etter at det har vært åpnet for dette i en periode. På den annen side er dette enkelt tiltak, som vil kunne bidra til å bedre forholdene for villreinen, der de besøkende selv bidrar med endret adferd.

Tiltaket vil ha negative konskevenser for Rondvassbu Turisthytte, da ordningen med sykkelutleie ikke kan videreføres. Utleie av sykler har pågått de siste 10 – 12 år, og ble etter sigende startet opp i samarbeid mellom Rondvassbu Turisthytte og Sel fjellstyre. Senere har Rondvassbu tatt hele ansvaret for ordningen. Dette er likevel en ny bruk, som startet lenge etter at området ble vernet, og i en tid da man allerede var klar over problemene med økt ferdsel og villrein.

Ny skiløypetrase – Myklebysetra vel

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre gjorde i møte 10.02.23, styresak 5/2023 slikt vedtak:

B.
«Nasjonalparkstyret har satt i gang arbeidet med rullering av Forvaltningsplanen for Hemmeldalen naturrservat. Behandling av søknad om en ny skiløypetrase (nr 2) tas som et innspill til denne prosessen, og blir en del av høringa av forslaget til forvaltningsplan. Videre behandling av søknaden om ny skiløypetrase (nr 2) blir utsatt til arbeidet med forvaltningsplanen er ferdigstilt.»

Kart etter vedlegg i søknaden fra Myklebysetra vel.

Selv om friluftsliv ikke er angitt som en del av verneformålet, åpnes det likevel for preparering av skiløyper i ytterkanten/periferien av naturreservatet. Preparering av skiløyper kan derfor sees på som å ikke være i strid med verneformålet. Spørsmålet blir da om de omsøkte traseene vil påvirke verneverdiene nevneverdig.

Den omsøkte traseen er ca. 5 km lang, og vil ligge i et landskapsrom på ca. 10 km2. (jf. kartet ovenfor) Det aktuelle landskapsrommet er i tilknyting til de områdene der det i dag er tillatt å preparere skiløyper.

Nasjonalparkforvalteren vurderer at de omsøkte traseene er av begrenset utstrekning, og som å ligge i ytterkanten/periferien av naturreservatet. Området har allerede et nettverk av skiløypetraseer både innenfor og utenfor naturreservatet. De omsøkte traseene vil derfor, etter nasjonalparkforvalteren sin vurdering, ikke bidra til et vesentlig økt ferdselstrykk i naturreservatet. De omsøkte traseene vil ikke gi skiløyper lenger inn i, og *«dypt inn mot de sentrale delene av området»,* og er ellers lagt til lavereliggende, skogkledde områder.

Leder i Myklebysetra vel, Hans Andersen, har i telefonsamtale pekt på at den nye traseen vil ha en kanaliserende effekt, da den leder skiløpere til å ikke legge turer lenger inn i reservatet. Nasjonalparkforvalteren ser ikke bort fra at tiltaket kan ha en slik effekt.

Presisering av hjemmel
Verneforskriften § 3, pkt. 1.2) hjemler vedlikehold av merkede stier og løyper m.m., også vedlikehold av selve merkingen. Forvaltningsmyndigheten kan ikke fjerne merking som allerede eksisterer på vernetidspunktet, eller nekte vedlikehold av eksisterende merking. Det vil være å sette nye forbud, som ikke følger direkte av verneforskriften.

Gjennomføring av slike tiltak kan derfor bare skje i forståelse og etter avtale med part som har ansvaret for stien.

Sekretariatet vil foreslå å ta dette inn i retningslinjene i forvaltningsplanen.

Forvaltningsplan – retningslinjer organisert ferdsel
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre fattet i møte 28.06.19 vedtak om retningslinjer for organisert ferdsel for perioden 2019 – 2022. Retningslinjene er siden videreført, og foreslås tatt inn i forvaltningsplanen som følger:

Retningslinjene gjelder områder for organisert ferdsel **sommer** etter søknad, se også figur 4:

- Område for organisert ferdsel kun høysesong 15. juli – 20. august. (lilla avgrensing)
- Område for organisert ferdsel høy- og lavsesong 15. juni – 15. oktober. (gul avgrensing)

Figur 4. Organisert ferdsel – retningslinjer sommer.

Retningslinjene gjelder områder for organisert ferdsel **vinter** etter søknad, se også figur 5:

- Område for organisert ferdsel i perioden fredager – søndager i lavsesong fra 1. mars t.o.m. palmesøndag. Alle ukedager i høysesong fra palmesøndag t.o.m. 2. påskedag. (lilla avgrensing)
- Område for organisert ferdsel lav- og høysesong fra 1. mars til og med 2. påskedag. (grønn avgrensing)

Figur 5. Organisert ferdsel – retningslinjer vinter.

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

I brev av 6. juni 2013 fra Miljøverndepartementet ble forvaltningsmyndigheten for Hemmeldalen naturreservat også delegert til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Vedtekter for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre (2024)

Pkt. 6.5

«Nasjonalpark-/verneområdestyret skal utarbeide og revidere forvaltningsplan for verneområdet. Oppstart av planarbeidet skal skje i dialog med Miljødirektoratet.

Forvaltningsplaner skal utarbeides innenfor rammene av naturmangfoldloven og verneforskriftene.

Forvaltningsplanen skal konkretisere hvordan formålet med vernet skal nås, og skal inneholde en flerårig tiltaksplan *og en besøksstrategi. Før forvaltningsplanen sendes på høring skal endelig utkast sendes Miljødirektoratet for faglig gjennomgang. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.»*

Naturmangfoldloven

Saken må i tillegg til vurdering etter verneforskrift og forvaltningsplan også vurderes etter naturmangfoldlovens § 7 om miljørettslige prinsipper i

§ 8 kunnskapsgrunnlag,

§ 9 føre-var prinsippet,

§ 10 samlet belastning på økosystemet,

§ 11 kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt § 12 miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

Vurdering

Sekretariatet har i tråd med prosjektplan godkjent av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i møte 01.12.21, styresak 61/2021, utarbeidet et første utkast til forvaltningsplaner for:

ID	Verneområde
VV00001873	Rondane NP
VV00002230	Dovre NP
VV00002233	Grimsdalen LVO
VV00002229	Frydalen LVO
VV00002234	Dørålen LVO
VV00002232	Vesle Hjerkinn LVO
VV00000493	Veslehjerkinntjønnin NR
VV00000378	Kattuglehøi NR
VV00000879	Grimsdalsmyrene NR
VV00002231	Mesætermyre NR
VV00001880	Myldingi NR
VV00000794	Flakkstjønna NR

VV00002440	Hemmeldalen NR
VV00002583	Hovdsjømyrene NR

Utkasten til forvlatningsplaner er laget i det digitale fagsystemet «Forvaltningsplaner på nett», og i tråd med brukerveildningen for dette systemet.

Det blir vist naturmangfoldloven § 7:
«Prinsippene i §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder når et forvaltningsorgan tildeler tilskudd, og ved forvaltning av fast eiendom. Vurderingen etter første punktum skal fremgå av beslutningen.»

Miljørettsprinsippene er nedfelt i naturmangfoldloven §§ 8 – 12:

- § 8 kunnskapsgrunnlag,
- § 9 føre-var prinsippet,
- § 10 samlet belastning på økosystemet,
- § 11 kostnader ved miljøforringelse bæres av tiltakshaver samt
- § 12 miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder.

Kunnskapsgrunnlaget i verneområdene er godt. Når det gjelder villrein foreligger:

- NINA Rapport 1013, Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009-2014 og
- NINA Rapport 339 fra 2008 som oppsummerer kunnskapsstatus og leveområde, samt tilhørende kart utarbeidet i forbindelse med arbeid med regional plan for villreinen i Rondane og Sølnkletten.
- NINA Rapport 551 utreder konflikten mellom villrein og menneskelig ferdsel i området (§ 8).
- NINA Rapport 2126 Klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene etter kvalitetsnorm for villrein. Første klassifisering – 2022.

Videre foreligger bl.a.:

- Larsen, B. H. 2010. Forslag til skjøtselsplan for Frydalen landskapsvernområde i Sør-Fron, Nord-Fron og Sel kommuner. Miljøfaglig Utredning rapport 2010-4: 1-42 + vedlegg. ISBN: 978-82-8138-323-4.
- Larsen, B. H. 2020. Grimsdalen landskapsvernområde. Skjøtselsplan for helhetlige kulturlandskap i verneområdet. Miljøfaglig Utredning rapport 2020-21. 43 s. + vedlegg. ISBN 978-82-345- 0056-5.
- Zouhar, Y., Gundersen, V. & T. Holter. 2023. Ferdsel i Grimsdalen sommaren 2022. Spørjeundersøking, teljingar og observasjonar NINA Rapport 2244. Norsk institutt for naturforskning.
- Høitomt, G., Opheim, J. 2017. Rondane og Dovre nasjonalpark. Sårbarhetsvurderinger for fugl. Unntatt offentlighet.
- Berge, E. Brukerundersøkelse Rondane-Dovre området 2021 En kort oppsummering.

(jf. naturmangfoldoven § 8)

Målet med forvaltningsplanen er å ta vare på verneverdiene i verneområdene. De forslåtte tiltakene bygger på kunnskapsgrunnlaget (jf. naturmangfoldoven § 9), og medfører ikke nye vesentlige terrenginngrep eller aktivitet.

De foreslåtte endringen i forvaltningsplanen vurderes derfor ikke å bidra til økt samlet belastning på økosystemet. (jf. naturmangfoldloven § 10)

Med hjemmel i vedtektene (2024) for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, pkt. 6.5 foreslår nasjonalparkforvalteren at saken blir lagt fram for Miljødirektoratet med forventning om en snarlig faglig godkjenning.

Nasjonalparkforvalteren legger til grunn at utkastene til forvaltningsplaner, tiltaksplan og besøksstrategi, med de tilføyelser og presiseringer gjort i denne saken, i hovedsak fyller de krav og retningslinjer som gjelder for slike planer etter naturmangfoldloven og verneforskriftene, samt ulike rundskriv og veiledere som gjelder for forvaltning av verneområdene.

Sekretariatet legger så opp til at blir lagt fram en ny sak om offentlig høring av forvaltningsplanene, og med et forslag til et høringsbrev.

Rondane-Dovre
nasjonalparkstyre

Saksframlegg

Arkivsaksnummer: 2020/12316-208 **Saksbehandler:** Trond Stensby **Dato:** 26.11.2022

Utvalg	Utvalgssak	Møtedato
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre	56/2022	02.12.2022

Forvaltningsplan for Rondane og Dovre nasjonalparker med tilliggende verneområder og Hemmeldalen naturreservat -- utkast til faglig godkjenning

Innstilling fra forvalter

1. Utkast til forvaltningsplaner, slik de følger saken, blir lagt fram for Miljødirektoratet til faglig godkjenning.
2. Neste behandling blir at sekretariatet legger fram en ny sak om offentlig høring av forvaltningsplanene, med forslag til et høringsbrev.

--- slutt på innstilling ---

Saksprotokoll i Rondane-Dovre nasjonalparkstyre - 02.12.2022

Kristian Ulen

Forslag til vedtak:

Forvaltningsplanen bes endret med innspill fra gjennomgang i styremøte og tas opp til behandling ved første anledning ift. godkjenning for oversendelse Miljødirektoratet ift. faglig godkjenning. Det bes samtidig om at styret i forkant av behandling gis tilgang til dokumentet i sin helhet i »Forvaltningsplaner på nett».

Behandling

Forslaget fra Kristian Ulen falt mot en stemme (Kristian Ulen).

Vedtatt som innstillingen fra nasjonalparkforvalteren mot en stemme (Kristian Ulen)

Vedtak

1.Utkast til forvaltningsplaner, slik de følger saken, blir lagt fram for Miljødirektoratet til faglig godkjenning.

2.Neste behandling blir at sekretariatet legger fram en ny sak om offentlig høring av forvaltningsplanene, med forslag til et høringsbrev.

Dokumenter i saken

Utkast til forvaltningsplaner var sendt ut føre møtet i nasjonalparkstyret.

Saksopplysninger

I arbeidet med rullering av forvaltningsplanen har prosessen så langt vært:

- Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, 30.11.20 – oppstart
- Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, 10.02.21 – vedtak høring prosjektplan
- Involvering 2021-22: 25 møter og 46 innspill
    - https://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/publikasjoner/forvaltningsplan-rullering-2021-22
- Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, 01.12.21 – gjennomgang innspill vedtak prosjektplan
- Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, 03.11.22 – arbeidsmøte.

Sekretariatet legger derfor til grunn at nasjonalparkstyret kjenner bakgrunnen for saken godt, og at det ikke er behov for ytterligere utgreiinger om dette ved denne behandlingen.

I arbeidet med forvaltningsplanen har sekretariatet vurdert følgende endringer og innspill:

Endring	Verneområde	Merknad
For å ivareta villreinens leveområder blir foreslått å ta ut merking av stiene: • Høvringen og Dørålseter. • Peer Gynt – Rondvassbu (over Randen).	Rondane NP	Innskjerping
For å ivareta villreinens leveområder blir foreslått ta ut stikking av skiløypene: • Klopptjønnet - Klopptjønnhøgda - Indre Uksan • Eldåbakken - Nordre Eldåseter/Nysteig • Fryvollan - Trolløypa (ved Glugga).	Rondane NP Frydalen LVO	Innskjerping
Skiløypa gjennom Frydalen er godkjent lagt om i en egen sak for nasjonalparkstyret. Den nye traseen går på vestsida av Frya og Flakken, i Frydalen landskapsvernområde og Flakkstjønna naturreservat.		Videreført
Formuleringen at løypene er «tillatt annonsert» bør endre til «tillatt stikket».	Flere	Presisering
Tillatelse til å opprettholde og samle skitrafikken i eget oppkjørt spor (snøscooter) innover Raufjellet fra Stensjøen til Pedersenhytta (ved Hemmelkampen) ifm. påskeperioden.		Tilpassing
Godkjenne justering av traséen Strandsetra – Staupholen – over Storvatnet og til Ophussetra - i de senere årene vært lagt litt lenger nord når det kjøres fra Staupholen og tilbake. Dette for å unngå å kjøre over Storvatnet som har vært usikkert over mange sesonger. Traséen har derfor vært kjørt mot Kroksætra. Det kjøres skuter med sporlegger (Stranda-Opphus skiløyper).		Tilpassing
Brøyting av Østkjølen seterveg er søknadpliktig.		Innskjerping
Det blir det foreslått å endre retningslinje om organisert ferdse til: "Organisert ferdsel til fots og på ski utenfor godkjente turstier og skiløyper regnes for å kunne skade naturmiljøet, og er søknadspliktig. Søknadsplikten gjelder for alle slike turer, uavhengig av gruppestørrelse. Søknadsplikten gjelder også for idrettsarrangement og konkurranser, også når dette skjer langs merkede stier og løyper.."		Innskjerping
Forvaltningsmyndigheten har tatt hensyn til denne bruken ved utforming av retningslinjene for	Rondane NP Dovre NP	Videreført

organisert bruk av hest, og vil videreføre, etter søknad, å tillate organiserte rideturer: • i den østre delen av Dovre nasjonalpark. Gruppene vil måtte følge eksisterende stier, og det vil ikke være tillatt med organisert bruk av hest vest for den T-merka stien mellom Gautåseter og Grimsdalshytta. • på Kongevegen i Dovre nasjonalpark. • på godkjente og merkete stier i Rondane nasjonalpark, sør og vest for Høvringen - Smuksjøseter - Peer Gynt hytta og Mysusæter. • på godkjente og merkete stier i ytterkant av Rondane nasjonalpark, mellom Mysusæter og Bølhøgda. • på veien til Bjørnhollia, og på veien til Rondvassbu i perioden f.o.m. 1. juli t.o.m. 31. august. • i turistmessig sammenheng som en del av gjetingen inn og ut av Vuludalen.		
Ved utarbeiding av Forvaltningsplanen for Hemmeldalen i 2011 ble det ikke registrert organisert bruk av hest. Det blir foreslått ny trase for organisert bruk av hest: Stien fra Myklebysetra opp over Myklebyskarven, ned til vestre Søkkundsjøen, over Søkkunddalen og nordover langs Hardbakken inn på Søkkundsetra.	Hemmeldalen NR	Ny trase
Reglene for bruk av sykkel i nasjonalparkene foreslås skjerpet, slik at det nå bare blir lov å sykle på: • bilvegen mellom Spranget og Rondvassbu • bilvegen fra Gammelgarden til Bjørnhollia. Sonene ved Mysusæter - Høvringen, og ved Dombås, der det har vært tillatt å sykle på merkede stier foreslås tatt ut av forvaltningsplanene.	Rondane NP Dovre NP	Innskjerping
Trase for sykling fra Birkebeinervegen til Saubua i Søkkunddalen. Traseen synes å være lite hensiktsmessig som et tiltak for friluftslivet, samtidig som område er en viktig trekkpassasje for villrein, særlig om høsten. Det foreslås derfor å ta ut denne traseen fra forvaltningsplanen.	Hemmeldalen NR	Innskjerping
Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane. Selv om det ikke har vært behandlet mange søknader etter retningslinjene, gir de en	Rondane NP	Videreført

forutsigbare ramme for organiserte turer til fots utenfor merkede stier og løyper.		
Det har vært praksis å oppgi utnyttingsgraden i byggetillatelser i verneområdene som BRA (bruksareal). Tilsyn har avdekket at det er et stort antall avvik på byggetiltak utført etter gitte byggetillatelser, i perioder opp til 25 % av sakene. For å bedre tilsynet med byggetiltakene må en kreve at det i tillegg blir oppgitt BYA (fotavtrykket av bygget, samt romfunksjoner. Tilsyn kan da føres med ytre mål av bygget.	Alle	Presisering
Byggetillatelser bør ha en tidsbegrensing på tre år som sammenfaller med plan- og bygningslovens bestemmelser i § 21-9: "Er tiltaket ikke satt i gang senest 3 år etter at tillatelse er gitt, faller tillatelsen bort."	Alle	Presisering
Vedlikehold - endringer under formål knyttet til friluftsliv		Presisering
Dersom vegen er gruset, vil grusing inngå I vegvedlikeholdet. Dersom vegen ikke har stikkrenner eller grøfter fra før, vil slike tiltak kreve tillatelse før de kan gjennomføres.		
Drift av turishytter 1.2 c) Slik drift krever ingen særlig tillatelse etter verneforskriften, men annen bruk knyttet til driften som f.eks. motorferdsel og byggetiltak er søknadspliktig.	Flere	
Tilrettelegging for friluftsliv 1.3 c Det er ikke ønskelig med en omfattende tilrettelegging for friluftslivet i nasjonalparken. Tilrettelegging for friluftslivet skal skje i randsoner ev i områder med eksisterende tilrettelegging. Flytting, ombygging eller oppsetting av nye bruer og klopper krever tillatelse etter søknad. Gjenoppføring (for eksempel etter naturskade) krever tillatelse. Tillatelse til oppføring av nye bruer og klopper kan gis når det foreligger et dokumentert behov som på rimelig måte ikke kan dekkes av andre eksisterende anlegg, og når tiltaket ikke strider mot verneformålet. Det vil bli lagt vekt på om klopper/bruer er til nytte for sti- og skiløypenettet eller om den kan medføre ferdsel på steder der det ikke er ønskelig. Teknisk tilrettelegging som klopplegging og bruer eller lignende skal benyttes ved behov etter en avveining av hvordan tilretteleggingen kan påvirke	Flere	Videreført

verneformålet . Ved vurdering av aktuelle tilretteleggingstiltak skal følgende hensyn vurderes: Fysiske tilrettleggingstiltak skal tilpasses naturmiljøet og landskapet Det skal ikke legges til rette for ferdsel som kan medføre unødig slitasje på terrenget Det skal ikke legges til rette for ferdsel som kan komme i konflikt med viktige hekkeområder for fugl og leveområder til villrein		
Etter søknad kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til oppsetting av skilt og merking av stier som er vist som tillatt merket i vedlegg «Turstier» til forvaltningsplanen. Vedlikehold av allerede eksisterende merking av stier i temakartet kan gjøres uten særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Omfanget av vedlikehold må ikke være større enn tidligere standard på stien og traséen. Merking av stier og løyper krever grunneiers tillatelse.	Flere	Presisering
2.1 Ved godkjenning av byggetiltak må det settes vilkår som forebygger innføring av fremmede arter.	Flere	Presisering
2.2 b Det er tillatt å tenne bål og ta trevirke til bålbrenning i nasjonalparken. Uttaket av trevirke skal være skånsomt og det skal ikke medføre skade på trærne. Bruk helst tørre kvister til ved. Unngå bålplass på bart fjell, og bruk gjerne gamle bålplasser. I Norge er det et generelt bålforbud fra 15. april til 15. september.	Flere	Presisering
2.2 c) Bær og sopp kan høstes etter allemannsretten.		Presisering
2.2 d) Vanlige planter kan plukkes til eget bruk. Det må gjøres skånsomt slik at det ikke gir sår i landskapet, og slik at det blir tatt hensyn til fredede og truede arter.		Presisering
2.2 e) Snarefangst av rype reguleres gjennom viltloven med tilhørende forskrifter. Det er ikke forbud mot bruk av kvist til snarefangst i nasjonalparken.		Presisering
Tatt ut, jf egen forskrift og vedtak: Fylkesmannen har signalisert til turistbedriftene på Høvringen at de i neste omgang må innstille seg på å finne en egnet trase lenger ned i terrenget og		Retting

utenfor nasjonalparken, og at det derfor ikke kan påberegnes at det lenger vil bli gitt dispensasjon fra verneforskriften for rekreasjonskjøring med beltebil innenfor nasjonalparken, Det anbefales også at næringstransporten til Smukksjøseter Fjellstue følger den nye traseen, men dette må i tilfelle skje i samråd med innehaveren av fjellstuen.		
Nytt: Riving av seteranlegg kan være et tiltak når bygninger har forfalt, eller når drift av seter blir lagt ned. Når seteranlegg skal rives, må en ta stilling til om det skal gjøres en en bygningshistorisk dokumentasjon av anlegget.	Flere	Presisering
Nytt: Nye stier eller løyper ikke komme i konflikt med villreinens arealbruk, eller på andre måter være i konflikt med verneformålet. Etablering av nye stier kan fremme verneformålet dersom den kanaliserer ferdselen bort fra et sårbart område til et område med større tåleevne. Eventuell ny tilrettelegging for friluftslivet skal skje i randsoner ev i områder med eksisterende tilrettelegging. Ved anlegging av nye turstier skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før endelig trase fastsettes. Merking av stier og løyper krever tillatelse fra grunneier.	Landskapsvernområder	Presisering
Nytt: Felling av særmerkte og dekorative trær, felling av furu med brannlyer eller gadder og døde tre som er med på å prege landskapet er forbudt. Det må ta hensyn til dette ved planlegging og gjennomføring av hogster og andre typer inngrep.	Landskapsvernområder	Presisering

I figur 1 er det vist traser for merka turstier som foreslås tatt ut av forvaltningsplanen.

I figur 2 er det vist traser for stikka skiløyper som foreslås tatt ut av forvaltningsplanen.

Figur 1. Traser for merka turstier som foreslås tatt ut av forvaltningsplanen (gul utheving)

Figur 2. Traser for stikka skiløyper som foreslås tatt ut av forvaltningsplanen (gul utheving).

Hjemmelsgrunnlag

Delegering

Miljøverndepartementet har i brev av 9. mars 2011 delegert forvaltningsmyndigheten for verneområdene til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i medhold av naturmangfoldloven § 62, jf. § 77.

I brev av 6. juni 2013 fra Miljøverndepartementet ble forvaltningsmyndigheten for Hemmeldalen naturreservat også delegert til Rondane-Dovre nasjonalparkstyre.

Vedtekt for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

8.1 Forvaltningsplan

Styret skal utarbeide/revidere forvaltningsplan for verneområdene. Oppstart av planarbeidet bør skje i dialog med Miljødirektoratet. Forvaltningsplaner skal utarbeides innenfor rammene av naturmangfoldloven og verneforskriftene. Forvaltningsplanen skal konkretisere hvordan formålet med vernet skal nås, og skal inneholde enn flerårig tiltaksplan og en besøksstrategi. Utkast til forvaltningsplan skal sendes til direktoratet for faglig gjennomgang før høring. Forvaltningsplanen skal godkjennes av Miljødirektoratet.

Vurdering

Sekretariatet har i tråd med prosjektplan godkjent av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre i møte 01.12.21, styresak 61/2021, utarbeidet et første utkast til forvaltningsplaner for:

ID	Verneområde
VV00001873	Rondane NP
VV00002230	Dovre NP
VV00002233	Grimsdalen LVO
VV00002229	Frydalen LVO
VV00002234	Dørålen LVO
VV00002232	Vesle Hjerkinn LVO
VV00000493	Veslehjerkinntjønnin NR
VV00000378	Kattuglehøi NR
VV00000879	Grimsdalsmyrene NR
VV00002231	Mesætermyre NR
VV00001880	Myldingi NR
VV00000794	Flakkstjønna NR
VV00002440	Hemmeldalen NR
VV00002583	Hovdsjømyrene NR

Utkasten til forvlatningsplaner er laget i det digitale fagsystemet «Forvaltningsplaner på nett», og i tråd med brukerveildningen for dette systemet.

Nasjonalparkforvalteren legge til grunn at utkastene til forvaltningsplaner i hovedsak fyller de krav og retningslinjer som gjelder for slike planer i naturmangfoldloven og ulike rundskriv og veiledere som gjelder for forvaltning av verneområdene.

Utkastene til forvaltningsplaner forslås lagt fram for Miljødirektoratet til faglig godkjenning.

Sekretariatet legger så opp til at blir lagt fram en ny sak om offentlig høring av forvaltningsplanene, og med et forslag til et høringsbrev.

Forvaltningsplan

Rondane

Verneområde	VV00001873_RP
Utskriftsdato	25.11.2022
Planstatus	Intern kladd

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre

INNLEDNING

RONDANE (VV00001873)

Godkjent av	Miljødirektoratet
Oppstartsdato	30.11.2020
Planlagt revisjon	05.02.2026
Sametingskonsultasjon	
Godkjent dato	
Høringsdato	

ephorte saksnummer	20/12316
Forvaltningsmyndighet	Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
Forvaltningsmyndighetstype	Nasjonalparkstyre
Oppsyn	**http://www.naturoppsyn.no/lokalkontorer/**
Fylker	Innlandet
Kommuner	Folldal, Dovre, Stor-Elvdal, Sør-Fron, Sel, Nord-Fron, Ringebu
Verneform	nasjonalpark
Verneplan	Annet vern eller verneplan
Vernet dato	24.10.2003

OM FORVALTNINGSPLANEN

Forvaltningsplanen skal sikre en enhetlig forvaltning av verneområdet ved å gi retningslinjer om bruk og brukerinteresser, informasjon, skjøtsel, tilrettelegging og andre tiltak.

Forvaltningsplanen er en presisering og utdyping av verneforskriften, og gir retningslinjer for dispensasjonspraksis. Forvaltningsplanen definerer videre mål for forvaltningen av verneområder, og beskriver aktuelle tiltak for skjøtsel, tilrettelegging, besøksforvaltning mv.

Verneforskriften med tilhørende vernekart gir rammen for utarbeidelse av forvaltningsplanen. Forvaltningsmyndigheten har ansvar for utarbeidelse av forvaltningsplan. Utkast til forvaltningsplan sendes på høring til grunneiere og berørte interesser. Forvaltningsplan for store verneområder og Ramsar-områder godkjennes av Miljødirektoratet.

Retningslinjer for saksbehandling i verneplanarbeid (Rundskriv T-2/15) gjelder så langt det passer også for utarbeidelse av forvaltningsplaner.

Mer informasjon:

http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/For-offentlig-sektor/Opprettelse-ogforvaltning-av-verneomrader/Forvaltningsplan/Utarbeidelse-av-forvaltningsplan/

FORVALTNINGSMYNDIGHETENS OPPGAVE

Forvaltningsmyndigheten har ansvar for å forvalte verneområdet i tråd med verneformålet, og å treffe nødvendige tiltak hvis verneverdier trues.

Forvaltningsmyndigheten utøver myndighet etter verneforskriften. Dette omfatter myndighet til å treffe vedtak om dispensasjon fra vernebestemmelsene.

Forvaltningsmyndigheten kan også gi utfyllende retningslinjer om forvaltning av verneområdet og om skjøtsel. Forvaltningsmyndigheten har videre ansvar for informasjon til grunneiere, rettighetshavere og allmennheten om verneverdiene og vernebestemmelsene. Forvaltningsmyndigheten har som oppgave å planlegge og utføre skjøtsel i verneområdet, og å registrere og dokumentere naturverdier i området.

Forvaltningsmyndighetens handlingsrom følger av naturmangfoldloven og verneforskriften for verneområdet. Verneforskriften fastsetter forbudsbestemmelser, unntaksbestemmelser og spesifiserte dispensasjonsbestemmelser for verneområdet. Forvaltningsmyndigheten har i tillegg hjemmel til å gi dispensasjon fra vernebestemmelsene i naturmangfoldloven § 48.

De sentrale forvaltningsorganer har overordnet ansvar for verneområdeforvaltningen, blant annet gjennom klagebehandling og fastsettelse av rammene for forvaltningen. Sentrale forvaltningsorganer er Miljødirektoratet og Klima- og miljødepartementet.

Mer informasjon:

http://www.miljodirektoratet.no/Documents/publikasjoner/M106/M106.pdf

TILLEGGSOPPLYSNINGER

Arbeidet med forvaltningsplanene

Arbeidet med forvaltningsplanen er gjort av sekretariatet for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, og ved nasjonalparkstyrets egen behandling.

Planforslagene bygger i stor grad på gjeldende "Forvaltningsplan for de stor verneområdene i Rondane" (2009), utarbeidet av Fylkesmannen i Oppland, og "Forvaltningsplan for Hemmeldalen" (2011), utarbeidet av Fylkesmannen i Hedmark.

Planforslagene blir i de ulike fasene lagt fram for Miljødirektoratet til faglig godkjenning. Miljødirektoratet har den endelige godkjenningen av forvaltningsplanene.

Offentlig høring

Planforslagene blir lagt ut til offentlig høring. Det blir ventelig to høringsrunder.

Bevaringsmål

Bevaringsmål vil bli lagt inn systemet NatStat f.o.m. 2023. Det er etablert et samarbeid med lokalt SNO om dette arbeidet.

Områdefakta

RONDANE (VV00001873)

Landareal (daa)	963500
Sjøareal (daa)	Nei
IUCN-status	IUCN_II
Ramsar-status	
Emerald-status	Ja

INTERNASJONALE FORPLIKTELSER

Norge har undertegnet en rekke internasjonale miljøavtaler. Mange av våre verneområder er svært viktige bidrag til at slike avtaler kan følges opp og gjennomføres i praksis.

Mer informasjon:

http://www.miljodirektoratet.no/no/Tema/Internasjonalt/Internasjonale-avtaler/

IUCN-TEKST

Norge er medlem i Den internasjonale naturvernunion (IUCN).
(URL: **https://www.iucn.org/**). Den har som mål å bevare natur og biologisk mangfold. Det finnes et eget program for arbeid med verneområder (Protected Areas) (URL: **https://www.iucn.org/theme/protected-areas**). Under dette programmet utvikles det veiledning for å øke effektiviteten i arbeidet med å beskytte natur. En av disse er et klassifiseringssystem med såkalt IUCN kategorier (URL: **https://www.iucn.org/theme/protected-areas/about/protected-area-categories**). Disse kategoriene benyttes i stor grad for å sammenlikne arbeidet med verneområder mellom ulike land, både regionalt og globalt.

Mer informasjon:

http://www.miljodirektoratet.no/old/dirnat/attachment/1942/H%C3%B8ring%20Rapport%20til%20MD%20Verneomr%C3%A5der%20Rapporten.pdf
, eller IUCN's nettside

https://www.iucn.org/about (s 13)

RAMSAR-TEKST

Gjelder ikke Rondane nasjonalpark.

BERNKONVENSJONEN-TEKST

Bernkonvensjonens formål er å verne om europeiske ville dyr og planter og deres levesteder, med særlig vekt på truede og sårbare arter. Målet er også å fremme samarbeid mellom medlemslandene. (URL til Miljøstatus: **http://www.miljostatus.no/tema/naturmangfold/internasjonalekonvensjoner/bernkonvensjonen/**). Det er vedtatt fire lister (I-IV) som angir hvordan bestemte arter skal beskyttes (totalfredning, sikre leveområder, regulering av jakt og bruk av jaktredskap). I tillegg er det vedtatt resolusjoner for å beskytte bestemte naturtyper (Resolution No. 4 (1996)) og arter (Resolution No. 6 (1998)). Medlemslandene må rapportere om bevaringsstatus for de listede naturtypene og artene som finnes på eget territorium. I tillegg må landene opprette et nettverk av områder som skal bidra til å beskytte de aktuelle naturtypene og artene. Dette nettverket har fått navnet "Emerald Network" (URL til Bernkonvensjonen: **https://www.coe.int/en/web/bern-convention/emerald-network**). Norge er godt i gang med å etablere nettverket (URL til nyhetssak: **http://www.miljodirektoratet.no/no/Nyheter/Nyheter/2017/Desember-2017/Flerehundre-norske-naturomrader-pa-europeisk-verneliste/**).

Mer informasjon:

http://www.miljodirektoratet.no/no/Nyheter/Nyheter/2015/Mars-2015/Norgebidrar-til-bevaring-av-europeisk-naturmangfold/

TILLEGGSOPPLYSNINGER

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har forvaltningsansvaret for 14 ulike verneområder:

Verneområde id	Navn	Lenke til faktaark
VV00001873	Rondane nasjonalpark	**https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00001873**
VV00002230	Dovre nasjonalpark	**https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00002230**
VV00002233	Grimsdalen landskapsvernområde	**https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00002233**
VV00002229	Frydalen landskapsvernområde	**https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00002229**
VV00002234	Dørålen landskapsvernområde	**https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00002234**
VV00002232	Vesle Hjerkinn landskapsvernområde	**https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00002232**
VV00001880	Myldingi naturreservat	**https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00001880**
VV00002231	Mesætermyre naturreservat	**https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00002231**
VV00000794	Flakkstjønna naturreservat	**https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00000794**
VV00000493	Veslehjerkinntjønnin naturreservat	**https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00000493**
VV00000378	Kattuglehøi naturreservat	**https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00000378**
VV00000879	Grimsdalsmyrene naturreservat	**https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00000879**
VV00002440	Hemmeldalen naturreservat	**https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00002440**
VV00002583	Hovdsjømyrene naturreservat	**https://faktaark.naturbase.no/?id=VV00002583**

NATUR

RONDANE (VV00001873)

BESKRIVELSE

Nasjonalparken ble opprettet 21.12.1962. Senere er den revidert i 06.09.74 og vesentlig utvidet gjennom verneplan for Rondane som ble vedtatt 24.10.2003. For mer info se her: http://www.dirnat.no/nasjonalparker/rondane/

NATURTYPER BESKRIVELSE

(Fra forvaltningsplanen 2009)

Følgende vegetasjonsregioner er representert innenfor verneområdekomplekset:

- Mellomboreal region som går opp til 800-850 m.o.h. Dette er den øverste regionen som vanligvis er dominert av velutviklet barskog. Kun mindre arealer finnes innenfor verneområdene.
- Nordboreal region finner vi i nivået over mellomboreal og opp til skoggrensen, varierende fra ca. 900 til 1150 m.o.h. Regionen er delvis dominert av fjellbjørkeskog, delvis av lavvokst glissen barskog. De største myrarealene finnes også i denne regionen.
- Lavalpin region finner vi over skoggrensen opp til ca 1300 m.o.h. i Atnas nedbørfelt, lengre nord helt opp til 1370-1420 m.o.h. Øvre grense defineres som øvre grense for blåbær- eller vierdominert hei. Størstedelen av Grimsas nedbørfelt og de lavereliggende delene av fjellpartiet mellom Grimsdalen og E6 ligger i denne regionen.
- Mellom- og høyalpin region finnes over 1300-1400 m.o.h.
- Mellomalpin region er gjerne dominert av grashei- og snøleiesamfunn, mens høyalpin karakteriseres av at vegetasjonsdekket ikke lenger er sammenhengende. Alpine regioner fra Dovre og sørover er dominert av fattige heisamfunn.

Skillet mellom Trondheimsfeltets rike kambro-silurbergarter i nord og det fattigere sparagmittområdet sør for Grimsdalen, har stor betydning for utforming av vegetasjon og flora. «Dovre» har en spesiell betydning for botanikere. Flere fjellplanter er første gang vitenskapelig beskrevet fra dette området. Spesielt området mellom E6 over Dovrefjell til Grimsdalen har en svært variert og spesiell flora, med Grimsdalen som det kanskje mest verdifulle enkeltområdet. Undersøkelser har vist at Grimsdalen har en meget særpreget, kontinental artssammensetning med til dels unike forekomster i norsk sammenheng. De viktigste undersøkelsene er knyttet til de sør- og vestvendte knausene og bergveggene ved Verkensætre. Denne lokaliteten vurderes til å være et av de fineste områdene for kontinentale xerofile (omfatter arter som lever på svært tørre steder) kalklavarter i Norge. Dette området ved Verkjessætre, og trolig andre deler av Grimsdalen peker seg ut som meget verdifullt både nasjonalt og internasjonalt. I tillegg er det i fjellområdet mellom E6 over Dovrefjell og Grimsdalen en rekke lokaliteter av sjeldne og sårbare plantearter, hovedsakelig knyttet til rike høyalpine myrområder.

Dovrefjellområdet er spesielt fordi en her har en rekke plantearter som har et bisentrisk utbredelsesmønster (tilsvarende flora finner en først igjen i Nord-Norge) eller er unisentriske (Dovrefjell er eneste kjente levestedet for arten i Norge). Innenfor verneområdene vokser flere slike arter.

Mesætermyrene dekker størstedelen av variasjonene i myrvegetasjonen som finnes i Grimsdalen, fra ombrogen til ekstremrik myr, og med løsbunn- mykmatte og fastmattesamfunn. Myrkomplekset består av både ekstremrik flatmyr og ekstremrike bakkemyrer og er godt egnet til å representere spesielt de rike myrene i dalbunnen og hellingene i Grimsdalen. De aller fleste myrplantene som er registrert i dalføret finnes her, enkelte med sine eneste forekomster i nedbørfeltet. Mesætermyra er også trolig en av de lavestliggende permafrostforekomstene i landet.

Grimsdalen er også spesielt interessant i nasjonal sammenheng med hensyn til kulturlandskapet. Området er definert som et nasjonalt viktig kulturlandskap. Grimsdalen har nasjonal verdi, og muligens internasjonal verdi, med hensyn til det biologiske mangfoldet knyttet til kulturlandskapet. Dette skyldes at det fortsatt er igjen store arealer med artsrik gammel natureng som fram til nå er holdt i hevd ved beite. I Grimsdalen er det i tillegg hovedsakelig berggrunn med glimmerskifre og fyllitter som gir gode levevilkår for kalkkrevende arter. Samtidig kommer det inn partier med næringsfattig kvartsitt i sørøst. Dette er også med på å øke variasjonsbredden i naturtyper og artsmangfold. I tillegg er det kontinentale klimaet med en årsnedbør på under 400 mm med på å gjøre Grimsdalen unik.

Grimsdalen sine store verdi som natur- og kulturmiljø er knyttet blant annet til en langvarig seterbruk. Verdifull seterbebyggelse og kulturmiljø kombinert med store arealer med artsrike utmarksbeiter, kalkrik berggrunn og et uvanlig tørt og kontinentalt klima, gir dalen stor nasjonal og internasjonal verdi som kulturlandskap. Forekomsten av artsrike naturenger med et stort innslag av krevende karplanter som bakkesøte, bittersøte, snøsøte, småsøte, fjellmarinøkkel, fjellnøkleblom og bitterblåfjør er høg. Samtidig er det dokumentert at dalen også har forekomst av hensynskrevende beitemarkssopp, blant anna lillagrå rødskivesopp, musserongvokssopp og spissvokssopp, og den sjeldne arten Entoloma neglecum. Dalføret og omkringliggende fjell har en særpreget og artsrik soppflora som best kan sammenlignes med soppfloraen i arktiske områder som Spitsbergen og Grønland. Innslaget av kalkkrevende buksopper og lavarter er også av stor nasjonal og internasjonal interesse. Totalt er det trolig registrert mellom 480 - 500 arter sopp i Grimsdalen.

Det er også et verdifullt kulturlandskap i Frydalen, der Øyasetra peker seg spesielt ut i forhold til kjente botaniske forhold.

Det mer næringsfattige sparagmittområdet sør for Grimsdalen har enkelte mindre områder med en interessant og rik flora. Spesielt kan man trekke fram botaniske forhold knyttet til Flakkstjønna naturreservat og omkringliggende områder. Myrsamfunnene spenner over størstedelen av både fattig-rik-gradienten og tue-løsbunn-gradienten. Tilsvarende økologiske gradienter er godt representert i fjellbjørkeskogen fra Flakkstjønna og opp mot toppen av Flakkhøa.

Det er i tillegg knyttet botaniske interesser til Glitterdalen i Nord-Fron kommune på grunn av forekomsten av en rekke skogsamfunn som ikke var representert i den opprinnelige Rondane nasjonalpark. I området Dørålen-Storkringla-Haverdalsåa finnes mye lavdominert bjørkeskog. Denne skogtypen var også dårlig representert i den opprinnelige nasjonalparken.

Vassbulia mot Atnsjøen øst i området omfatter stort sett fattig lavfuruskog med innslag av lyngdominert furuskog og små arealer med granskog. Området har mer eller mindre urskogpreg i partier, og vurderes å ha meget stor naturverdi. Spesielt lia på sørvestsiden av Voldalen mot Geitsida og Valdreshøgda samt Laugartjørna vurderes som interessant m.h.t. forekomsten av sopp- og lavarter som er avhengig av kontinuitet i død ved eller tresjikt.

I de sørlige og sørøstlige delene av verneplanområdet er det registrert en rekke mer næringskrevende arter og vegetasjonstyper, bl.a. reinroseheier, rikmyrer og bergskrent/ rasmarksamfunn. Særlig framtredende er dette i traktene Muvatnet-Flåtjern. Snødøla og Vuludalen med Bjørndalen framheves også på grunn av rik og frodig vegetasjon.

Kart over særlig viktige delområder for sårbare arter utenom villrein er vist i vedlegg 15. Kartet er utarbeidet som en del avStatuskartlegging en kartlegging av viktige økologiske temaer i og rundt Rondane og Dovre nasjonalparker (Haug, J. 2006).

ARTER BESKRIVELSE

VILLREIN

Bakgrunn

Villrein og leveområder for villrein er et gjennomgående verneformål for alle verneområdene i verneplan for Rondane nord og verneplan for Rondane sør. Her gis det en oversikt over relevante forhold knyttet til villrein og forvaltningsplaner for verneområdene.

Rondane villreineområde har et areal på 5073 km2 (se figur), og omfatter kommunene Dovre, Folldal, Nord-Fron, Sør-Fron, Ringebu, Sel, Øyer, Hamar, Åmot, Ringsaker og Stor-Elvdal. Sett bort fra Øyer, er dette kommuner som også har verneområder forvaltet av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre. Forvaltning av verneområdene og forvaltning av villreinens leveområder har derfor i stor grad sammenfallende interesser og problemstillinger.

Se kartvedlegg

Figur. Rondane villreinområde. Svart strek viser yttergrense for leveområde og lilla strek viser grenser for fokusområder. Fra NINA rapport 1026

Fokusområder

Fokusområder er et veletablert begrep i villreinforvaltningen. NINA skriver i NINA rapport 2126:

«*Fokusområder omfatter områder hvor det er identifisert utfordringer knyttet til arealinngrep og menneskelig aktivitet, og der det ofte er behov for avbøtende tiltak for å bedre situasjonen. Avgrensningen av fokusområder bygger på en helhetlig vurdering av landskapsformer/topografi, området sin opprinnelige funksjon for villreinen og de påvirkningsfaktorene en finner i området.*»

Fokusområder i Rondane er her vist i figuren, og omtalt nedenfor. Kart over fokusområder er også vist i egne vedlegg.

Villrein som art

Villreinen er et utpreget flokkdyr, med et nomadisk levesett. Dyrene foretar vandringer mellom ulike årstidsbeiter og kalvings- og oppvekstområder. Det nomadiske levesettet er også en tilpasning som skal hindre at beitene ikke blir overbelastet. Denne tilpasningen gir også at villreinen krever forholdsvis store, sammenhengende leveområder for å opprettholde økologisk funksjonelle bestander.

Villreinen hører til gruppen hjortedyr. Hanndyr kalles bukk, hunndyr kalles simle og avkom kalles kalv. Spesielt for villrein er at begge kjønn har gevir, samt at kalven får gevir første leveår. Geviret regulerer sosial status i brunstperioden, og ellers tilgangen

til de beste beitene. Bukkene feller derfor geviret etter at brunsten er over, mens simlene beholder geviret gjennom vinteren, for å gi tilgang til de beste beitene når de er drektige.

Villreinen er spesielt godt tilpasset et liv i områder med kalde vintre. Dette gjelder både vinterpelsen, og klauvenes utforming. Klauvene gir god flyteevne på snøen, og er egnet til å grave beitegroper der snøen dekker beiteplantene.

Villreinen har god hørsel, og et vidt synsfelt. Luktesansen er særlig godt utviklet. Sansene brukes i samspillet med andre dyr i flokken, for å finne gode beiter og bli oppmerksom på farer. Villreinens viktigste forsvarsmekanisme er flukt.

I tabell 1 er det vist en oversikt over villreinens viktigste beiteplanter til ulike årstider. Avhengig av bl.a. høydelag, berggrunn og klima vil de ulike plantegruppene finnes i ulike områder i landskapet. Leting etter gode beiter er derfor en viktig driver i villreinens trekkadferd.

Villreinens brunst og paringstid er i september/oktober. Simlene er drektige i ca. 225 dager. Kalvingstidspunktet varierer mellom villreinområdene, i Rondane gjerne konsentrert til siste halvdel av mai. Kalven står raskt på egne bein, og etter et par dager følger den mora på trekk til gode beiteområder.

Tabell. Villreinens viktigste beiteplanter

Årstid	Beite
Tidlig vår	Sørvendteskråninger, eller andre steder hvor snøen nettopp har smeltet bort. Smyle, sølvbunke, torvull, sauesvingel og halvgrasarter som skyter grønne skuddtidlig. Mange starrarter, som nordlandsstarr, sivstarr og trådstarr, og likens duskull, har næringsrike jordstengler, en stor del ris, lav ogbladknopper fra trær og busker.
Forsommer	Følger den «grønne fremveksten» i takt med snøsmeltingen. Bukkeblad og myrhatt. Løv avvier, bjørk og andre løvtrær er også viktig.
Sommer	Variert diett urteaktige planter, våtmarksplanter , fjellkvann, turt, geitrams, skogstorkenebb, fellsyre, gullris, også inkludere starr, grass, løv og lav.
Sensommer/høst	Se sommer, i tillegg sopp svært ettertraktet. Lavartene blir viktige når vinteren nærmer seg.
Vinter	Lav dominererdietten, gulskinn og kvitkrull. Kan også finne næringsfattig strø fra løvfall, tørt gras og mose, skorpelav, skjegglav, knopper og skudd.

Forvaltning av villrein

Det er to ulike tilnærminger til forvaltning av villrein:

- bestandsforvaltning
- forvaltning av leveområdene.

Det ene henger sammen med det andre, men samtidig er det etablert ulike forvaltningsordninger for bestands- og arealforvaltning.

3.1 Bestandsforvaltning

Bestandsforvaltningen skal sørge for en bærekraftig forvaltning av en populasjon (bestand) av villrein innenfor et avgrenset geografisk område – villreinområde. Bestandsforvaltningen er hjemlet i naturmangfoldlovens kap. III Artsforvaltning. I § 15 heter det det bl.a.:

«*Høsting og annet uttak av naturlig viltlevende dyr skal følge av lov eller vedtak med hjemmel i lov. Ved enhver aktivitet skal unødig skade og lidelse på viltlevende dyr og deres reir, bo eller hi unngås. Likeledes skal unødig jaging av viltlevende dyr unngås.*»

Bestandsforvaltningen er videre hjemlet i viltloven, bl.a. § 1:

«*Viltet og viltets leveområder skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven og slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares.*

Innenfor denne ramme kan viltproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.»

I viltlovens § 16 står det:

«*Direktoratet bestemmer i hvilke områder jakt på elg, hjort, villrein, rådyr, dåhjort og bever kan drives.*»

I Forskrift om forvaltning av hjortevilt er det bl.a. regler for åpning av jakt på villrein, tellende areal og godkjenning av vald.

I § 21 står det særlig om villreinnemndene:

«*Villrein i alle villreinområder med areal i to eller flere kommuner skal forvaltes av ei villreinnemnd. Villreinnemnda skal arbeide for en langsiktig bærekraftig forvaltning av villreinen og dens leveområder i samsvar med naturmangfoldloven og viltloven.*»

Videre i § 27, bl.a.: «*Villreinnemnda kan godkjenne en flerårig, maksimalt femårig, bestandsplan utarbeidet av villreinutvalg/grunneiersammenslutning.*»,
og § 28 bla.: «*Villreinnemnda vedtar årlig fellingskvote for hvert villreinområde innen 1. mai.*»

Villreinområdet for Rondane og Sølnkletten er omfattet av overvåkingsprogrammet for hjortevilt. Årlig gjennomføres:

- Strukturtellinger på høsten for å få tall på alders- og kjønnssammensetning.
- Kalvtellinger sommerstid som grunnlag for å anslå tilvekst.
- Minimumstellinger på vinteren for å få et tall på bestandsstørrelse.

Utvalgte resultater for Rondane villreinområde er vist i tabellene og figurene nedenfor.

Tabell. Strukturtellinger Rondane nord (etter Andersen R. og Strand O. artikler i årboka Villreinen)

Årstall	Af	N	Kalv	Simle	B1	B2	B3+
2021 (nord for Ula)	1	195	23,1	55,4	4,1	3.1	14,3
2021 (sør for Ula)	1	201	11,4	60,2	8,0	7,0	13,4
2020*	3	800	19,5	56,4		24,1	
2019	2	381	6,0	59,1	6,3	5,8	22,8
2018	0	0					
2017**		868	21,1	46,4	9,3	9,9	13,2

*Merknader: * Rondane Nord: Simle-andelen (S) inkluderer ungbukk (B1) og B2 angir alle bukk 2 år og eldre

** Fra Hjorteviltregisteret.

Tabell. Strukturtellinger Rondane sør (etter Andersen R. og Strand O. artikler i årboka Villreinen)

Årstall	Af	N	Kalv	Simle	B1	B2	B3+
2021	0	0					
2020*	2	724	25,0	48,9	8,3	8,6	9,3
2019	2	729	19,3	53,1	8,1	7,3	12,2
2018	3	1192	19,7	56,5	4,	6,2	12,9
2017**		1729	21,5	56,4	6,1	4,1	11,9

** Fra Hjorteviltregisteret.

Tabell. Kalvtellinger Rondane nord (nord for Ula) (etter Andersen R. og Strand O. artikler i årboka Villreinen)

Årstall	Dato	Af	Tot	SU	K	B	K/100S-U
2022**			903	708	196	132	27,7
2021	01.07	1	859	597	247	15	41,4
2020	25.06	1	812	556	248	8	44,6
2019	10.07	1	988	681	283	24	41,6
2018	26.06	1	831	550	222	59	40,4
2017**			849	472	162	215	34,3

** Fra Hjorteviltregisteret.

Tabell. Kalvtellinger Rondane nord (sør for Ula) (etter Andersen R. og Strand O. artikler i årboka Villreinen)

Årstall	Dato	Af	Tot	SU	K	B	K/100S-U
2022**			455	297	121	37	40,7
2021	22.06	2	449	297	117	44	39,4
2020	25.06	2	505	333	116	56	34,8
2019	10.07	1	469	286	130	53	45,5
2018	26.06	1	413	274	118	21	43,1

2017**			323	220	93	10	42,3

** Fra Hjorteviltregisteret.

Tabell. Kalvtellinger Rondane sør (etter Andersen R. og Strand O. artikler i årboka Villreinen)

Årstall	Dato	Af	Tot	SU	K	B	K/100S-U
2022**			2051	1324	650	77	49,1
2021	22.06	11	2103	1340	683	87	51,0
2020	25.06	4	1653	1108	510	35	46,0
2019	10.07	4	809	512	259	37	50,5
2018	26.06	9	452	318	131	3	41,2
2017**			737	479	251	7	52,4

** Fra Hjorteviltregisteret.

Se kartvedlegg

Figur. Bestandsutvikling i Rondane nord – nord for Ula (Årsmelding 2021 – Villreinnemnda for Rondane og Sølnkletten)

Se kartvedlegg
Figur. Bestandsutvikling i Rondane nord – sør for Ula (Årsmelding 2021 – Villreinnemnda for Rondane og Sølnkletten)

Se kartvedlegg

Figur. Bestandsutvikling i Rondane sør - (Årsmelding 2021 – Villreinnemnda for Rondane og Sølnkletten)

Forvaltning av leveområder

Villreinens leveområder forvaltes av ulike myndigheter etter ulike lovverk.

Plan- og bygningsloven

Regional plan for Rondane og Sølnkletten

Regional plan er hjemlet i plan- og bygningslovens kap. 8. For vårt område er det vedtatt Regional plan for Rondane og Sølnkletten. Planmyndighet er Innlandet fylkeskommune. Regionale sektormyndigheter kan fremme innsigelse til kommuneplanens arealdel med henvisning til regional plan. Regional plan for Rondane og Sølnkletten har i hovedsak følgende soneinndeling:

- Sone 1 Nasjonalt villreinområde Spesielt viktige områder for villrein. Det skal ikke etableres ny fritidsbebyggelse innenfor området. Ny
  utbygging eller andre tekniske inngrep som kan forringe nasjonalt villreinområde skal unngås.
- Sone 2 Buffersone Områder av betydning for villrein. Økt utbygging innenfor sonen kan påvirke sentrale og spesielt viktige villreinområder (sone 1) negativt. (…)
- Sone 3 Utviklingssone i randområde (gjelder kun Rondane) (…)
- Sone 4 Utviklingssone i dalførene (…)

Våre verneområder ligger, på det nærmeste, i sin helhet innenfor sone 1, se vedlagte figurer.

Se kartvedlegg

Figur. Utsnitt av plankart Regional plan for Rondane og Sølnkletten. (Rondane nord)

Se kartvedlegg

Figur. Utsnitt av plankart Regional plan for Rondane og Sølnkletten. (Rondane sør)

Kommuneplanens arealdel

Kommuneplanens arealdel er hjemlet i kap. 11 i plan- og bygningsloven. Kommuneplanens arealdel skal vise «sammenhengen mellom framtidig samfunnsutvikling og arealbruk» Kommuneplanens arealdel må være i tråd med overordnet regional plan, og kan ikke være i strid med verneforskriftene for områder vernet etter naturmangfoldloven. Verneområdene er som regel vist som landbruks-, natur- og friluftsområder (LNF), og med en skravur som viser områdene er båndlagt etter naturmangfoldloven.

Innenfor planområdet for Regional plan for Rondane og Sølnkletten må kommunene ta hensyn til villreinens leveområder i sin planlegging.

Viltloven – Forskrift om forvaltning av hjortevilt

I forskriften står det bl.a. i § 21 om villreinnemndene:

«Villreinnemnda skal arbeide for en langsiktig bærekraftig forvaltning av villreinen og dens leveområder i samsvar med naturmangfoldloven og viltloven.»

Naturmangfoldloven – områdevern

Områdevern er hjemlet i naturmangfoldovens kap. V.
Definisjonen av de ulike verneformene er gitt her. Som kjent er nasjonalparker og naturreservat en strengere form for vern enn landskapsvernområder. Som regel er nye

byggetiltak forbudt eller strengt regulert, mens ferdsel i liten grad er regulert innenfor verneområdene.

Oversikt over verneområdene forvaltet av Rondane-Dovre nasjonalparkstyret finnes bl.a. her:

https://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/verneomrader

https://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/kart .

Områdevern etter naturmangfoldloven gir derfor villreinens leveområde god beskyttelse mot tekniske inngrep. Siden en i liten grad kan regulere ferdsel, er det i noen områder knyttet store ulemper og konflikter villreinens arealbruk som følge av stor menneskelig ferdsel.

Villreinens arealbruk i Rondane

Naturgrunnlaget

I motsetning til mange andre villreinområder er det sentralt og nord i Rondane rikelig med lavressurser, og dermed gode vinterbeiter for reinen. Derimot er andelen og tilgjengeligheten til frodige sommerbeiter i området «Nord for Ula» dårlig. Nesten hele området er tørt og med få snøleier som varer over sommeren, og bare deler av barmarksbeitene benyttes pga. forstyrrelser. Beitekvaliteten i Rondane Nord og Sør er dermed vesensforskjellige.

Klimaendringer vil sannsynligvis ha ulike utslag for villreinen i Rondane Nord og Sør, gitt ulikhetene i topografi. Mulige konsekvenser er:

- Økt nedising av beiter
- Økt nedsmelting av is- og snøbreer – områder viktige for villreinen - kan avkjøle seg og komme seg vekk fra insektplager.
- Bedre forhold for insekter og andre parasitter som lever på villreinen.
- Villreinen vil ha større behov for å bevege seg mellom ulike beite- og funksjonsområder.
- Villreinens trekkorridorer vil bli spesielt viktige i framtida.

Det er gjort ulike utredninger av villreinens arealbruk i Rondane.

Villreinen i Rondane - Sølnkletten NINA rapport 339 (2008)

I samband med arbeidet med regional plan ble det i 2008 gjort et større arbeid for å kartlegge villreinens arealbruk i Rondane. Det resulterte bl.a. i et arealbrukskart vist i figuren.

Se kartvedlegg

Figur. Arealbrukskart for villrein i Rondane og Sølnkletten, med grense for biologisk fundert leveområde. (fra Jordhøy, P. (Red), 2008. Villreinen i Rondane - Sølnkletten. Kunnskapsstatus og leveområdet. NINA Rapport 339.)

Til fastsetting av grensen for leveområde er det i rapporten knyttet følgende kommentar på s. 39:

«Her kan ein generelt seie at om området skal kunne beteiknast leveområde, så må det i dag eller i tidlegare tider vore i jamnleg bruk.»

NINA rapport 1013 Villrein og ferdsel i Rondane (2015)

I 2015 kom NINA rapport 1013 Villrein og ferdsel i Rondane Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009–2014. Fra sammendraget av rapporten refereres følgende hovedfunn:

- I prosjektperioden har det vært en stabil bestand i søområdet, men en avtagende og relativt liten bestand i nordområdet.
- Rondane har mye egnet vinterhabitat sammenlignet med andre norske villreinområder.
- De beste vinteroppholdsområdene finnes i Rondane nord og i den nordlige delen av Rondane sør.
- Rondane har mindre forekomst av gode sommerhabitater sammenlignet med andre norske villreinområder
- De beste sommerbeitene finnes i den midtre og nordlige delen av Rondane sør.
- Ingen tydelig årstidsavhengig bruk av leveområdet i Rondane.
- Relativt små forflytninger innen området.
- Dokumentert betydningen av områdene rundt Fv 27 og Spranget/Store-Ula som trekkområde for rein i det langstrakte leveområdet i Rondane. Disse trekkområdene har vært lite brukt de siste åra.
- Fragmenteringen av Rondane Nord i et nordlig og et sørlig område har årsak i forstyrrelsessoner som følge av mye ferdsel inn mot Rondanemassivene, kombinert med vegtrafikk inn mot nasjonalparkgrensene.
- Biltrafikk og ferdsel ut fra Fv 27 legger begrensninger på utveksling av reinsdyr mellom nord og sør.
- Også Grimsdalsvegen har mye trafikk og ferdsel sommerstid.
- Forstyrrelser over 30 personer/dag reduseres krysningsfrekvensen, og stiene framstår etter hvert som barrierer i landskapet.
- Ikke registrert at noen av de GPS-merka reinsdyra har krysset stier hvor ferdselen er på 220 personer/dag eller mer.
- Spranget, samtidig som man kan øke lokal næringsutvikling på Mysusæter med basis - ser vi mulighet for utveksling av reinsdyr i dette området, enten under jakta når reinsdyra forflytter seg mye, eller vinterstid når det er svært liten ferdsel.
- GPS-dataene viser at det er mulighet for å opprettholde et sporadisk trekk på østsiden av Rondanemassivet, men dette fordrer at det ikke utvikles mer infrastruktur inn mot Rondane Nord fra Atndalsiden.
- Hageseter–Bjørnhollia, er en viktig nord–sør ferdselsakse mellom populære turisthytter, og det er vanskelig å tenke seg tiltak som kan endre denne situasjonen vesentlig.
- Vi har identifisert enkelte stier som berører kjerneområder til villreinen sommerstid, og som bør følges nøye fremover og eventuelt nedlegges/omlegges.
- Stiene Sletthø–Gråhøe, Peer Gynt-hytta–Rondvassbu over Randen, og flere merkede og umerkede tverrforbindelser østover fra Høvringen og Peer Gynthytta.
- Stien Bjørnhollia - Eldåbu er i samme kategori, men her er det vanskeligere å finne gode alternativer.
- Det er spesielt viktig at ferdselen i Grimsdalen holdes på et minimum vinterstid.

Kunnskapsgrunnlaget for delnorm 3 i Rondane (2022)

I rapporten/kartfortellingen er det en gjennomgang av følgende kartlag fra NINA rapport 339:

- Kalvings- og oppvekstområder (fra og med mai til siste halvdel av juni)
- Sommer- og høstbeiter (fra siste halvdel av juni og ut oktober)
- Vinterbeiter (fra og med november og ut april)
- Trekkpassasjer
- Fokusområder med influensområder

En sammenstilling av kunnskapen er vist i tabell 7.

Tabell. Sammenstilling av kunnskapsgrunnlaget for delnorm 3 Rondane

Funksjonsområde	Rondane nord	Rondane sør
Kalvings- og oppvekstområder	Dovre og Folldal	Storvola/Hirisjøen
	Dørålen	Friisvegen til Vang allmenning
	Vulufjell	
Viktige vårbeiter for bukk	Formokampen	Setningslia / Imsroa
	Øst i Grimsdalen / Stakkstosætrene	
	Vardhøe_Heimare / Veslfjellet - Storkuva	
	Tjønnsæterfjellet	
Sommer- og høstbeiter	Ikke store endringer. I hovedsak områdene rundt Dovre som har blitt utvidet til å strekke seg lenger ut mot dalen vestover.	Pleier å holde seg i ro på de samme plassene gjennom sommeren, og de benytter seg da av de sørlige skogkledte områdene.
Vinterbeiter	Om Sølnkletten og Rondane nord er det sagt at det er utveksling mellom områdene, og at de tidligere kartlagte trekkrutene mellom villreinområdene benyttes også i dag.	Villreinen i Rondane sør har et markert sesongtrekk.

	Videre langs Atnaelva og Atnsjøen er vinterbeitet utvidet til å følge Atnavavassdraget ned til Holtet.	GPS-dataene viser at villreinen i den definerte vinterbeiteperioden bruker arealene nesten helt ned til Nybusætra. Både arbeidsgruppa og bidragsytere er imidlertid av den oppfatning at dette ikke er en del av vinterbeitet hverken tradisjonelt sett, eller topografisk ut ifra beitetilgangen.
Trekkpassasjer	Villreinen i Rondane nord er delt i to, og får hindret tilgang til de ulike funksjonsområdene på grunn av menneskelig påvirkning. I Rondane nord er det ikke lenger noe systematisk og fast sesongtrekk, men sporadiske trekk i hele villreinområdet.	Over Fv.27 trekker villrein mellom Rondane sør og Vulufjell, men trekket er forstyrret på grunn av vegen og ferdsel i området.
	På vestsiden av Rondanemassivet har trekket opphørt totalt, mens det i øst fremdeles er begrensede muligheter for trekk.	Rondane sør er et av de områdene som fremdeles har et nokså markert sesongtrekk. Dyrene trekker over Friisvegen og Imsdalen i april og videre sørover/østover.
	Langs Grimsdalsvegen er det på den andre siden en større utfordring i øst enn i vest.	Bidragsytere har påpekt at trekket sørover til Hemmeldalen har pleid å være senere enn vanlig de siste åra. Tidligere kom hovedtrekket fra sør over Birkebeinervegen og Eldådalen i midten av september. De siste årene har det vært en tendens til at dette trekket forekommer senere på året. Dette gjelder både nordover i oktober/desember, og sørover igjen om våren.

Biologisk leveområde	Som følge av justeringer av grensene for de andre funksjonsområdene, er grensa for biologisk leveområde noe justert i Rondane. Dette gjelder i hovedsak mot øst og i sør.	
Fokusområder	RO01 Dovrefjell Trekkpassasje	RO 15 Venabygdsfjellet Fv.27 Arealutnyttelse Trekkpassasje
	RO02 Kongevegen Arealutnyttelse	RO 16 Gråhøgdbu-Muen Arealutnyttelse Trekkpassasje
	RO03 Gautåsætre / Grimsdalshytta Trekkpassasje	RO 17 Finnsjøfjellet Arealutnyttelse Trekkpassasje
	RO04 Grimsdalsvegen Arealutnyttelse Trekkpassasje	RO 18 Måsåsen/Svuluhøgda Arealutnyttelse Trekkpassasje
	RO05 Haverdalsvegen Arealutnyttelse Trekkpassasje	RO 19 Øksendalen Arealutnyttelse Trekkpassasje
	RO06 Dørålen Arealutnyttelse	RO 20 Øverlihøgda Arealutnyttelse
	RO07 Høvringen/Skogsætrin Arealutnyttelse	RO 21 Friisvegen Trekkpassasje, hele vegen
	RO08 Formokampen Arealutnyttelse	RO 22 Friisvegen vest Arealutnyttelse
	RO09 Spranget – Rondvassbu Arealutnyttelse	RO 23 Friisvegen øst Arealutnyttelse
	RO10 Trekanten - Rondanemassivet Arealutnyttelse	RO 24 Storfjellseter / Skjerdingen Arealutnyttelse
	RO011 Musvorddalen Arealutnyttelse	RO 25 Fampen Arealutnyttelse Trekkpassasje
	RO12 Straumbu – Bjørnhollia Arealutnyttelse	RO 26 Birkebeinervegen Trekkpassasje
	RO06-RO12 Rondanemassivet Trekkpassasje	RO 27 Skramstadsætra Arealutnyttelse
	RO 13 Atndalen Trekkpassasje	RO 28 Bringbu Trekkpassasje
	RO14 Tjønnsæterfjellet Arealutnyttelse Trekkpassasje	

Influensområder	De fokusområdene som inneholder brutte eller forstyrra trekk påvirker i tillegg de områdene som trekkrutene fører til. Med det blir influensområdene større enn selve fokusområdet. Dette er kartlagt av arbeidsgruppa, som nevnt over, og illustrert i temakartet under (se vedlegg).

Klassifisering etter kvalitetsnorm for villrein (2022)

Kvalitetsnormen for villrein er et styringsverktøy, både for miljøforvaltningen og for andre sektor- og planmyndigheter. Dette er også viktig fremover hvor klimaendringene er forventet å skape ytterligere utfordringer for villreinen.

Nord- og sør-områdene i Rondane har vært forvaltet som egne områder i over 50 år, og har pr i dag egne bestandsplaner. Nordområdet er de siste årene videre delt i to pga. stor ferdsel, og stammen forvaltes som to delbestander.

Klassifisering av Rondane

I 2022 kom NINA Rapport 2126 Klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene etter kvalitetsnorm for villrein Første klassifisering – 2022, og Rondane villreinområde har et eget kapittel i rapporten.

Klassifisering av Rondane etter hver enkelt delnorm og samlet helhetsvurdering er vist i tabellen.

Beregninger gjort i forbindelse med kunnskapsgrunnlaget for kvalitetsnormen viser at Rondane nord blir rødt på både funksjonell arealunnvikelse og funksjonelle trekkpassasjer, mens Rondane sør blir grønt på funksjonell arealunnvikelse og gult på funksjonelle trekkpassasjer. Rondane villreinområde under ett får gult på funksjonell arealunnvikelse og rødt på funksjonelle trekkpassasjer. Oppsummert blir Rondane nord rødt, Rondane sør gult, og hele Rondane villreinområdet vurdert under ett blir rødt.

Tabell 8. Klassifisering av Rondane etter hver enkelt delnorm, og en samlet helhetsvurdering. (NINA rapport 2126)

	Delnorm 1	Delnorm 2	Delnorm 3	Helhetsvurdering
Rondane				

Klassifisering av de enkelte måleparameterne under delnorm 1, 2 og 3 for Rondane villreinområde er vist i tabell 9.

Tabell 9 Klassifisering av de enkelte måleparameterne under delnorm 1, 2 og 3 for Rondane. (NINA rapport 2126)

Delnorm	Måleparameter	Dårlig	Middels	God
1	Kjønns- og alderskorrigert slaktevekt på kalv		X	
1	Antall kalver per 100 simle og ungdyr		X	

1	Andel eldre (≥ 3 år) bukk per voksen (≥ 1 år) simle		X	
1	Genetisk variasjon			X
1	Helsestatus – forekomst av alvorlig meldepliktig sykdom		Brukes ikke	X
2	Lavbeiter		X	
3	Funksjonell arealutnyttelse		X	
3	Funksjonelle trekkpassasjer	X		

I figur er det tatt inn kart som viser graden av arealunnvikelse for ulike funksjonsområder.I figuren et kart som viser graden av redusert bruk av trekkpassasjer mellom ulike funksjonsområder.

Se kartvedlegg

Figur. Klassifiseringen av grad av arealunnvikelse i fokusområder for funksjonell arealutnyttelse for kalvingsområder, sommer- og høstbeiter (sommerbeite) og vinterbeiter i Rondane villreinområde. Eventuelle fokusområder som ikke har betydning (ikke er relevant) for det aktuelle funksjonsområdet, er markert med lilla. Fokusområder der inngrepet er over 50 år gammelt, er markert med rosa og skal ikke klassifiseres som en del av villreinnormen. (NINA rapport 2126)

Se kartvedlegg

Figur. Klassifiseringen av de enkelte fokusområder for funksjonelle trekkpassasjer for kalvingsområder, sommer- og høstbeiter (sommerbeite) og vinterbeiter i Rondane villreinområde. Eventuelle fokusområder som ikke har betydning (ikke er relevant) for det aktuelle funksjonsområdet, er markert med lilla. Fokusområder der inngrepet er over 50 år gammelt, er markert med rosa og skal ikke klassifiseres som en del av villreinnormen. Blått skravert felt angir influensområder til fokusområder for funksjonelle trekkpassasjer. (NINA rapport 2126)

Genetisk variasjon

På side 45 i NINA rapport 2126 står det bl.a.:

«*Sammenlignet med bestander i andre nasjonale villreinområder ble grad av genetisk variasjon i Rondane funnet å være i mellomsjiktet. Villreinbestanden i Rondane var signifikant genetisk forskjellig fra bestander i alle andre nasjonale områder. Den var mest forskjellig fra bestandene i Reinheimen/Breheimen og Forollhogna og minst forskjellig fra andre bestander i Dovre/Rondane.*

(…)

Det er ingen statistisk sikker endring i grad av genetisk variasjon i Rondane villreinområde mellom 1999/2000 og 2019 (Tabell). Klassifiseringen for genetisk variasjon settes derfor til god kvalitet.»

Trusler og utviklingstrekk for villreinen i Rondane

Bestandsmål

Bestandsmålene for de ulikedelområdene i Rondane villreinområde er

- Rondane nord – nord for Ula: 1200 vinterdyr
- Rondane nord – sør for Ula: 500 vinterdyr
- Rondane sør: 2300 vinterdyr.

Bestandsdata, se bl.a. figurene, viser at det har vært krevende å oppfylle bestandsmålene. Dette gjelder særlig i Rondane nord.

I Rondane sør har en greid å opprettholde et bestandstall nær bestandsmål. Dette er imidlertid betinget av at det f.o.m. 2016 er vesentlig nedgang i tallet på felte dyr. Det er opplyst å være en forholdsvis stor avgang av kalv i perioden fra kalving og fram til jakta starter.

Bestandsforhold i Rondane nord villreinområde har likevel fått status «middels» - gul farge i klassifisering etter kvalitetsnormen for villrein.

Menneskelig påvirkning - leveområde og trekkpassasjer

I Rondane Nord er utfordringene knyttet til stort ferdselstrykk i nær sagt hele området, og i mindre grad til ny hytte- og reiselivsutbygging i randsona utenfor verneområdene. Det har de siste tiårene vært en rask fragmentering og reduksjon av villreinens leveområder i Rondane og oppsplitting i delbestander. Trekket over fv. 27 mellom Ringebu og Sollia er sterkt redusert, trekket på øst- og vestsida av selve Rondanemassivet, på aksen mellom Mysusæter og Atna, nær har opphørt pga. økende ferdsel.

I Rondane Sør har det vært mindre forskning på ferdsel enn i Rondane Nord. Ferdselstrykket synes å være stort i enkeltområder, men ikke i hele området på samme måte som i Rondane Nord. I Rondane Sør er det derimot en betydelig utbyggingspress i randsona for fritids- og turistformål, som på sikt vil kunne føre til stor ferdsel i større deler av Rondane Sør.

Klassifisering av Rondane villreinområde etter kvalitetsnormen for villrein har gitt status «dårlig» - rød farge. Dette skyldes at trekkpassasjene i fokusområde RO06 – RO12 har fått status «dårlig» - rød farge. Bruken av trekkpassasjene her er redusert med mer en 90 %, og påvirker villreinens bruk av hele leveområdet. Som konsekvens av dette blir hele leveområdet definert som influensområde. Særlig i Rondane nord er arealunnvikelse et stort problem, som i seg selv ville gitt status «dårlig» - rød farge for denne delen av Rondane villreinområde.

NINA har særlig pekt på følgende stisegmenter som utfordrende:

- Spranget - Rondvassbu
- Sletthø – Gråhøe,
- Peer Gynt-hytta – Rondvassbu over Randen, og
- flere merkede og umerkede tverrforbindelser østover fra Høvringen og Peer Gynt-hytta,

som er barrierer for villreinen. Barrierene disse skaper, gir et oppsplittet og fragmentert leveområde, med stor grad av arealunnvikelse fra viktige beiteområder, og kalvings- og oppvekstområder.

Andre moment er

- ferdselen i Grimsdalen holdes på et minimum vinterstid.
- stien gjennom Bjørnhollia - Eldåbu er i samme kategori, men her er det vanskeligere å finne gode alternativer.
- Hageseter–Bjørnhollia, er en viktig nord–sør ferdselsakse mellom populære turisthytter, men det er vanskelig å tenke seg tiltak som kan endre denne situasjonen vesentlig.
- Uro for at den økte ferdselen gjennom Grimsdalen, særlig på sykkel, kan bli en barriere på tvers av dalføret. Villreinen kan da bli låst på en side, nord eller sør for Grimsdalen.

Genetisk variasjon

Det er ikke registrert problematiske trender eller utviklingstrekk knyttet til genetisk variasjon hos villrein i Rondane. Villreinen her skiller seg genetisk mest ut, sammenlignet med andre villreinområder. Dette kan bero på at villreinen i Rondane sies å være den mest opphavlige bestanden, mens andre bestander har mer innblanding fra forvillet tamrein. Dette blir trekt fram som en særlig verdi for villreinen i Rondane.

Igangsatte tiltak

Nasjonalparkstyret har etter gjeldende forvaltningsplan/besøksstrategi bl.a.:

- Økt fokus på stenging av veger
- Økt fokus på el-sykkel før åpning av vegene
- Ny bom ved Grønbakketjønn
- Vurderer parkering langs vegen til Spranget.

Andre vedlegg

Kart GPS-merka simler - NINA rapport 1013 (2015)

GPS-merka simler, 2009 – 2013 – alle posisjoner

GPS-merka simler, 2009 – 2013 – vintersesong

GPS-merka simler, 2009 – 2013 – sommersesong

GPS-merka simler, 2009 – 2013 – barmark

GPS-merka simler, 2009 – 2013 – sommer før jakt

GPS-merka simler, 2009 – 2013 – kalvingsperioden

Kart Kunnskapsgrunnlaget for delnorm 3 i Rondane – Norsk villreinsenter (2022)

Kalvings- og oppvekstområder og viktige vårbeiter for bukk i Rondane.

Sommer- og høstbeite i Rondane.

Vinterbeite i Rondane.

Trekkpassasjer i Rondane.

Fokusområder i Rondane villreinområde.

FUGLELIV

I tabellen er det vist et typisk utvalg av arter for de ulike landskapstypene i verneområdene.

Fjellbjørkeskogen	lappmeisenger; gråtrost; gråsisik; bjørkefink
Blandingsskog	granmeis; toppmeis; lavskrike; rødstjert; grå fluesnapper
Skog - fjell	orrfugl; lirype; dvergfalf; tårnfalk; fjellvåk
Vierbeltet	sivspurv; heipipelerke; blåstrupe; gulerle; heilo; jaktfalk; kongeørn
Våtmarksområder	krikkand; toppand; rødstilk; svømmesnipe; myrsnipe; bergand; svartand; sjø
Mellomalpin sone	heilo; heipipelerke; steinskvett; boltit; fjellrype
Høgalpin sone	snøspurv; fjæreplytt; sandlo

Trusler

I deler av året kan ferdsel langs stier og løyper til turisthytter og turmål gi uheldige forstyrrelser for sårbare arter, f.eks. rovfugler og våtmarksfugl. Særlig uheldig er forstyrrelser i hekkeperioden. For rovfugler som hubro, jaktfalk og kongeørn vil forstyrrelser i etableringsfasen (februar - april) kunne føre føre til at hekking uteblir. Disse artene m.fl. er videre sårbare i hekkeperioden, minst fram til 1. juli.

RØDLISTEARTER BESKRIVELSE

Norsk rødliste for arter (2021) er en oversikt over arter som har risiko for å dø ut fra landet. Rødlista er utarbeidet av Artsdatabanken i samarbeid med fageksperter.

Det brukes tre kategorier for truethet:

- CR - kritisk truet
- EN - sterkt truet
- VU - sårbar.

I tillegg brukes kategorien "nær truet".

IUCN (Verdens verneorganisasjon) satte i 2016 villreinen på den globale rødlista som sårbar (VU) som følge av en global tilbakegang på om lag 40 % siste 21-27 år. (https://www.iucnredlist.org/species/29742/22167140).

Villreinen ble plassert på den norske «rødlista» høsten 2021, i kategorien «nær truet».

Ved søk (11.11.22) i Artskart får vi treff på rødlistearter som vist i tabellen nedenfor.

Oversikten gir bare et delvis bilde av forekomsten av rødlistearter, da graden av kartlegging er både varierende og ufullstendig.

Rødliste kategori	**kritisk truet**	**sterkt truet**	**sårbar**	**nær truet**	**SUM**
Verneområde	CR	EN	VU	NT	
Alle verneområdene	8	36	100	131	275
Rondane NP	4	13	29	69	115
Dovre NP	4	25	57	82	168
Grimsdalen LVO	3	19	59	78	159
Frydalen LVO	1	5	8	8	22
Dørålen LVO	1	1	2	5	9
Vesle Hjerkinn LVO		1		3	4
Veslehjerkinntjønnin NR	1	2	2	6	11
Kattuglehøi NR				2	2
Grimsdalsmyrene NR		3		14	17
Mesætermyre NR	2	2	2	8	14
Myldingi NR		1	1	6	8
Flakkstjønna NR	2	2	9	4	17
Hemmeldalen NR	2	8	11	32	53
Hovdsjømyrene NR	2	2	3	8	15

GEOLOGI BESKRIVELSE

(Fra forvaltningsplanen 2009)

Helhetlig vurdert er landskapet og terrengformene i verneområdene i Rondane preget av stor variasjon og store høydeforskjeller. Høyfjellsområder, i deler av området med alpint preg, dominerer landskapsbildet. Noe areal med tilgrensende høyereliggende bjørke- og barskog ligger også innenfor nasjonalparkene og landskapsvernområdene. Dette bidrar til å sikre spekteret av naturtyper i gradienten fra vassdrag/dalbunn til høyfjellet på noen steder. I selve Rondane-massivet finnes det 10 tindepregede topper på over 2000 m.o.h. Lisidene ned mot dalførene øst og vest for dette massivet er relativt bratte. Fra Rondane faller det flere elver bratt ned i dype elvedaler vestover mot Gudbrandsdalen. Et godt eksempel er Uladalen. En kan også finne eksempler på dette nord og øst for Rondanemassivet, men ikke like markerte. Dette skyldes at Follas og Atnas dalfører er langt mindre nedskåret enn Gudbrandsdalen. Nord for Haverdalen/Djupdalen/Kvannslådalen er landskapsformene roligere med avrundede fjelltopper i høydelaget fra 1000 til 1700 m.o.h. Det samme gjelder området sør for Illmanndalen (Vulufjell og Venabygdsfjellet).

Et markert geologisk skille som har betydning blant annet for landskapsutforming og produktivitet, skjærer gjennom Grimsdalen. Områdene nord for Grimsdalen ligger innenfor det såkalte Trondheimsfeltet, og fjellgrunnen består til dels av svært næringsrike kambro-silurbergarter. Berggrunnen er skifrig, den forvitrer lett og gir opphav til et produktivt jordsmonn rikt på plantenæringsstoffer. Sør for Grimsdalen finner en fattigere sparagmittområder.

Under isavsmeltingen i kvartærtida ble det dannet en rekke karakteristiske landformer i området, enten av breene selv eller av de store vannmengdene som ble frigjort da isen smeltet. Både løsmasser og terrengformer kan ofte gi en tydelig dokumentasjon om forholdene under isavsmeltingsperioden. Det spektakulære landskapet med botner og tinder i de sentrale delene av Rondane er et resultat av prosesser i kvartærtida. Andre områder som det knytter seg viktige kvartærgeologiske interesser til er eskersystemet ved Veslehjerkinnhøgda, morenerygg og andre formelementer ved Haverdalsmunnen og systemet av spylerenner, seter og terrasser mot Gråknatten nord for Høvringen. Norges Geologiske Undersøkelser har utarbeidet kvartærgeologiske kart over verneområdene.

KLIMAENDRING

- **Bakgrunn**

  Klimaet har en avgjørende betydning for forekomsten og utbredelsen av naturtyper og arter i alle økosystemer. Klimaendringer og tap av natur er blant vår tids største utfordringer. Vitenskapen er stadig klarere på at arealbruk er en nøkkelfaktor både i arbeidet med å bremse klimaendringene, for tilpasning til et endret klima og som den viktigste enkeltfaktoren i arbeidet med å stanse tap av natur.

  Forventede klimaendringer

  Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene

  I «Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene» (KLD 2019 / T-1566 B) er det tatt inn et eget kapittel om «Klimaendringer og verneområder». Det er bl.a. gitt en oversikt over noen negative virkninger av klimaendringene:

  Klimaendringer vil kunne medføre at arter som er spesialiserte på alpine miljø i fjellet får redusert sine leveområder og utbredelse. For å minimalisere de negative effektene av klimaendringer på verneverdiene må andre negative påvirkninger begrenses mest mulig, for eksempel arealtap som følge av forstyrrelser.

  Rapportene Klimaprofil Oppland og Klimaprofil Hedmark

  Norsk Klimaservicesenter (**https://klimaservicesenter.no/**) har utarbeidet klimaprofiler for det enkelte fylke. Utdrag med sentrale punkt og verdier er vist i tabell .

  Tabell . Utdrag fra klimaprofiler for Oppland og Hedmark (**https://klimaservicesenter.no/**)

Parameter		Oppland	Hedmark
Endret årstemperatur		+ 4oC	+ 4,5oC
Årstider - temperatur	Endret sommertemperatur	+ 3,5oC	+ 3,5oC
	Endret vintertemperatur	+ 5oC	+ 5oC
Vekstsesongen		+ 1 - 2 måneder	+ 1 - 2 måneder
Årsnedbør		+ 25 %	+ 15 %
Årstider - nedbør	Vinter - nedbør	+ 20 %	+ 30 %
	Vår - nedbør	+ 20 %	+ 30 %
	Sommer - nedbør	+ 10 %	+ 10 %
	Høst - nedbør	+ 20 %	+ 15 %
Vind		Liten eller ingen endring	
Snø		Betydelig reduksjon i snømengdene og antall dager med snø i lavereliggende områder, med opptil 1–4 måneder kortere snøsesong	

Sannsynlig økning	Ekstrem nedbør	Det forventes at episoder med kraftig nedbør øker vesentlig både i intensitet og hyppighet. Dette vil også føre til mer overvann.
	Regnflom	Det ventes flere og større regnflommer, og i mindre bekker og elver må man forvente en økning i flomvannføringen.
	Jord-, flom-, og sørpeskred	Økt fare som følge av økte nedbørsmemengder.
Mulig sannsynlig økning	Tørke	Til tross for mer sommernedbør, kan høyere temperaturer og økt fordamping gi økt fare for tørke om sommeren.
	Isgang	Kortere isleggingssesong, hyppigere vinterisganger samt isganger høyere opp i vassdragene.
	Snøskred	Med varmere og våtere klima vil det oftere regne på snødekt underlag. Dette kan redusere faren for våtsnøskred i skredutsatte områder.

Hvordan blir klimaet i din kommune (nrk.no)

NRK har laget en nettside – **www.nrk.no/klima/kommune** . Her er det lagt ut framskrivninger av klima til 2100 for den enkelte kommune. Utdrag med data for noen parametere er vist i tabell .

Tabell . Endringer i klima 2100 for kommunene – framskriving for noen parametere (utdrag fra **www.nrk.no/klima/kommune**)

Middels gode klimakutt						
Kommune	Endring årsgjennomsnitt temperatur	Endring årsnedbør (%)	Endring årsnedbør (mm)	Styrtregn (timesbedbør)	Endring skidager	Maks. snødy (cm)
Dovre	2,6	10	775 -> 852	50 %	92 -> 58	66 ->
Sel	2,6	11	732-> 809	50 %	75-> 40	12-> 1
Nord-Fron	2,6	11	862 -> 960	50 %	188 -> 75	32 ->
Sør-Fron	2,6	11	963-> 1067	50 %	128-> 84	33-> 2

Ringebu	2,6	10	876 -> 966	50 %	132 -> 89	27 ->
Folldal	2,6	11	749-> 832	50 %	105-> 67	67-> 5
Stor-Elvdal	2,7	10	965 - >1063	50 %	93 -> 56	73 ->
Åmot	2,8	9	944-> 1033	50 %	134-> 82	68-> 4
Ringsaker	2,7	9	950 - >1037	50 %	133 -> 92	29 ->
Hamar	2,7	9	929-> 1015	50 %	143-> 99	31-> 2

Se kartvedlegg
Figur . Framskrevne, mulige endringer i fjellareal og skoggrense fra i dag til 2100. (fra nrk.no/klima/kommune)

Mulige effekter av klimaendringer på villrein

På Norsk Villreinsenters nettsted, villrein.no, er det et eget oppslag om trusler for villreinen, der klimaendringer er et eget tema. Her
er det bl.a. vist til:

Dersom de framtidige klimaendringene betyr at beiteforholdene blir vanskeligere, så kan vi konkludere med at villreinen vil ha større behov for å bevege seg mellom ulike beite- og funksjonsområder. Det betyr at villreinens trekkorridorer vil bli spesielt viktige i framtida. Det er også lagt ut en tabell som viser mulige virkninger av klimaendringer på villrein, se tabell .

Tabell . Oversikt over mulige virkninger av klimaendringer på villrein. (**https://www.villrein.no/trusler**)

Klimaendring	Habitat	Arealbruk	Kondisjon	Produktivit
Tidligere snøsmelting	Større planteproduksjon	Tidligere migrasjon til kalvingsområdene	Simlene erstatter proteinreserven raskere om våren	Større sannsynligl drektighet
Varmere og tørrere sommer	Tidligere topp mht plantevekst	Endringer i forflytninger der dyra følger den «grønne bølgen»	Lavere høstkondisjon i enkelte områder	Lavere drektighet

	Tidligere forringing av plantekvalitet		Lavere energiopptak i enkelte områder	Nedsatt drektighet innlandson
	Økning i insekt og bremsaktivitet	Mer konsentrert arealbruk	Tap av beitetid og følgelig redusert vekst	I ekstreme tilfeller ne produktivit eller også overlevels
	Færre «soppår»			
Varmere og våtere høst	Hyppigere ising	Vandring fra områder med vanskelige beiteforhold	Større vekttap i løpet av vinteren, eventuelt også redusert fostervekst	Nedsatt el år med ne effekter bl hyppigere
Varmere og våtere vintre	Mer og vanskeligere snøforhold	Økt bruk av randområdene	Større vekttap om vinteren	Redusert kalveprodu
Varmere vår	Raskere framsmelting	Endring i kalvingsområder, ev. tidligere vårmigrasjon	Raskere resituering av proteinreserver	?

I «Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene»(KLD 2019 / T-1566 B) er det bl.a. gitt følgende oppfølgingspunkt:

- «Forvaltningsplaner skal ha et eget kapittel om forventede eller identifiserte effekter av klimaendringer, som grunnlag for planlegging av konkrete tiltak og vurdering av samlet belastning på verneverdiene.
- Innrette overvåking av verneområder så man kan fange opp effekter av klimaendringer.
- Gjennomføre skjøtselstiltak som motvirker negative effekterav klimaendringer.
- Gjennomføre restaureringstiltak som bidrar til klimatilpasning i våtmarker og andre naturtyper i verneområder.»

Forventede eller identifiserte effekter av klimaendringer i Rondane, Dovre og Hemmeldalen

Området har et samlet areal på 1466 km2. Fordelingen mellom ulike arealtyper er vist i tabellen.

Av oversiktene følger det at en for alle områdene i verneplan Rondane nord kan forvente:

Økning i sommertemperaturen på 3 – 5oC

Forlenget vekstsesong med 1 – 2 måneder

Økning i årsnedbøren med 25 %

Reduserte snømengder og dager med skiføre

Økning i tallet på hendelser med flom, ekstremnedbør, skred isgang og tørke.

Klimaendringene vil gi økt gjengroing i kulturlandskapene, og endring i fordelingen av arealtyper, jf. tabell 4. Trolig vil andelen skog øke i nasjonalparkene. Klimaendringene vil påvirke forekomsten av de ulike naturtypene.

Det er vist at villreinen kan bli utsatt for en rekke negative konsekvenser når det gjelder bruk av kalvingsområder, beiter og trekkoridorer.

Det er fare for økt slitasje og erosjon på stinettet.

Forvaltningsmessige tiltak for å motvirke negative konsekvenser av klimaendringene vil være:

Hemmeldalen naturreservat og Hovdsjømyrene naturreservat

Området har et samlet areal på 255 km2. Fordelingen mellom ulike arealtyper er vist i tabell .

Tabell . Fordeling av arealtyper i AR50 i verneområdene.

Verneområde	Jordbruk (20)	Skog (30)	Snaumark (50)	Myr (60)	Vann (81)
Hemmeldalen NR	68	44736	106846	96091	3180
Hovdsjømyrene NR	0	1018	69	2740	471

Av oversiktene i kapittel 2 følger det at en for alle områdene i verneplan Rondane nord kan forvente:

Økning i sommertemperaturen på 3 – 5oC

Forlenget vekstsesong med 1 – 2 måneder

Økning i årsnedbøren med 25 %

Reduserte snømengder og dager med skiføre

Økning i tallet på hendelser med flom, ekstremnedbør, skred isgang og tørke.

Klimaendringene vil gi økt gjengroing i kulturlandskapene, og endring i fordelingen av arealtyper, jf. tabell 4. Trolig vil andelen skog øke i nasjonalparkene. Klimaendringene vil påvirke forekomsten av de ulike naturtypene.

Det ert vist at villreinen kan bli utsatt for en rekke negative konsekvenser når det gjelder bruk av kalvingsområder, beiter og trekkoridorer.

Det er fare for økt slitasje og erosjon på stinettet.

Forvaltningsmessige tiltak for å motvirke negative konsekvenser av klimaendringene vil være:

Området Rondane nasjonalpark og Dovre nasjonalpark og tilliggende verneområder

Klimasoner endres relativt raskt, og arter må flytte eller tilpasse seg.

Økende negativ påvirkning på truede arter og naturtyper, spesielt i fjellet og Arktis.

En del fremmede arter får bedre vilkår, dette kan fortrenge naturlig forekommende arter og gi økt rom for sykdomsorganismer m.m.

Økt gjengroing i kulturlandskapet.

Landskapsendringer og påvirkning av naturtyper gjennom ras og flom m.m.

Varmere vann i ferskvann, kyst og hav som får betydning for forflytning og produksjon

Økt avrenning av næringsstoffer, mer partikler og mindre lysgjennomtrenging i vann (ferskvann og kystvann), økende havforsuring som påvirker artssammensetning, biologisk produksjon og næringskjeder.

Mildere vintre med mer nedbør i form av regn i høgfjellet, vil føre til at tettheten i snøen vil øke og faren for nedising av beiter vil også øke.

Varmere somre fører til økt nedsmelting av is- og snøbreer i fjellet. Dette er viktige områder for villreinen om sommeren hvor den kan avkjøle seg og komme seg vekk fra insektplager.

Varmere somre vil også føre til bedre forhold for insekter og andre parasitter som lever på villreinen.

Overvåke naturtilstanden

Bruk av bevaringsmål

Opprettholde og styrke skjøtselen av viktig naturtyper i kulturlandskapet.

Ivareta leveområder for villrein, for å sikre tilgangen til ulike funksjonsområder.

Hindre ytterligere fragmentering som følge menneskelig ferdsel og forstyrrelser.

Trekkpassasjer opprettholdes og restaureres.

Beite-, kalvings- og oppvekstområder skjermes mot menneskelig ferdsel og forstyrrelse.

Vedlikeholde og reparere skader på det etablerte stinettet.

Overvåke naturtilstanden

Bruk av bevaringsmål

Opprettholde og styrke skjøtselen av viktig naturtyper i kulturlandskapet.

Ivareta leveområder for villrein, for å sikre tilgangen til ulike funksjonsområder.

Hindre ytterligere fragmentering som følge menneskelig ferdsel og forstyrrelser.

Trekkpassasjer opprettholdes og restaureres.

Beite-, kalvings- og oppvekstområder skjermes mot menneskelig ferdsel og forstyrrelse.

Vedlikeholde og reparere skader på det etablerte stinettet.

ANNEN NEGATIV PÅVIRKNING

På enkelte stisegment er det registrert vesentlige slitasje på terreng og vegetasjon, og erosjonsskader.

Dette gjelder særlig:

- stiene ut fra Rondvassbu
- stiene mellom Grimsdalshytta og Hageseter turisthytte.

Gjengroing er en dokumentert negativ påvirkning i kulturlandskapene, særlig i Grimsdalen og Frydalen. Gjengroing utgjør her en trussel for naturtypene naturbeitemark og slåttemark, med tilhørende artsmangfold.

TILLEGGSOPPLYSNINGER

Tabell . Fordeling av arealtyper i AR50 i verneområdene.

Verneområde	Jordbruk (20)	Skog (30)	Snaumark (50)	Myr (60)	Vann (81)	
Rondane NP	3	87460	849801	26277	5429	968970
Dovre NP	0	5993	276569	7814	90	290466
Grimsdalen LVO	1105	24160	89200	4173	2039	120677
Frydalen LVO	519	28285	8242	2071	540	39657
Dørålen LVO	0	8918	5450	1050	431	15849
Vesle Hjerkinn LVO	0	6661	4757	111	51	11580
Veslehjerkinntjønnin NR	0	0	1241	702	90	2033
Kattuglehøi NR	0	0	130	137	0	267
Grimsdalsmyrin NR	0	2	375	59	45	481
Mesætermyre NR	0	528	1797	606	0	2931
Myldingi NR	0	7750	4859	122	42	12773
Flakkstjønna NR	0	1893	201	853	20	2967
Hemmeldalen NR	67	44735	106846	96090	3180	250918
Hovdsjømyrene NR	0	1077	69	2740	471	4357
SUM	1694	217462	1349537	142805	12428	1723926

BRUKSHISTORIKK

RONDANE (VV00001873)

EIERSTRUKTUR

I tabellene nedenfor er det vist oversikter over fordelingen areal for verneområdene på kommuner og på statsallmenninger.

Fordelingen areal for verneområdene på kommuner:

Areal (km^2)	**Dovre**	**Sel**	**Nord-Fron**	**Sør-Fron**	**Ringebu**	**Folldal**	**Stor-**
Rondane NP	330,508	241,027	102,092	114,791	25,629	95,814	5
Dovre NP	249,936	0	0	0	0	39,951	
Grimsdalen LVO	118,637	0	0	0	0	1,806	
Frydalen LVO	0	3,303	20,881	15,4	0,005	0	
Dørålen LVO	0,861	0	0	0	0	14,962	
Vesle Hjerkinn LVO	11,56	0	0	0	0	0,003	
Myldingi NR	0	0	0	1,039	0	11,714	
Mesætermyre NR	2,926	0	0	0	0	0	
Flakkstjønna NR	0	0	2,963	0	0	0	
Veslehjerkinntjønnin NR	2,029	0	0	0	0	0	
Kattuglehøi NR	0,267	0	0	0	0	0	
Grimsdalsmyrene NR	0,48	0	0	0	0	0	
Hemmeldalen NR	0	0	0	0	0	0	12
Hovdsjømyrene	0	0	0	0	0	0	
SUM	**717,204**	**244,33**	**125,936**	**131,23**	**25,634**	**164,25**	**182**

Fordelingen areal for verneområdene på statsallmenninger:

Areal (km^2)	**Dovrefjell S.A.**	**Grimsdalen S.A.**	**Folldal S.A.**	**Sel og Nordr**
Rondane NP	0	316,06	53,437	
Dovre NP	82,746	113,483	40,343	
Grimsdalen LVO	0	76,589	1,895	
Frydalen LVO	0	0	0	
Dørålen LVO	0	0,859	1,656	
Vesle Hjerkinn LVO	11,52	0	0,01	
Myldingi NR	0	0	0	
Mesætermyre NR	0	2,926	0	
Flakkstjønna NR	0	0	0	
Veslehjerkinntjønnin NR	2,029	0	0	
Kattuglehøi NR	0	0,267	0	
Grimsdalsmyrene NR	0	0,48	0	
Hemmeldalen NR	0	0	0	
Hovdsjømyrene	0	0	0	
SUM	**96,295**	**510,664**	**97,341**	

En oversikt over aktuelle grunneierlag er vist i tabellen.

Kommune	Grunneierlag	Verneområde

Dovre	Fokstugu	Dovre. Grimsdalen.
	Dombåsfeltet	
	Einbuggdalen sameige	
	Gråsida grunneigarlag	
	Svartdal/Skogseter	Rondane. Dørålen.
	Kollettholen og Fallie	
Sel	Sjoa grunneierlag	Rondane. Frydalen.
	Bredebygden grunneierlag	
	Mysusæter grunneierlag	
	Søre Sel greunneierlag	
	Kampen grunneierlag	Rondane
	Høvringen utmarkslag	
Nord-Fron	Sødorp sameige	Rondane. Frydalen.
	Sødorp grunneierlag	
	Kvam grunneierlag	
Sør-Fron	Østkjølen grunneierlag	Rondane. Frydalen.
Ringebu	Venabygd grunneierlag	Rondane
Folldal	Øvre Folldal utmarkslag	Dovre
	Midtre Folldal jakt- og fiskelag	Dovre
	Kolletholen jaktsameige	Dovre
	Nord Atndal utmarkslag	Rondane. Dørålen.
	Grimsdalen setersameie	Rondane. Dørålen.
Stor-Elvdal	Stor-Elvdal Grunneierforening	Hemmeldalen
	Kiær-Mykleby	
	Sætresameiet	
Åmot	Nordre Raufjellsameiet	Hemmeldalen
	Søndre Raufjellsameiet	
	Hovdlia viltstellområde	
Ringsaker	Phil AS	Hemmeldalen
	Furnes Almenning	
Hamar	Vang almenning	Hemmeldalen

RESTRIKSJONSOMRÅDER

Kart over områder med søknadsplikt for bruk av droner er lagt ut her:

https://fylkesmannen.maps.arcgis.com/apps/mapviewer/index.html?webmap=4d2f3ae7b5164ebea6a3f41a1ab8eb59

VERNEGRENSE

Vernegrensene er gitt i vedtatte vernekart. I noen av verneforskriftene er det avvik mellom hvilke eiendommer som er listet der, og hvilke eiendommer som faktisk ligger innenfor verneområdene. Dette er meldt til Statsforvalteren i Innlandet i et skriv datert 20.07.22.

BRUKSHISTORIE

Det er mange ulike brukerinteresser knyttet til verneområdene i Rondane/Dovre, som kan utnyttes til jakt, fiske, friluftsliv og tradisjonell landbruksvirksomhet innenfor rammene av verneformålet.

Verneområdene nyttes til utmarksbeite hovedsakelig for sau, men også noe av kyr, hest og geit. I landskapsvernområdene er det enkelte setrer med tradisjonell seterdrift, mens de fleste av setrene er utgangspunkt for utmarksbeite, med beitearealer og dyrkingsarealer.

Innen verneområdene er det registrert omlag 660 bygninger i Rondane/Dovre. Eierne har interesser knyttet til bruk og vedlikehold av bygningsmassen, noe som blant annet kan føre til behov for transport av materialer, proviant og utstyr.

I tillegg til at hyttefolk og dagsturister benytter området, er det mange som overnatter på DNTs hytter. De siste årene har DNT Oslo og Omegn rapportert om lag 18000 gjestedøgn for de fire hyttene i Rondane.

Gjennom landskapsvernområdene går det både bilveger og kjørespor. Bilvegene og enkelte kjørespor har behov for vedlikehold som blant annet har ført til flere uttak av massetak i områdene.

LANDBRUK

Landbruket er av de viktigste brukerinteressene i verneområdene. Ved siden av jakt og fangst er landbruket den bruken med lengst (flere tusen år) historie i verneområdene.

Landbruk utøves i ulike former:

- Alminnelig gårdsdrift, med bygninger
- Setring, med bygninger
- Nydyrking
- Skogbruk
- Salg av jakt og fiske
- Gårdsturisme
- Beitebruk, se egne avsnitt nedenfor.

Det vanlige er at landbruk er knyttet til en grunneiendom. Det blir da vist til oversikten i tabell 3, og avsnittene lenger ned om lag og organisasjoner.

Utmarksbeite i og ved verneområdene

Tabell. Oversikt over beitelag og dyr på utmarksbeite for 2021, knyttet til verneområdene (etter kilden.nibio.no 16.11.22)

Beitelag	**Medl.**	**Sau sluppet**	**Lam sluppet**	**Sau lam / km2**	**Storfe sluppet**	**Tilgjengelig areal (km2)**
Einbuggdalen og Hardbakken (Dovre)	6	1.066	2.077	17	-	183,2
Grimsdalen (Dovre)	23	21	39	1	488	76,1
Bergsgrenda (Dovre)	5	496	861	8	42	164,9
Streite – Meseterhø beitelag (Folldal)	11	667	1.223	11	40	169,1
Skogseter beitelag (Dovre)	3	149	278	4	32	113,4
Høvringen sankelag (Sel)	9	337	608	8	35	113,8
Elgevasslien beitelag (Folldal)	4	320	579	21	27	42,0
Mysusæter – Kampen (Sel)	6	278	472	7	59	110,6
Kvam Østside beitelag (Nord-Fron)	15	1.256	2.075	35	210	95.6

Sødorp og Kvam hestavlslag (Nord-Fron)	6	-	-	-	378	99,0
Østkjølen og Vulufjell beitelag (Sør-Fron)	28	1.725	3.000	34	777	137,8
Ramshytta gjeterlag (Ringebu)	24	2.021	3.597	21	-	267,4
Mykleby beitelag (Stor-Elvdal)	3	288	438	7	89	103,7
Vestre Åmot beitelag	4	116	181	8	96	91,8
Ringsaker beitelag - Gammelkoia	11	360	645	36	184	28,2
Ringsaker beitelag - Øyungen	10	457	818	15	31	83
Sum	168	9.557	16.891	-	2.488	1.784

Norsk institutt for landbruksøkonomisk forsking har i rapporten «Verdi av fôr frå utmarksbeite og sysselsetting i beitebaserte næringar.» (NILF 2006) regnet ut tall for fôropptak på utmarksbeite for:

- Mjølkeku 7,2 FEm/dag
- Lam 1,05 FEm/dag
- Sau 2,68 Fem/dag.

I tabell 15 har vi etter NILF sine tall, beregnet verdien av utmarksbeitet utøvd i og rundt Dovre nasjonalpark.

Tabell . Fôropptak i og rundt verneområdene.

Dyreslag	**Fôrbehov (Fem/dag)**	**Talet på dyr**	**Dagar på beite**	**Fôrenheter (Fem)**
Storfe	7,2	2.488	85	1.522.656
Lam	1,05	16.891	85	1.507.522
Søyer	2,68	9557	85	2.177.085
Sum (Fem)	**-**	**-**	**-**	**5.207.263**

Med bakgrunn i tabellene kan det gis følgende overslag for verdien av utmarksbeitet i og rundt verneområdene:

Estimert fôropptak på utmarksbeite: 5.207.263 FMe.

Kraftfôrpris 4,5 kr/kg.

Utmarksbeitet kan ha en verdi på kr. 23,4 mill.

Dyrka areal gjev 390 Fem/daa/år

Utmarksbeitet kan tilsvare 13.351 daa dyrka mark.

Utnytting av beiteressursene krever at det i nødvendig grad blir oppført gjerder og sankekveer.

Arealoversikt - jord og skog

Verneområde	Fulldyrka mark (daa)	Innmarksbeite (daa)	Skog produktiv (daa)	Skog uproduktiv (daa)	Skog, annen
Rondane NP	3	0	7438	64700	15321
Dovre NP	0	0	0	1174	4819
Grimsdalen LVO	819	286	751	21430	1977
Frydalen LVO	97	422	5283	23002	0
Dørålen LVO	0	0	0	1088	7830
Vesle Hjerkinn LVO	0	0	0	6126	536
Grimsdlasmyrin NR	0	0	0	0	3
Mesætermyre NR	0	0	0	528	0
Myldingi NR	18	0	1743	5277	711
Flakkstjønna NR	0	0	0	1893	0
Hemmeldalen NR	0	67	7392	16583	20760
Hovdsjømyrene NR	0	0	24	1053	0
SUM ALLE VERNEOMRÅDER	937	775	22631	142854	51957

Setring

Flest setrer er det i Grimsdalen landskapsvernområde (ca. 50) og i Frydalen landskapsvernområde ca. 20.

Tradisjonell setring med levering av mjølk drives så vidt kjent på to setrer i Grimsdalen landskapsvernområde i Dovre, og på ei seter i Frydalen landskapsvernområde i Sør-Fron.

Ellers er setrene brukt til slått, kulturbeite, og i forbindelse med slepp og sanking av beitedyr.

Skogbruk

Arealoversikten viser at det er 22.631 daa med produktiv skog i verneområdene. Praktisk talt, så ligger hele det produktive skogarealet i verneområdene innenfor grensene for vernskog fastsatt med hjemmel i skogloven. I Grimsdalen landskapsvernområde, Frydalen landskapsvernområde, Dørålen landskapsvernområde er hogst tillatt i tråd med vernskogsbestemmelsene i skogbruksloven. Tilsvarende gjelder for Myldingi naturreservat.

Utmarksnæring

Rondane nord villreinutvalg
Rondane nord villreinutvalg er en sammenslutning av grunneiere og rettighetshavere for forvaltning av villrein, salg av jaktkort og gjennomføring av villreinjakten.

Fjellstyrer og grunneierlag, grunneiere
Aktørene har ulike tilbud av storviltjakt, småviltjakt, fiske og utleie av hytter og buer.

FRILUFTSLIV

Bakgrunn

Alminnelig ferdsel er den menneskelige aktiviteten som har størst omfang i verneområdene. Tradisjonelt er ferdsel et begrep som beskriver det å bevege seg mellom to steder. Allemannsretten er en hevdvunnen rett, og har tidligere vært uskrevne sedvanerettslige regler om bruk. Ferdselsretten er på denne bakgrunn nedfelt i friluftsloven fra 1957. (Store norske leksikon).

I vår tid er ferdsel et begrep som blir nært knyttet til det å utøve friluftsliv. I tillegg til den tradisjonelle bruken (ferdselen) er det kommet nye begreper som «organisert ferdsel» og «ferdselsformer som kan være til skade». Ferdsel er derfor et sentralt tema i forvaltningsplanene for verneområdene.

I Rondane og Dovre nasjonalparker skal naturområdene også sikres av hensyn til friluftslivet. Allerede på 60-tallet var Rondane mye brukt til rekreasjon og friluftsliv, og også i dag er Rondane nasjonalpark et populært område å besøke. Dovre nasjonalpark har i mindre grad vært brukt i friluftssammenheng sammenlignet med Rondane nasjonalpark.

For Hemmeldalen naturreservat er friluftsliv ikke nevnt i formålsparagrafen. Tilbudet av tilretteleggingstiltak for friluftslivet i form av merkede og umerkede turstier og skiløyper er likevel betydelig i Hemmeldalen.

De senere årene har det vært en endring i bruken av naturen i friluftslivssammenheng. Det er grunn til å tro at fremtidens friluftsliv vil bli mer mangfoldig og variert. Friluftslivsutøvere som basehoppere, frikjørere på ski og snøbrett, fjellklatrere, skiseilere, elevpadlere, brevandrere, juvvandrere, raftere, hundekjørere og terrengsyklister ønsker plass for sine aktiviteter på lik linje med turgåere og jegere. Et større mangfold i friluftslivsaktiviteter vil trolig bidra til at flere mennesker vil bruke naturen. Dette er positivt. Utviklingen gjør imidlertid at det er særlig viktig å regulere eller unngå aktiviteter som kan medføre vesentlig slitasje på vegetasjon eller forstyrrelse av dyrelivet i våre verneområder. Et særlig hensyn å ta i denne sammenhengen i verneområdene som forvaltes av Rondane-Dovre nasjonalparkstyre er ivaretakelse av villreinens leveområder for å sikre overlevelsen av denne arten på sikt.

Omfanget av ferdsel

Omfanget av ferdselen, og hvordan ferdselen arter seg i Rondane er kartlagt i en rekke forsknings- og overvåkingsprosjekter. Det pågår fremdeles et løpende arbeid gjennom et FoU-prosjekt for Rondane.

Sentralt står NINA-rapport 1013 Villrein og ferdsel i Rondane, og vi vil vise noen viktige funn i rapporten her.

Det totale omfanget av ferdsel i Rondane kan nå opp mot 80.000 passeringer når en legger sammen alle innfallsporter og stisegment med automatiske tellere, se figur. Tallene er fra 2012, men årlige rapporter fra FoU-prosjektet og SNO gir grunnlag for å hevde at ferdselen fremdeles er like stor eller større.

Se vedlegg

Figur. Sammenligning av de 20 mest brukte innfallsportene (tykkelse angir volum teller) som er målt med ferdselstellere i Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark og Dovre og Rondane nasjonalparker. (fra NINA-rapport 1013 Villrein og ferdsel i Rondane)

Se vedlegg

Figur. Gjennomsnittlig utvikling av ferdselsvolum sommerstid uttrykt som gjennomsnittlig antall passeringer per lokaliteter på dagnivå og for årene 2009, 2010, 2011, 2012 og 2013. (fra NINA-rapport 1013 Villrein og ferdsel i Rondane)

Særlig aksen Mysusæter – Rondvassbu er trekt fram som en problematisk strekning. Her er det høg ferdsel som gir dokumentert barriere i trekkpassasjen for villrein på vestsiden av Rondane. Fordeling av ferdselen her gjennom året (2012) er vist i figur 3.

Se vedlegg
Figur 3. Ferdselsintensitet i Dovre og Rondane nasjonalparker. Blå markering angir ferdselsmønster i detalj fra GPS-data folk med utgangspunkt i Spranget, Høvringen og Peer Gynt-hytta.

I tabellen er det viste telledata for ferdsel (passeringer) på ulike stisegment. (Samarbeid ferdselsovervåking NINA - SNO; NINA-rapport 1771; egen driftet teller Kongevegen)

Sti segment	**Periode**	**Passeringer i snitt i perioden**	**Merknad**
Kongevegen (Hardbakken)	2019	2200	NINA-rapport 1771
	2022	2548	Teller juni - november
Grimsdalshytta – tellere v. Storrvatnet	2022	840	Gjennomsnitt 2009 – 2012: 2000
Grimsdalshytta – tellere v. Gravhø	2022	1770	Gjennomsnitt 2009 – 2012: 1760
Straumbu - Bjørnhollia	2009 - 2012 2016 - 2022	5200 5800	Ny plassering av teller i 2016. Dalende trend
Langlupdalen	2009 - 2018	3800	
Straumbu - Høgronden	2017	2200	
Bjørnhollia - Rondvassbu	2012 og 2016	4500	

Dørålseter	2009 - 2017	5400	Stabilt. Bør måles igjen for å se utviklingen.
Hageseter	2013 og 2020	4200	Andelen dagsturister?
Steinbuhøe	2009 - 2022	2800	
Spranghaugen - Rondvassbu (grusveg)	2009 - 2022	28000	2018 og 2019 antall passeringer mer enn 33000. Stabilt,
Nordsiden av Stor-Ula (mot Krokutbekken)	2014 - 2022	4600	Stabilt
Peer Gynt - Rondvassbu (over Randen)	2009 - 2021	1800	Stabilt til dalende trend
Høvringen - Dørålseter (Kvannslådalen)	2009 – 2012	1400	Stabilt
Mot Sletthøe	2009 - 2022	717	Dalende trend

For områdene i Hemmeldalen naturreservat er det ikke gjort ferdselstellinger. Inntrykket er likevel at ferdselen her er av lokal art. Naturreservatet består av store myområder som er utilgjengelige for ferdsel. Stinettet ellers har en grad av tilrettelegging og slitasje som tilsier at bruken er begrenset. Et viktig unntak er Birkebeinerløypa, som er et tungt tilretteleggingstiltak innenfor naturreservatet. Ellers er det preparert skiløyper som er brukt av folk i lokalmiljøet og nærliggende hyttefelt.

Regelverk

Omtale av ferdsel i noen lovbestemmelser

I **naturmangfoldloven**s kapittel om områdevern står det bl.a. om verneforskriftene:

Om nasjonalparker (nml § 35)

Ferdsel til fots i samsvar med friluftslovens regler er tillatt. Slik ferdsel kan bare begrenses eller forbys i avgrensede områder i en nasjonalpark, og bare dersom det er nødvendig for å bevare planter eller dyr, kulturminner eller geologiske forekomster.

Om landskapsvernområder (nml § 36)

I forskriften kan det gis bestemmelser om (…), og om ferdsel som ikke skjer til fots.

Om naturreservat (nml § 37)

Et naturreservat kan totalfredes mot all virksomhet, tiltak og ferdsel. (…)

I **friluftslove**ns § 2 (ferdsel i utmark) står det bl.a.:

I utmark kan enhver ferdes til fots hele året, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet.

Ferdsel til fots har derfor en særstilling som uregulert aktivitet i verneområdene.

Derimot er andre ferdselsformer som er nevnt i friluftslovens § 2 (ride- eller kløvhest, kjelke, tråsykkel eller liknende på veg eller sti i utmark og over alt i utmark på fjellet) omfattet av regulerende bestemmelser i verneområdene.

Utdrag fra verneforskriftene

Generelle bestemmelser	Direkte hjemmel	Etter søknad	Verne
All ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner.			Rondar Dovre
All ferdselskal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på landskap eller naturmiljø. Dyrelivet må ikke forstyrres.			Grimsc Frydal Døråle Vesle H
	Bestemmelsene i denne forskrift er ikke til hinder for tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger.		Rondar Dovre Døråle
		Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Det vises forøvrig til forvaltningsplanen.	Rondar Dovre Døråle
		Sykling, organisert kjøring med hundespann og organisert bruk av hest er bare tillatt på veger, traseer eller i områder som er særskilt utpekt av forvaltningsmyndigheten gjennom forvaltningsplanen.	Rondar Dovre

Generelle bestemmelser	Direkte hjemmel	Etter søknad	Verne
	Gjennomføring av Birkebeinerrennet, herunder motorisert ferdsel på snødekt mark som er nødvendig for å avvikle rennet.		Hemm
	Bruk av hest til gjeting og kløving er tillatt.		Rondar Dovre
Hunder må ikke slippes løs i tiden 1. mars – 20. august.			Rondar Dovre Grimsc Dørále Hemm
Av hensyn til naturmiljøet eller kulturminner kan forvaltningsmyndigheten legge om eller kreve fjernet merking av løyper og stier.			Rondar Dovre
		Telting utover én uke på samme sted krever særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Dette gjelder ikke vanlige vandretelt.	Rondar Dovre
Bruk av robåt, kano eller tilsvarende framkomstmiddel er forbudt.			Vesleh NR
Camping, teltslagning og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt.			Vesleh NR Hovdsj
Camping og teltslagning er forbudt.			Grimsc
Idrettsarrangementer, jaktprøver, guidede turer og annen form for organisert virksomhet er forbudt.			Mesæt
Bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning er forbudt.			Mesæt

Generelle bestemmelser	Direkte hjemmel	Etter søknad	Verne
Telting, leirslagning, hensetting av campingvogn, oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering og merking av stier og løyper er forbudt.			Mesæt
I tiden 20. april – 15. juli er all ferdsel i naturreservatet forbudt.			Mesæt
Idrettsarrangement, jaktprøvar, guida turar og anna form for organisert verksemd er forbode.			Flakks
Bruk av sykkel, hest og kjerre og riding er forbode.			Flakks
Bestemmelsene i denne forskriften er ikke til hinder for organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende.			Hemm NR
		Annen ikke-motorisert organisert ferdsel kan skje etter tillatelse fra forvaltningsmyndigheten, jf. § 8.	Hemm
		Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på traseer utpekt i forvaltningsplan etter § 7	Hemm
		Ferdsel til fots i perioden med ferdselsforbud etter sti som er fastsatt av forvaltningsmyndigheten.	Mesæt
		Guidede turer, annen organisert virksomhet og merking av stier og løyper.	Mesæt
	tradisjonell beiting, herunder nødvendig bruk av gjeterhund.		Vesleh NR

Generelle bestemmelser	Direkte hjemmel	Etter søknad	Verne
	sanking av bær og matsopp.		Vesleh NR Kattug Grimsc Hovdsj
	Sanking av bær og matsopp, unntatt i perioden med ferdselsforbud.		Mesæt
	fiske etter det til enhver tid gjeldende lovverk og forskrifter gitt i medhold av dette.		Vesleh NR
	bruk av robåt, kano eller tilsvarende framkomstmiddel for bruksberettigede i forbindelse med fiske.		Vesleh NR
	teltslagningutenom perioden f.o.m. 15. april t.o.m. 14. juli.		Vesleh NR
	jakt på hjortedyr, hønsefugl og hare i samsvar med viltlovens bestemmelser og forskrifter.		Vesleh NR
	bruk av hund under kontroll i forbindelse med utøvelse av tillatt jakt.		Vesleh NR

Forvaltningsplanen

I verneforskriftene for Rondane nasjonalpark, Dovre nasjonalpark, og til dels Dørålen landskapsvernområde vises det til følgende:

- annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten. Det vises forøvrig til forvaltningsplanen.

Videre at følgende bare er tillatt på veger, traseer eller i områder som er særskilt utpekt av forvaltningsmyndigheten gjennom forvaltningsplanen:

- sykling,
- organisert kjøring med hundespann
- organisert bruk av hest.

Forvaltningsplanen kan gi definisjoner av

- Organisert ferdsel
- Ferdselsformer som kan skade naturmiljøet
- Kriterier for søknadsplikt
- Fastsette traséer og soner for ulike ferdselsformer.

Av hensyn til naturmiljøet eller kulturminner kan forvaltningsmyndigheten legge om eller kreve fjernet merking av løyper og stier. Dette er det naturlig finner sin avklaring i forvaltningsplanen i kart og tabeller som viser traséer som kan merkes eller prepareres.

Hovedformålet med forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane fra 2009 er å *finne balansen mellom tilrettelegging for friluftslivet og å bevare og helst bedre villreinstammens muligheter for å overleve på lang sikt. Det er et mål at tilretteleggingen for kvalitetsmessig gode naturopplevelser skal lokke brukere til et aktivt friluftsliv. Dette er positivt for folks helse, trivsel og naturglede, og bidrar også til å skape positive holdninger til vern av området i fremtiden.*

Det ligger i dag et godkjent sti- og løypenett i forvaltningsplanen. Praksis har vært at mindre endringer av sti- og løypenettet kan vurderes etter søknad, men at større endringer må synliggjøres i en revisjon av forvaltningsplanen.

Alminnelig ferdsel til fots

Alminnelig ferdsel til fots styres gjennom informasjon, merking og tilrettelegging. Nasjonalparkstyret kan ha retningslinjer for organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet.

Det skjer endringer i ferdselsmønstrene, der trenden ser ut til¨å være mindre «hytte til hytte»-turer. Folk ligger i stedet mer fast på hyttene og går dagsturer. Tallet på dagsturister øker, f.eks. til Rondvassbu.

Traséer - merkede turstier

Områder som i dag har liten ferdsel må skjermes for en økning i ferdselen.

For å ivareta villreinens leveområder blir foreslått å ta ut merking av stiene:

- Høvringen og Dørålseter.
- Peer Gynt – Rondvassbu (over Randen)

Stein fra Søkkundsetra i Hemmeldalen??

Skiløyper

Periodene for preparering og stikking ser ut til å fungere greit, jf. s. 67, merking av skiløyper.

Dette er de tre kategoriene:

1 Preparert skiløype tillatt preparert og merket fra da forholdene ligger til rette for preparering frem til og med 20. april. I de år påsken kommer senere enn 20. april er preparering tillatt til og med 2. påskedag. Stikker skal være innsamlet senest fire dager etter sluttdato for preparering.

2 Stikka skiløype merking tillatt annonsert fra 10. februar til 2. påskedag. Stikker kan settes ut to dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt annonseringsperiode.

3 Stikka påskeskiløype merking tillatt annonsert fra fredagen en drøy uke før palmesøndag til 2. påskedag. Stikker kan settes ut to dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt annonseringsperiode.

Formuleringen at løypene er «tillatt annonsert» bør endre til «tillatt stikket».

Det er stramme tidsfrister for å ha stikkene ute til palmehelgen. Det er et ønske om å få sette ut stikkene tidligere, både for å ta høyde for dårlig vær og også at de frivillige som stikker kan gjøre dette i helg og ikke ukedag.

Stikking av skiløyper er avhengig av at turisthyttene er åpne. I de senere årene har Haverdalseter Turisthytte holdt stengt i påsken, og løypetraseene hit har ikke blitt stukket.

Ellers blir det forslått å ta ut stikking av skiløypene

- Klopptjønnet - Klopptjønnhøgda - Indre Uksan
- Eldåbakken - Nordre Eldåseter/Nysteig
- Fryvollan - Trolløypa (ved Glugga).

Dette er løypetraseer som ikke ser ut til ha noen viktig funksjon i løypenettet, samtidig som det er uheldig at de leder inn sentrale deler av villreinens leveområde.

Skiløypa gjennom Frydalen er godkjent lagt om i en egen sak for nasjonalparkstyret. Den nye traseen går på vestsida av Frya og Flakken, i Frydalen landskapsvernområde og Flakkstjønna naturreservat.

I gjeldende forvaltningsplan for Hemmeldalen naturreservat er det godkjent en trase for sykling fra Birkebeinervegen til Saubua i Søkkunddalen. Traseen synes å være lite hensiktsmessig som et tiltak for friluftslivet, samtidig som område er en

viktig trekkpassasje for villrein, særlig om høsten. Det foreslås derfor å ta ut denne traseen fra forvaltningsplanen.

Både Birkebeinerløypa og andre deler av skiløypenettet i Hemmeldalen naturreservat brukes på en tid av året, da villreinen ikke er i området. Her er det opplyst at traséen Strandsetra – Staupholen – over Storvatnet og til Ophussetra i de senere årene vært lagt litt lenger nord når det kjøres fra Staupholen og tilbake. Dette for å unngå å kjøre over Storvatnet som har vært usikkert over mange sesonger. Traséen har derfor vært kjørt mot Kroksætra. Det kjøres skuter med sporlegger (Stranda-Opphus skiløyper).

Det er i det senere et uttrykt ønske om at det også bør gis tillatelse til å opprettholde og samle skitrafikken i eget oppkjørt spor (snøscooter) innover Raufjellet fra Stensjøen til Pedersenhytta (ved Hemmelkampen) ifm. påskeperioden.

Det synes ikke å være særlige ulemper knyttet til å ta dette inn i forvaltningsplanen.

For Hemmeldalen naturreservat har det kommet innspill om at det av kulturhistoriske hensyn er viktig ta vare på gamle stier og stedsnavn. Stinettet i gjeldende forvaltningsplan fører til og er gjennomgående for ulike deler av naturreservatet. Forvaltningsplanen viser de stiene som var merket og i bruk når området ble vernet, og det legges til grunn at dette blir videreført.

Organisert ferdsel

I forvaltningsplanen fra 2009 er organisert ferdsel definert som:

"Ferdsel der en planlegger, koordinerer eller arrangerer en aktivitet som blir kunngjort/markedsført på forhånd."

Organisert ferdsel til fots

Søknadsplikt for organiserter turer til fots eller på ski har vært underlagt følgende kriterier:

"Organisert ferdsel til fots og på ski utenfor godkjente turstier og skiløyper regnes for å kunne skade naturmiljøet, og er søknadspliktig. Søknadsplikten gjelder for de som arrangerer gjentatte turer over sesongen, eller for grupper større enn 20 personer."

Det er ikke enkelt å håndheve begrepet "gjentatte turer". Videre har en ikke hatt retningslinjer som har gitt søknadsplikt for idrettsarrangement og konkurranser, der aktiviteten skjer til fots langs merkede stier og løyper. For bedre å kunne styre slike aktiviteter, ivareta verneverdiene, og sikre en likebehandling av ulike aktører blir det foreslått å endre dette punktet til:

"*Organisert ferdsel til fots og på ski utenfor godkjente turstier og skiløyper regnes for å kunne skade naturmiljøet, og er søknadspliktig. Søknadsplikten gjelder for alle slike turer, uavhengig av gruppestørrelse. Søknadsplikten gjelder også for*

idrettsarrangement og konkurranser, også når dette skjer langs merkede stier og løyper.."

Ferdselsformer som kan skade naturmiljøet

Organisert bruk av hest

Organisert riding er en type tyngre bruk som forvaltningsmyndighetene ønsker å ha oversikt over, og regulere bruken av. Organiserte rideturer har potensiale for mer forstyrring av villrein, terreng- og stislitasje, samt brukerkonflikt. Det er flere aktører som organiserer rideturer i Rondane og Dovre. Dette er aktører som har drevet med riding i området i lang tid, også før verneområdene ble opprettet. Forvaltningsmyndigheten har tatt hensyn til denne bruken ved utforming av retningslinjene for organisert bruk av hest, og vil videreføre, etter søknad, å tillate organiserte rideturer:

- i den østre delen av Dovre nasjonalpark. Gruppene vil måtte følge eksisterende stier, og det vil ikke være tillatt med organisert bruk av hest vest for den T-merka stien mellom Gautåseter og Grimsdalshytta.
- på Kongevegen i Dovre nasjonalpark.
- på godkjente og merkete stier i Rondane nasjonalpark, sør og vest for Høvringen - Smuksjøseter - Peer Gynt hytta og Mysusæter.
- på godkjente og merkete stier i ytterkant av Rondane nasjonalpark, mellom Mysusæter og Bølhøgda.
- på veien til Bjørnhollia, og på veien til Rondvassbu i perioden f.o.m. 1. juli t.o.m. 31. august.
-

  i turistmessig sammenheng som en del av gjetingen inn og ut av Vuludalen.

Ved utarbeiding av Forvaltningsplanen for Hemmeldalen i 2011 ble det ikke registrert organisert bruk av hest. Det er her kommet innspill om traseer for organisert bruk av hest:

- Stien fra Myklebysetra opp over Myklebyskarven, ned til vestre Søkkundsjøen, over Søkkunddalen og nordover langs Hardbakken inn på Søkkundsetra.

Stien som begynner ved demningen i nordenden av Myklebysjøen og går vestover. Denne deler seg i to like etter at man kommer innenfor naturreservatets grenser, hvor

- søndre sti går vestover forbi lille Helgetjern
- nordre sti går nord for topp merket “1069”, og kommer ut på Birkebeinerveien ca. 1 km lengre nord.

Nasjonalparkstyret er innstilt på å imøtekomme innspillet på organiserte rideturer fra Myklebysetra til Søkkundsetra. De to stiene vestover fra Myklebysjøen ser ut til å være mer synlige i landskapet. Rideturer her kan komme i konflikt med villreinens arealbruk, slik at denne delen av innspillet ikke imøtekommes.

Sykkel

Bruk av sykkel gir økt rekkevidde, fare for slitasje på terreng og vegetasjon, samt at det kan medføre konflikter med andre brukere av naturen. Reglene for bruk av sykkel i nasjonalparkene foreslås skjerpet, slik at det nå bare blir lov å sykle på:

- bilvegen mellom Spranget og Rondvassbu
- bilvegen fra Gammelgarden til Bjørnhollia.

Sonene ved Mysusæter - Høvringen, og ved Dombås, der det har vært tillatt å sykle på merkede stier foreslås tatt ut av forvaltningsplanene.

Organisert bruk av hundespann

Det er ingen etablert aktivitet med organisert kjøring med hundespann i verneområdene i Rondane - Dovre - Hemmeldalen. Hverken terreng eller føreforhold innbyr til hundekjøring. Videre er det vurdert å være en ulempe for villreinens arealbruk. Hundespann kan gi stor rekkevidde, og vil komme i tillegg til eksisterende ferdsel som allerede er av et stort omfang. Det blir derfor ikke lagt ut traseer for organisert kjøring med hundespann.

Andre ferdselsformer som kan skade naturmiljøet

I tillegg tradisjonelt friluftsliv til fots og på ski, har det vært en rivende utvikling i nye ferdselsformer med egne krav til utstyr og tilrettelegging. Enkeltvis vil slike neppe ha nevneverdig påvirkning på verneverdiene, men som en samlet aktivitet medfører dette en ytterligere belastning på naturmiljøet. Det er derfor nødvendig å regulere slike aktiviteter. Andre ferdselsformer som kan skade naturmiljøet og blir underlagt søknadsplikt er:

- basehopping
- utsprang for annen luftsport som hanggliding og paragliding
- kiting/skiseil
- organisert elvesport (padling, rafting o.l.
- utsetting av fysiske turposter, geocacher og stolper.

Ferdselsregulering

Nasjonalparkstyret har ikke hjemmel for å innføre ferdselsreguleringer, jf. også brev fra Miljødirektoratet, 01.09.22:

«(…)Det er på bakgrunn av dette gjort en vurdering av at myndigheten til å endre eksisterende verneforskrifter bør være den samme uavhengig av hvilken lov vernet er vedtatt etter. Dette innebærer at en endringsforskrift som regulerer ferdsel i eksisterende verneområder bør vedtas ved kongelig resolusjon. (…)

Det er også naturlig at en prosess som innebærer begrensning av ferdsel til fots i disse områdene, med høyt besøk og mange interesser, løftes til Kongen i statsråd. Høring av forslag til bestemmelser og tilrådning kan gjennomføres på vanlig måte til Miljødirektoratet. (…)

For Grimsdalen landskapsvernområde og Dørålen landskapsvernområde, som nasjonalparkstyret også viser til i sin henvendelse, er det ikke anledning til å regulere ferdsel til fots, jf. nml. § 36 annet ledd. (…)

Det forventes derfor at det vil bli satt i gang arbeid med en slik tiltaksplan for Rondane, og at ulike tiltak knyttet til styring og regulering av ferdsel må få en sentral plass i et slikt arbeid. (…)

Miljødirektoratet er enig i dette, og vi forventer også å få en rolle i arbeidet med utvikling og iverksetting av tiltaksplaner. Siden saken ligger hos Klima- og miljødepartementet, er det imidlertid for tidlig å si noe mer konkret om innhold og framdrift i dette arbeidet.»

Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styresak 16/2019 godkjent «Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane datert 28.juni 2019» sammen med verneforskrifter og forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane, skal legges til grunn ved behandling av søknader om organsiert ferdsel som foreligger pr idag og som mottas i det videre.

Det er to aktører som har fått tillatelser med grunnlag i retningslinjene:

Rondaneguiden AS

- Organisert ferdsel til fots innenfr Rondane nasjonalpark
- 2 turer til Bråkdalsbelgen og Storsmeden, 15.7. – 20.8.
- Midtronden og Digerronden, 15.7. – 20.8., etter angitt traséer
- Rondeslottet, 15.7. – 15.10.
- 1 guide / 20 deltakere

Rondvassbu AS.

- Organisert ferdsel på ski, utenfor merka løyper, 2020 – 2022
- Ljosåbelgen, Veslesmeden, visse dager
- 1 guide / 20 deltakere

Det er gitt flere avslag på søknad om organisert ferdsel til bl.a. til Kattuglehøi, Pikhetta og Sagtinden.

Selv om det ikke har vært behandlet mange søknader etter retningslinjene, gir de en forutsigbare ramme for organiserte turer til fots utenfor merkede stier og løyper.

JAKT OG FISKE

Jakt og fiske forvaltes og utøves på vanlig vis i tråd med reglene i viltloven og innlandsfiskeloven. Retten til jakt og fiske ligger grunneieren og rettighetshavere i statsallmenninger og bygdeallmenninger. Innen for gitte rammer, "slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares" kan jakt- og fiskeproduksjonen høstes til gode for landbruksnæring og friluftsliv.

Det drives **jakt** på vanlige arter som villrein, elg, hjort, rådyr, rype, hare, gaupe og rev m.fl. I tillegg drives det lisensjakt på fredet rovvilt som bjørn og jerv.

Fiskevatn i verneområdene

I verneområdene er det registrert 49 fiskeførende vatn og vassdrag (Temadata Innlandet - basen Fisk – forekomster). Registrerte arter:

- abbor
- aure
- harr
- regnbueørret
- røye
- ørekyt.

I tabellen er det vist en oversikt over fiskeførende vatn og vassdrag i verneområdene:

Verneområde	Lokalitet	Arter
Rondane NP	Brennflytjønna	Regnbueørret.
	Bågåskardstjørn	Røye.
	Dørålsvatnet	Aure.
	Flåtjørnet	Aure.
	Fremre Illmanntjørni	Aure; røye.
	Høvringsvatni	Aure.
	Illmanntjørnin	Aure; røye.
	Kloppetjørna	Aure.
	Langtjørni	Aure; røye.
	Musvoltjørni	Aure; røye.
	Myldingtjørni	Aure; røye.
	Nordre Vulutjørni	Aure; røye.
	Ramstjørni	Aure.
	Rondvatnet	Aure; røye.
	Skagsnebbtjørni	Aure; røye.
	Søre Høvringvatnet	Aure; røye.
	Søre Vulutjørni	Røye.
	Vesle-Ula	Aure.
	Ytre Bottjørni	Aure; røye.
	Ukjent (2 lokaliteter)	Aure; røye.
Dovre NP	Ukjent	Aure.
Grimsdalen LVO	Grønbakktjørni	Aure; røye.

	Hornsjøen	Aure; røye.
	Knartjørn	Aure.
	Ryddølstjørni	Aure.
	Storvatnet	Aure; røye.
	Ukjent	Aure.
Frydalen LVO	Flakken	Aure; ørekyt.
	Koltjørna	Aure.
	Ranglartjørni	Aure; abbor.
Dørålen LVO	Elgevatnet	Aure; røye.
	Langtjørni	Aure.
Veslehjerkinntjønnin NR	Veslehjerkinntjørnin	Aure; harr.
Flakkstjønna NR	Flakktjørna	Aure.
Hemmeldalen NR	Bergesjøen	Aure; røye.
	Halasjøen	Aure.
	Helgetjerna	Aure; ørekyt.
	Himmelsjøen	Aure.
	Kroksjøen	Aure.
	Kroktjernet	Aure.
	Lille Møklebysjøen	Aure; ørekyt.
	Lille Steinsjøen	Aure; ørekyt.
	Ruskåstjernet	Aure.
	Skollsjøen	Aure.
	Staupsjøen	Aure.
	Store Steinsjøen	Aure; ørekyt.
	Søkkundsjøene	Aure; ørekyt.
	Øyungen	Aure; ørekyt.
	Ukjent (4 lokaliteter)	Aure; regnbueørret; røye; ørekyt.
Hovdsjørmyrene NR	Storhovden	Aure; ørekyt.

I Dørålen LVO har Elgevatnet vært kalket på privat initiativ siden midten av 1980- tallet. Av denne grunnen fikk grunneierne gjennomslag for at vannet ikke har stor nok referanseverdi. Kalking anses her som viktig for å bevare ørretstamme av god høstingsverdig kvalitet. Vassdraget i Grimsdalen er naturlig kalkrikt, og det vil derfor være en uaktuell problemstilling her.

REISELIV

Reiselivsnæringa tilbyr ulike produkt i tilknytning til nasjonalparken, som f.eks.

- Overnatting
- Servering
- Aktivitetar og guidede turer
- Utleie av utstyr m.m.

Gjennom sine tilbud, og ikke minst ved aktiv markedsføring, trekker reiselivet mange besøkende til nasjonalparken. Derfor er det viktig å involvere reiselivet i forvaltningen av verneområdene.

Reiseliv er i hovedsak organisert i fire sammenslutninger:

- Nasjonalparkriket Reiseliv AS (Dovre, Sel)
- Visit Lillehammer (Nord-Fron, Sør-Fron, Ringsaker)
- Rondanevegen (Folldal, Stor-Elvdal).

En oversikt over aktuelle bedrifter er vist i tabellen. Det kan også finnes aktører som ikke har adresse i regionen.

Tabell Oversikt over berørte reiselivsbedrifter i og rundt verneområdene.

Kommune	Bedrifter	Berører verneområde
Dovre	Fokstugu	Dovre NP
	Furuhaugli	Dovre NP
	Dovregubbens hall	Dovre NP
	Hageseter	Dovre NP
	Hjerkinnhus	Dovre NP
	Hjerkinn fjellstue og fjellridning	Dovre NP
	Bergseng seter	Grimsdalen LVO
	Grimsdalshytta (DNT)	Grimsdalen LVO
	Budsjord	Dovre NP
	Dovrefjell adventures	Dovre NP; Grimsdalen LVO
	Øvre Dørålseter Turisthytte	Rondane NP; Dørålen LVO
	Nedre Dørålseter Turisthytte	Rondane NP; Dørålen LVO
Sel	Høvringen Aktivitetsselskap	Rondane NP
	Laurgårdseter fjellstue	Rondane NP
	Høvringen Høgfjellshotell	Rondane NP
	Øigardseter Fjellstue	Rondane NP
	Smuksjøseter Fjellstue	Rondane NP
	Rondane Haukliseter Fjellhotell	Rondane NP
	Romundgardseter	Rondane NP
	Putten seter	Rondane NP
	Høvringen Fjellstue	Rondane NP
	Formoseter seterhus	Rondane NP

	Dissen seter Hytteutleie	Rondane NP
	Den norske fjellskolen Rondeheim	Rondane NP
	Brekkeseter fjellstue	Rondane NP
	Høvringen Landhandleri og Kafe	Rondane NP
	Peer Gynt hytta	Rondane NP
	Rondane Høyfjellshotell	Rondane NP
	Rondane Fjellstue	Rondane NP
	Rondvassbu (DNT)	Rondane NP
	Bjørnhollia (DNT)	Rondane NP; Myldingi NR
	Rondaneguiden	Rondane NP
	Nordisk Friluftskompani (Espedalen)	Rondane NP
	Sne og Vand (Danmark)	Rondane NP
Nord-Fron	Rondaplassen	Rondane NP; Frydalen NP
	Hotel Rondablikk	Rondane NP; Frydalen NP
	Sulseter Rideleir	Rondane NP; Frydalen NP
	Bjørgebu	Rondane NP; Frydalen NP
Sør-Fron	-	
Ringebu	Barnåla storhytte	Rondane NP
	Trabelia hyttegrend og camping	Rondane NP
	Lundegard	Rondane NP
	Lundegrenda	Rondane NP
	Spidsbergseter Resort Rondane	Rondane NP
	Venabu Fjellhotell og Hytter	Rondane NP
	Lundes handel	Rondane NP
Folldal	Kvistli islandshester	Dovre NP; Grimsdalen LVO; Vesle Hjerkinn LVO.
	Folldal fjellstue	Rondane NP; Grimsdalen LVO
	Folldal gruver	Rondane NP; Dovre NP; Grimsdalen LVO
	Grimsbu turistsenter	Rondane NP; Grimsdalen LVO
	Kvebergsøya Gard	Rondane NP; Grimsdalen LVO
	Nordre Fallet	Rondane NP; Dovre NP; Grimsdalen LVO
	Fjellsyn camping	Dovre NP; Grimsdalen LVO

	Strømhaug hytteutleie	Dovre NP; Grimsdalen LVO
	Snøhetta Husky	Dovre NP; Grimsdalen LVO
	Berg gård	Rondane NP
	Brendryen camping	Rondane NP
	Rondane rast og info AS	Rondane NP; Myldingi NR;
Stor-Elvdal	Atnasjø Kafe	Rondane NP
	Rondane Gjestegård	Rondane NP
	Solhaug camping	Rondane NP
Åmot	-	-
Ringsaker	-	-
Hamar	-	-

FORSKNING OG UNDERVISNING

I naturmangfoldloven § 33 (mål for områdevern) står det bl.a.:

"Verneområder på land, i vassdrag og i sjø etter dette kapittel skal bidra til bevaring av

(...)

h. referanseområder for å følge utviklingen i naturen."

Søknader om forskning og undervisning må behandles etter naturmangfoldloven § 48, og kan således ikke være i strid med verneformålet eller påvirke verneverdiene i nevneverdig grad.

Nasjonalparkstyret har tidligere mottatt søknader om vitenskaplige undersøkelser knyttet til botanikk, overvåking av vannkvalitet og fiskebestander geologi m.m.

KULTURMINNER

Bakgrunn

Kulturminner er en del av verneformålet i

- Rondane nasjonalpark
- Dovre nasjonalpark
- Grimsdalen landskapsvernområde
- Frydalen landskapsvernområde
- Dørålen landskapsvernområde.

Kulturminnene i disse verneområdene forvaltes etter både verneforskriftene og kulturminnelova. Innlandet fylkeskommune (Riksantikvaren m.fl.) er forvaltningsmyndighet etter kulturminnelova. Notatet gir en oversikt over kulturminneverdiene i verneområdene.

Regelverk

Verneforskriftene

Tabell . Vernebestemmelser for kulturminner i verneforskriftene.

Direkte hjemmel	Etter søknad	Verneområde
Kulturminner skal beskyttes mot skade og ødeleggelse. Løse kulturminner kan ikke flyttes eller fjernes.		Rondane NP Dovre NP
	Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til restaurering, istandsetting og skjøtsel av kulturminner.	Rondane NP Dovre NP

Dispensasjoner etternaturmangfoldloven § 48

Det følger av forarbeidene til naturmangfoldloven at den generelle dispensasjonsbestemmelsen i § 48 ikke kan anvendes for å utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtaket. Bestemmelsen skal være en sikkerhetsventil for tiltak som ikke kunne forutses eller spesielle/særskilte tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. (Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter M-106 2014)

Veileder - Kulturminner i områder vernet etter naturmangfoldloven M-420. 2015

s. 34 Saksbehandling etter ulike lovverk

Naturmangfoldloven og kulturminneloven er spesielle lover De går foran plan- og bygningsloven, som er en generell lov. I tillegg til at disse lovene går foran plan- og bygningsloven ved motstrid, gjelder lovene også parallelt. Det vil si at samme

tiltak vil kunne utløse krav om tillatelse etter flere regelverk. Der freda kulturminner er nevnt i verneforskriften, vil både kulturminneloven og verneforskriften gjelde.

s. 34

Dersom en interessekonflikt ikke er løst i verneforskriften eller tatt stilling til ved etablering av vernet, må den vurderes konkret når det søkes om å gjennomføre tiltak eller aktiviteter. Interessekonflikter kan også løses gjennom utarbeidelse av forvaltnings- og eventuelt skjøtselsplaner

(…)

3 Kulturminner i verneområdene

Til sammen er det registrert 1252 enkeltminner og 206

SEFRAK-bygninger i verneområdene. I tabellene nedenefor er det gitt oversikter over ulike typer kulturminner og bygningstyper som er registrert i de ulike verneområdene.

Tabell 2. Kulturminner fordelt på bygningstyper i nasjonalparkene.

	ID	VV00001873	VV00002230	SUM
Enkeltminne kode	Enkeltminne, tekst\Verneområde	Rondane NP	Dovre NP	
1201	Boplass	1		1
1203	Heller	1		1
1211	Hustuft		1	1
1215	Ildsted	1		1
1216	Kokegrop	1		1
1513	Varde/varderekke	3	109	112
1701	Grav	3		3
1702	Gravhaug	17		17
1703	Gravrøys	20	1	21
1715	Steinring	1		1
2021	Vegfar		1	1
2070	Vegfar		1	1

2208	Varp	1		1
2211	Tradisjon		1	1
2308	Klebersteinsbrudd	1		1
2401	Fangstgrav	384	1	385
2402	Fangstgrop	39	48	87
2404	Kjøttgjemme	10	1	11
2407	Ledegjerde	117		117
2409	Bogastelle	159	2	161
2414	Fangstinnretning	9	1	10
2415	Steinbu	18		18
2525	Sperregjerde	2		2
9903	Løsfunn	19	33	52
9907	Mur	3		3
9909	Røys		1	1
9910	Steinkonstruksjon	3		3
9915	Tuft	10		10
9926	Aktivitetsområde	2		2
10194	Ukjent	2		2
SUM		827	201	1028

Tabell 3. Kulturminner fordelt på bygningstyper i landskapsvernområdene.

	ID	VV00002233	VV00002229	VV00002234	VV000022
Enkeltminne kode	Enkeltminne, tekst\Verneområde	Grimsdalen LVO	Frydalen LVO	Dørålen LVO	Vesle Hjerkinn LVO
1201	Boplass				1
1205	Mødding				1
1211	Hustuft	5			
1502	Bygdeborg	1			

1513	Varde/varderekke				1
1701	Grav	2			
1702	Gravhaug	5	1		1
1703	Gravrøys	2			
2321	Kullgrop		2		
2322	Kullmile		2		
2401	Fangstgrav	36			
2402	Fangstgrop	73	7	1	21
2404	Kjøttgjemme	1			
2407	Ledegjerde	5			
2409	Bogastelle	4			
2415	Steinbu	6			
2418	Fiskegjemme		1		
9903	Løsfunn	21	1		4
9907	Mur				1
9915	Tuft	3			7
9926	Aktivitetsområde	1			
9990	Annet arkeologisk kulturminne	1			
SUM		166	14	1	37

Tabell . Kulturminner fordelt på bygningstyper i naturreservatene.

	ID	VV00000879	VV00002231	VV00001880	VV
Enkeltminne kode	Enkeltminne, tekst\Verneområde	Grimsdalsmyrene NR	Mesætermyre NR	Myldingi NR	Fla NR
1211	Hustuft				1
2401	Fangstgrav			2	
2402	Fangstgrop		16		
2407	Ledegjerde				

9903	Løsfunn	1	3	1	
9926	Aktivitetsområde		1		
SUM		1	20	3	1

Tabell . SEFRAK-bygninger fordelt på bygningstyper i nasjonalparkene.

	ID	VV00001873
Bygningstype	Bygningstype, tekst\Verneområde	Rondane NP
161	Fritidsbygning (hytter, sommerhus o.l.)	1
171	Seterhus, sel, rorbu o.l.	15
172	Skogs- og utmarkskoie, gamme	5
182	Garasje, uthus, anneks knyttet til fritidsbolig	2
183	Naust, båthus, sjøbu	5
241	Hus for dyr, fôrlager, strølager m.m.	3
249	Annen landbruksbygning	1
SUM		32

Tabell . SEFRAK-bygninger fordelt på bygningstyper i landskapsvernområdene.

	ID	VV00002233	VV00002229	VV00002234	SUM
Bygningstype	Bygningstype, tekst\Verneområde	Grimsdalen LVO	Frydalen LVO	Dørålen LVO	
113	Våningshus	3			3
161	Fritidsbygning (hytter, sommerhus o.l.)	15	2		17
171	Seterhus, sel, rorbu o.l.	34	26	1	61
172	Skogs- og utmarkskoie, gamm	1	1		2
182	Garasje, uthus, anneks knyttet til fritidsbolig	4	4		8
183	Naust, båthus, sjøbu		1		1

241	Hus for dyr, fôrlager, strølager m.m.	21	20		41
244	Driftsbygning for fiske og fangst, inkl. oppdrettsanlegg		1		1
249	Annen landbruksbygning	22	10	7	39
SUM		100	65	8	173

Tabell 7. SEFRAK-bygninger fordelt på bygningstyper i naturreservatene.

	ID	VV00002440	SUM
Bygningstype	Bygningstype, tekst\Verneområde	Hemmeldalen NR	
161	Fritidsbygning (hytter, sommerhus o.l.)	1	1
SUM		1	1

BYGG OG INSTALLASJONER

Bakgrunn

Når verneområdene ble opprettet i 1962/2003 var det med et antall påstående bygninger.

Regelverk

2.1 Verneforskriftene

Selv om motorferdsel er forbudt i verneområdene, er det likevel tatt inn bestemmelser i verneforskriftene for ulike formål der det kan nyttes motorisert ferdsel. Enten med direkte hjemmel i forskriften, eller etter søknad. Det er gitt en oversikt over disse formålene i tabell 1.

Tabell . Formål tillatt med / kan gis tillatelse til i verneområdene.

Direkte hjemmel	Etter søknad	Verneområde
Beredskap, skjøtsel og forvaltning		
Vedlikehold av eksisterende bygninger, veier og andre innretninger. Vedlikehold av bygninger skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Vedlikehold omfatter ikke ombygginger eller utvidelser av bygninger.		Rondane NP Dovre NP
	Gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade.	Rondane NP Dovre NP
	Ombygging og utvidelse av bygninger.	Rondane NP Dovre NP
Vedlikehold av eksisterende bygninger, veger, anlegg, gjerder o.l. Alt vedlikeholdsarbeid på bygninger skal ta utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk med hensyn til utforming og materialbruk. Arbeidet skal ikke medføre endringer av størrelsen eller eksteriøret på bygningen		Grimsdalen LVO Frydalen LVO Dørålen LVO
Vedlikehold av eksisterende anlegg, gjerder o.l. Alt vedlikeholdsarbeid på bygninger skal ta utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk med hensyn til utforming og materialbruk. Arbeidet skal ikke medføre endringer av størrelsen eller eksteriøret på bygningen. Eksisterende anlegg kan vedlikeholdes slik at dagens standard opprettholdes.		Vesle Hjerkinn LVO

	Oppføring av nødvendige nye bygninger til jordbruks- og seterformål.	Grimsdalen LVO Frydalen LVO Vesle Hjerkinn LVO
	Ombygginger og tilbygg til eksisterende bygninger i tråd med forvaltningsplan.	Grimsdalen LVO Frydalen LVO Vesle Hjerkinn LVO
	Ombygging og restaurering av eksisterende bygninger.	Dørålen LVO
	Tilbygg til eksisterende bygninger.	Dørålen LVO
	Riving av seteranlegg.	Grimsdalen LVO Frydalen LVO
	Riving av gammel seterbebyggelse.	Dørålen LVO
	Gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade.	Grimsdalen LVO Frydalen LVO Vesle Hjerkinn LVO Dørålen LVO
		Vesle Hjerkinn LVO
Vedlikehold av eksisterende bygninger og anlegg samt vedlikehold av skogsveger uten standardhevning.		Myldingi NR
Vedlikehold av eksisterende anlegg og innretninger, herunder bygninger, jakttårn, gjerder, sankekveer, bruer, klopper, merkede stier, skilt o.l. Vedlikehold skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Vedlikehold omfatter ikke kjørespor eller traktorsleper, eller ombygging eller utvidelse av bygninger.		Hemmeldalen NR
Gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade med samme størrelse og funksjon som tidligere. Forvaltningsmyndigheten, jf. **§ 8**, skal varsles og kan sette vilkår for utformingen og plasseringen av bygningene.		Hemmeldalen NR
	Ombygginger av og mindre tilbygg til bygninger.	Hemmeldalen NR

Bygninger i verneområdene

Til sammen er det registrert 962 bygninger i verneområdene. I tabellene er det gitt oversikter over bygningstyper i de ulike verneområdene.

Tabell . Bygninger fordelt på bygningstyper i nasjonalparkene.

	ID	VV00001873	VV00002230	SUM
Bygningstype	Bygningstype, tekst\Verneområde	Rondane NP	Dovre NP	
161	Fritidsbygning (hytter, sommerhus o.l.)	14	0	14
171	Seterhus, sel, rorbu o.l.	9	1	10
172	Skogs- og utmarkskoie, gamme	26	19	45
181	Garasje, uthus, anneks knyttet til bolig	1	0	1
182	Garasje, uthus, anneks knyttet til fritidsbolig	15	0	15
183	Naust,båthus, sjøbu	10	0	10
241	Hus fordyr, fôrlager, strølager m.m.	1	0	1
249	Annen landbruksbygning	2	0	2
519	Annen hotellbygning	1	0	1
522	Vandrerhjem, feriehjem/-koloni, turisthytte	3	0	3
524	Campinghytte/utleiehytte	7	0	7
529	Annen bygning for overnatting	3	0	3
531	Restaurantbygning,kafebygning	1	0	1
679	Annen bygning for religiøse aktiviteter	1	0	1
<null>	Annen bygning	34	10	44
SUM		128	30	158

Tabell . Bygninger fordelt på bygningstyper i landskapsvernområdene.

	ID	VV00002233	VV00002229	VV00002234	VV00002232

Bygningstype	Bygningstype, tekst\Verneområde	Grimsdalen LVO	Frydalen LVO	Dørålen LVO	Vesle Hjerkinn LVO
161	Fritidsbygning (hytter, sommerhus o.l.)	45	82	3	1
171	Seterhus, sel, rorbu o.l.	84	43	2	0
172	Skogs- og utmarkskoie, gamme	16	3	3	0
182	Garasje, uthus, anneks knyttet til fritidsbolig	31	91	2	0
183	Naust, båthus, sjøbu	3	13	2	0
239	Annen lagerbygning	1	0	0	0
241	Hus for dyr, fôrlager, strølager m.m.	73	22	0	0
244	Driftsbygning for fiske og fangst, inkl. oppdrettsanlegg	0	2	0	0
249	Annen landbruksbygning	47	24	4	0
511	Hotellbygning	1	0	0	0
519	Annenhotellbygning	1	0	0	0
522	Vandrerhjem, feriehjem/-koloni, turisthytte	1	0	0	0
529	Annen bygning for overnatting	2	0	0	0
<null>	Annen bygning	51	33	1	1
SUM		356	313	17	2

Tabell . Bygninger fordelt på bygningstyper i naturreservatene.

	ID	VV00000493	VV00001880	VV00002440	SUM
Bygningstype	Bygningstype, tekst\Verneområde	Veslehjerkinntjønnin NR	Myldingi NR	Hemmeldalen NR	
161	Fritidsbygning (hytter, sommerhus o.l.)	0	6	12	18
171	Seterhus, sel, rorbu o.l.	0	1	9	10
172	Skogs- og utmarkskoie, gamme	1	1	19	21
182	Garasje, uthus, anneks knyttet til fritidsbolig	0	7	8	15
183	Naust, båthus, sjøbu	0	0	7	7
249	Annen landbruksbygning	0	1	2	3
<null>	Annen bygning	1	7	34	42
SUM		2	23	91	116

Det har vært praksis å oppgi utnyttingsgraden i byggetillatelser i verneområdene som BRA (bruksareal). Tilsyn har avdekket at det er et stort antall avvik på byggetiltak utført etter gitte byggetillatelser, i perioder opp til 25 % av sakene. For å bedre tilsynet med byggetiltakene må en kreve at det i tillegg blir oppgitt BYA (fotavtrykket av bygget, samt romfunksjoner. Tilsyn kan da føres med ytre mål av bygget. Opplysninger om romfunksjoner er viktige for å fastslå om tiltak gir økt overnattingskapasitet.

Byggetillatelser bør ha en tidsbegrensing på tre år som sammenfaller med plan- og bygningslovens bestemmelser i § 21-9: *"Er tiltaket ikke satt i gang senest 3 år etter at tillatelse er gitt, faller tillatelsen bort."*

Forskriftene skiller på vedlikehold og restaurering. Restaurering er søknadspliktig. Skillet mellom vedlikehold og restaurering er utdypet i retningslinjene i forvaltningsplanen. Rapporten "*Seterbygningene - verdier og utfordringer*"

(Fylkesmannen i Oppland 2007) er godt kunnskapsgrunnlag for vurdering av byggetiltak i seterområdene.

Ved vurderinger av byggetiltak for landbruksmessige behov blir definisjonen av landbruk på vernetidspunktet (2003) lagt til grunn. Her vil både plan- og bygningsloven og fjelloven (i statsallmenningene) være førende. Viktige moment er:

- virksomheten skal være basert på og tilpasset gårdens eget ressursgrunnlag
- tiltaket er knyttet til produksjon på gården eller gårdens behov for varer og tjenester.

INFRASTRUKTUR

Veger

- Grimsdalsvegen (åpen 5. juni - 1. desember)
- Veien i Ryddølsdalen (åpen 5. juni - 1. desember)
- Haverdalsvegen (åpen 15. juni - 1. desember)
- Dørålsvegen (åpen 15. juni - 1. desember) (åpen 15. mai - 15. juni for setereierne/turistbedriftene)
- Gammelgarden - Bjørnhollia (åpen for drift av Bjørnhollia turisthytte, transport/adkomst til hytter og setre for hytte- og setereiere, grunneiere. Må dispensasjon for den delen av vegen som ligger i Rondane nasjonalpark)
- Peer Gynt seterveg (åpen 1. juni - 1. desember)
- Eldåsetervegen (Østkjølen seterveg) (åpen 1. juni - 1. desember)
- Tjønnbaken - bommen ved Måshusene (åpen)
- Bommen ved Måsåhusene - Spranghaugen (åpen 15. juni - 1. november)
- Spranget - Rondvassbu (stengt)

I forskriftene for Dovre og Rondane nasjonalparker og naturreservatene er det ikke hjemmel for å tillate omlegging eller opprusting av landbruksveger. Med unntak av Dørålen er det hjemmel for å tillate dette i landskapsvernområdene.

Kjørespor

- Kampen - Peer Gynt hytta (forskrift for Rondane nasjonalpark)
- Haverdalsvegen - om Ryddølstjønna - til Ivarslåe (forskrift for Grimsdalen landskapsvernområde)
- Hovdegrenda - Grimsdalsgruva (forskrift for Grimsdalen landskapsvernområde)
- Elgvassligrenda - Elgevatnet (forskrift for Dørålen landskapsvernområde)
- Måsåbuene - Ranglartjønn (ikke forskriftsfestet)
- Fryosen - Frylisetra - Sandvika (ikke forskriftsfestet)

Et vedlegg til forvaltningsplanen viser hva som defineres som bilveger og kjørespor/traktorveg innenfor verneområdene.

Anlegg i bruk på fredningstidspunktet

I Hovdsjømyrene naturreservat er det tillatt å vedlikeholde anlegg som var i bruk på fredningstidspunktet. Dette gjelder en fløterdam i utløpet av Stor-Hovden, der det er behov for vedlikeholdet murene og brua over dammen.

MOTORFERDSEL

Bakgrunn

Motorferdsel i verneområdene er forbudt. Dette vil gjelde til lands og til vanns, på barmark og snødekt mark. Det gjelder all motorferdsel, ikke bare motorferdsel i utmark, men også på veg m.m. dersom verneforskriften ikke har unntak for dette. For de fleste av verneområdene gjelder det også forbud mot lavtflyging under 300 meter over bakken.

Verneområdene er etablert i områder med eksisterende næringsvirksomhet, anlegg, bygninger og infrastruktur med behov for drift, tilsyn og vedlikehold. Også andre samfunnsmessige behov kan gi behov for bruk av motorisert ferdsel.

Motorferdsel er derfor et sentralt tema i en forvaltningsplan.

Regelverk

Verneforskriftene

Selv om motorferdsel er forbudt i verneområdene, er det likevel tatt inn bestemmelser i verneforskriftene for ulike formål der det kan nyttes motorisert ferdsel. Enten med direkte hjemmel i forskriften, eller etter søknad. Det er gitt en oversikt over disse formålene i tabell 1.

Tabell 1. Formål tillatt med / kan gis tillatelse til motorferdsel i verneområdene.

Direkte hjemmel	Etter søknad	Verneområde
Beredskap, skjøtsel og forvaltning		
Militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsel og forvaltning som er bestemt av forvaltningsmyndigheten.		Alle
	Øvelseskjøring for militær operativ virksomhet, politi-, rednings-, brannvern-, oppsynsvirksomhet, samt gjennomføring av skjøtsel og forvaltning som er bestemt av forvaltningsmyndigheten.	Rondane NP Dovre NP Grimsdalen LVO Frydalen LVO Dørålen LVO Hemmeldalen NR Hovdsjømyrene NR
	Bruk av motorkjøretøyer på vinterføre i forbindelse med øvelser i regi av Heimevernskolen på Dombås i fjellområdet mellom Dovrefjell og Grimsdalen i henhold til forvaltningsplanen.	Dovre NP

Direkte hjemmel	Etter søknad	Verneområde
Landbruk og utmark		
Nødvendig motorferdsel i forbindelse med landbruksdrift på og i nærheten av innmark.		Grimsdalen LVO Frydalen LVO
Nødvendig motorferdsel langs traktorvegen mellom Haverdalsvegen om Ryddølstjønna til Ivarslåe i forbindelse med jordbruksdrift.		Grimsdalen LVO
	Motorisert transport i forbindelse med jord- og beitebruk utover punkt 5.2.	Grimsdalen LVO Frydalen LVO
Nødvendig uttransport av sjuke/skadde bufe – (melding til forvaltningsmyndigheten).		Rondane NP Dovre NP Dørålen LVO
Nødvendig uttransport av sjuke og skadde bufe. Kjøring kan først skje etter at det skadde/sjuke dyret er lokalisert. Kjøretøy som brukes skal være skånsomme mot markoverflaten. Det skal gis melding til oppsynet eller forvaltningsmyndighet, jf. § 8 før uttransport finner sted.		Hemmeldalen NR
	Nødvendig motorisert ferdsel på barmark på traktorslepet til Søkkundsetra for transport av og tilsyn med beitedyr.	Hemmeldalen NR
	Utkjøring av saltsteiner på snødekt mark.	Rondane N Dovre NP Dørålen LVO Hemmeldalen NR
	Flyging lavere enn 300 meter over bakken i forbindelse med beitedyrleting og dyretellinger.	Rondane NP Dovre NP Hemmeldalen NR
	Uttransport av felt elg med beltegående elgtrekk.	Rondane NP Dovre NP
	Uttransport av felt elg og hjort. Utfrakt av felt villrein kan unntaksvis tillates. Det skal benyttes beltegående elgtrekk.	Hemmeldalen NR

Direkte hjemmel	Etter søknad	Verneområde
Motorisert transport av felt elg og hjort under skoggrensen.		Grimsdalen LVO Frydalen LVO Dørålen LVO
Motorferdselpå snødekt mark langs etablert snøscootertrasé for setereierne på Dørålsæter i forbindelse med tilsyn og vedlikehold av bygniger og anlegg.		Dørålen LVO
Motorferdsel i forbindelse med hogst etter verneskogsbestemmelsene.		Grimsdalen LVO
Motorferdsel i forbindelse medskogsdrift.		Frydalen LVO
Motorferdsel på vinterføre i forbindelse med tillatt hogst.		Dørålen LVO
	Motorferdsel sommerstid i forbindelse med tillatt hogst.	Dørålen LVO
Den motoriserte ferdsel som er nødvendig for utøvelse av skogskjøtsel og hogst, for utkjøring av lovlig felt elg og for utkjøring av lav til videreforedling dersom dette ikke medfører varige spor i undergrunnen.		Myldingi NR
	Framkjøring av lovlig felt elg og hjort ved hjelp av lett beltekjøretøy	Hovdsjømyrene N
	Maskinell knusing av vegetasjon (kjerringris og vier) i nærheten av Mesæter.	Mesætermyre NR
	Nødvendig motorisert ferdsel i tilknytning til aktiviteter nevnt i § 4 punkt 6, 10 og 11 samt § 5 punkt 2 og 4.	Hemmeldalen NR
	Nødvendig motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av anlegg som er i bruk påfredningstidspunktet.	Hovdsjømyrene NR
	Bruk av traktor på kjøresporet fra Elgvassligrenda til Elgevatnet i forbindelse med fiskekultivering og drift av setereiendommene ved Elgevatnet.	Dørålen LVO

Direkte hjemmel	Etter søknad	Verneområde
Turisme		
Beltekjøretøylangs skiløypa mellom Smuksjøsæter og Høvringen i forbindelse med transport til Smuksjøsæter i henhold til forvaltningsplanen.		Rondane NP
	Motorisert ferdsel sommerstid på eksisterende traseer til Rondvassbu og Peer Gynt-hytta i forbindelse med drift av turisthyttene.	Rondane NP
	Motorisert ferdsel med båt på Rondvatnet.	Rondane NP
	Motorferdsel som er nødvendig for drift av turistanlegg som ikke ligger til brøytet bilveg.	Grimsdalen LVO
	Motorisert transport av gjester på snødekt mark langs etablert snøscootertrasé for setereierne/turistbedriftene på Dørålsæter.	Dørålen LVO
	Motorferdsel på vinterføre i forbindelse med transport til Rondvassbu og Eldåbu.	Frydalen LVO
Løyper - preparering		
	Preparering av skiløyper i enkelte randsoner av nasjonalparken i henhold til forvaltningsplanen.	Rondane NP
Gjennomføring av Birkebeinerrennet, herunder motorisert ferdsel på snødekt mark som er nødvendig for å avvikle rennet.		Hemmeldalen NR
	Motorferdsel i forbindelse med opparbeiding, merking og preparering av skiløyper og skibakker.	Grimsdalen LVO Frydalen LVO
	Oppkjøring av enkelte skiløyper i randsonen samt Birkebeinertraséen i henhold til forvaltningsplan etter § 7.	Hemmeldalen NR
Buer og hytter		

Direkte hjemmel	Etter søknad	Verneområde
	Nødvendig transport av brensel, materialer mv. til buer og hytter på snødekt mark langs etablerte traseer eller ved lufttransport.	Rondane NP Dovre NP
	Luft- og snøscootertransport av brensel, materialer, utstyr og proviant til buer, hytter, setre, anlegg mv.	Grimsdalen LVO Frydalen LVO Dørålen LVO
	Nødvendig motorisert ferdsel på snødekt mark til setre, hytter og buer for transport av materialer, ved, utstyr m.m.	Hemmeldalen NR
	Nødvendig motorisert ferdsel på barmark til setre for transport av materialer og utstyr som ikke kan fraktes på snødekt mark.	Hemmeldalen NR
Veger		
Motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og tilsyn av veganlegg.		Grimsdalen LVO Frydalen LVO
Motorferdsel på følgende bilveier: 1. i perioden 15. juni – 1. desember på: -Haverdalsvegen fra Vegaskillet til Haverdalssetrene 2. i perioden 5. juni – 1. desember på: - Grimsdalsvegen fra parkeringsplassen ved Eftansåi - Veien i Ryddølsdalen.		Grimsdalen LVO
	Nødvendig motorisert transport på barmark til buer og hytter langs traktorveien mellom Haverdalsvegen om Ryddølstjønna til Ivarslåe.	Grimsdalen LVO
	Nødvendig motorisert transport på barmark til Grimsdalsgruva langs traktorvegen fra Hovdagrenda.	Grimsdalen LVO

Direkte hjemmel	Etter søknad	Verneområde
Motorferdsel på følgende bilveier i perioden 1. juni til 1. desember: - Peer Gynt seterveg - Eldåsetervegen.		Frydalen LVO
Motorferdsel på bilveien fra Tjønnbakken til bommen ved Måsåhusene.		Frydalen LVO
Motorferdsel på bilveien fra bommen ved Måsåhusene til Spranghaugen i perioden 15. juni til 1. november.		Frydalen LVO
Motorferdselpå bilvegen til Dørålsæter i perioden 15. juni – 1. desember.		Dørålen LVO
Motorferdsel på bilvegen til Dørålsæter i perioden 15. mai – 15. juni for setereierne/turistbedriftene på Dørålsæter.		Dørålen LVO
Motorisert ferdsel på veien fra Gammelgarden til Bjørnhollia for: - drift av Bjørnhollia turisthytte - transport/adkomst til hytter og setre for hytte- og setereiere - grunneiere.		Myldingi NR
Annet		
Motorferdsel i utmark reguleres etter bestemmelser i lov om motorferdsel i utmark. Ved all ferdsel skal det legges vekt på å unngå terrengskade og forstyrrelse av vilt.		Vesle Hjerkinn LVO
Motorisert ferdsel på frossen og snødekket mark etter lov om motorisert ferdsel i utmark og vassdrag og kommunale forskrifter gitt i medhold av dette.		Veslehjerkinntjønnin NR

Dispensasjoner etter naturmangfoldloven § 48

Det følger av forarbeidene til naturmangfoldloven at den generelle dispensasjonsbestemmelsen i § 48 ikke kan anvendes for å utvide den rammen som er trukket opp i vernevedtaket. Bestemmelsen skal være en sikkerhetsventil for

tiltak som ikke kunne forutses eller spesielle/særskilte tilfeller som ikke ble vurdert på vernetidspunktet. (Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter M-106 2014)

Når det gjelder motorferdsel i våre verneområder er typiske formål der det er gitt dispensasjoner etter § 48:

Vitenskapelige undersøkelser og overvåkingsprogram

Forsøk på skadefelling av fredet rovvilt – uttransport av personell

Tilsyn med og sanking av beitedyr.

Stikking av løyper i Rondane nasjonalpark og Dovre nasjonalpark.

Drift av Rondvassbu turisthytte, Bjørnhollia turisthytte og Peer Gynt hytta.

Kjentmannsturer for redningstjenesten.

Forvaltningsplan

I noen av verneforskriftene er det nedfelt at mer detaljerte og juridisk bindende regler kan fastsettes i forvaltningsplanen. Dette gjelder:

- Traséer for transport til buer og hytter i nasjonalparkene.
- Traséer for preparerte i randsonen til Rondane nasjonalpark og Hemmeldalen naturreservat.
- Bruk av beltekjøretøy for transport til Smuksjøseter.
- Øvelser for Heimevernskolen på Dombås.

I tillegg kan forvaltningsplanen gir retningslinjer for saksbehandlingen når det gjelder:

- Traser for preparerte og stikka skiløyper.
- Ordning for bruk av leiekjørere.
- Fastsetting av vilkår gitt i tillatelser og dispensasjoner for motorferdsel.
- Flerårige tillatelser.

Overordna styringsdokument

Klima- og miljødepartementet og Miljødirektoratet har gitt ut en rekke rundskriv og veiledere om forvaltning og tolking av verneforskriftene. I tillegg kommer avgjørelser i klagesaker. Overordna styringsdokument er også et viktig rammeverk for utarbeiding av forvaltningsplaner.

Rundskriv om Forvaltning av verneforskrifter M-106. 2014

Motorferdsel i verneområder krever tillatelse både etter verneforskriften og motorferdselloven. Dersom et tiltak ikke er regulert i verneforskriften, gjelder annen lovgivning alene. For verneområder hvor det ikke er egne bestemmelser om motorferdsel, reguleres motorferdselen kun av motorferdselloven.

Retningslinjer ved behandling av søknader om lavtflyving i verneområder i forbindelse med geofysisk kartlegging i regi av Norges geologiske undersøkelse. – Brev KLD, 13.08.14

Forvaltningsmyndigheten skal legge til grunn at gjennomføring av geofysisk kartlegging av landarealet, der også verneområdene inngår, er å anse som en "vesentlig samfunnsinteresse".

(…)

Ved innvilgelse av dispensasjoner bør det som hovedregel fastsettes følgende vilkår:

(…)

Mens det tidligere, i den nå opphevede naturvernloven § 23, var lovfestet en generell dispensasjonsadgang for vitenskapelige formål, skal tiltak til vitenskapelige formål i dag i utgangspunktet vurderes etter naturmangfoldloven § 48…

Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet – Brev KLD, 03.04.19

I verneområdene vil Forsvarets aktivitet primært kunne innebære ferdsel til fots, motorferdsel og lavtflyging med jagerfly og med helikopter. Hvordan dette skal håndteres innenfor det enkelte verneområde avhenger av hvordan verneforskriften er utformet, om det er en planlagt aktivitet, eller om det er en aktivitet som skjer som følge av akutte behov i gitte situasjoner.

I praksis er det særlig verneforskriftenes regulering av motorferdsel på bakken og i luften som har praktisk betydning for Forsvarets virksomhet. Noen forskrifter har også regulering av organisert ferdsel, som vil kunne omfatte forsvarets ferdsel til fots og ulike former for opphold i disse verneområdene. Reguleringene innebærer at de nevnte aktivitetene gjennomgående er søknadspliktige i store verneområder.

Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder. Brev KLD, 15.05.20.

(…)

Motorferdselloven § 4 a åpner ikke for øvingskjøring for redningstjenesten ut over det som inngår i organiserte redningsøvelser fastsatt i øvelsesprogram. Bestemmelsen omfatter heller ikke bruk av snøscooter utelukkende for å gjøre seg kjent.

(…)

Dersom friluftsliv er del av verneformålet skal det i vurderingen her også legges vekt på at forebyggende redningstjeneste er viktig for allmennhetens friluftslivsutøvelse.

(…)

Forvaltningsmyndigheten skal som hovedregel bare kunne gi dispensasjon til øvingskjøring og kjentmannskjøring som er ledd i en øvingsplan. Se nærmere om innholdet i øvingsplaner i punkt 5 nedenfor. Dersom øvingsplanen er forankret sentralt (på nasjonalt nivå) hos Røde Kors Hjelpekorps, Norsk Folkehjelp, Norske redningshunder eller andre lignende større redningsorganisasjoner, og planen er i samsvar med vurderinger fra lokal redningssentral, skal forvaltningsmyndigheten normalt gi dispensasjon til kjøring som omsøkt i planen, herunder gi dispensasjon for flere år av gangen, såfremt dette ikke vil stride mot vernevedtakets formål og ikke vil påvirke verneverdiene nevneverdig. Kjøring som det er søkt om gjennom slike sentralt forankrede planer skal i utgangspunktet anses som strengt nødvendig kjøring, jf. at motorferdsel i verneområder skal begrenses til det som er stengt nødvendig. Denne føringen gjør at forvaltningsmyndighetens skjønnsrom ved søknadsbehandling av slike sentralt forankrede øvingsplaner blir mindre.

(…)

Kritisk infrastruktur

Med kritisk infrastruktur siktes til sambandsstasjoner og relé-stasjoner utplassert midlertidig eller permanent på sentrale utsiktspunkter, nødkjelkehus med førstehjelpsutstyr og forhåndsutplassert transportutstyr.

(..)

Innenfor verneområdene er kjøring i forbindelse med tilsyn og vedlikehold avhengig av dispensasjon fra forvaltningsmyndigheten for verneområdet etter naturmangfoldloven § 48, se nærmere om dette over.

(…)

Redningstjenesten skal før øvelser finner sted og på fastsatt skjema (kjøreordre), senest 12 timer før kjentmannskjøring/øvelsen starter melde fra til lokal redningssentral.

(…)

Forebyggende redningstjeneste / sikring

Eksempler på forebyggende redningstjeneste kan være mer rutinepreget merking/varsling av rasfare, farlige isforhold og liknende.

(…)

Motorferdsel i forbindelse med slikt arbeid i verneområder krever dispensasjon fra verneforskriften etter naturmangfoldloven § 48.

Avgjørelse i klagesak om bruk av ATV med belter og snøskuter eller bandvogn ved frakt av elg i Sjunkhatten nasjonalpark – KLD, 19.11.13.

Departementet gir tillatelse til bruk av ATV med belter og snøskuter tiluttransport av felt elg i Fridalen i Sjunkhatten nasjonalpark. Departementet finner at både ATV med belter og og snøskuter må anses som «lett beltekjøretøy» som ikke setter varige spor i terrenget etter verneforskriften § 3 punkt 6.3 bokstav i.

Avgjørelse i klagesak – vedtak om motorferdsel på snødekt mark – Hemmeldalen naturreservat, Miljødirektoratet, 07.10.19

Miljødirektoratet endrer Nasjonalparkstyrets vedtak. Det gis ingen begrensning på antall passasjerer ved transport av materialer og utstyr til egen seter dersom det er plass, forutsatt at persontransporten ikke utløser et behov for flere turer.

Veileder - Oppfølging av ulovlige forhold i verneområder M-617. 2016

Enhver handling som er i strid med et forbud eller pålegg i naturmangfoldloven, verneforskrifter eller enkeltvedtak med hjemmel i disse, er å anse som en overtredelse av regelverket. Eksempler på dette er: (…)

- Motorferdsel utover det som følger av en tillatelse.

Eksempler på overtredelser som normalt skal anmeldes i verneområder:

- Ulovlig motorferdsel.

Omfanget av motorferdsel

3.1 Tillatelser

Søknader om motorferdsel utgjør en stor del av sakene som kommer til behandling hos Rondane-Dovre nasjonalpark. Det er derfor av interesse å se hvordan tillatelser og dispensasjoner fordeler seg over år og verneområder. Det er gjort en sammenstilling av dette i tabellen og figuren.

I landskapsvernområdene kan leiekjørere godkjent av den enkelte kommune utføre transport til hytter og buer, uten at eier/bruker trenger å søke om tillatelse. Dette inngår ikke i statistikken vist i tabellen og figuren.

Tabell . Gjeldende tillatelser til motorferdsel 2015 – 2021 – Rondane-Dovre nasjonalparkstyre. (Statistikken viser ikke antall turer)

Verneområde\År	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Rondane NP	43	28	39	47	48	51
Dovre NP	10	6	7	7	11	11
Grimsdalen LVO	7	4	9	11	9	12
Frydalen LVO	11	8	11	10	15	16
Dørålen LVO	3	1			4	4
Myldingi NR	2	2	4	3	5	9
Flakkstjønna NR					1	1
Hemmeldalen NR	33	24	32	37	35	34

Hovdsjømyrene NR				1	1	1
Sum	109	73	102	116	129	139

Antallet tillatelser til motorferdsel har økt i årene 2016-2021 jf figur 1. For 2021 er 139 gjeldende tillatelser til motorferdsel samlet for våre verneområder. Hemmeldalen naturreservat og Rondane nasjonalpark med hhv 34 og 51 gjeldende tillatelser har det høyeste antallet.

Sekretariatet har ikke gått i dybden på disse tallene, men mener at det er viktig å følge med på utviklingen av motorferdsel i våre verneområder.

Se vedlegg.

Figur. Gjeldende tillatelser til motorferdsel 2015 – 2021 – Rondane-Dovre nasjonalparkstyre. (Statistikken viser ikke antall turer)

Kjørerapporter

Det er fast rutine å sette vilkår om utfylling av kjørebok, og innsending av kjørerapporter til forvaltningsmyndigheten. Vilkåret om utfylling av kjørebok er satt for å lette kontrollen med motorferdselen, og for å gi forvaltningen kunnskap om motorferdselens omfang og art.

TILLEGGSOPPLYSNINGER

Det er ikke avsatt spesielle plasser til uttak av løsmasser til vedlikehold av veger. I Dørålen er det lagret masser fra et tidligere uttak. Ellers blir slike masser hentet utenfor verneområdene.

Verneforskriften for Frydalen og Grimsdalen har bestemmelser om at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelser til hensetting/parkering av bobiler og campingvogner på arealer som er spesielt avsatt til formålet i forvaltningsplanen.

I Grimsdalen er det tilrettelagt områder for camping, såkalte fjellcamper:

- ved Haverdalsevegen ved Grønbakken,
- ved Helleberget
- ved Bjørnsgardsætre (Barthbue)
- ved Løken.

I Frydalen landskapsvernområde er det per i dag ikke tilrettelagt for parkering av bobiler/campingvogner.

I verneforskriften for Dørålen Landskapsvernområde fremgår det at parkering av biler, herunder hensetting av bobiler/campingvogner for overnatting ikke er tillatt. Kortere parkering i forbindelse med turgåing, jakt og fiske skal skje på plasser som er spesielt avsatt til formålet i forvaltningsplanen.

KUNNSKAPSGRUNNLAG

RONDANE (VV00001873)

Forfatter	År	Tittel	Utgiver	Kobling
Fangel, K., Abrahamson, A. & Ruud, T.	2009	Forvaltningsplan for de store verneområdene i Rondane (rapport 11/09)	Fylkesmannen i Oppland og Fylkesmannen i Hedmark	
Jordhøy, P. (Red.)	2008	NINA Rapport 339 Villreinen i Rondane - Sølnkletten. Kunnskapsstatus og leveområdet.	Norsk institutt for naturforskning	
Strand, O., Gundersen, V., Jordhøy, P., Andersen, R., Nerhoel, I., Panzacchi, M. & Van Moorter, B.	2014	Villrein og ferdsel i Rondane Sluttrapport fra GPS-merkeprosjektet 2009–2014	Norsk institutt for naturforskning	

Forfatter	År	Tittel	Utgiver	Kobling
Rolandsen, C.M., Tveraa, T., Gundersen, V., Røed, K.H., Tømmervik, H, Kvie, K., Våge, J., Skarin, A & Strand, O.	2022	Klassifisering av de ti nasjonale villreinområdene etter kvalitetsnorm for villrein Første klassifisering – 2022	Norsk institutt for naturforskning	
	2022	Hjorteviltregisteret – statistikk - villrein	Hjorteviltregisteret	
Einy Brænd og Ingrid Sønsterud Myren	2022	Kunnskapsgrunnlaget for delnorm 3 i Rondane	Norsk Villreinsenter	**https://www.villrein.no/kvalitetsnorm-for-villrein**
Anders Mossing	2018	FagFakta Villrein og beite - nr. 3/2018	Norsk Villreinsenter	**https://www.villrein.no/aktuelt/hva-spiser-reinen**

Forfatter	År	Tittel	Utgiver	Kobling
	2022	Fakta om villrein	Norsk Villreinsenter	**https://villrein-no.squarespace.com/fakta-om-villrein**
	2022	Biologi	Norsk Villreinsenter	**https://villrein-no.squarespace.com/biologi**
		Årsmelding 2021	Villreinnemnda for Rondane og Sølnklitten	
	2003	Forskrift om verneplan for Rondane, vedlegg 1, vern av Rondane Nasjonalpark, Dovre, Sel, Nord-Fron, Sør-Fron, Ringebu, Folldal og Stor-Elvdal kommuner, Oppland og Hedmark		**https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2003-10-24-1266?q=Rondane%20nasjonalpark**

Forfatter	År	Tittel	Utgiver	Kobling
	2003	Forskrift om verneplan for Rondane, vedlegg 2, vern av Dovre nasjonalpark, Dovre og Folldal kommuner, Oppland og Hedmark.		https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2003-10-24-1267?q=Dovre%20nasjonalpark
	2003	Forskrift om verneplan for Rondane, vedlegg 3, vern av Grimsdalen landskapsvernområde, Dovre og Folldal kommuner, Oppland og Hedmark		https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2003-10-24-1268?q=Grimsdalen%20landskapsvernomr%C3%A5de

Forfatter	År	Tittel	Utgiver	Kobling
	2003	Forskrift om verneplan for Rondane, vedlegg 4, vern av Dørålen landskapsvernområde, Dovre og Folldal kommuner, Oppland og Hedmark		https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2003-10-24-1269?q=D%C3%B8r%C3%A5len%20landskapsvernomr%C3%A5de
	2003	Forskrift om verneplan for Rondane, vedlegg 5, vern av Frydalen landskapsvernområde, Sel, Sør-Fron og Nord-Fron kommuner, Oppland		https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2003-10-24-1270?q=Frydalen%20landskapsvernomr%C3%A5de

Forfatter	År	Tittel	Utgiver	Kobling
	2003	Forskrift om verneplan for Rondane, vedlegg 6, vern av Vesle Hjerkinn landskapsvernområde, Dovre kommune, Oppland		https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2003-10-24-1271?q=Vesle%20Hjerkinn%20landskapsvernomr%C3%A5de
	2003	Forskrift om verneplan for Rondane, vedlegg 7, fredning av Myldingi naturreservat, Folldal og Sør-Fron kommuner, Hedmark og Oppland		https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2003-10-24-1272?q=Myldingi%20naturreservat

Forfatter	År	Tittel	Utgiver	Kobling
	2003	Forskrift om verneplan for Rondane, vedlegg 8, fredning av Mesætermyre naturreservat, Dovre kommune, Oppland		https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2003-10-24-1273?q=Mes%C3%A6termyre%20naturreservat
	2003	Forskrift om verneplan for Rondane, vedlegg 9, freding av Flakkstjønna naturreservat, Nord-Fron kommune, Oppland		https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2003-10-24-1274?q=Flakkstj%C3%B8nna%20naturreservat
	1990	Forskrift om fredning av Veslehjerkinntjønnin naturreservat, Dovre kommune, Oppland		https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/1990-10-12-829?q=Veslehjerkinntj%C3%B8nnin%20naturreservat

Forfatter	År	Tittel	Utgiver	Kobling
	1985	Forskrift om fredning for Kattuglehøi naturreservat, Dovre kommune, Oppland		https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/1985-01-18-57?q=Kattugleh%C3%B8i%20naturreservat
	1985	Forskrift om fredning for Grimsdalsmyrene naturreservat, Dovre kommune, Oppland		https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/1985-01-18-56?q=Grimsdalsmyrene%20naturreservat
	2006	Forskrift om verneplan for Rondane sør, vedlegg 1. Fredning av Hemmeldalen naturreservat, Stor-Elvdal, Åmot, Hamar og Ringsaker kommuner, Hedmark		https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2006-11-24-1310?q=Hemmeldalen%20naturreservat

Forfatter	År	Tittel	Utgiver	Kobling
	2001	Forskrift om verneplan for myr i Hedmark fylke, vedlegg 7, fredning av Hovdsjømyrene naturreservat, Stor-Elvdal kommune, Hedmark		**https://lovdata.no/dokument/LF/forskrift/2001-12-07-1433?q=Hovdsj%C3%B8myrene%20naturreservat**
	2019	Handlingsplan for styrket forvaltning av verneområdene	Klima- og miljødepartementet	**https://www.regjeringen.no/contentassets/a26049eec1374dceabd1741a1dcca6be/t-1566b.pdf**
	2022	Klimaprofil Oppland	Norsk Klimaservicesenteret	**https://klimaservicesenter.no/kss/klimaprofiler/oppland**

Forfatter	År	Tittel	Utgiver	Kobling
	2022	Klimaprofil Hedmark	Norsk Klimaservicesenter	**https://klimaservicesenter.no/kss/klimaprofiler/hedmark**
	2022	Hvordan blir klimaet i din kommune	Norsk Rikskringkasting	**https://www.nrk.no/klima/kommune**
	2022	Trusler	Norsk Villreinsenter	**https://www.villrein.no/trusler**
	2014	Grad av utnytting Beregnings- og måleregler Veiledning	Kommunal og modernisieringsdepartementet	**https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/boby/grad_av_utnytting.pdf**
	2017	Forskrift om tekniske krav til byggverk (Byggteknisk forskrift) Kapittel 5. Grad av utnytting	Kommunal- og distriktsdepartementet	**https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2017-06-19-840/KAPITTEL_5#KAPITTEL_5**

Forfatter	År	Tittel	Utgiver	Kobling
Vistad, O.I. & Gundersen, V.	2022	Bruken av Rondane-Dovre 2021 Resultat frå brukarundersøking og automatisk teljing	Norsk institutt for naturforskning	**https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2998669**
Høitomt, G. & Opheim, J.	2017	Rondane og Dovre nasjonalpark. Sårbarhetsvurdering for fugl. (unntatt offentlighet)		
Wold, L.C. & Selvaag, S.K.	2020	Kongevegen over Dovrefjell Bruksstatus 2019	Norsk institutt for naturforskning	**https://brage.nina.no/nina-xmlui/handle/11250/2645883**
		Fisk – forekomster (temadatabse)	Temadata Innlandet	
Trond Raddum	2007	Seterbygningene - verdier og utfordringer. Et hovedfokus på fjellområdene med eksempler fra Grimsdalen i Dovre.	Fylkesmannen i Oppland	
Vegard Gundersen	2022	Ferdsel - trendtall Rondane 2009 - 2022 (excel-ark)	NINA og SNO i samarbeid	

VEDLEGG

RONDANE (VV00001873)

FILVEDLEGG

Lagt til	Tema	Eksternt Opphav	Internt Opphav
15.11.2022	Besøksstrategi for Rondane nasjonalpark (2015)		Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
15.11.2022	Besøksstrategi for Dovre nasjonalpark (2021)		Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
15.11.2022	Bestandsutvikling i Rondane nord – nord for Ula	Årsmelding 2021 – Villreinnemnda for Rondane og Sølnklitten	
15.11.2022	Bestandsutvikling i Rondane nord – sør for Ula	Årsmelding 2021 – Villreinnemnda for Rondane og Sølnklitten	

Lagt til	Tema	Eksternt Opphav	Internt Opphav
15.11.2022	Bestandsutvikling i Rondane sør	Årsmelding 2021 – Villreinnemnda for Rondane og Sølnklitten	
20.11.2022	Figur Sammenligning av de 20 mest brukte innfallsportene	NINA rapport 1013	
20.11.2022	Figur Gjennomsnittlig utvikling av ferdselsvolum sommerstid	NINA rapport 1013	
20.11.2022	Figur Ferdselsintensitet i Dovre og Rondane nasjonalparker.	NINA rapport 1013	
20.11.2022	Figur. Gjeldende tillatelser til motorferdsel 2015 – 2021 – Rondane-Dovre nasjonalparkstyre		Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
23.11.2022	Seterbygningene - verdier og utfordringer i Oppland	Fylkesmannen i Oppland 2007. Trond Raddum.	

KARTVEDLEGG

Lagt til	Tema	Eksternt Opphav	Internt Opphav

Lagt til	Tema	Eksternt Opphav	Internt Opphav
09.11.2022	Framskrevne, mulige endringer i fjellareal og skoggrense fra i dag til 2100.	(fra nrk.no/klima/kommune)	
09.11.2022	Rondane villreinområde. Svart strek viser yttergrense for leveområde og lilla strek viser grenser for fokusområder.	Fra NINA rapport 1026	
09.11.2022	Utsnitt nord av plankart Regional plan for Rondane og Sølnkletten	Regional plan for Rondane Sølnkletten	
09.11.2022	Utsnitt sør av plankart Regional plan for Rondane og Sølnkletten	Regional plan for Rondane Sølnkletten	
09.11.2022	Arealbrukskart for villrein i Rondane og Sølnkletten, med grense for biologisk fundert leveområde.	fra Jordhøy, P. (Red), 2008. Villreinen i Rondane - Sølnkletten. Kunnskapsstatus og leveområdet. NINA Rapport 339.	

Lagt til	Tema	Eksternt Opphav	Internt Opphav
09.11.2022	Klassifiseringen av grad av arealunnvikelse i fokusområder for funksjonell arealutnyttelse for kalvingsområder, sommer- og høstbeiter (sommerbeite) og vinterbeiter i Rondane villreinområde.	NINA rapport 2126	
09.11.2022	Figur 9. Klassifiseringen av de enkelte fokusområder for funksjonelle trekkpassasjer for kalvingsområder, sommer- og høstbeiter (sommerbeite) og vinterbeiter i Rondane villreinområde.	NINA rapport 2126	
09.11.2022	GPS-merka simler, 2009 – 2013 – alle posisjoner	NINA rapport 1013	
09.11.2022	GPS-merka simler, 2009 – 2013 – vintersesong	NINA rapport 1013	
09.11.2022	GPS-merka simler, 2009 – 2013 – sommersesong	NINA rapport 1013	
09.11.2022	GPS-merka simler, 2009 – 2013 – barmark	NINA rapport 1013	
09.11.2022	GPS-merka simler, 2009 – 2013 – sommer før jakt	NINA rapport 1013	
09.11.2022	GPS-merka simler, 2009 – 2013 – kalvingsperioden	NINA rapport 1013	

Lagt til	Tema	Eksternt Opphav	Internt Opphav
09.11.2022	Kalvings- og oppvekstområder og viktige vårbeiter for bukk i Rondane	Kunnskapsgrunnlaget for delnorm 3 i Rondane – Norsk villreinsenter (2022)	
09.11.2022	Sommer- og høstbeite i Rondane.	Kunnskapsgrunnlaget for delnorm 3 i Rondane – Norsk villreinsenter (2022)	
09.11.2022	Vinterbeite i Rondane	Kunnskapsgrunnlaget for delnorm 3 i Rondane – Norsk villreinsenter (2022)	

Lagt til	Tema	Eksternt Opphav	Internt Opphav
09.11.2022	Trekkpassasjer i Rondane	Kunnskapsgrunnlaget for delnorm 3 i Rondane – Norsk villreinsenter (2022)	
09.11.2022	Fokusområder i Rondane villreinområde	Kunnskapsgrunnlaget for delnorm 3 i Rondane – Norsk villreinsenter (2022)	

Stensby, Trond

Fra: Stensby, Trond
Sendt: torsdag 12. juni 2025 09:08
Til: Anne-Marie Olstad; Eldri Siem; Even Moen (evenmoen@online.no); Gran, Johannes Christian Wahl; Kristian Ulen (kristian@ulen.no); Kristin Langtjernet; Kristin Teigen ; Magne Vorkinn ; Ole Gustav Narud (ole.narud@inn.no); Ole Tvete Muriteigen (ole.tvete.muriteigen@sor-fron.kommune.no); Thomas Hisdal Eriksen
Kopi: Skarsaune, Ingvild; Finn Bjormyr
Emne: Forvaltningsplan Rondane - Dovre - Hemmeldalen m .fl. - nasjonalparkstyrets forslag 2022 m.m. - oppfølging av styremøte 28.05.25
Vedlegg: Rondane (VV00001873) forslag 02.12.22.pdf; Dovre (VV00002230) forslag 02.12.22.pdf; Grimsdalen (VV00002233) forslag 02.12.22.pdf; Frydalen (VV00002229) forslag 02.12.22.pdf; Dørålen (VV00002234) forslag 02.12.22.pdf; Vesle Hjerkinn (VV00002232) forslag 02.12.22.pdf; Veslehjerkinntjønnin (VV00000493) forslag 02.12.22.pdf; Kattuglehøi (VV00000378) forslag 02.12.22.pdf; Grimsdalsmyrene (VV00000879) forslag 02.12.22.pdf; Mesætermyre (VV00002231) forslag 02.12.22.pdf; Myldingi (VV00001880) forslag 02.12.22.pdf; Flakkstjønna (VV00000794) forslag 02.12.22.pdf; Hovdsjømyrene (VV00002583) forslag 02.12.22.pdf; Hemmeldalen (VV00002440) forslag 02.12.22.pdf

Viktighet: Høy

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre
Kopi: Ingvild Skarsaune; Finn Bjormyr.

Rondane-Dovre nasjonalparkstyre hadde forvaltningsplanen, med plan for tiltak og besøksstrategi oppe til behandling 28.05.25.
Sakene ble utsatt til nytt møte 12.09.25, med følgende merknad fra nasjonalparkstyret:

> Styret ber om at status for dokumentene i forvaltningsplanen blir tilbakestilt til "under arbeid".
> Styreleder/sekretariat ber om et møte med Miljødirektoratet om saken.

Vi har i samråd med **styrelede**r kontaktet **Miljødirektoratet**, og avtalt møte 14.08.25.

Miljødirektoratet har videre meldt tilbake i e-post datert 04.06.25:

> Alle forvaltningsplanene er som avtalt satt til "intern kladd" i forvaltningsplan på nett. Så da kan dere jobbe videre med de der.

Videre ble det i møtet 28.05.25 avtalt at sekretariatet skulle gjøre tilgjengelig en mer lettlest versjon av forslagene til «forvaltningsmyndighetens retningslinjer» fra styrets vedtak 02.12.22.

Vedlagt følger utskrift av dokumentene for våre 14 verneområder.

For
- Rondane nasjonalpark
- Dovre nasjonalpark
- Grimsdalen landskapsvernområde
- Frydalen landskapsvernområde
- Dørålen landskapsvernområde
- Vesle Hjerkinn landskapsvernområde
- Hemmeldalen natuurreservat

er foreslåtte endriinger, 02.12.22, uthevet med gult. Tekst som bare er flyttet er uthevet med turkis.

For
- Veslehjerkintjønnin naturreservat
- Kattuglehøi naturreservat
- Grimsdalsmyrene naturreservat
- Mesætermyre naturreservat
- Myldingingi naturreservat
- Flakkstjønna naturreservat
- Hovdsjømyrene naturreservat

har det ikke tidligere vært laget forvaltningsplaner.

For henholdsvis nasjonalparkene, landskapsvernområdene og naturreservatene vil dere se at tekstene i stor grad er gjentatt fra verneområde til verneområde.

Nedenfor er også vist tabell fra styresak 56/2022 med oversikt over innspill og forslag til endringer.

Tid til gjennomlesing av de vedlagte dokumentene kan regnes inn i forberedelsestiden til styremøte 12.09.25.

Med vennlig hilsen

Trond Stensby
nasjonalparkforvalter

Rondane og Dovre
nasjonalparker

Telefon: 61 26 62 06
Mobil: 911 61 458
E-post: trond.stensby@statsforvalteren.no
Web: http://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/

Fra styresak 56/2022:
I arbeidet med forvaltningsplanen har sekretariatet vurdert følgende endringer og innspill:

Endring	Verneområde	Merknad
For å ivareta villreinens leveområder blir foreslått å ta ut merking av stiene: • Høvringen og Dørålseter. • Peer Gynt – Rondvassbu (over Randen).	Rondane NP	Innskjerping
For å ivareta villreinens leveområder blir foreslått ta ut stikking av skiløypene: • Klopptjønnet - Klopptjønnhøgda - Indre Uksan • Eldåbakken - Nordre Eldåseter/Nysteig • Fryvollan - Trolløypa (ved Glugga).	Rondane NP Frydalen LVO	Innskjerping
Skiløypa gjennom Frydalen er godkjent lagt om i en egen sak for nasjonalparkstyret. Den nye traseen går på vestsida av Frya og Flakken, i Frydalen landskapsvernområde og Flakkstjønna naturreservat.		Videreført
Formuleringen at løypene er «tillatt annonsert» bør endre til «tillatt stikket».	Flere	Presisering
Tillatelse til å opprettholde og samle skitrafikken i eget oppkjørt spor (snøscooter) innover Raufjellet fra Stensjøen til Pedersenhytta (ved Hemmelkampen) ifm. påskeperioden.		Tilpassing
Godkjenne justering av traséen Strandsetra – Staupholen – over Storvatnet og til Ophussetra - i de senere årene vært lagt litt		Tilpassing

lenger nord når det kjøres fra Staupholen og tilbake. Dette for å unngå å kjøre over Storvatnet som har vært usikkert over mange sesonger. Traséen har derfor vært kjørt mot Kroksætra. Det kjøres skuter med sporlegger (Stranda-Opphus skiløyper).		
Brøyting av Østkjølen seterveg er søknadpliktig.		Innskjerping
Det blir det foreslått å endre retningslinje om organisert ferdse til: "Organisert ferdsel til fots og på ski utenfor godkjente turstier og skiløyper regnes for å kunne skade naturmiljøet, og er søknadspliktig. Søknadsplikten gjelder for alle slike turer, uavhengig av gruppestørrelse. Søknadsplikten gjelder også for idrettsarrangement og konkurranser, også når dette skjer langs merkede stier og løyper.."		Innskjerping
Forvaltningsmyndigheten har tatt hensyn til denne bruken ved utforming av retningslinjene for organisert bruk av hest, og vil videreføre, etter søknad, å tillate organiserte rideturer: • i den østre delen av Dovre nasjonalpark. Gruppene vil måtte følge eksisterende stier, og det vil ikke være tillatt med organisert bruk av hest vest for den T-merka stien mellom Gautåseter og Grimsdalshytta. • på Kongevegen i Dovre nasjonalpark. • på godkjente og merkete stier i Rondane nasjonalpark, sør og vest for Høvringen - Smuksjøseter - Peer Gynt hytta og Mysusæter. • på godkjente og merkete stier i ytterkant av Rondane nasjonalpark, mellom Mysusæter og Bølhøgda. • på veien til Bjørnhollia, og på veien til Rondvassbu i perioden f.o.m. 1. juli t.o.m. 31. august. • i turistmessig sammenheng som en del av gjetingen inn og ut av Vuludalen.	Rondane NP Dovre NP	Videreført
Ved utarbeiding av Forvaltningsplanen for Hemmeldalen i 2011 ble det ikke registrert organisert bruk av hest. Det blir foreslått ny trase for organisert bruk av hest: Stien fra Myklebysetra opp over Myklebyskarven, ned til vestre Søkkundsjøen, over Søkkunddalen og nordover langs Hardbakken inn på Søkkundsetra.	Hemmeldalen NR	Ny trase
Reglene for bruk av sykkel i nasjonalparkene foreslås skjerpet, slik at det nå bare blir lov å sykle på:	Rondane NP Dovre NP	Innskjerping

• bilvegen mellom Spranget og Rondvassbu • bilvegen fra Gammelgarden til Bjørnhollia. Sonene ved Mysusæter - Høvringen, og ved Dombås, der det har vært tillatt å sykle på merkede stier foreslås tatt ut av forvaltningsplanene.		
Trase for sykling fra Birkebeinervegen til Saubua i Søkkunddalen. Traseen synes å være lite hensiktsmessig som et tiltak for friluftslivet, samtidig som område er en viktig trekkpassasje for villrein, særlig om høsten. Det foreslås derfor å ta ut denne traseen fra forvaltningsplanen.	Hemmeldalen NR	Innskjerping
Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane. Selv om det ikke har vært behandlet mange søknader etter retningslinjene, gir de en forutsigbare ramme for organiserte turer til fots utenfor merkede stier og løyper.	Rondane NP	Videreført
Det har vært praksis å oppgi utnyttingsgraden i byggetillatelser i verneområdene som BRA (bruksareal). Tilsyn har avdekket at det er et stort antall avvik på byggetiltak utført etter gitte byggetillatelser, i perioder opp til 25 % av sakene. For å bedre tilsynet med byggetiltakene må en kreve at det i tillegg blir oppgitt BYA (fotavtrykket av bygget, samt romfunksjoner. Tilsyn kan da føres med ytre mål av bygget.	Alle	Presisering
Byggetillatelser bør ha en tidsbegrensing på tre år som sammenfaller med plan- og bygningslovens bestemmelser i § 21-9: "Er tiltaket ikke satt i gang senest 3 år etter at tillatelse er gitt, faller tillatelsen bort."	Alle	Presisering
Vedlikehold - endringer under formål knyttet til friluftsliv		Presisering
Dersom vegen er gruset, vil grusing inngå I vegvedlikeholdet. Dersom vegen ikke har stikkrenner eller grøfter fra før, vil slike tiltak kreve tillatelse før de kan gjennomføres.		
Drift av turishytter 1.2 c) Slik drift krever ingen særlig tillatelse etter verneforskriften, men annen bruk knyttet til driften som f.eks. motorferdsel og byggetiltak er søknadspliktig.	Flere	
Tilrettelegging for friluftsliv 1.3 c	Flere	Videreført

Det er ikke ønskelig med en omfattende tilrettelegging for friluftslivet i nasjonalparken. Tilrettelegging for friluftslivet skal skje i randsoner ev i områder med eksisterende tilrettelegging. Flytting, ombygging eller oppsetting av nye bruer og klopper krever tillatelse etter søknad. Gjenoppføring (for eksempel etter naturskade) krever tillatelse. Tillatelse til oppføring av nye bruer og klopper kan gis når det foreligger et dokumentert behov som på rimelig måte ikke kan dekkes av andre eksisterende anlegg, og når tiltaket ikke strider mot verneformålet. Det vil bli lagt vekt på om klopper/bruer er til nytte for sti- og skiløypenettet eller om den kan medføre ferdsel på steder der det ikke er ønskelig. Teknisk tilrettelegging som klopplegging og bruer eller lignende skal benyttes ved behov etter en avveining av hvordan tilretteleggingen kan påvirke verneformålet . Ved vurdering av aktuelle tilretteleggingstiltak skal følgende hensyn vurderes: Fysiske tilrettleggingstiltak skal tilpasses naturmiljøet og landskapet Det skal ikke legges til rette for ferdsel som kan medføre unødig slitasje på terrenget Det skal ikke legges til rette for ferdsel som kan komme i konflikt med viktige hekkeområder for fugl og leveområder til villrein		
Etter søknad kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til oppsetting av skilt og merking av stier som er vist som tillatt merket i vedlegg «Turstier» til forvaltningsplanen. Vedlikehold av allerede eksisterende merking av stier i temakartet kan gjøres uten særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Omfanget av vedlikehold må ikke være større enn tidligere standard på stien og traséen. Merking av stier og løyper krever grunneiers tillatelse.	Flere	Presisering
2.1 Ved godkjenning av byggetiltak må det settes vilkår som forebygger innføring av fremmede arter.	Flere	Presisering
2.2 b Det er tillatt å tenne bål og ta trevirke til bålbrenning i nasjonalparken. Uttaket av trevirke skal være skånsomt og det skal ikke medføre skade på trærne. Bruk helst tørre kvister til ved. Unngå bålplass på bart fjell, og bruk gjerne gamle bålplasser.	Flere	Presisering

I Norge er det et generelt bålforbud fra 15. april til 15. september.		
2.2 c) Bær og sopp kan høstes etter allemannsretten.		Presisering
2.2 d) Vanlige planter kan plukkes til eget bruk. Det må gjøres skånsomt slik at det ikke gir sår i landskapet, og slik at det blir tatt hensyn til fredede og truede arter.		Presisering
2.2 e) Snarefangst av rype reguleres gjennom viltloven med tilhørende forskrifter. Det er ikke forbud mot bruk av kvist til snarefangst i nasjonalparken.		Presisering
Tatt ut, jf egen forskrift og vedtak: Fylkesmannen har signalisert til turistbedriftene på Høvringen at de i neste omgang må innstille seg på å finne en egnet trase lenger ned i terrenget og utenfor nasjonalparken, og at det derfor ikke kan påberegnes at det lenger vil bli gitt dispensasjon fra verneforskriften for rekreasjonskjøring med beltebil innenfor nasjonalparken, Det anbefales også at næringstransporten til Smukksjøseter Fjellstue følger den nye traseen, men dette må i tilfelle skje i samråd med innehaveren av fjellstuen.		Retting
Nytt: Riving av seteranlegg kan være et tiltak når bygninger har forfalt, eller når drift av seter blir lagt ned. Når seteranlegg skal rives, må en ta stilling til om det skal gjøres en en bygningshistorisk dokumentasjon av anlegget.	Flere	Presisering
Nytt: Nye stier eller løyper ikke komme i konflikt med villreinens arealbruk, eller på andre måter være i konflikt med verneformålet. Etablering av nye stier kan fremme verneformålet dersom den kanaliserer ferdselen bort fra et sårbart område til et område med større tåleevne. Eventuell ny tilrettelegging for friluftslivet skal skje i	Landskapsvernområder	Presisering

randsoner ev i områder med eksisterende tilrettelegging. Ved anlegging av nye turstier skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før endelig trase fastsettes. Merking av stier og løyper krever tillatelse fra grunneier.		
Nytt: Felling av særmerkte og dekorative trær, felling av furu med brannlyer eller gadder og døde tre som er med på å prege landskapet er forbudt. Det må ta hensyn til dette ved planlegging og gjennomføring av hogster og andre typer inngrep.	Landskapsvernområder	Presisering

Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Tema	Forskrift referanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Formål	§ 2	Sentrale motiver ved vern av nasjonalparker er ivaretakelse av villmarkspregede områder og intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for et enkelt friluftsliv. Rondane nasjonalpark er et område som er mye bruk til friluftsliv, og verneforskriften åpner for at allmennheten som ønsker å utøve tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av tilrettelegging, skal ha anledning til dette. Det overordnede formålet med vernet er beskrevet i § 2 første ledd og tilrettelegging for et friluftsliv som går på bekostning av verneverdiene vil ikke være i samsvar med dette verneformålet. For alle søknader om tiltak og aktiviteter skal det gjøres en vurdering av hvilken effekt dette vil ha på verneformålet. Begrepet randsone betyr det samme forvaltningsplanen som i verneforskriften: i ytterkant av nasjonalparken.
Landskapet - plassering av saltstein	§ 3 pkt. 1.1.	Ved behandling av søknader om utkjøring av saltstein/saltsteinautomat skal det legges vekt på å unngå plassering som er uheldig i forhold til slitasje, fauna, flora og andre verneverdier. Det skal også tas hensyn til andre brukerinteresser plassering nær bekker og elver skal unngås, spesielt der disse tjener som vannkilde.
Landskapet - bygninger - behov - vedlikehold - restaurering	§ 3 pkt. 1.1.	• Behovsvurderinger for tilbygg og nybygg vil være strengere i nasjonalparkene enn i landskapsvernområdene. Forvaltningsmyndigheten vil be fagkompetanse i kommunen og/eller statsforvalteren om en vurdering av landbruksmessige behov for utvidelser og nybygg. • Behov tilknyttet fritidsbruk vil vurderes strengere enn behov tilknyttet landbruk. Utover estetiske og kulturhistoriske hensyn vil tiltak knyttet til fritidsboliger bli vurdert ut fra den effekt det kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villrein. Denne vurderingen vil ses i lys av den praksis som råder etter PBL for alle byggesaker innenfor og inntil villreinens leveområde, slik det avgrenses i Regional plan for Rondane og Sølnkletten. • Følg tradisjonen hvis det er behov for mer areal. Vurder om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig. • Ved vedlikehold / restaurering / ombygging /

		rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi bør det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Det skal ikke brukes trykkimpregnert virke. Hovedprinsipp må være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader. • I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften. Fylkesmannen i Oppland har gitt ut veilederen «Seterbygningene – verdier og utfordringer» (Raddum 2007) som blant annet gir råd om hvordan vedlikehold av og tilbygg på seterhus kan skje med utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk, og med spesielt fokus på Grimsdalen. Det kan ved byggetillatelser stilles vilkår om mer detaljert utforming, i tråd med råd/retningslinjer i veilederen.
Landskapet - nye bygninger	§ 3 pkt. 1.1.	Søknader om nybygg vil bli vurdert strengt og må behandles som en dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48, med unntak av de formål som nevnes spesielt nedenfor. Det vil kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende. Nybygg vil i slike tilfeller kun være aktuelt der dette ansees som mer gunstig av hensyn til landskapet eller bygningsmiljøet, enn utvidelse av eksisterende hytte/bu/stølshus. Det vil ikke være tillatt å føre opp fritidsbolig, eller hytter for utleie. Tillatelser til oppføring av ny bygning/ombygging/utvidelse av bygning vil bli gjort gjeldende i 3 år fra vedtaksdato, deretter faller tillatelsen bort. Hensikten er å unngå at tillatelsene blir gjeldende for mange år frem i tid. Grunnlaget for de vurderinger som gjøres i den enkelte sak tar utgangspunkt i dagens situasjon, og den kan endre seg over tid. Videre vil dette også i større grad samsvare med plan- og bygningslovens bestemmelser. I tillegg til BRA, skal BYA (byggets ytre mål/fotavtrykk) oppgis i m2 - for før og etter det planlagte tiltaket.
Landskapet - turisthytter	§ 3 pkt. 1.1.	For å ikke legge til rette for økt ferdsel inn i villreinens leveområder vil forvaltningsmyndighetene føre en meget restriktiv praksis for dispensasjoner for nybygg og tilbygg som fører til økt sengeplasskapasitet til utleie. Dette er i tråd med retningslinjene i Regional plan for Rondane. Verneområdene i Rondane ligger i all hovedsak innenfor, eller helt inntil, leveområdet slik det defineres i den regionale planen.

		• Det skal ikke bygges nye turisthytter. • Det kan ikke påregnes tillatelse til ombygging eller utvidelse av eksisterende turisthytteanlegg, som medfører økt overnattingskapasitet. Ominnredning av eksisterende bygningsmasse er tillatt. Utbygging eller ombygging som er nødvendig som følge av annet regelverk vil være et argument for å kunne gi tillatelse. Primært skal en forsøke å utnytte eksisterende bygningsmasse før det kan være aktuelt å gi byggetillatelse. **Peer-Gynt hytta** Det kan ikke påregnes tillatelser til restaurering eller utvidelse av bygningsmasse som øker overnattingskapasiteten på hytta. Eventuell søknad om ytterligere å restaurere gjenværende bygningsruiner vil bli behandlet strengt. **Rondvassbu** Det kan i utgangspunktet ikke påregnes tillatelse til utvidelse av bygningsmassen på Rondvassbu, og i den grad det er behov for endringer må disse søkes løst innenfor eksisterende bygningsmasse/bygningsareal.
Landskapet - utleievirksomhet og bruksendringer	§ 3 pkt. 1.1.	Nybygg og utvidelser av eksisterende setrer/hytter til utleievirksomhet er ikke tillatt fordi tekniske inngrep og økt bygningsmasse generelt ikke er ønskelig, og av hensyn til villrein, jf Regional plan for Rondane. Dette gjelder også for setrer i drift, der begrenset utleievirksomhet kan regnes inn som en del av landbruket i følge dagens beskrivelse av landbruk i LNF-områder, mens det er definisjonen ved vernetidspunktet (2003) som i utgangspunktet er gjeldende for disse verneområdene (se kapittel 4.1 om landbruk). Utleie av eksisterende bygningsmasse på setrer og private hytter er etter verneforskriftene tillatt, herunder interiørmessig ominnredning til formålet. Bruksendringer av bygninger trenger ikke behandling etter verneforskriftene, men må behandles etter PBL. Forvaltningsmyndigheten anbefaler at kommunene ikke tillater bruksendring til utleiehytter innenfor verneområdene, da dette lett vil lede til økt ferdsel i villreinens leveområde. I de tilfeller en bruksendring medfører byggarbeider som går ut over vanlig vedlikehold, og dermed må behandles etter verneforskriftenes punkt om ombygging, vil selve bruksendringen være et viktig moment for forvaltningsmyndigheten å vurdere i forhold til verneformålet og verneverdier.

Landskapet - oppsynsbuer	§ 3 pkt. 1.1.	Det vil føres en restriktiv praksis med hensyn til oppføring av nye oppsynsbuer. Fjellstyrene må fortrinnsvis søke å dekke sine behov for husvære under oppsynsvirksomhet gjennom den bygningsmassen som finnes i nasjonalparkene. Mindre husvære vil likevel kunne tillates oppført når behovet er tilstrekkelig dokumentert, og det ikke foreligger alternative muligheter for at fjelloppsynet skal kunne utføre sine oppgaver på forsvarlig vis. I utgangspunktet skal slike buer være små, og størrelsen vil også bli vurdert på bakgrunn av plassering i fjellet. Forvaltningsmyndighetene mener at det ut fra den dokumentasjon som foreligger per i dag, ikke er behov for nye oppsynsbuer innenfor nasjonalparkene. Vulufjell fjellstyre har søkt om å få sette opp oppsynsbu ved Vulutjønnene. Fylkesmannen avslo søknaden og vedtaket ble påklaget. I Direktoratet for naturforvaltnings behandling av klagen fikk Fylkesmannen medhold i avslaget. Det har under planprosessen for forvaltningsplanen ikke fremkommet nye opplysninger som foranlediger en endring av dette vedtaket.
Landskapet	§ 3 pkt. 1.1.	Ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner skal finne sted med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet.
Landskapet - vedlikehold og restaurering av bygninger	§ 3 pkt. 1.2 a)	Verneforskriftene tillater vedlikehold i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Det er bare direkte vedlikehold av selve bygningen som er omfattet av unntaket, som for eksempel reparasjoner av tak, vinduer og vegger, eller bytte at tak til tak med likt takmateriale. Reparasjoner er å foretrekk fremfor hele utskiftninger der **dette** er mulig. Endring av bygningens eksteriør som for eksempel tak av annet materialtype, annen vindusutforming, ny pipe av annen utforming er eksempler på hva som ikke er vedlikehold og som må omsøkes. Restaurering, dvs. tilbakeføring til opprinnelig, dokumentert utførelse av eksisterendebygg og anlegg, bør tillates om ikke hensyn til verneverdier eller kulturfaglige hensyn sier noe annet. Vedlikehold som krever tiltak utenfor bygningen, for eksempel drenering, graving, utbedring av avløpsrør eller kabler inn til bygningen, faller utenfor. Dette gjelder selv om slike tiltak kan være høyst nødvendige for å holde bygningen ved like. Vedlikeholdet skal ikke føre til at bygningene endrer fasade/eksteriør eller karakter, og skal heller ikke føre til en vesentlig standardheving av bygningen. Oppføring av tilbygg, påbygg, utvendig ombygging, utvidelse eller endring av størrelse, utseende eller funksjon anses ikke som vedlikehold. Restaureringen omfatter kun tiltak knyttet til

		eksisterende bygninger, ikke gjenreising på gamle tufter. En bygning kan ha forfalt slik at en er i tvil om vedlikeholdsarbeidet i praksis vil tilsvare og reise et nytt bygg fra grunnen av. Om det vurderes som en restaurering eller vedlikehold vil bero på en helhetsvurdering, der takets tilstand tillegges betydelig vekt. Er bygningens tak noenlunde i intakt stand vil tiltaket kunne vurderes som vedlikehold. Dersom taket har falt ned som følge av dårlig vedlikhold er reparasjonen å anse som en vesentlig endring og restaurering av bygningen på som sted vil betraktes som nybygg. I slike tilfeller må saken behandles som en ordinær byggesak og må forelegges forvaltningsmyndigheten (og kommunen etter PBL). Restaurering, dvs. tilbakeføring til opprinnelig, dokumentert utførelse av eksisterende bygg og anlegg, bør tillates om ikke hensyn til verneverdier eller kulturfaglige hensyn sier noe annet. Forvaltningsmyndighetene bør være positive til slik restaurering som tar sikte på å tilbakeføre seteranlegg til opprinnelig tilstand.
Landskapet - vedlikehold av veger og kjørespor	§ 3 pkt. 1.2 a)	For å kunne kalle arbeidet på vegen for vedlikehold, som dermed kan foregå uten tillatelse fra forvaltningsmyndighetene, skal vedlikeholdsarbeidet ikke heve standarden over den standarden vegen hadde på vernetidspunktet i 2003 (vegstandard per 2003 = «dagens standard» i forskriftsteksten) Dersom vegen er gruset, vil grusing inngå i vegvedlikeholdet. Dersom vegen ikke har stikkrenner eller grøfter fra før, vil slike tiltak kreve tillatelse før de kan gjennomføres. (Avsnitt om vegen til Peer Gynt hytta tatt ut)
Landskapet - vedlikehold av merkede stier, løyper, bruer og skilt i henhold til forvaltningsplanen.	§ 3 pkt. 1.2 b)	• Merkede stier merkes i tråd med DNTs norm som beskrives i merkehåndboka og er utarbeidet av DNT i samråd med miljøvernmyndighetene. • Vinterløyper merkes med stikker og samles inn etter sesongen, i tråd med tillatelse fra forvaltningsmyndighetene, • Merking av stier som ikke er en del av DNT sitt stinett, kan merkes med rødt. Merkingen skal være diskré og ikke ha større omfang enn føringer gitt i DNTs norm. • Vedlikehold i form av bruer og klopper langs godkjente merkete stier og løyper skal tillates.
Landskap	§ 3 pkt.	Det finnes i hovedsak tre kategorier skiløyper. Hva slags

et - merking av skiløyper	1.2 b)	kategori hvert enkelt løype tilhører og hvem som er ansvarlig fremgår i vedlegg til forvaltningsplanen. Utover tillatt tidsrom for stikking/preparering av løypene, er det lagt inn noen dager for selve arbeidet med både å merke og fjerne merkingen. Preparerte løyper kjøres opp regelmessig. De preparerte løypene er vanligvis også stikka. De løyper som kun blir stikka er tillatt gjennomkjørt med snøskuter etter stort snøfall og uvær for ettersyn og supplering av stikkingen. Det er ikke tillatt å preparere spor i de stikka løypene. Motorferdselen bør generelt holdes på et så lavt nivå som mulig. Løypeansvarlig må søke forvaltningsmyndighetene for tillatelse til motorisert ferdsel, og det vil gis flerårige tillatelser med vilkår. Det vil bl a stilles krav om rapportering gjennom kjørebok etter endt sesong for alle løyper. Dette er de tre kategoriene: 1 Preparert skiløype tillatt preparert og merket fra da forholdene ligger til rette for preparering frem til og med 20. april. I de år påsken kommer senere enn 20. april er preparering tillatt til og med 2. påskedag. Stikker skal være innsamlet senest fire dager etter sluttdato for preparering. 2 Stikka skiløype merking tillatt merket fra 10. februar til 2. påskedag. Stikker kan settes ut fire dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt periode. 3 Stikka påskeskiløype merking tillatt fra fredagen en drøy uke før palmesøndag til 2. påskedag. Stikker kan settes ut fire dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt periode. Gjennomgang av enkelte stier og skiløyper med begrunnelse for endringer (veldig mye tekst fra 2009 tatt ut)
Landskapet - tradisjonell drift av eksisterende turisthytter eller utleie av private hytter og stølshus	§ 3 pkt. 1.2 c)	Slik drift krever ingen særlig tillatelse etter verneforskriften, men annen bruk knyttet til driften som f.eks. motorferdsel og byggetiltak er søknadspliktig.
Landskapet - gjennoppføring av	§ 3 pkt. 1.3 a)	Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade. En kan vanligvis påregne tillatelse etter dette punktet, men forvaltningsmyndigheten kan sette vilkår for utformingen,

bygninger som går tapt ved brann eller naturskade		plassering og eventuelt også lokalisering av bygningene. Det betyr at forvaltningsmyndigheten skal ha mulighet for å bidra til å sikre en best mulig eksteriørmessig utforming, eksempelvis mht. valg av materialer og farger. Dersom gjenoppføring på samme sted er landskapsmessig ugunstig eller i konflikt med villrein- eller andre naturforvaltningsinteresser, kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til oppføring på annen lokalitet.
Landskapet - ombygging og utvidelser av bygninger	§ 3 pkt. 1.3 b)	Utvidelser og ombygninger er ikke å anse som vedlikehold, og en må derfor søke om tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Med ombygging menes bygningsmessige endringer innenfor eksisterende grunnflate. Innvendig ombygging som ikke endrer bruken av bygningen reguleres normalt ikke av forskriften og vil derfor være tillatt. Utskifting av et bærende element av samme dimensjon og kvalitet ansees som vedlikehold. Avgjørende i vurdering av om tiltaket er å anse som vedlikehold eller ombygging er hvorvidt bærende konstruksjoner skiftes ut eller om bygningen fremstår som vesentlig fornyet. Ombygginger skal ikke legge til rette for økt overnattingskapasitet. Søknad om ombygninger og utvidelse vil behandles strengere innenfor nasjonalparkene enn innenfor landskapsvernområdene. Forutsetninger som må oppfylles for at det kan gis dispensasjon for utvidelse/ombygninger er blant annet at: • Byggetiltaket skal være forankret i konkret behov (som vedplass, do e.l) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse • Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, og for svært små buer bør det ikke godkjennes tilbygg. Forvaltningsmyndigheten vil kunne stille vilkår om eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg av ombyggingen/tilbygg i samsvar med tradisjonell byggeskikk eller tilpasset bygningen/bygningsmiljøet for øvrig. Vilkår kan også være begrunnet i landskapshensyn. Montering av eksempelvis vinduer og pipe på bygg som av tradisjon ikke har slike elementer vil vurderes strengt. Det vil normalt kunne gis tillatelse til etablering av utedo og vedplass der det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette i dag. Generelt for hytteområder og fritidshus gjelder følgende: • Oppsetting av flaggstenger, skinnende takrenner, store

		vindusflater har ikke tradisjon i området og skal derfor ikke tillates. • Inngjerding av fritidseiendommer skal ikke tillates. Ved behandling av søknad om bygging av terrasser/verandaer skal det legges vekt på generelle kulturhistoriske og estetiske vurderinger. Terrassen/verandaen/plattingen bør: • Søkes lagt så nært bakkenivå som mulig • Være mindre enn 1/3 av fritidsboligens bebygde areal • Bygges ut fra en vegg, dersom den ikke følger bakkenivå (og maks ut fra to vegger dersom den • Tillatelse til bygging av platting/veranda vil ikke bli gitt i seter- kulturlandskapsområder. Når søknad om ombygging/tilbygg skal behandles vil forvaltningsmyndighetene ta utgangspunkt i følgende retningslinjer: • Utbedring av eksisterende hus bør prioriteres dersom det er teknisk mulig. Hovedprinsippet bør være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskiftninger der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skaden. • Vurder om det er andre hus som er ute av bruk som kan dekke behovet for tilbygg ved at det gis ny funksjon framfor å oppføre nye hus. • Ta hensyn til den strukturen og målestokken som er på setra/seterområdet eller som bygningen har fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge. Terrenginngrep må minimaliseres. • Tilbygg bør underordne seg eksisterende hus, enten ved å videreføre uttrykket eller gjennom å markere at det er nytt. For eksempel kan tilbygg til lafta hus gjerne være i bindingsverk, mens eksisterende hus er utgangspunkt for formen. • Følg tradisjonen når det er behov for mer areal. Noen steder er det naturlig at lange smale seterhus forlenges. Utvidelse skal skje i lengderetningen. I andre områder er det tradisjon for å oppføre flere mindre, frittstående enheter framfor en stor. Det blir da en avveining mellom at tillatelse til nybygg vil behandles svært restriktivt med hensyn til bestemmelsene i forskriften, og hensynet til tradisjonell byggeskikk som kanskje tilsier at et nytt lite bygg ville være ønskelig ut fra bygningstradisjonen i området.

		• Bygningens uttrykk bør primært beholdes. Det bør for eksempel unngås at seterhus eller andre verdifulle bygninger får preg av hytter ved at de oppgraderes til ny standard. Uteplass eller terrasse skal etableres på nivå med terrenget og skal ikke ha rekkverk. <u>Retningslinjer for spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer, hytteområder og seter/kulturlandskapsområder</u>: I tillegg til de generelle er det laget leget mer detaljerte retningslinjer for typeområder og spesielt verdifulle bygninger. 1. Spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer 2. Seterområder/kulturlandskapsområder 3. Hytteområder (område med ansamling av hytter/fritidsboliger) For områder definert som hytteområder er retningslinjene konkrete. 1. Spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer Fagervoll De generelle retningslinjene skal følges. Verdifulle hus det ikke er mulig å reparere uten at det vil fremstå som nytt, vil kunne erstattes med ny bygning med tilsvarende form. På Fagervoll har bygningene ulik verdi ut i fra hvor godt de har bevart sin opprinnelige form. Det vil være viktig å bevare kulturmiljøet slik at det ikke over tid endrer preg fra fiskeplass/gårdstun til et mer moderne hytteområde. Steinhusmiljøet ved Ruphuset og Peer-Gynt hytta Det er gitt flere tillatelser til istandsetting og restaurering av disse steinhusene de siste årene. Det kan ikke påregnes tillatelse til restaurering av bygningsmasse som kan føre til økt bruk. Fra forvaltningsmyndighetenes side er det ikke ønskelig med tiltak som ytterligere øker overnattingskapasiteten på disse stedene. Dersom det blir gitt tillatelse til istandsetting/restaurering av steinhus, vil det bli satt vilkår om at overnattingskapasiteten ikke skal øke. Frittliggende steinbuer De generelle retningslinjene for å skille mellom nybygg og vedlikehold vil også gjelde for steinbuer. Ved nedrast tak vil søknad om gjenoppbygging/restaurering behandles som nybygg. Søknader om nybygg vil behandles svært strengt.

		Vurderingen vil være knyttet til kulturminnehensyn og plassering i forhold til villreinens aktuelle og potensielle bruk av området vil bli tillagt stor vekt.
Landskapet - bygging av bruer eller klopper	§ 3 pkt. 1.3 c)	Det er ikke ønskelig med en omfattende tilrettelegging for friluftslivet i nasjonalparken. Tilrettelegging for friluftslivet skal skje i randsoner ev i områder med eksisterende tilrettelegging. Flytting, ombygging eller oppsetting av nye bruer og klopper krever tillatelse etter søknad. Gjenoppføring (for eksempel etter naturskade) krever tillatelse. Tillatelse til oppføring av nye bruer og klopper kan gis når det foreligger et dokumentert behov som på rimelig måte ikke kan dekkes av andre eksisterende anlegg, og når tiltaket ikke strider mot verneformålet. Det vil bli lagt vekt på om klopper/bruer er til nytte for sti- og skiløypenettet eller om den kan medføre ferdsel på steder der det ikke er ønskelig. Teknisk tilrettelegging som klopplegging og bruer eller lignende skal benyttes ved behov etter en avveining av hvordan tilretteleggingen kan påvirke verneformålet . Ved vurdering av aktuelle tilretteleggingstiltak skal følgende hensyn vurderes: • Fysiske tilrettleggingstiltak skal tilpasses naturmiljøet og landskapet • Det skal ikke legges til rette for ferdsel som kan medføre unødig slitasje på terrenget • Det skal ikke legges til rette for ferdsel som kan komme i konflikt med viktige hekkeområder for fugl og leveområder til villrein.
Landskapet - anlegg av sanketrøer o.l.	§ 3 pkt. 1.3 d)	Dersom dette skulle bli aktuelt vil det i vurdering av søknaden legges vekt på behovet, nærhet til veg samt å unngå plassering som er uheldig i forhold til villrein, flora og andre verneverdier. Det skal også tas hensyn til andre brukerinteresser plassering nær bekker og elver skal unngås, spesielt der disse tjener som vannkilde. Eventuell søknad om gjerding i nasjonalparken vil behandles restriktivt
Landskapet - oppsetting av skilt og merking av stier i henhold	§ 3 pkt. 1.3 e)	Etter søknad kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til oppsetting av skilt og merking av stier som er vist som tillatt merket i vedlegg «Turstier» til forvaltningsplanen. Vedlikehold av allerede eksisterende merking av stier i temakartet kan gjøres uten særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Omfanget av vedlikehold må ikke være større enn tidligere standard på stien og traséen.

til forvaltningsplanen.		Merking av stier og løyper krever grunneiers tillatelse.
Planteliv	§ 3 pkt. 2.1	Forvaltningen av nasjonalparkene skal ha en økosystemtilnærming. Det vil si at naturens mangfold ikke skal endres som følge av hvordan området brukes og forvaltes. Skogen skal i størst mulig grad få stå urørt, men det er et mål at setermiljøene i Rondane nasjonalpark holdes åpne. Ved godkjenning av byggetiltak må det settes vilkår som forebygger innføring av fremmede arter.
Planteliv - beiting	§ 3 pkt. 2.2 a)	Beiting er tillatt i nasjonalparken. Beite i statsallmenningene, som utgjør det alt vesentlige av nasjonalparken, blir forvaltet etter kap. IX i fjelloven av 6. juni 1975. Erfaringene med den regulering av beite som fjellstyrene er ansvarlig for etter fjelloven er gode, og det er ikke noe som tilsier endringer i denne praksisen.
Planteliv - skånsom bruk av trevirke til bålbrenning	§ 3 pkt. 2.2 b)	Det er tillatt å tenne bål og ta trevirke til bålbrenning i nasjonalparken. Uttaket av trevirke skal være skånsomt og det skal ikke medføre skade på trærne. Bruk helst tørre kvister til ved. Unngå bålplass på bart fjell, og bruk gjerne gamle bålplasser.
Planteliv - plukking av bær og sopp	§ pkt. 2.2 c)	Bær og sopp kan høstes etter allemannsretten.
Planteliv - plukking av vanlige planter til eget bruk	§ 3 pkt. 2.2 d)	Vanlige planter kan plukkes til eget bruk. Det må gjøres skånsomt slik at det ikke gir sår i landskapet, og slik at det blir tatt hensyn til fredede og truede arter.
Planteliv - bruk av kvist til snarefangst	§ 3 pkt. 2.2 e)	Snarefangst av rype reguleres gjennom viltloven med tilhørende forskrifter. Det er ikke forbud mot bruk av kvist til snarefangst i nasjonalparken.
Planteliv - uttak av trevirke til brensel	§ 3 pkt. 2.3	Det kan etter søknad gis tillatelse til uttak av trevirke til brensel for buer, hytter og setre i nasjonalparken. Dette betyr at konkrete ønsker om slike uttak skal oversendes til vurdering og forvaltningsmyndigheten vil kunne anvise områder for uttak av ved til bruk på hytta eller setra. Utgangspunktet vil være at det er ønskelig å holde området rundt hytter og setrer åpent. Ordlyden «for setrer som ligger inntill parken» er først og

		fremst myntet på enkelte setrer i Grimsdalen og Haverdalen, der det har vært en tradisjon for å ta ut ved i dagens nasjonalpark. Forvaltningsmyndighetene ønsker imidlertid at det i første omgang tas ved utenfor nasjonalparken, dvs. i landskapsvernområdene for å holde kulturlandskapet åpent. Tillatelser vil bli gitt der dette ansees som hensiktsmessig, samtidig som det ikke skader verneverdiene. Sammen med søknad om veduttak må det også søkes om dispensasjon for kjøring med motorkjøretøy, dersom dette er aktuelt. Ved behandling av søknaden skal følgende momenter vurderes: • skogens verdi i forhold til biologisk mangfold • landskapet • motorferdsel i forhold til slitestyrke på vegetasjonen • motorferdsel i forhold til villrein og annet dyreliv, samt friluftsliv Retningslinjer for utkjøring av saltstein og kjøring i forbindelse med landbruksdrift finnes under motorisert ferdsel i utmark.
Planteliv - regulering av beite	§ 3 pkt. 2.4	Det er innarbeidet en standardbestemmelse i verneforskriftene for nasjonalparkene om at Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift kan regulere beiting av hensyn til verneformålet. Det er grunn til å understreke at det skal til vesentlige endringer i forhold til dagens beitebruk for at arbeidet med en egen forskrift om beiting blir vurdert. Utløsende forhold kan for eksempel være at det naturlige dyrelivet blir fortrengt eller at plantearter eller vegetasjonssamfunn står i fare for å forsvinne på grunn av for sterkt beite- eller slitasjepress fra husdyr. Dagens beitesituasjon i disse verneområder er ikke av et slikt omfang.
Dyrelivet	§ 3 pkt. 3.1	I enkelte kommuner er det tillatt med snarefangst etter rype. Vernebestemmelsene er ikke til hinder for bruk av kvist til snarefangsten. Villreinjakta bør organiseres på en slik måte at det skaper minst mulig stress for villreinen. Det bør rettes spesielt fokus på de områdene der villreintrekk foregår og der ferdselen per i dag fungerer som en barriere for villreinen. Forvaltning av introduserte eller gjeninnførte arter som for eksempel moskus, mårhund og kanadagjess skal følge generelle gjeldende retningslinjer/lovverk.
Dyrelivet - fiske	§ 3 pkt. 3.2	For de lokalitetene som det i dag er gitt tillatelse for utsetting av fisk, kan en som hovedregel påregne at tillatelsen videreføres etter en søknadsbehandling. Dersom det søkes om utsetting av fisk på nye lokaliteter vil en legge til grunn

		hvorvidt det har skjedd utsettinger der tidligere, i løpet av de siste 20 årene. Dersom det kan vises til at det har vært satt ut fisk de siste 20 årene, kan tillatelse til utsetting påregnes. Det vil ikke bli gitt tillatelse til utsetting av fisk i naturlig fisketomme vann, der det tidligere ikke er satt ut fisk. Se ellers oversikten over fiskevann og arter.
Dyreliv - kalking av vann og på land	§ 3 pkt. 3.3	Denne problemstillingen har vært mindre aktuell de siste årene, og det må vises til helt spesielle forhold dersom det skal være aktuelt å gi tillatelse fra forvaltningsmyndighetene. I så tilfelle må den generelle dispensasjonsbestemmelsen brukes. Dersom det på nytt skulle bli store problemer med forsuring, ser forvaltningsmyndighetene det som aktuelt med kalking i Rondvatnet. Det vil ikke bli gitt tillatelse til kalking i Atnavassdragets nedbørsfelt fordi dette er et forsknings- og overvåkningsvassdrag.
Kulturminner	§ 3 pkt. 4.1	Alle typer kulturminner innenfor nasjonalparken er beskyttet mot skade eller ødeleggelse. Ta kontakt med forvaltningsmyndigheten ved funn, eller spørsmål om skjøtsel, tiltak m.m. Se også oversikten over kulturminner i verneområdene. De generelle retningslinjene gjelder derfor både for nasjonalparkene og landskapsvernområdene: • Rekonstruksjon av kulturminner som har forfalt hinsides restaureringsverdig tilstand, som nedraste steinbuer, tufter uten påstående hus og lignende, skal kun unntaksvis tillates og da etter godkjenning fra kulturvernmyndighetene. Forholdet til verneverdiene skal tillegges avgjørende vekt. Faglig verdi av fortsatt forfallsprosess skal også tas med i vurderingen. Forfallet i fjellet går sent og tufter som kan synes restaureringsverdige kan være automatisk fredet kulturminne. En forvaltningsrettet tiltaksplan bør angi aktuelle objekter. • Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi og andre kulturminner skal det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. • Dersom det gis tillatelse til vedlikehold av kjørespor eller stier og til bygningsmessige tiltak som forutsetter terrenginngrep som uttak av torv eller stein, skal det settes vilkår om at objekter av kulturhistorisk verdi ikke skades. Eksempelvis skal ikke stein fra gamle tufter, dyregraver eller lignende brukes til nybygg. • Ved anlegging av nye turstier skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før endelig trase fastsettes.

		• Ved nedlegging av stier og evt. riving av varder skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før tiltak iverksettes. I en del tilfeller kan dagens turstier være etablert der det gikk eldre ferdselsveger.
Kulturminner - restaurering, istandsetting og skjøtsel	§ 3, pkt. 4.2	Skjøtsel og skilting bør forankres i en helhetlig og overordna plan. Ved skjøtsel og skilting av kulturminner skal kulturminnemyndighetene høres.
Ferdsel	§ 3, pkt. 5.1	All ferdsel i nasjonalparkene og landskapsvernområdene skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon eller kulturminner og slik at dyrelivet ikke forstyrres unødig. Skal vi kunne bruke naturområdene våre til friluftsliv også i framtiden, må sporløs ferdsel og minimal forstyrrelse være et nøkkelbegrep for utøving av friluftsliv. Det er svært viktig at brukerne av Rondaneområdet gjør hva de kan for å forlate naturområdene i samme tilstand som da de kom. Et hovedmål ved vern av nasjonalparker er ivaretakelse av villmarkspregede områder og intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for et enkelt friluftsliv. Rondane nasjonalpark er et område som er mye bruk til friluftsliv, og verneforskriften åpner for at allmennheten som ønsker å utøve tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av tilrettelegging, skal ha anledning til dette. (tradisjonelt friluftsliv må defineres ut fra året 2003). Verneområder skal bidra til større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv. Områdene skal forvaltes på en slik måte at friluftslivet gis rimelige rammer for bruk og tilrettelegging som ikke går på bekostning av verneverdiene, og bestemmelsen i formålsparagrafen leses som en instruks til forvaltningen om å ivareta friluftslivets interesser innenfor disse rammene. Friluftsliv som går på bekostning av verneverdiene vil ikke være i samsvar med verneformålet. Teknisk tilrettelegging som bruk av merking, klopplegging, bruer, gjerder, brygger eller lignende skal benyttes ved behov. Aktiviteter som ikke er å betrakte som det tradisjonelle friluftslivet inngår egentlig ikke i det friluftslivet som er en del av formålet med opprettelsen av verneområdene, men vil kunne tillates så lenge det ikke kommer i konflikt med verneverdiene, i tillegg

		til det tradisjonelle friluftslivet. For å kunne forene målet om å ivareta verneverdiene og samtidig sikre allmenn ferdsel er kanaliseringstiltak et viktig verktøy for mest mulig å unngå konflikt mellom ferdsel og villrein. Rondane-Dovre skal forvaltes etter følgende prinsipper for ferdsel: • én hovedferdselsåre i Dovre-Rondane som følger nord-sør retning • redusere antallet merka stier/skiløyper, blant annet ved bare å tillate én merka sti/trase mellom to turmål/turisthytter • sommersti og vinterløype skal som hovedregel følge samme korridor • stimulere de besøkende til å følge merkete stier og løyper • ferdsel skal fortrinnsvis kanaliseres til randsonene, eller til utenfor verneområdet Bevegelseshemmede Bruk av rullestol i verneområdene reguleres ikke spesielt.
Ferdsel - tradisjonell turvirksomhet	§ 3, pkt. 5.2	Turer som gjøres med familie og venner kommer inn under brukere som ikke trenger tillatelse. Verneforskriften gjør også unntak for tradisjonell virksomhet i regi av turistforeninger, skoleklasser, barnehager på tur, ideelle lag og foreninger som går turer til fots og ski. Denne bestemmelsen har vært en standardformulering i mange forskrifter for nasjonalparker. Bakgrunn for unntakene kan blant annet knyttes til at disse brukergruppene sannsynligvis i stor grad har benyttet merka stier og løyper, og at de er ansett for i liten grad å forringe naturmiljøet ved «lett» bruk av området.
Ferdsel - annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet	§ 3, pkt. 5.2	Organisert ferdsel blir definert som: Ferdsel der en planlegger, koordinerer eller arrangerer en aktivitet som blir kunngjort/markedsført på forhånd. Organisert ferdsel til fots og på ski Det legges til grunn at all organisert ferdsel til fots og på ski som følger merkete stier og skiløyper som er godkjente i forvaltningsplanen ikke er til skade for naturmiljøet, og at dette derfor er tillatt uten spesiell tillatelse. Vedlegg 17 og 18 viser stier og skiløyper som tillates merket, og vedlegg 23 viser når løypene tillates merket og hvem som er ansvarlig (les mer om skiløyper tidligere i kapitlet). Søknadsplikt gjelder når: Organisert ferdsel til fots og på ski utenfor godkjente turstier og skiløyper regnes for å kunne skade naturmiljøet, og er søknadspliktig. Søknadsplikten gjelder for alle slike turer, uavhengig av gruppestørrelse. Dette gjelder likevel ikke tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger. Videre gjelder

		søknadsplikt for alle (turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger) for idrettsarrangement og konkurranser, også når dette skjer langs merkede stier og løyper. Andre ferdselsformer som kan skade naturmiljøet og blir underlagt søknadsplikt er (ikke uttømmende liste): • basehopping • utsprang for annen luftsport som hanggliding og paragliding • kiting/skiseil • organisert elvesport (padling, rafting o.l. • utsetting av fysiske turposter, turorientering, geocacher og stolper • jakthundprøver • fugletakseringer • leirslagning.
Ferdsel - sykling, organiser t kjøring med hundespa nn og organiser t bruk av hest	§ 3, pkt. 5.3	(Retningslinjer om egne soner for organisert ferdsel ved Høvringen og Mysusæter tatt ut)
		Sykling bare blir lov å sykle på: • bilvegen mellom Spranget og Rondvassbu • bilvegen fra Gammelgarden til Bjørnhollia. (tatt ut Kampen – Peer Gynt hytta) Organisert bruk av hest Etter søknad kan det tillates organiserte rideturer i Rondane nasjonalpark: • på godkjente og merkete stier i Rondane nasjonalpark, sør og vest for Høvringen - Smuksjøseter - Peer Gynt hytta og Mysusæter. • på godkjente og merkete stier i ytterkant av Rondane nasjonalpark, mellom Mysusæter og Bølhøgda. • på veien til Bjørnhollia, og på veien til Rondvassbu i perioden f.o.m. 1. juli t.o.m. 31. august. • i turistmessig sammenheng som en del av gjetingen inn og ut av Vuludalen. Organisert bruk av hundespann Det blir derfor ikke lagt ut traseer for organisert kjøring med hundespann. Uorganisert bruk av hest og hundespann er ikke søknadspliktig. Bruk av hest til gjeting og kløving er tillatt.
Ferdsel - hunder	§ 3, pkt. 5.5	Etter Hundelovens sikringsbestemmelser (§6) er det ikke lov å slippe hund løs i perioden 1. april -20. august, som også

		gjelder for alle verneområdene. I tillegg kan hver kommune ha egne forskrifter om båndtvang som gjelder etter den 20. august av hensyn til bufe på utmarksbeite. Per høsten 2009 gjelder dette for Dovre,Sør-Fron, Nord- Fron, Ringebu, Folldal og Sel kommuner. Av hensynet til villrein er sikringsbestemmelsen innskjerpet i verneforskriftene for Rondane og Dovre nasjonalparker og for Grimsdalen og Dørålen landskapsvernområder. Her skal hunder ikke slippes løs i perioden fra 1. mars til 20. august. Unntak fra denne bestemmelsen er de samme som for Hundelovens bestemmelser § 9 b (bufehund til vokting av sau, geit og kyr), c (aktiv politi- og redningstjeneste) og d (hund i ettersøk etter skadet/sykt vilt).
Ferdsel - merking av løyper og stier.	§ 3, pkt. 5.6	Hvis eksisterende stier eller løyper kommer i konflikt med villreinens arealbruk, eller på andre måter kommer i konflikt med verneformålet, kan forvaltningsmyndigheten kreve at den som er ansvarlig for stiene eller løypene fjerner merkinga eller legger om traséen. Ved nedlegging av stier og evt. riving av varder skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før tiltak iverksettes. I en del tilfeller kan dagens turstier være etablert der det gikk eldre ferdselsveger. Etablering av nye stier kan fremme verneformålet dersom den kanaliserer ferdselen bort fra et sårbart område til et område med større tåleevne. Eventuell ny tilrettelegging for friluftslivet skal skje i randsoner ev i områder med eksisterende tilrettelegging. Ved anlegging av nye turstier skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før endelig trase fastsettes. Merking av stier og løyper krever tillatelse fra grunneier.
Ferdsel - telting	§ 3, pkt. 5.7	Telting utover en uke på samme sted i nasjonalparken trenger tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Dette gjelder ikke vanlige vandrertelt. Lavvo blir ikke regnet som vanlig vandrertelt og telting med lavvo må ha tillatelse. Utover dette gjelder reglene om telting i friluftsloven. Når større grupper slår opp teltleir kan det føre til forstyrrelse av dyreliv, slitasje på vegetasjon, forsøpling og sanitærutfordringer. Forvaltningsmyndigheten kan i vilkår

		fastsette hvor telting kan skje og hvor lenge en kan telte på samme plass. Det vil ikke bli gitt tillatelse til å sette opp telt i villreinens trekkområder, på høyder i terrenger eller i sentrale områder der villrein holder til.
Motorferdsel - forbud	§ 3, pkt. 6.1	Generelt Det framgår av § 3 i vernereglene for de enkelte verneområdene til hvilke formål motorferdsel er tillatt. Her framgår også til hvilke formål forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon. Det legges opp til at naturmangfoldloven § 48 (dispensasjoner) i svært liten grad skal benyttes for å gi tillatelse til motorisert ferdsel. Det vises til rundskriv om forvaltning av verneforskrifter. Generelle retningslinjer: • For all transport til hytter og buer samt ved utkjøring av saltstein skal det stilles krav til bruk av leiekjører på vinterføre. Dette punktet skal være retningsgivende for tillatelse til alle typer transport, der det kan være relevant å sette slikt vilkår. • Tillatelsene skal være tidsbegrenset og antall turer skal tilpasses kjøretøy og transportvolum. Det skal tas hensyn til hvilken transportform som er best egnet for oppdraget. • Persontransport er i utgangspunktet ikke tillatt. Person(er) kan likevel tas med hvis det ikke fører til behov for flere turer. • En del kjøring i landbruksnæring og for formål som forskning, kan være tillatt i henhold til motorferdselloven eller nasjonal forskrift, men likevel kreve dispensasjon i verneområdene. • All skutertransport på vinterstid som krever tillatelse skal skje før 20. april evt. 3. påskedag om den faller senere. Dette vil også gjelde for all næringstransport hvis det ikke foreligger spesielle behov for senere transport. Valg av transportform og årstid Hovedprinsippet er at den transport som gir minst konflikt med verneverdiene og andre brukerinteresser skal nyttes. Økonomiske vurderinger skal ikke tillegges avgjørende vekt. • Der det er bilvei skal transporten skje etter denne når veien er åpen. Det gis begrenset adgang til vintertransport i disse tilfellene. • Der det er kjørespor (tillatelse kreves) og disse er nevnt spesielt i forskriften, skal saksutredningen gjøre en avveining mellom transport på barmark eller snø. Er det nevneverdig forskjell i skade på verneverdiene mellom årstidene, skal transport henvises til den mest gunstige transportform og sesong. For hytter langs kjørespor som ikke er nevnt i forskriften, vil tillatelse til transport på barmark bare gis

		unntaksvis og ved spesielle behov. Bevegelseshemmede Motorferdselloven tar heller ikke sikte på å regulere bruken av ordinære, ikke terrenggående, elektrisk drevne rullestoler. Verneforskriften har ingen egen bestemmelse for bruk av snøskuter for bevegelseshemmede. Ved særskilte behov kan det imidlertid søkes om dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48 (dispensasjoner) for transport av bevegelseshemmede. Når det gjelder ren persontransport til egen hytte vil det generelle regelverket for motorferdsel i utmark være utgangspunktet. Slik transport omfatter kun de som er varig bevegelseshemmede. Legeattest som bekrefter at søkeren er varig bevegelseshemmet, må vedlegges ved søknaden. Forvaltningsmyndighetene vil kreve at det brukes leiekjører til dette. Personer som på grunn av alder eller midlertidig sjukdom er bevegelseshemmede, blir ikke regna som varig funksjonshemmede i denne sammenheng. Ellers kan personer sitte på med bagasjetransporten til egen hytte under forutsetning av at dette ikke fører til flere turer enn ellers nødvendig for transport av varer, utstyr, material mv.
Motorferdsel - militær operativ virksomhet, redningstjeneste og oppsyn	§ 3, pkt. 6.2 a)	Militær operativ virksomhet Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Redningstjeneste Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder. Oppsyn Motorferdsel i oppsynsøyemed kan utøves av Statens naturoppsyn og fjellstyrenes oppsyn på organisert oppdrag med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi omfattes ikke av denne bestemmelsen. Naturoppsyn skal være det primære formål med kjøringen. Dersom transportoppdrag har andre formål enn naturoppsyn må det søkes egen dispensasjon for disse formålene. Dette gjelder for eksempel transport av brensel til og vedlikehold av fjellstyrehytter og jerveregistrering. Det forutsettes at kjøringen begrenses til et nødvendig minimum og skjer disiplinert, bl.a. ved at en følger gamle spor når dette er mulig. Det meste av oppsynet bør skje til fots. Bruk av terrenggående kjøretøy skal ikke benyttes under

		oppsynsvirksomhet, med unntak av ved ekstraordinære behov. Ved telling og registrering av fauna, skal oppsynet til det ytterste forsøke å unngå forstyrrelse på dyrelivet.
Motorferdsel - nødvendig uttransport av sjuke/skadde bufe	§ 3, pkt. 6.2 b)	I forskriften til Rondane og Dovre nasjonalparker heter det at vernebestemmelsene ikke er til hinder for nødvendig uttransport av syke/skadde bufe når det er gitt melding til forvaltningsmyndigheten. For Dørålen landskapsvernområde er det ikke gitt vilkår om at transporten må meldes til forvaltningsmyndigheten. For Rondane og Dovre nasjonalparker er forvaltningsmyndigheten innstilt på å finne praktiske løsninger for uttransport av syke/skadde dyr. Her skal dyreeier eventuelt beitelaget ta kontakt med forvaltningsmyndigheten (nasjonalparkstyret) i forkant. Dersom det ikke oppnås kontakt og det er behov for motorisert utfrakt umiddelbart, kan slik utfrakt skje mot at det gis melding til forvaltningsmyndigheten (nasjonalparkstyret) eller Statens naturoppsynt så rasket som mulig i ettertid. Ved slik kjøring må det ved valg av kjøretrase og fremkomstmiddel legges vekt på at kjøringen ikke skal sette varige spor i grunnen. Det betyr at en fortrinnsvis skal unngå myrer og bløte partier samtidig som en velger lettest mulig kjøretøy og helst med belter. Før en tar i bruk motorisert framkomstmiddel skal en ha vurdert om utfrakt kan skje uten slik motorisert ferdsel. Det er spesielt hensynet til fare for slitasje på vegetasjonen og sårbart dyreliv i området som må være avgjørende for valg av trase og kjøretøy.
Motorferdsel - Kjøring vinterstid med beltekjøretøy langs skiløypa mellom Smukksjøsæter og Høvringen	§ 3, pkt. 6.2 c)	Trasé som brukes til transport mellom Høvringen og Smuksjøseter er vist på kart i vedlegg, og går langs en preparert skiløype som går inne i nasjonalparken. Her vil det skje en samordning mellom forskrift med hjemmel i motorferdselloven og verneforskriften etter naturvernloven. Transport som har med driften til Smuksjøseter å gjøre har direkte hjemmel i verneforskriftene. I den tidligere tillatelsen for 2006-2008 til de tre bedriftene som bruker beltebil til persontransport, ble det ikke satt vilkår om rapportering. I tillatelsen som er gitt for den kommende perioden på tre år, fra 2009- 2011, skal det føres kjørebok/loggjournal for transporten som skal sendes Statsforvalteren innen 1. juli hvert år. Beltebilen skal følge samme trase som er benyttet tidligere og som er inntegnet på kart i vedlegg. (Forkortet)
Motorferdsel - øvingskjø	§ 3, pkt. 6.3 a)	Øvelses- og utdanningsvirksomhet i forbindelse med redningstjeneste skal ikke tillates i verneområdene, men legges til andre områder.

ring		Kjentmannskjøring kan få dispensasjon etter en plan som omfatter berørte redningsorganisasjoner over et større område. Planen skal være godkjent av politimestrene og søknad sendes gjennom den politimester som har koordineringsansvar for naturoppsyn i verneområdene. Forvaltningsmyndigheten skal legge hensynet til verneverdiene til grunn for behandling av søknad. Det er viktig at det legges en realistisk behovsvurdering til grunn. Kjentmannskjøring bør arrangeres i samarbeid med fjelloppsyn/naturoppsynet og disse skal trekkes inn i planleggingen og gjennomføringen. Se også: Brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder.
Motorferdsel - preparering av skiløyper	§ 3, pkt. 6.3 b)	Preparering og stikking av løyper i nasjonalparkene og landskapsvernområdene Tidsperiode for tillatt motorferdsel i forbindelse med merking og vedlikehold av skiløyper står beskrevet i kapittel om ferdsel. På kart i Vedlegg og i tabellen i vedlegg fremkommer hvilke løyper som er godkjente i forvaltningsplanen, der stikking og preparering nevnes med tillatt periode for oppkjøring.
Motorferdsel - nødvendig transport av brensel, materialer mv. til buer og hytter på snødekt mark langs etablerte traseer eller ved lufttransport -	§ 3, pkt. 6.3 c)	Generelt Det er noe ulike retningslinjer for nasjonalparkene og Grimsdalen og Frydalen landskapsvernområder for skutertransport til hytter og buer. En kan ikke forvente tillatelse til økt antall turer per sesong som følge av endret bruk av bygningsmassen, for eksempel til utleievirksomhet. Se også hva som står om barmarkstransport under valg av transport form og årstid ovenfor, samt enkelte omtalte kjørespor nedenfor under retningslinjer til landskapsvernområdene. • Tiltakshaver må søke om løyve for nødvendig transport i nasjonalparkene • Det skal benyttes leiekjører som er godkjent av kommunen etter Nasjonal forskrift om motorferdsel i utmark, § 5 a. • Ved søknad fra hytteeier vil det som hovedregel kunne gis tillatelse til inntil 2 turer for transport av brensel, proviant og materialer per vintersesong. Ved frakt av materialer til bygging og restaurering kan det være aktuelt å gi tillatelse til flere turer.
Motorferd	§ 3, pkt.	Transportsøknader i Rondane nasjonalpark behandles etter §

sel - vintertransport til turisthyttene	6.3 c)	3 pkt 6.3.c, som er det samme som for transport til buer og hytter. Transport på vinterføre og lufttransport kan tillates etter disse punkt - lufttransport bør pålegges når dette er gunstigste transportform i forhold til verneformålet. I forskriften for Rondane er transport vinterstid til turistanlegg (Peer-Gynt hytta, Rondvassbu og Bjørnhollia) ikke beskrevet som et eget punkt under hva forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til. Disse tillatelsene er derfor hjemlet i § 3, pkt 6.3 c. Ved drift av betjente turisthytter vil behovet for kjøring også gjelde for eksempel frakt av personell. Transporten tilknyttet driften til Smuksjøseter skjer med beltebil langs trase som ligger delvis innenfor Rondane nasjonalpark. Denne transporten er spesielt hjemlet med eget punkt i forskriften, og omtales nedenfor under retningslinjer spesielt for nasjonalparkene. Forvaltningsmyndigheten vil sette følgende vilkår for tillatelse til motorisert ferdsel vinterstid: • med unntak av uttransport av syke, gjelder tillatelsen ikke transport av turister/gjester til/fra turistanleggene • motorferdsel skal begrenses til det absolutt nødvendige • tillatelse vil gjelde for beltekjøretøy/snøskuter på forhåndsdefinert trase på snødekt mark (vist på kart i vedlegg 22) • årlig rapportering (dato, kjørerute, kjøretøy, hensikt med turen, antall turer, antall km, person som har utført transporten) Tillatt transport til de betjente turisthyttene vil være tilknyttet normal åpningstid rundt påske. Det er kun Rondvassbu, Smuksjøseter og Peer Gynt hytta som har åpent en lenger periode enn ukene rundt påske. Rondvassbu åpner ofte til vinterferien, Smuksjøseter har oppe allerede fra slutten av januar og Peer Gynt hytta er åpnet 1-2 uker tilknyttet den lokale vinterferien. For sommersesongen så er de fleste åpent fra midten av juni til midten av september, unntatt Smuksjøseter og Rondvassbu, de er åpent tom høstferien. Peer Gynt hytta er åpent 5-6 uker i juli/august. Det har tidligere ikke blitt gitt spesielle tillatelser til nødvendig tilsyn med selvbetjeningsdelen av turisthyttene. Behovet finnes, men er begrenset. Slik transport vil bli tillatt på vilkår i dispensasjon sammen med vintertransport til de betjente hyttene. Transport midt på vinteren må holdes på et minimum, og vil kreve meldingsplikt til oppsynet før

		transporten skjer. Turistanleggene kan påregne flerårige dispensasjoner, forutsatt at rapporteringsrutinene overholdes. Traseene for vintertransport inn til turisthyttene er vist på kart i vedlegg. Transportløypene følger i stort sett stikka eller preparerte skiløyper, med unntak for en av de tre traseene som brukes inn til Bjørnhollia og som følger vegtraseen fra Gammelgården og dermed så vidt berører nasjonalparken, samt traseen til Eldåbu som går langs Østkjølen seterveg/Eldåsetervegen opp til Søre Eldåseter, og deretter videre langs trase for DNT-merket sti. Transport inn til Dørålsetrene følger vegtraseen fra Blæsterdalen. Traseen til Haverdalseter berører så vidt Rondane nasjonalpark, nord for Storrvatnet.
Motorferdsel - utkjøring av saltstein	§ 3, pkt. 6.3 d)	Utkjøring av saltstein skal skje i regi av beitelagene, ved bruk av leierkjører, og etter plan som oversendes forvaltningsmyndigheten sammen med søknad. Søknader fra enkeltgrunneiere henvises til denne ordningen.
Motorferdsel - flyging for beitedyrleting og dyretellinger	§ 3, pkt. 6.3 e)	Søknad om lavtflyving vil vurderes ut fra følgende momenter: • Forvaltningsmessig relevans når det gjelder dyretellinger • Sårbarhet i forhold til villrein og annet sårbart dyreliv, med vekt på årstid og område • Organisering med samordning mellom de ulike aktørene med behov for dyretellinger (grunneier, rettighetshaver, o.l.) • Ved tillatelser for lavtflyving med formål beitedyrleting vil det legges vekt på hensynet til villrein. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å gi tillatelse til viltregistreringer og beitedyrleting. Telling av villrein fra fly (antall og struktur) er et årlig fenomen der det kan være aktuelt å gi flerårig dispensasjon. Behovet for bruk av småfly til beitedyrleting vil sannsynligvis dukke opp mer sporadisk.
Uttransport av felt elg	§ 3, pkt. 6.3 f)	Uttransport av felt elg og hjort Ved behandling av søknad vil forvaltningsmyndigheten legge vekt på følgende: • avstand til åpen veg • antall elg som er tillatt felt i området • vegetasjonsdekke • verneverdier i området. Det bør være rettighetshaver som søker om tillatelse, eventuelt jaktlag dersom disse har flerårig kontrakt. Det kan være aktuelt å gi flerårige tillatelser, med vilkår om at kjøring

		skjer med tanke på minst mulig vegetasjonsslitasje og med hensyn til villrein. Miljøverndepartementet har tydelig uttalt at i nasjonalparker er det kun bruk av lette beltegående kjøretøyer av typen elgtrekk som er akseptabelt, ikke ATV selv om den har belter. Dersom det oppstår et behov, vil forvaltningsmyndighetene vurdere om det skal gis tillatelse til utkjøring av felt hjort med beltegående elgtrekk etter naturmangfoldloven, § 48. Et slikt behov vil vurderes strengt. Det vises også til muligheten for bruk av hest til kløving og som er direkte hjemlet i verneforskriftene.
Motorferdsel - sommerstid for drift av Rondvassbu og Peer Gynt hytta	§ 3, pkt. 6.3 g)	Både Rondvassbu, Peer-Gynt hytta og Bjørnhollia vil få tillatelse til kjøring på eksisterende veger/kjørespor for drift av hyttene. Kjøringen må begrense seg til det som er høyst nødvendig av varetransport og transport av utstyr og personell. Transport av gjester til/fra hyttene er ikke tillatt (med unntak av syketransport). Turisthyttene kan påregne flerårige dispensasjoner forutsatt at rapporteringsrutinene overholdes. Det vil bli satt vilkår om rapportering i etterkant av hver sesong.
Motorferdsel - busstur til Rondvassbu		På bakgrunn av en lang tradisjon for en årlig busstur til Rondvassbu på sommer/høst kan Sel Bo- og servicesenter og Sel Sjukehjem påregne tillatelse etter søknad, til å kjøre sine beboere på tur til Rondvassbu. Kjøringen må skje langs etablert trase fra Spranget til Rondvassbu og tillatelsen vil bli gitt for en tur hver høst. Av hensyn til Rondvassbu bør turen planlegges gjennomført etter skolestart og i midtuke (ikke fredag-mandag).
Motorferdsel - båt på Rondvatnet	§ 3, pkt. 6.3 h)	Bestyrer på Rondvassbu har etablert rutebåttransport for turister sommerstid på Rondvatnet. • Dagens omfang på båtruten vil kunne videreføres etter søknad. • Ved tillatelse vil det bli stilles vilkår om årlig rapportering av antall turer og antall passasjerer for hver enkelt dag gjennom sesongen. • Det vil stilles krav til maks 7 knops hastighet på båten. • Tillatelse til drift av rutebåttransport vil bli gitt for 3-4 år forutsatt at vilkårene overholdes. • Ved skifte av båt skal båttypen i størst mulig grad tilpasses omgivelsene og forvaltningsmyndighetene bør kontaktes i forkant for avklaring.
Forurensing - forsøpling	§ 3, pkt. 7.1	Forurensning og forsøpling er forbudt. All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt. Kjemisk behandling for å forebygge støvplager på vegen til Rondvassbu krever dispensasjon fra verneforskriften.
Forurensi	§ 3, pkt.	Bruk av motor på isbor, modellfly, modellbåt o.l. er forbudt.

ng - støy	7.2	Forbudet innebærer også at det er et forbud mot å fly med drone i nasjonalparken. Slik bruk krever dispensasjon fra verneforskriften.

Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Tema	Forskrift referanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Formål	§ 2	Sentrale motiver ved vern av nasjonalparker er ivaretakelse av villmarkspregede områder og intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for et enkelt friluftsliv. Dovre nasjonalpark er et område som er mye bruk til friluftsliv, og verneforskriften åpner for at allmennheten som ønsker å utøve tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av tilrettelegging, skal ha anledning til dette. Det overordnede formålet med vernet er beskrevet i § 2 første ledd og tilrettelegging for et friluftsliv som går på bekostning av verneverdiene vil ikke være i samsvar med dette verneformålet. For alle søknader om tiltak og aktiviteter skal det gjøres en vurdering av hvilken effekt dette vil ha på verneformålet. Begrepet randsone betyr det samme forvaltningsplanen som i verneforskriften: i ytterkant av nasjonalparken.
Landskapet - plassering av saltstein	§ 3 pkt. 1.1.	Ved behandling av søknader om utkjøring av saltstein/saltsteinautomat skal det legges vekt på å unngå plassering som er uheldig i forhold til slitasje, fauna, flora og andre verneverdier. Det skal også tas hensyn til andre brukerinteresser plassering nær bekker og elver skal unngås, spesielt der disse tjener som vannkilde.
Landskapet - bygninger - behov - vedlikehold - restaurering	§ 3 pkt. 1.1.	• Behovsvurderinger for tilbygg og nybygg vil være strengere i nasjonalparkene enn i landskapsvernområdene. Forvaltningsmyndigheten vil be fagkompetanse i kommunen og/eller statsforvalteren om en vurdering av landbruksmessige behov for utvidelser og nybygg. • Behov tilknyttet fritidsbruk vil vurderes strengere enn behov tilknyttet landbruk. Utover estetiske og kulturhistoriske hensyn vil tiltak knyttet til fritidsboliger bli vurdert ut fra den effekt det kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villrein. Denne vurderingen vil ses i lys av den praksis som råder etter PBL for alle byggesaker innenfor og inntil villreinens leveområde, slik det avgrenses i Regional plan for Rondane og Sølnkletten. • Følg tradisjonen hvis det er behov for mer areal. Vurder om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig. • Ved vedlikehold / restaurering / ombygging /

		rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi bør det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Det skal ikke brukes trykkimpregnert virke. Hovedprinsipp må være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader. • I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften. Fylkesmannen i Oppland har gitt ut veilederen «Seterbygningene – verdier og utfordringer» (Raddum 2007) som blant annet gir råd om hvordan vedlikehold av og tilbygg på seterhus kan skje med utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk, og med spesielt fokus på Grimsdalen. Det kan ved byggetillatelser stilles vilkår om mer detaljert utforming, i tråd med råd/retningslinjer i veilederen.
Landskapet - nye bygninger	§ 3 pkt. 1.1.	Søknader om nybygg vil bli vurdert strengt og må behandles som en dispensasjon etter § 4, med unntak av de formål som nevnes spesielt nedenfor. Det vil kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende. Nybygg vil i slike tilfeller kun være aktuelt der dette ansees som mer gunstig av hensyn til landskapet eller bygningsmiljøet, enn utvidelse av eksisterende hytte/bu/stølshus. Det vil ikke være tillatt å føre opp fritidsbolig, eller hytter for utleie. Tillatelser til oppføring av ny bygning/ombygging/utvidelse av bygning vil bli gjort gjeldende i 3 år fra vedtaksdato, deretter faller tillatelsen bort. Hensikten er å unngå at tillatelsene blir gjeldende for mange år frem i tid. Grunnlaget for de vurderinger som gjøres i den enkelte sak tar utgangspunkt i dagens situasjon, og den kan endre seg over tid. Videre vil dette også i større grad samsvare med plan- og bygningslovens bestemmelser. I tillegg til BRA, skal BYA (byggets ytre mål/fotavtrykk) oppgis i m2 - for før og etter det planlagte tiltaket.
Landskapet - turisthytter	§ 3 pkt. 1.1.	For å ikke legge til rette for økt ferdsel inn i villreinens leveområder vil forvaltningsmyndighetene føre en meget restriktiv praksis for dispensasjoner for nybygg og tilbygg som fører til økt sengeplasskapasitet til utleie. Dette er i tråd med retningslinjene i Regional plan for Rondane. Verneområdene i Rondane ligger i all hovedsak innenfor, eller helt inntil, leveområdet slik det defineres i den regionale planen. • Det skal ikke bygges nye turisthytter.

		• Det kan ikke påregnes tillatelse til ombygging eller utvidelse av eksisterende turisthytteanlegg, som medfører økt overnattingskapasitet. Ominnredning av eksisterende bygningsmasse er tillatt. Utbygging eller ombygging som er nødvendig som følge av annet regelverk vil være et argument for å kunne gi tillatelse. Primært skal en forsøke å utnytte eksisterende bygningsmasse før det kan være aktuelt å gi byggetillatelse.
Landskapet - utleievirksomhet og bruksendringer	§ 3 pkt. 1.1.	Nybygg og utvidelser av eksisterende setrer/hytter til utleievirksomhet er ikke tillatt fordi tekniske inngrep og økt bygningsmasse generelt ikke er ønskelig, og av hensyn til villrein, jf Regional plan for Rondane - Sølnkletten. Dette gjelder også for setrer i drift, der begrenset utleievirksomhet kan regnes inn som en del av landbruket i følge dagens beskrivelse av landbruk i LNF-områder, mens det er definisjonen ved vernetidspunktet (2003) som i utgangspunktet er gjeldende for disse verneområdene (se kapittel 4.1 om landbruk). Utleie av eksisterende bygningsmasse på setrer og private hytter er etter verneforskriftene tillatt, herunder interiørmessig ominnredning til formålet. Bruksendringer av bygninger trenger ikke behandling etter verneforskriftene, men må behandles etter PBL. Forvaltningsmyndigheten anbefaler at kommunene ikke tillater bruksendring til utleiehytter innenfor verneområdene, da dette lett vil lede til økt ferdsel i villreinens leveområde. I de tilfeller en bruksendring medfører byggarbeider som går ut over vanlig vedlikehold, og dermed må behandles etter verneforskriftenes punkt om ombygging, vil selve bruksendringen være et viktig moment for forvaltningsmyndigheten å vurdere i forhold til verneformålet og verneverdier.
Landskapet - oppsynsbuer	§ 3 pkt. 1.1.	Det vil føres en restriktiv praksis med hensyn til oppføring av nye oppsynsbuer. Fjellstyrene må fortrinnsvis søke å dekke sine behov for husvære under oppsynsvirksomhet gjennom den bygningsmassen som finnes i nasjonalparkene. Mindre husvære vil likevel kunne tillates oppført når behovet er tilstrekkelig dokumentert, og det ikke foreligger alternative muligheter for at fjelloppsynet skal kunne utføre sine oppgaver på forsvarlig vis. I utgangspunktet skal slike buer være små, og størrelsen vil også bli vurdert på bakgrunn av plassering i fjellet. Forvaltningsmyndighetene mener at det ut fra den dokumentasjon som foreligger per i dag, ikke er behov for nye

		oppsynsbuer innenfor nasjonalparkene. Vulufjell fjellstyre har søkt om å få sette opp oppsynsbu ved Vulutjønnene. Fylkesmannen avslo søknaden og vedtaket ble påklaget. I Direktoratet for naturforvaltnings behandling av klagen fikk Fylkesmannen medhold i avslaget. Det har under planprosessen for forvaltningsplanen ikke fremkommet nye opplysninger som foranlediger en endring av dette vedtaket.
Landskapet	§ 3 pkt. 1.1.	Ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner skal finne sted med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet.
Landskapet - vedlikehold og restaurering av bygninger	§ 3 pkt. 1.2 a)	Verneforskriftene tillater vedlikehold i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Det er bare direkte vedlikehold av selve bygningen som er omfattet av unntaket, som for eksempel reparasjoner av tak, vinduer og vegger, eller bytte at tak til tak med likt takmateriale. Reparasjoner er å foretrekk fremfor hele utskiftninger der dett er mulig. Endring av bygningens eksteriør som for eksempel tak av annet materialtype, annen vindusutforming, ny pipe av annen utforming er eksempler på hva som ikke er vedlikehold og som må omsøkes. Restaurering, dvs. tilbakeføring til opprinnelig, dokumentert utførelse av eksisterendebygg og anlegg, bør tillates om ikke hensyn til verneverdier eller kulturfaglige hensyn sier noe annet. Vedlikehold som krever tiltak utenfor bygningen, for eksempel drenering, graving, utbedring av avløpsrør eller kabler inn til bygningen, faller utenfor. Dette gjelder selv om slike tiltak kan være høyst nødvendige for å holde bygningen ved like. Vedlikeholdet skal ikke føre til at bygningene endrer fasade/eksteriør eller karakter, og skal heller ikke føre til en vesentlig standardheving av bygningen. Oppføring av tilbygg, påbygg, utvendig ombygging, utvidelse eller endring av størrelse, utseende eller funksjon anses ikke som vedlikehold. Restaureringen omfatter kun tiltak knyttet til eksisterende bygninger, ikke gjenreising på gamle tufter. En bygning kan ha forfalt slik at en er i tvil om vedlikeholdsarbeidet i praksis vil tilsvare og reise et nytt bygg fra grunnen av. Om det vurderes som en restaurering eller vedlikehold vil bero på en helhetsvurdering, der takets tilstand tillegges betydelig vekt. Er bygningens tak noenlunde i intakt stand vil tiltaket kunne vurderes som vedlikehold. Dersom taket har falt ned som følge av dårlig vedlikhold er reparasjonen å anse som en vesentlig endring og restaurering av bygningen på som sted vil betraktes som nybygg. I slike tilfeller må saken behandles som en ordinær

		byggesak og må forelegges forvaltningsmyndigheten (og kommunen etter PBL). Restaurering, dvs. tilbakeføring til opprinnelig, dokumentert utførelse av eksisterende bygg og anlegg, bør tillates om ikke hensyn til verneverdier eller kulturfaglige hensyn sier noe annet. Forvaltningsmyndighetene bør være positive til slik restaurering som tar sikte på å tilbakeføre seteranlegg til opprinnelig tilstand.
Landskapet - vedlikehold av veger og kjørespor	§ 3 pkt. 1.2 a)	For å kunne kalle arbeidet på vegen for vedlikehold, som dermed kan foregå uten tillatelse fra forvaltningsmyndighetene, skal vedlikeholdsarbeidet ikke heve standarden over den standarden vegen hadde på vernetidspunktet i 2003 (vegstandard per 2003 = «dagens standard» i forskriftsteksten) Dersom vegen er gruset, vil grusing inngå i vegvedlikeholdet. Dersom vegen ikke har stikkrenner eller grøfter fra før, vil slike tiltak kreve tillatelse før de kan gjennomføres.
Landskapet - vedlikehold av merkede stier, løyper, bruer og skilt i henhold til forvaltningsplanen.	§ 3 pkt. 1.2 b)	• Merkede stier merkes i tråd med DNTs norm som beskrives i merkehåndboka og er utarbeidet av DNT i samråd med miljøvernmyndighetene. • Vinterløyper merkes med stikker og samles inn etter sesongen, i tråd med tillatelse fra forvaltningsmyndighetene, • Merking av stier som ikke er en del av DNT sitt stinett, kan merkes med rødt. Merkingen skal være diskré og ikke ha større omfang enn føringer gitt i DNTs norm. • Vedlikehold i form av bruer og klopper langs godkjente merkete stier og løyper skal tillates.
Landskapet - merking av skiløyper	§ 3 pkt. 1.2 b)	Det finnes i hovedsak tre kategorier skiløyper. Hva slags kategori hvert enkelt løype tilhører og hvem som er ansvarlig fremgår i vedlegg til forvaltningsplanen. Utover tillatt tidsrom for stikking/preparering av løypene, er det lagt inn noen dager for selve arbeidet med både å merke og fjerne merkingen. Preparerte løyper kjøres opp regelmessig. De preparerte løypene er vanligvis også stikka. De løyper som kun blir stikka er tillatt gjennomkjørt med snøskuter etter stort snøfall og uvær for ettersyn og supplering av stikkingen. Det er ikke tillatt å preparere spor i de stikka løypene. Motorferdselen bør generelt holdes på et så lavt nivå som mulig. Løypeansvarlig må søke forvaltningsmyndighetene for tillatelse til motorisert ferdsel, og det vil gis flerårige tillatelser med vilkår. Det vil bl a stilles krav om rapportering gjennom kjørebok etter endt sesong for alle løyper. Dette er de tre kategoriene:

		1 Preparert skiløype tillatt preparert og merket fra da forholdene ligger til rette for preparering frem til og med 20. april. I de år påsken kommer senere enn 20. april er preparering tillatt til og med 2. påskedag. Stikker skal være innsamlet senest fire dager etter sluttdato for preparering. 2 Stikka skiløype merking tillatt merket fra 10. februar til 2. påskedag. Stikker kan settes ut fire dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt periode. 3 Stikka påskeskiløype merking tillatt fra fredagen en drøy uke før palmesøndag til 2. påskedag. Stikker kan settes ut fire dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt periode. Gjennomgang av enkelte stier og skiløyper med begrunnelse for endringer (veldig mye tekst fra 2009 tatt ut)
Landskapet - tradisjonell drift av eksisterende turisthytter eller utleie av private hytter og stølshus	§ 3 pkt. 1.2 c)	Slik drift krever ingen særlig tillatelse etter verneforskriften, men annen bruk knyttet til driften som f.eks. motorferdsel og byggetiltak er søknadspliktig.
Landskapet - gjennoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade	§ 3 pkt. 1.3 a)	Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade. En kan vanligvis påregne tillatelse etter dette punktet, men forvaltningsmyndigheten kan sette vilkår for utformingen, plassering og eventuelt også lokalisering av bygningene. Det betyr at forvaltningsmyndigheten skal ha mulighet for å bidra til å sikre en best mulig eksteriørmessig utforming, eksempelvis mht. valg av materialer og farger. Dersom gjenoppføring på samme sted er landskapsmessig ugunstig eller i konflikt med villrein- eller andre naturforvaltningsinteresser, kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til oppføring på annen lokalitet.
Landskapet - ombygging og utvidelser av bygninger	§ 3 pkt. 1.3 b)	Tilbygg og ombygninger er ikke å anse som vedlikehold, og en må derfor søke om tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Søknad om ombygninger og utvidelse vil behandles strengere innenfor nasjonalparkene enn innenfor landskapsvernområdene. Forutsetninger som må oppfylles for at det kan gis dispensasjon for tilbygg/ombygninger er

		blant annet at: • Byggetiltaket skal være forankret i konkret behov (som vedplass, do e.l) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse • Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, og for svært små buer bør det ikke godkjennes tilbygg. Forvaltningsmyndigheten vil kunne stille vilkår om eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg av ombyggingen/tilbygg i samsvar med tradisjonell byggeskikk eller tilpasset bygningen/bygningsmiljøet for øvrig. Vilkår kan også være begrunnet i landskapshensyn. Montering av eksempelvis vinduer og pipe på bygg som av tradisjon ikke har slike elementer vil vurderes strengt. Det vil normalt kunne gis tillatelse til etablering av utedo og vedplass der det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette i dag. Generelt for hytteområder og fritidshus gjelder følgende: • Oppsetting av flaggstenger, skinnende takrenner, store vindusflater har ikke tradisjon i området og skal derfor ikke tillates. • Inngjerding av fritidseiendommer skal ikke tillates. Ved behandling av søknad om bygging av terrasser/verandaer skal det legges vekt på generelle kulturhistoriske og estetiske vurderinger. Terrassen/verandaen/plattingen bør: • Søkes lagt så nært bakkenivå som mulig • Være mindre enn 1/3 av fritidsboligens bebygde areal • Bygges ut fra en vegg, dersom den ikke følger bakkenivå (og maks ut fra to vegger dersom den • Tillatelse til bygging av platting/veranda vil ikke bli gitt i seter- kulturlandskapsområder. Når søknad om ombygging/tilbygg skal behandles vil forvaltningsmyndighetene ta utgangspunkt i følgende retningslinjer: • Utbedring av eksisterende hus bør prioriteres dersom det er teknisk mulig. Hovedprinsippet bør være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskiftninger der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skaden. • Vurder om det er andre hus som er ute av bruk som kan dekke behovet for tilbygg ved at det gis ny funksjon framfor å oppføre nye hus.

		• Ta hensyn til den strukturen og målestokken som er på setra/seterområdet eller som bygningen har fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge. Terrenginngrep må minimaliseres. • Tilbygg bør underordne seg eksisterende hus, enten ved å videreføre uttrykket eller gjennom å markere at det er nytt. For eksempel kan tilbygg til lafta hus gjerne være i bindingsverk, mens eksisterende hus er utgangspunkt for formen. • Følg tradisjonen når det er behov for mer areal. Noen steder er det naturlig at lange smale seterhus forlenges. Utvidelse skal skje i lengderetningen. I andre områder er det tradisjon for å oppføre flere mindre, frittstående enheter framfor en stor. Det blir da en avveining mellom at tillatelse til nybygg vil behandles svært restriktivt med hensyn til bestemmelsene i forskriften, og hensynet til tradisjonell byggeskikk som kanskje tilsier at et nytt lite bygg ville være ønskelig ut fra bygningstradisjonen i området. • Bygningens uttrykk bør primært beholdes. Det bør for eksempel unngås at seterhus eller andre verdifulle bygninger får preg av hytter ved at de oppgraderes til ny standard. Uteplass eller terrasse skal etableres på nivå med terrenget og skal ikke ha rekkverk. <u>Retningslinjer for spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer, hytteområder og seter/kulturlandskapsområder</u>: I tillegg til de generelle er det laget leget mer detaljerte retningslinjer for typeområder og spesielt verdifulle bygninger. 1. Spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer 2. Seterområder/kulturlandskapsområder 3. Hytteområder (område med ansamling av hytter/fritidsboliger) For områder definert som hytteområder er retningslinjene konkrete. Frittliggende steinbuer De generelle retningslinjene for å skille mellom nybygg og vedlikehold vil også gjelde for steinbuer. Ved nedrast tak vil søknad om gjenoppbygging/restaurering behandles som nybygg. Søknader om nybygg vil behandles svært strengt. Vurderingen vil være knyttet til kulturminnehensyn og plassering i forhold til villreinens aktuelle og potensielle bruk av området vil bli tillagt stor vekt.
Landskap et -	§ 3 pkt. 1.3 c)	Det er ikke ønskelig med en omfattende tilrettelegging for friluftslivet i nasjonalparken. Tilrettelegging for friluftslivet

bygging av bruer eller klopper		skal skje i randsoner ev i områder med eksisterende tilrettelegging. Flytting, ombygging eller oppsetting av nye bruer og klopper krever tillatelse etter søknad. Gjenoppføring (for eksempel etter naturskade) krever tillatelse. Tillatelse til oppføring av nye bruer og klopper kan gis når det foreligger et dokumentert behov som på rimelig måte ikke kan dekkes av andre eksisterende anlegg, og når tiltaket ikke strider mot verneformålet. Det vil bli lagt vekt på om klopper/bruer er til nytte for sti- og skiløypenettet eller om den kan medføre ferdsel på steder der det ikke er ønskelig. Teknisk tilrettelegging som klopplegging og bruer eller lignende skal benyttes ved behov etter en avveining av hvordan tilretteleggingen kan påvirke verneformålet . Ved vurdering av aktuelle tilretteleggingstiltak skal følgende hensyn vurderes: • Fysiske tilrettleggingstiltak skal tilpasses naturmiljøet og landskapet • Det skal ikke legges til rette for ferdsel som kan medføre unødig slitasje på terrenget • Det skal ikke legges til rette for ferdsel som kan komme i konflikt med viktige hekkeområder for fugl og leveområder til villrein.
Landskapet - anlegg av sanketrøer o.l.	§ 3 pkt. 1.3 d)	Dersom dette skulle bli aktuelt vil det i vurdering av søknaden legges vekt på behovet, nærhet til veg samt å unngå plassering som er uheldig i forhold til villrein, flora og andre verneverdier. Det skal også tas hensyn til andre brukerinteresser plassering nær bekker og elver skal unngås, spesielt der disse tjener som vannkilde. Eventuell søknad om gjerding i nasjonalparken vil behandles restriktivt.
Landskapet - oppsetting av skilt og merking av stier i henhold til forvaltningsplanen.	§ 3 pkt. 1.3 e)	Etter søknad kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til oppsetting av skilt og merking av stier som er vist som tillatt merket i vedlegg «Turstier» til forvaltningsplanen. Vedlikehold av allerede eksisterende merking av stier i temakartet kan gjøres uten særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Omfanget av vedlikehold må ikke være større enn tidligere standard på stien og traséen. Merking av stier og løyper krever grunneiers tillatelse.
Planteliv	§ 3 pkt. 2.1	Forvaltningen av nasjonalparkene skal ha en økosystemtilnærming. Det vil si at naturens mangfold ikke

		skal endres som følge av hvordan området brukes og forvaltes. Skogen skal i størst mulig grad få stå urørt, men det er et mål at setermiljøene i Dovre nasjonalpark holdes åpne. Ved godkjenning av byggetiltak må det settes vilkår som forebygger innføring av fremmede arter.
Planteliv - beiting	§ 3 pkt. 2.2 a)	Beiting er tillatt i nasjonalparken. Beite i statsallmenningene, som utgjør det alt vesentlige av nasjonalparken, blir forvaltet etter kap. IX i fjelloven av 6. juni 1975. Erfaringene med den regulering av beite som fjellstyrene er ansvarlig for etter fjelloven er gode, og det er ikke noe som tilsier endringer i denne praksisen.
Planteliv - skånsom bruk av trevirke til bålbrenning	§ 3 pkt. 2.2 b)	Det er tillatt å tenne bål og ta trevirke til bålbrenning i nasjonalparken. Uttaket av trevirke skal være skånsomt og det skal ikke medføre skade på trærne. Bruk helst tørre kvister til ved. Unngå bålplass på bart fjell, og bruk gjerne gamle bålplasser.
Planteliv - plukking av bær og sopp	§ pkt. 2.2 c)	Bær og sopp kan høstes etter allemannsretten.
Planteliv - plukking av vanlige planter til eget bruk	§ 3 pkt. 2.2 d)	Vanlige planter kan plukkes til eget bruk. Det må gjøres skånsomt slik at det ikke gir sår i landskapet, og slik at det blir tatt hensyn til fredede og truede arter.
Planteliv - bruk av kvist til snarefangst	§ 3 pkt. 2.2 e)	Snarefangst av rype reguleres gjennom viltloven med tilhørende forskrifter. Det er ikke forbud mot bruk av kvist til snarefangst i nasjonalparken.
Planteliv - uttak av trevirke til brensel	§ 3 pkt. 2.3	Det kan etter søknad gis tillatelse til uttak av trevirke til brensel for buer, hytter og setre i nasjonalparken. Dette betyr at konkrete ønsker om slike uttak skal oversendes til vurdering og forvaltningsmyndigheten vil kunne anvise områder for uttak av ved til bruk på hytta eller setra. Utgangspunktet vil være at det er ønskelig å holde området rundt hytter og setrer åpent. Ordlyden «for setrer som ligger inntill parken» er først og fremst myntet på enkelte setrer i Grimsdalen og Haverdalen, der det har vært en tradisjon for å ta ut ved i dagens nasjonalpark. Forvaltningsmyndighetene ønsker imidlertid at det i første omgang tas ved utenfor nasjonalparken, dvs. i landskapsvernområdene for å holde kulturlandskapet åpent. Tillatelser vil bli gitt der dette ansees som hensiktsmessig,

		samtidig som det ikke skader verneverdiene. Sammen med søknad om veduttak må det også søkes om dispensasjon for kjøring med motorkjøretøy, dersom dette er aktuelt. Ved behandling av søknaden skal følgende momenter vurderes: • skogens verdi i forhold til biologisk mangfold • landskapet • motorferdsel i forhold til slitestyrke på vegetasjonen • motorferdsel i forhold til villrein og annet dyreliv, samt friluftsliv Retningslinjer for utkjøring av saltstein og kjøring i forbindelse med landbruksdrift finnes under motorisert ferdsel i utmark.
Planteliv - regulering av beite	§ 3 pkt. 2.4	Det er innarbeidet en standardbestemmelse i verneforskriftene for nasjonalparkene om at Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift kan regulere beiting av hensyn til verneformålet. Det er grunn til å understreke at det skal til vesentlige endringer i forhold til dagens beitebruk for at arbeidet med en egen forskrift om beiting blir vurdert. Utløsende forhold kan for eksempel være at det naturlige dyrelivet blir fortrengt eller at plantearter eller vegetasjonssamfunn står i fare for å forsvinne på grunn av for sterkt beite- eller slitasjepress fra husdyr. Dagens beitesituasjon i disse verneområder er ikke av et slikt omfang.
Dyrelivet	§ 3 pkt. 3.1	I enkelte kommuner er det tillatt med snarefangst etter rype. Vernebestemmelsene er ikke til hinder for bruk av kvist til snarefangsten. Villreinjakta bør organiseres på en slik måte at det skaper minst mulig stress for villreinen. Det bør rettes spesielt fokus på de områdene der villreintrekk foregår og der ferdselen per i dag fungerer som en barriere for villreinen. Forvaltning av introduserte eller gjeninnførte arter som for eksempel moskus, mårhund og kanadagjess skal følge generelle gjeldende retningslinjer/lovverk.
Dyrelivet - fiske	§ 3 pkt. 3.2	For de lokalitetene som det i dag er gitt tillatelse for utsetting av fisk, kan en som hovedregel påregne at tillatelsen videreføres etter en søknadsbehandling. Dersom det søkes om utsetting av fisk på nye lokaliteter vil en legge til grunn hvorvidt det har skjedd utsettinger der tidligere, i løpet av de siste 20 årene. Dersom det kan vises til at det har vært satt ut fisk de siste 20 årene, kan tillatelse til utsetting påregnes. Det vil ikke bli gitt tillatelse til utsetting av fisk i naturlig fisketomme vann, der det tidligere ikke er satt ut fisk. Se ellers oversikten over fiskevann og arter.

Dyreliv - kalking av vann og på land	§ 3 pkt. 3.3	Denne problemstillingen har vært mindre aktuell de siste årene, og det må vises til helt spesielle forhold dersom det skal være aktuelt å gi tillatelse fra forvaltningsmyndighetene. I så tilfelle må den generelle dispensasjonsbestemmelsen brukes. Dersom det på nytt skulle bli store problemer med forsuring, ser forvaltningsmyndighetene det som aktuelt med kalking i Rondvatnet. Det vil ikke bli gitt tillatelse til kalking i Atnavassdragets nedbørsfelt fordi dette er et forsknings- og overvåkningsvassdrag.
Kulturminner	§ 3 pkt. 4.1	Alle typer kulturminner innenfor nasjonalparken er beskyttet mot skade eller ødeleggelse. Ta kontakt med forvaltningsmyndigheten ved funn, eller spørsmål om skjøtsel, tiltak m.m. Se også oversikten over kulturminner i verneområdene. De generelle retningslinjene gjelder derfor både for nasjonalparkene og landskapsvernområdene: • Rekonstruksjon av kulturminner som har forfalt hinsides restaureringsverdig tilstand, som nedraste steinbuer, tufter uten påstående hus og lignende, skal kun unntaksvis tillates og da etter godkjenning fra kulturvernmyndighetene. Forholdet til verneverdiene skal tillegges avgjørende vekt. Faglig verdi av fortsatt forfallsprosess skal også tas med i vurderingen. Forfallet i fjellet går sent og tufter som kan synes restaureringsverdige kan være automatisk fredet kulturminne. En forvaltningsrettet tiltaksplan bør angi aktuelle objekter. • Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi og andre kulturminner skal det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. • Dersom det gis tillatelse til vedlikehold av kjørespor eller stier og til bygningsmessige tiltak som forutsetter terrenginngrep som uttak av torv eller stein, skal det settes vilkår om at objekter av kulturhistorisk verdi ikke skades. Eksempelvis skal ikke stein fra gamle tufter, dyregraver eller lignende brukes til nybygg. • Ved anlegging av nye turstier skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før endelig trase fastsettes. • • Ved nedlegging av stier og evt. riving av varder skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før tiltak iverksettes. I en del tilfeller kan dagens turstier være etablert der det gikk eldre ferdselsveger.
Kulturmin	§ 3, pkt.	Skjøtsel og skilting bør forankres i en helhetlig og overordna

ner - restaurering, istandsetting og skjøtsel	4.2	plan. Ved skjøtsel og skilting av kulturminner skal kulturminnemyndighetene høres.
Ferdsel -	§ 3, pkt. 5.1	All ferdsel i nasjonalparkene og landskapsvernområdene skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon eller kulturminner og slik at dyrelivet ikke forstyrres unødig. Skal vi kunne bruke naturområdene våre til friluftsliv også i framtiden, må sporløs ferdsel og minimal forstyrrelse være et nøkkelbegrep for utøving av friluftsliv. Det er svært viktig at brukerne av Rondaneområdet gjør hva de kan for å forlate naturområdene i samme tilstand som da de kom. Et hovedmål ved vern av nasjonalparker er ivaretakelse av villmarkspregede områder og intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for et enkelt friluftsliv. Dovre nasjonalpark er et område som er mye bruk til friluftsliv, og verneforskriften åpner for at allmennheten som ønsker å utøve tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av tilrettelegging, skal ha anledning til dette. (tradisjonelt friluftsliv må defineres ut fra året 2003). Områdene skal forvaltes på en slik måte at friluftslivet gis rimelige rammer for bruk og tilrettelegging som ikke går på bekostning av verneverdiene, og bestemmelsen i formålsparagrafen leses som en instruks til forvaltningen om å ivareta friluftslivets interesser innenfor disse rammene. Friluftsliv som går på bekostning av verneverdiene vil ikke være i samsvar med verneformålet. Teknisk tilrettelegging som bruk av merking, klopplegging, bruer, gjerder, brygger eller lignende skal benyttes ved behov. Aktiviteter som ikke er å betrakte som det tradisjonelle friluftslivet inngår egentlig ikke i det friluftslivet som er en del av formålet med opprettelsen av verneområdene, men vil kunne tillates så lenge det ikke kommer i konflikt med verneverdiene, i tillegg til det tradisjonelle friluftslivet. For å kunne forene målet om å ivareta verneverdiene og samtidig sikre allmenn ferdsel er kanaliseringstiltak et viktig verktøy for mest mulig å unngå konflikt mellom ferdsel og villrein. Rondane-Dovre skal forvaltes etter følgende prinsipper for ferdsel: • én hovedferdselsåre i Dovre-Rondane som følger nord-

		sør retning • redusere antallet merka stier/skiløyper, blant annet ved bare å tillate én merka sti/trase mellom to turmål/turisthytter • sommersti og vinterløype skal som hovedregel følge samme korridor • stimulere de besøkende til å følge merkete stier og løyper • • ferdsel skal fortrinnsvis kanaliseres til randsonene, eller til utenfor verneområdet. Bevegelseshemmede Bruk av rullestol i verneområdene reguleres ikke spesielt.
Ferdsel - tradisjonell turvirksomhet	§ 3, pkt. 5.2	Turer som gjøres med familie og venner kommer inn under brukere som ikke trenger tillatelse. Verneforskriften gjør også unntak for tradisjonell virksomhet i regi av turistforeninger, skoleklasser, barnehager på tur, ideelle lag og foreninger som går turer til fots og ski. Denne bestemmelsen har vært en standardformulering i mange forskrifter for nasjonalparker. Bakgrunn for unntakene kan blant annet knyttes til at disse brukergruppene sannsynligvis i stor grad har benyttet merka stier og løyper, og at de er ansett for i liten grad å forringe naturmiljøet ved «lett» bruk av området.
Ferdsel - annen organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet	§ 3, pkt. 5.2	Organisert ferdsel blir definert som: Ferdsel der en planlegger, koordinerer eller arrangerer en aktivitet som blir kunngjort/markedsført på forhånd. Organisert ferdsel til fots og på ski Det legges til grunn at all organisert ferdsel til fots og på ski som følger merkete stier og skiløyper som er godkjente i forvaltningsplanen ikke er til skade for naturmiljøet, og at dette derfor er tillatt uten spesiell tillatelse. Vedlegg 17 og 18 viser stier og skiløyper som tillates merket, og vedlegg 23 viser når løypene tillates merket og hvem som er ansvarlig (les mer om skiløyper tidligere i kapitlet). Søknadsplikt gjelder når: Organisert ferdsel til fots og på ski utenfor godkjente turstier og skiløyper regnes for å kunne skade naturmiljøet, og er søknadspliktig. Søknadsplikten gjelder for alle slike turer, uavhengig av gruppestørrelse. Dette gjelder likevel ikke tradisjonell turvirksomhet til fots i regi av turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger. Videre gjelder søknadsplikt for alle (turistforeninger, skoler, barnehager, ideelle lag og foreninger) for idrettsarrangement og konkurranser, også når dette skjer langs merkede stier og løyper. Andre ferdselsformer som kan skade naturmiljøet og blir underlagt søknadsplikt er (ikke uttømmende liste):

		• basehopping • utsprang for annen luftsport som hanggliding og paragliding • kiting/skiseil • organisert elvesport (padling, rafting o.l. • utsetting av fysiske turposter, turorientering, geocacher og stolper • jakthundprøver • fugletakseringer • leirslagning.
Ferdsel - sykling, organiser t kjøring med hundespa nn og organiser t bruk av hest	§ 3, pkt. 5.3	(Retningslinjer om egne soner for organisert ferdsel ved Dombås tatt ut)
		Sykling Det er ikke lagt ut traseer for sykling i Dovre nasjonalpark Organisert bruk av hest Etter søknad kan det tillates organiserte rideturer i Dovre nasjonalpark: • i den østre delen av Dovre nasjonalpark. Gruppene vil måtte følge eksisterende stier, og det vil ikke være tillatt med organisert bruk av hest vest for den T-merka stien mellom Gautåseter og Grimsdalshytta. • langs Kongevegen (Pilegrimsleden). Organisert bruk av hundespann Det blir ikke lagt ut traseer for organisert kjøring med hundespann.
Ferdsel - hunder	§ 3, pkt. 5.5	Etter Hundelovens sikringsbestemmelser (§6) er det ikke lov å slippe hund løs i perioden 1. april -20. august, som også gjelder for alle verneområdene. I tillegg kan hver kommune ha egne forskrifter om båndtvang som gjelder etter den 20. august av hensyn til bufe på utmarksbeite. Per høsten 2009 gjelder dette for Dovre,Sør-Fron, Nord- Fron, Ringebu, Folldal og Sel kommuner. Av hensynet til villrein er sikringsbestemmelsen innskjerpet i verneforskriftene for Rondane og Dovre nasjonalparker og for Grimsdalen og Dørålen landskapsvernområder. Her skal hunder ikke slippes løs i perioden fra 1. mars til 20. august. Unntak fra denne bestemmelsen er de samme som for Hundelovens bestemmelser § 9 b (bufehund til vokting av sau, geit og kyr), c (aktiv politi- og redningstjeneste) og d (hund i ettersøk etter skadet/sykt vilt).
Ferdsel - merking av løyper og stier.	§ 3, pkt. 5.6	Hvis eksisterende stier eller løyper kommer i konflikt med villreinens arealbruk, eller på andre måter kommer i konflikt med verneformålet, kan forvaltningsmyndigheten kreve at den som er ansvarlig for stiene eller løypene fjerner merkinga

		eller legger om traséen. Ved nedlegging av stier og evt. riving av varder skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før tiltak iverksettes. I en del tilfeller kan dagens turstier være etablert der det gikk eldre ferdselsveger. Etablering av nye stier kan fremme verneformålet dersom den kanaliserer ferdselen bort fra et sårbart område til et område med større tåleevne. Eventuell ny tilrettelegging for friluftslivet skal skje i randsoner ev i områder med eksisterende tilrettelegging. Ved anlegging av nye turstier skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før endelig trase fastsettes. Merking av stier og løyper krever tillatelse fra grunneier.
Ferdsel - telting	§ 3, pkt. 5.7	Telting utover en uke på samme sted i nasjonalparken trenger tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Dette gjelder ikke vanlige vandrertelt. Lavvo blir ikke regnet som vanlig vandrertelt og telting med lavvo må ha tillatelse. Utover dette gjelder reglene om telting i friluftsloven. Når større grupper slår opp teltleir kan det føre til forstyrrelse av dyreliv, slitasje på vegetasjon, forsøpling og sanitærutfordringer. Forvaltningsmyndigheten kan i vilkår fastsette hvor telting kan skje og hvor lenge en kan telte på samme plass. Det vil ikke bli gitt tillatelse til å sette opp telt i villreinens trekkområder, på høyder i terrenger eller i sentrale områder der villrein holder til.
Motorferdsel - forbud	§ 3, pkt. 6.1	Generelt Det framgår av § 3 i vernereglene for de enkelte verneområdene til hvilke formål motorferdsel er tillatt. Her framgår også til hvilke formål forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon. Det legges opp til at naturmangfoldloven § 48 (dispensasjoner) i svært liten grad skal benyttes for å gi tillatelse til motorisert ferdsel. Det vises til rundskriv om forvaltning av verneforskrifter. Generelle retningslinjer: • For all transport til hytter og buer samt ved utkjøring av saltstein skal det stilles krav til bruk av leiekjører på vinterføre. Dette punktet skal være retningsgivende for tillatelse til alle typer transport, der det kan være relevant å

		sette slikt vilkår. • Tillatelsene skal være tidsbegrenset og antall turer skal tilpasses kjøretøy og transportvolum. Det skal tas hensyn til hvilken transportform som er best egnet for oppdraget. • Persontransport er i utgangspunktet ikke tillatt. Person(er) kan likevel tas med hvis det ikke fører til behov for flere turer. • En del kjøring i landbruksnæring og for formål som forskning, kan være tillatt i henhold til motorferdselloven eller nasjonal forskrift, men likevel kreve dispensasjon i verneområdene. • All skutertransport på vinterstid som krever tillatelse skal skje før 20. april evt. 3. påskedag om den faller senere. Dette vil også gjelde for all næringstransport hvis det ikke foreligger spesielle behov for senere transport. Valg av transportform og årstid Hovedprinsippet er at den transport som gir minst konflikt med verneverdiene og andre brukerinteresser skal nyttes. Økonomiske vurderinger skal ikke tillegges avgjørende vekt. • Der det er bilvei skal transporten skje etter denne når veien er åpen. Det gis begrenset adgang til vintertransport i disse tilfellene. • Der det er kjørespor (tillatelse kreves) og disse er nevnt spesielt i forskriften, skal saksutredningen gjøre en avveining mellom transport på barmark eller snø. Er det nevneverdig forskjell i skade på verneverdiene mellom årstidene, skal transport henvises til den mest gunstige transportform og sesong. For hytter langs kjørespor som ikke er nevnt i forskriften, vil tillatelse til transport på barmark bare gis unntaksvis og ved spesielle behov. Bevegelseshemmede Motorferdselloven tar heller ikke sikte på å regulere bruken av ordinære, ikke terrenggående, elektrisk drevne rullestoler. Verneforskriften har ingen egen bestemmelse for bruk av snøskuter for bevegelseshemmede. Ved særskilte behov kan det imidlertid søkes om dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48 (dispensasjoner) for transport av bevegelseshemmede. Når det gjelder ren persontransport til egen hytte vil det generelle regelverket for motorferdsel i utmark være utgangspunktet. Slik transport omfatter kun de som er varig bevegelseshemmede. Legeattest som bekrefter at søkeren er varig bevegelseshemmet, må vedlegges ved søknaden. Forvaltningsmyndighetene vil kreve at det brukes leiekjører til dette. Personer som på grunn av alder eller midlertidig sjukdom er bevegelseshemmede, blir ikke regna som varig funksjonshemmede i denne sammenheng. Ellers

		kan personer sitte på med bagasjetransporten til egen hytte under forutsetning av at dette ikke fører til flere turer enn ellers nødvendig for transport av varer, utstyr, material mv.
Motorferdsel - militær operativ virksomhet, redningstjeneste og oppsyn	§ 3, pkt. 6.2 a)	Militær operativ virksomhet Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Redningstjeneste Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder. Oppsyn Motorferdsel i oppsynsøyemed kan utøves av Statens naturoppsyn og fjellstyrenes oppsyn på organisert oppdrag med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi omfattes ikke av denne bestemmelsen. Naturoppsyn skal være det primære formål med kjøringen. Dersom transportoppdrag har andre formål enn naturoppsyn må det søkes egen dispensasjon for disse formålene. Dette gjelder for eksempel transport av brensel til og vedlikehold av fjellstyrehytter og jerveregistrering. Det forutsettes at kjøringen begrenses til et nødvendig minimum og skjer disiplinert, bl.a. ved at en følger gamle spor når dette er mulig. Det meste av oppsynet bør skje til fots. Bruk av terrenggående kjøretøy skal ikke benyttes under oppsynsvirksomhet, med unntak av ved ekstraordinære behov. Ved telling og registrering av fauna, skal oppsynet til det ytterste forsøke å unngå forstyrrelse på dyrelivet.
Motorferdsel - nødvendig uttransport av sjuke/skadde bufe	§ 3, pkt. 6.2 b)	I forskriften til Rondane og Dovre nasjonalparker heter det at vernebestemmelsene ikke er til hinder for nødvendig uttransport av syke/skadde bufe når det er gitt melding til forvaltningsmyndigheten. For Dørålen landskapsvernområde er det ikke gitt vilkår om at transporten må meldes til forvaltningsmyndigheten. For Rondane og Dovre nasjonalparker er forvaltningsmyndigheten innstilt på å finne praktiske løsninger for uttransport av syke/skadde dyr. Her skal dyreeier eventuelt beitelaget ta kontakt med forvaltningsmyndigheten (nasjonalparkstyret) i forkant. Dersom det ikke oppnås kontakt og det er behov for motorisert utfrakt umiddelbart, kan slik utfrakt skje mot at det gis melding til forvaltningsmyndigheten (nasjonalparkstyret) eller Statens naturoppsynt så rasket

		som mulig i ettertid. Ved slik kjøring må det ved valg av kjøretrase og fremkomstmiddel legges vekt på at kjøringen ikke skal sette varige spor i grunnen. Det betyr at en fortrinnsvis skal unngå myrer og bløte partier samtidig som en velger lettest mulig kjøretøy og helst med belter. Før en tar i bruk motorisert framkomstmiddel skal en ha vurdert om utfrakt kan skje uten slik motorisert ferdsel. Det er spesielt hensynet til fare for slitasje på vegetasjonen og sårbart dyreliv i området som må være avgjørende for valg av trase og kjøretøy.
Motorferdsel - øvingskjøring	§ 3, pkt. 6.3 a)	Øvelses- og utdanningsvirksomhet i forbindelse med redningstjeneste skal ikke tillates i verneområdene, men legges til andre områder. Kjentmannskjøring kan få dispensasjon etter en plan som omfatter berørte redningsorganisasjoner over et større område. Planen skal være godkjent av politimestrene og søknad sendes gjennom den politimester som har koordineringsansvar for naturoppsyn i verneområdene. Forvaltningsmyndigheten skal legge hensynet til verneverdiene til grunn for behandling av søknad. Det er viktig at det legges en realistisk behovsvurdering til grunn. Kjentmannskjøring bør arrangeres i samarbeid med fjelloppsyn/naturoppsynet og disse skal trekkes inn i planleggingen og gjennomføringen. Se også: Brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder.
Motorferdsel - øvelser i regi av Heimevernskolen på Dombås	§ 3, pkt. 6.3 b)	Bakgrunn for bestemmelsen er Heimevernskolens behov for følgekjøretøy under vinterøvelser med ski. Øvelser bør i utgangspunktet legges utenfor nasjonalparken. Eventuelle tillatelser vil lokaliseres til utkanten i vestre deler av Dovre nasjonalpark (sørvest for Foksådalen), da Dovre nasjonalpark er sentral for villrein også vinterstid. All aktivitet skal ta hensyn til villreinens arealbruk.
Motorferdsel - Motorferdsel - nødvendig transport av brensel, materiale	§ 3, pkt. 6.3 c)	Generelt Det er noe ulike retningslinjer for nasjonalparkene og Grimsdalen og Frydalen landskapsvernområder for skutertransport til hytter og buer. En kan ikke forvente tillatelse til økt antall turer per sesong som følge av endret bruk av bygningsmassen, for eksempel til utleievirksomhet. Se også hva som står om barmarkstransport under valg av transport form og årstid ovenfor, samt enkelte omtalte kjørespor nedenfor under retningslinjer til landskapsvernområdene.

r mv. til buer og hytter på snødekt mark langs etablerte traseer eller ved lufttransport		• Tiltakshaver må søke om løyve for nødvendig transport i nasjonalparkene • Det skal benyttes leiekjører som er godkjent av kommunen etter Nasjonal forskrift om motorferdsel i utmark, § 5 a. • • Ved søknad fra hytteeier vil det som hovedregel kunne gis tillatelse til inntil 2 turer for transport av brensel, proviant og materialer per vintersesong. Ved frakt av materialer til bygging og restaurering kan det være aktuelt å gi tillatelse til flere turer.
Motorferdsel - utkjøring av saltstein	§ 3, pkt. 6.3 d)	Utkjøring av saltstein skal skje i regi av beitelagene, ved bruk av leierkjører, og etter plan som oversendes forvaltningsmyndigheten sammen med søknad. Søknader fra enkeltgrunneiere henvises til denne ordningen.
Motorferdsel - flyging for beitedyrleting og dyretellinger	§ 3, pkt. 6.3 e)	Søknad om lavtflyving vil vurderes ut fra følgende momenter: • Forvaltningsmessig relevans når det gjelder dyretellinger • Sårbarhet i forhold til villrein og annet sårbart dyreliv, med vekt på årstid og område • Organisering med samordning mellom de ulike aktørene med behov for dyretellinger (grunneier, rettighetshaver, o.l.) • • Ved tillatelser for lavtflyving med formål beitedyrleting vil det legges vekt på hensynet til villrein. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å gi tillatelse til viltregistreringer og beitedyrleting. Telling av villrein fra fly (antall og struktur) er et årlig fenomen der det kan være aktuelt å gi flerårig dispensasjon. Behovet for bruk av småfly til beitedyrleting vil sannsynligvis dukke opp mer sporadisk.
Uttransport av felt elg	§ 3, pkt. 6.3 f)	Uttransport av felt elg og hjort Ved behandling av søknad vil forvaltningsmyndigheten legge vekt på følgende: • avstand til åpen veg • antall elg som er tillatt felt i området • vegetasjonsdekke • verneverdier i området. Det bør være rettighetshaver som søker om tillatelse, eventuelt jaktlag dersom disse har flerårig kontrakt. Det kan være aktuelt å gi flerårige tillatelser, med vilkår om at kjøring skjer med tanke på minst mulig vegetasjonsslitasje og med hensyn til villrein. Miljøverndepartementet har tydelig uttalt at i nasjonalparker er det kun bruk av lette beltegående kjøretøyer av typen elgtrekk som er akseptabelt, ikke ATV selv om den har belter.

		Dersom det oppstår et behov, vil forvaltningsmyndighetene vurdere om det skal gis tillatelse til utkjøring av felt hjort med beltegående elgtrekk etter naturmangfoldloven, § 48. Et slikt behov vil vurderes strengt. Det vises også til muligheten for bruk av hest til kløving og som er direkte hjemlet i verneforskriftene.
Forurensing – forsøpling	§ 3, pkt. 7.1	Forurensning og forsøpling er forbudt. All bruk av kjemiske midler som kan påvirke naturmiljøet er forbudt. Kjemisk behandling for å forebygge støvplager på vegen til Rondvassbu krever dispensasjon fra verneforskriften.
Forurensing – støy	§ 3, pkt. 7.2	Bruk av motor på isbor, modellfly, modellbåt o.l. er forbudt. Forbudet innebærer også at det er et forbud mot å fly med drone i nasjonalparken. Slik bruk krever dispensasjon fra verneforskriften.

Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Formål	§ 2	Sentrale motiver ved vern av landskapsvernområder er ivaretakelse av et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, seterbebyggelse, samt her trekkområder for villrein, også slik at de kan være tilgjengelige for et enkelt friluftsliv. Grimsdalen landskapsvernområde er et område som er mye bruk til friluftsliv, og verneforskriften åpner for at allmennheten som ønsker å utøve tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av tilrettelegging, skal ha anledning til dette. Det overordnede formålet med vernet er beskrevet i § 2 første ledd og tilrettelegging for et friluftsliv som går på bekostning av verneverdiene vil ikke være i samsvar med dette verneformålet. For alle søknader om tiltak og aktiviteter skal det gjøres en vurdering av hvilken effekt dette vil ha på verneformålet. Begrepet randsone betyr det samme forvaltningsplanen som i verneforskriften: i ytterkant av nasjonalparken. Generelt om kulturminner I Grimsdalen, Dørålen og Frydalen utgjør kulturminner en del av landskapets egenart. Det er imidlertid ikke bestemmelser i verneforskriftene for landskapsvernområdene som omhandler kulturminner spesielt. Alle typer kulturminner innenfor nasjonalparken er beskyttet mot skade eller ødeleggelse. Ta kontakt med forvaltningsmyndigheten ved funn, eller spørsmål om skjøtsel, tiltak m.m. Se også oversikten over kulturminner i verneområdene. De generelle retningslinjene gjelder derfor både for nasjonalparkene og landskapsvernområdene: • Rekonstruksjon av kulturminner som har forfalt hinsides restaureringsverdig tilstand, som nedraste steinbuer, tufter uten påstående hus og lignende, skal kun unntaksvis tillates og da etter godkjenning fra kulturvernmyndighetene. Forholdet til verneverdiene skal tillegges avgjørende vekt. Faglig verdi av fortsatt forfallsprosess skal også tas med i vurderingen. Forfallet i fjellet går sent og tufter som kan synes restaureringsverdige kan være automatisk fredet kulturminne. En forvaltningsrettet tiltaksplan bør angi

		aktuelle objekter. • Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi og andre kulturminner skal det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. • Dersom det gis tillatelse til vedlikehold av kjørespor eller stier og til bygningsmessige tiltak som forutsetter terrenginngrep som uttak av torv eller stein, skal det settes vilkår om at objekter av kulturhistorisk verdi ikke skades. Eksempelvis skal ikke stein fra gamle tufter, dyregraver eller lignende brukes til nybygg. • Ved anlegging av nye turstier skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før endelig trase fastsettes. • Ved nedlegging av stier og evt. riving av varder skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før tiltak iverksettes. I en del tilfeller kan dagens turstier være etablert der det gikk eldre ferdselsveger. Generelt om friluftsliv Verneområder skal bidra til større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv. Områdene skal forvaltes på en slik måte at friluftslivet gis rimelige rammer for bruk og tilrettelegging som ikke går på bekostning av verneverdiene, og bestemmelsen i formålsparagrafen leses som en instruks til forvaltningen om å ivareta friluftslivets interesser innenfor disse rammene. Friluftsliv som går på bekostning av verneverdiene vil ikke være i samsvar med verneformålet. Teknisk tilrettelegging som bruk av merking, klopplegging, bruer, gjerder, brygger eller lignende skal benyttes ved behov. Aktiviteter som ikke er å betrakte som det tradisjonelle friluftslivet inngår egentlig ikke i det friluftslivet som er en del av formålet med opprettelsen av verneområdene, men vil kunne tillates så lenge det ikke kommer i konflikt med verneverdiene, i tillegg til det tradisjonelle friluftslivet. For å kunne forene målet om å ivareta verneverdiene og samtidig sikre allmenn ferdsel er kanaliseringstiltak et viktig verktøy for mest mulig å unngå konflikt mellom ferdsel og villrein. Rondane-Dovre skal forvaltes etter følgende prinsipper for ferdsel: • én hovedferdselsåre i Dovre-Rondane som følger nord-sør retning • redusere antallet merka stier/skiløyper, blant annet ved bare å tillate én merka sti/trase mellom to turmål/turisthytter • sommersti og vinterløype skal som hovedregel følge

		samme korridor • stimulere de besøkende til å følge merkete stier og løyper • ferdsel skal fortrinnsvis kanaliseres til randsonene, eller til utenfor verneområdet
Landskapet - generelt byggetiltak	§ 3 pkt. 1.1	• Behovsvurderinger for tilbygg og nybygg vil være strengere i nasjonalparkene enn i landskapsvernområdene. Forvaltningsmyndigheten vil be fagkompetanse i kommune og/eller statsforvalteren om en vurdering av landbruksmessige behov for utvidelser og nybygg. • Behov tilknyttet fritidsbruk vil vurderes strengere enn behov tilknyttet landbruk. Utover estetiske og kulturhistoriske hensyn vil tiltak knyttet til fritidsboliger bli vurdert ut fra den effekt det kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villrein. Denne vurderingen vil ses i lys av den praksis som råder etter PBL for alle byggesaker innenfor og inntil villreinens leveområde, slik det avgrenses i Regional plan for Rondane - Sølnkletten. • Følg tradisjonen hvis det er behov for mer areal. Vurder om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig. • Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi bør det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Det skal ikke brukes trykkimpregnert virke. Hovedprinsipp må være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader. • I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften. Fylkesmannen i Oppland har gitt ut veilederen «Seterbygningene – verdier og utfordringer» (Raddum 2007) som blant annet gir råd om hvordan vedlikehold av og tilbygg på seterhus kan skje med utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk, og med spesielt fokus på Grimsdalen. Det kan ved byggetillatelser stilles vilkår om mer detaljert utforming, i tråd med råd/retningslinjer i veilederen. Tillatelser til oppføring av ny bygning/ombygging/utvidelse av bygning vil bli gjort gjeldende i 3 år fra vedtaksdato, deretter faller tillatelsen bort. Hensikten er å unngå at tillatelsene blir gjeldende for mange år frem i tid. Grunnlaget for de vurderinger som gjøres i den enkelte sak tar utgangspunkt i dagens situasjon, og den kan

		endre seg over tid. Videre vil dette også i større grad samsvare med plan- og bygningslovens bestemmelser.
Landskapet - nye bygninger	§ 3 pkt. 1.1	Søknader om nybygg vil bli vurdert strengt og må behandles som en dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48, med unntak av de formål som nevnes spesielt nedenfor. Det vil kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende. Nybygg vil i slike tilfeller kun være aktuelt der dette ansees som mer gunstig av hensyn til landskapet eller bygningsmiljøet, enn utvidelse av eksisterende hytte/bu/stølshus. Det vil ikke være tillatt å føre opp fritidsbolig, eller hytter for utleie.
Landskapet - turisthytter	§ 3 pkt. 1.1	For å ikke legge til rette for økt ferdsel inn i villreinens leveområder vil forvaltningsmyndighetene føre en meget restriktiv praksis for dispensasjoner for nybygg og tilbygg som fører til økt sengeplasskapasitet til utleie. Dette er i tråd med retningslinjene i Regional plan for Rondane og Sølnkletten. Verneområdene i Rondane ligger leveområdet slik det defineres i den regionale planen. • Det skal ikke bygges nye turisthytter. • Det kan ikke påregnes tillatelse til ombygging eller utvidelse av eksisterende turisthytteanlegg, som medfører økt overnattingskapasitet. Ominnredning av eksisterende bygningsmasse er tillatt. Utbygging eller ombygging som er nødvendig som følge av annet regelverk vil være et argument for å kunne gi tillatelse. Primært skal en forsøke å utnytte eksisterende bygningsmasse før det kan være aktuelt å gi byggetillatelse. Grimsdalshytta I søknaden om ombygging av Grimsdalshytta, som ble tillatt i 2001 av Dovre kommune, forklarte DNT Oslo og Omegn at den økte kapasiteten med 11 sengeplasser ikke vil føre til behov for utvidelser på de øvrige turistforeningshyttene i Rondaneområdet. Fylkesmannen i Opplands presiserte da i sin uttalelse til tiltaket at dette legges til grunn for fremtidig forvaltning knyttet til verneforskrifter og PBL.
Landskapet - utleievirksomhet og bruksendringer	§ 3 pkt. 1.1	Nybygg og utvidelser av eksisterende setrer/hytter til utleievirksomhet er ikke tillatt fordi tekniske inngrep og økt bygningsmasse generelt ikke er ønskelig, og av hensyn til villrein, jf Regional plan for Rondane - Sølnkletten. Dette gjelder også for setrer i drift, der begrenset utleievirksomhet kan regnes inn som en del av landbruket i følge dagens beskrivelse av landbruk i LNF-områder, mens det er definisjonen ved vernetidspunktet (2003) som i utgangspunktet er gjeldende for disse verneområdene (se kapittel 4.1 om landbruk). Utleie av eksisterende bygningsmasse på setrer og private hytter er etter

		verneforskriftene tillatt, herunder interiørmessig ominnredning til formålet. Bruksendringer av bygninger trenger ikke behandling etter verneforskriftene, men må behandles etter plan- og bygningsloven. Forvaltningsmyndigheten anbefaler at kommunene ikke tillater bruksendring til utleiehytter innenfor verneområdene, da dette lett vil lede til økt ferdsel i villreinens leveområde. I de tilfeller en bruksendring medfører byggarbeider som går ut over vanlig vedlikehold, og dermed må behandles etter verneforskriftenes punkt om ombygging, vil selve bruksendringen være et viktig moment for forvaltningsmyndigheten å vurdere i forhold til verneformålet og verneverdier.
Landskapet - oppsynsbuer	§ 3 pkt. 1.1	Det vil føres en restriktiv praksis med hensyn til oppføring av nye oppsynsbuer. Fjellstyrene må fortrinnsvis søke å dekke sine behov for husvære under oppsynsvirksomhet gjennom den bygningsmassen som finnes i nasjonalparkene. Mindre husvære vil likevel kunne tillates oppført når behovet er tilstrekkelig dokumentert, og det ikke foreligger alternative muligheter for at fjelloppsynet skal kunne utføre sine oppgaver på forsvarlig vis. I utgangspunktet skal slike buer være små, og størrelsen vil også bli vurdert på bakgrunn av plassering i fjellet.
Landskapet - setervoller og dyrkede arealer	§ 3 pkt. 1.2 a)	Drift av eksisterende dyrket mark og setervoller omfatter pløying, gjødsling, såing med arter og sorter vanlig i jordbruket og mindre arbeider med grøfting og lignende på innmarka nødvendig for eksisterende drift. Tiltak som nydyrking er ikke å regne som drift. Gjerding som omtales her er knyttet til innmark og kulturbeite. Gjerding i utmark er søknadspliktig.
Landskapet - vedlikehold av eksisterende bygninger, anlegg, gjerder o.l.	§ 3 pkt. 1.2 b)	Verneforskriftene tillater vedlikehold i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Det er bare direkte vedlikehold av selve bygningen som er omfattet av unntaket, som for eksempel reparasjoner av tak, vinduer og vegger, eller bytte at tak til tak med likt takmateriale. Reparasjoner er å foretrekk fremfor hele utskiftninger der dett er mulig. Endring av bygningens eksteriør som for eksempel tak av annet materialtype, annen vindusutforming, ny pipe av annen utforming er eksempler på hva som ikke er vedlikehold og som må omsøkes. Restaurering, dvs. tilbakeføring til opprinnelig, dokumentert utførelse av eksisterendebygg og anlegg, bør tillates om ikke hensyn til verneverdier eller kulturfaglige hensyn sier noe annet. Vedlikehold som krever tiltak utenfor bygningen, for eksempel drenering, graving, utbedring av avløpsrør eller

		kabler inn til bygningen, faller utenfor. Dette gjelder selv om slike tiltak kan være høyst nødvendige for å holde bygningen ved like. Vedlikeholdet skal ikke føre til at bygningene endrer fasade/eksteriør eller karakter, og skal heller ikke føre til en vesentlig standardheving av bygningen. Oppføring av tilbygg, påbygg, utvendig ombygging, utvidelse eller endring av størrelse, utseende eller funksjon anses ikke som vedlikehold. Restaureringen omfatter kun tiltak knyttet til eksisterende bygninger, ikke gjenreising på gamle tufter. En bygning kan ha forfalt slik at en er i tvil om vedlikeholdsarbeidet i praksis vil tilsvare og reise et nytt bygg fra grunnen av. Om det vurderes som en restaurering eller vedlikehold vil bero på en helhetsvurdering, der takets tilstand tillegges betydelig vekt. Er bygningens tak noenlunde i intakt stand vil tiltaket kunne vurderes som vedlikehold. Dersom taket har falt ned som følge av dårlig vedlikhold er reparasjonen å anse som en vesentlig endring og restaurering av bygningen på som sted vil betraktes som nybygg. I slike tilfeller må saken behandles som en ordinær byggesak og må forelegges forvaltningsmyndigheten (og kommunen etter PBL). Restaurering, dvs. tilbakeføring til opprinnelig, dokumentert utførelse av eksisterende bygg og anlegg, bør tillates om ikke hensyn til verneverdier eller kulturfaglige hensyn sier noe annet. Forvaltningsmyndighetene bør være positive til slik restaurering som tar sikte på å tilbakeføre seteranlegg til opprinnelig tilstand.
Landskapet - vedlikehold av veger	§ 3 pkt. 1.2 b)	For å kunne kalle arbeidet på vegen for vedlikehold, som dermed kan foregå uten tillatelse fra forvaltningsmyndighetene, skal vedlikeholdsarbeidet ikke heve standarden over den standarden vegen hadde på vernetidspunktet i 2003 (vegstandard per 2003 = «dagens standard» i forskriftsteksten) Dersom vegen er gruset, vil grusing inngå i vegvedlikeholdet. Dersom vegen ikke har stikkrenner eller grøfter fra før, vil slike tiltak kreve tillatelse før de kan gjennomføres.
Landskapet - vedlikehold av merka stier, bruer og skilt	§ 3 pkt. 1.2 c)	• Hvis eksisterende stier eller løyper kommer i konflikt med villreinens arealbruk, eller på andre måter kommer i konflikt med verneformålet, kan forvaltningsmyndigheten kreve at den som er ansvarlig for stiene eller løypene iverksetter skadereduserende tiltak i tråd med anbefalinger fra forvaltningsmyndigheten. • Merkede stier merkes i tråd med DNTs norm som beskrives i merkehåndboka og er utarbeidet av DNT i samråd med miljøvernmyndighetene. • Vinterløyper merkes med stikker og samles inn etter

		sesongen, i tråd med tillatelse fra forvaltningsmyndighetene, • Merking av stier som ikke er en del av DNT sitt stinett, kan merkes med rødt. Merkingen skal være diskré og ikke ha større omfang enn føringer gitt i DNTs norm. • • Vedlikehold i form av bruer og klopper langs godkjente merkete stier og løyper skal tillates.
Landskapet - merking av skiløyper	§ 3 pkt. 1.2 c)	Det finnes i hovedsak tre kategorier skiløyper. Hva slags kategori hvert enkelt løype tilhører og hvem som er ansvarlig fremgår i vedlegg til forvaltningsplanen. Utover tillatt tidsrom for stikking/preparering av løypene, er det lagt inn noen dager for selve arbeidet med både å merke og fjerne merkingen. Preparerte løyper kjøres opp regelmessig. De preparerte løypene er vanligvis også stikka. De løyper som kun blir stikka er tillatt gjennomkjørt med snøskuter etter stort snøfall og uvær for ettersyn og supplering av stikkingen. Det er ikke tillatt å preparere spor i de stikka løypene. Motorferdselen bør generelt holdes på et så lavt nivå som mulig. Løypeansvarlig må søke forvaltningsmyndighetene for tillatelse til motorisert ferdsel, og det vil gis flerårige tillatelser med vilkår. Det vil bl a stilles krav om rapportering gjennom kjørebok etter endt sesong for alle løyper. Dette er de tre kategoriene: 1 Preparert skiløype tillatt preparert og merket fra da forholdene ligger til rette for preparering frem til og med 20. april. I de år påsken kommer senere enn 20. april er preparering tillatt til og med 2. påskedag. Stikker skal være innsamlet senest fire dager etter sluttdato for preparering. 2 Stikka skiløype merking tillatt merket fra 10. februar til 2. påskedag. Stikker kan settes ut fire dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt periode. 3 Stikka påskeskiløype merking tillatt fra fredagen en drøy uke før palmesøndag til 2. påskedag. Stikker kan settes ut fire dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt periode.
		Gjennomgang av enkelte stier og skiløyper med begrunnelse for endringer (tatt ut veldig mye tekst fra 2009)
Landskapet - uttak av løsmasser	§ 3 pkt. 1.3 a)	Det er ikke avsatt spesielle plasser til uttak av løsmasser til vedlikehold av veger eller for andre formål.
Landskapet - henset	§ 3 pkt. 1.3 b)	I Grimsdalen er det tilrettelagt områder for camping, såkalte fjellcamper: • ved Haverdalsevegen

ting/parkering av campingvogner og bobiler		○ ved Grønbakken, ○ ved Helleberget • ved Bjørnsgardsætre (Barthbue) • ved Løken.
Landskapet - nødvendige nye bygninger til jordbruks- og seterformål	§ 3 pkt. 1.3 c)	Ved vurderinger av byggetiltak for landbruksmessige behov blir definisjonen av landbruk på vernetidspunktet (2003) lagt til grunn. Her vil både plan- og bygningsloven og fjelloven (i statsallmenningene) være førende. Viktige moment er: - virksomheten skal være basert på og tilpasset gårdens eget ressursgrunnlag tiltaket er knyttet til produksjon på gården - gårdens behov for varer og tjenester. Ved behandling av søknad om nybygg i forbindelse med jordbruks- og seterformål vil følgende retningslinje gjelde: • Vurder om eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon fremfor å oppføre nye hus. • Ta hensyn til den strukturen og bygningsstørrelser som er på setra, i seterområdet eller på bygningen fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge. Terrenginngrep må minimaliseres. • Nye hus bør ha et uttrykk/utforming som viser når de er oppført, men underordne seg helheten i miljøet, jamfør punktet over. Plassering av nye landbruksbygg skal søkes lagt til selet. Dersom slik plassering ikke lar seg forene med spesielle hensyn knyttet til bygningsmiljøet, landskapsmessige hensyn eller hensyn til andre verneverdier (som biologisk mangfold), skal annen plassering vurderes. Flytting av en gammel bygning er etter plan- og bygningsloven å betrakte som et nybygg, og må behandles deretter i verneforskriftene. Behov for flytting av et bygg kan eksempelvis være dårlige grunnforhold.
Landskapet - ombygginger og tilbygg	§ 3 pkt. 1.3 d)	Ombygginger og tilbygg er ikke å anse som vedlikehold, og en må derfor søke om tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Søknad om ombygninger og utvidelse vil behandles strengere innenfor nasjonalparkene enn innenfor landskapsvernområdene. Forutsetninger som må oppfylles for at det kan gis dispensasjon for tilbygg/ombygninger er blant annet at: • Byggetiltaket skal være forankret i konkret behov (som

		vedplass, do e.l) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse • Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, svært små buer bør ikke påbygges. Forvaltningsmyndigheten vil kunne stille vilkår om eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg av ombyggingen/påbygg i samsvar med tradisjonell byggeskikk eller tilpasset bygningen/bygningsmiljøet for øvrig. Vilkår kan også være begrunnet i landskapshensyn. Montering av eksempelvis vinduer og pipe på bygg som av tradisjon ikke har slike elementer vil vurderes strengt. Det vil normalt kunne gis tillatelse til etablering av utedo og vedplass der det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette i dag. Generelt for hytteområder og fritidshus gjelder følgende: • Oppsetting av flaggstenger, skinnende takrenner, store vindusflater har ikke tradisjon i området og skal derfor ikke tillates. • Inngjerding av fritidseiendommer skal ikke tillates. Ved behandling av søknad om bygging av terrasser/verandaer skal det legges vekt på generelle kulturhistoriske og estetiske vurderinger. Terrassen/verandaen/plattingen bør: • Søkes lagt så nært bakkenivå som mulig • Være mindre enn 1/3 av fritidsboligens bebygde areal • Bygges ut fra en vegg, dersom den ikke følger bakkenivå (og maks ut fra to vegger dersom den • Tillatelse til bygging av platting/veranda vil ikke bli gitt i seter- kulturlandskapsområder. Når søknad om ombygging/tilbygg skal behandles vil forvaltningsmyndighetene ta utgangspunkt i følgende retningslinjer: • Utbedring av eksisterende hus bør prioriteres dersom det er teknisk mulig. Hovedprinsippet bør være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskiftninger der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skaden. • Vurder om det er andre hus som er ute av bruk som kan dekke behovet for tilbygg ved at det gis ny funksjon framfor å oppføre nye hus. • Ta hensyn til den strukturen og målestokken som er på setra/seterområdet eller som bygningen har fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og

		materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge. Terrenginngrep må minimaliseres. • Tilbygg bør underordne seg eksisterende hus, enten ved å videreføre uttrykket eller gjennom å markere at det er nytt. For eksempel kan tilbygg til lafta hus gjerne være i bindingsverk, mens eksisterende hus er utgangspunkt for formen. • Følg tradisjonen når det er behov for mer areal. Noen steder er det naturlig at lange smale seterhus forlenges. Utvidelse skal skje i lengderetningen. I andre områder er det tradisjon for å oppføre flere mindre, frittstående enheter framfor en stor. Det blir da en avveining mellom at tillatelse til nybygg vil behandles svært restriktivt med hensyn til bestemmelsene i forskriften, og hensynet til tradisjonell byggeskikk som kanskje tilsier at et nytt lite bygg ville være ønskelig ut fra bygningstradisjonen i området. • Bygningens uttrykk bør primært beholdes. Det bør for eksempel unngås at seterhus eller andre verdifulle bygninger får preg av hytter ved at de oppgraderes til ny standard. Uteplass eller terrasse skal etableres på nivå med terrenget og skal ikke ha rekkverk. Retningslinjer for spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer, hytteområder og seter/kulturlandskapsområder: I tillegg til de generelle er det laget leget mer detaljerte retningslinjer for typeområder og spesielt verdifulle bygninger. 1. Spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer 2. Seterområder/kulturlandskapsområder 3. Hytteområder (område med ansamling av hytter/fritidsboliger) For områder definert som hytteområder er retningslinjene konkrete. Det er få hytteområder innenfor forvaltningsplanens område. Det ligger ett ved Vegaskillet i Grimsdalen landskapsvernområder. Vedlegg viser typer bygninger/bygningsmiljøer på Vegaskillet i Grimsdalen landskapsvernområde. Resten av Grimsdalen landskapsvernområde er å regne som seterområder/kulturlandskapsområder og er ikke vist i vedlegg. 1. Spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer De generelle retningslinjene skal følges. Verdifulle hus det ikke

		er mulig å reparere uten at det vil fremstå som nytt, vil kunne erstattes med ny bygning med tilsvarende form. Det er to måsåbuer på Vegaskillet som har beholdt den opprinnelige størrelsen. Disse vil ha en formidlingsverdi innenfor et hytteområde. Her tillates bare utført nødvendig vedlikehold og modernisering under forutsetning av at eksteriøret holdes uendret eller føres tilbake til opprinnelig utseende. Frittliggende steinbuer De generelle retningslinjene for å skille mellom nybygg og vedlikehold vil også gjelde for steinbuer. Ved nedrast tak vil søknad om gjenoppbygging/restaurering behandles som nybygg. Søknader om nybygg vil behandles svært strengt. Vurderingen vil være knyttet til kulturminnehensyn og plassering i forhold til villreinens aktuelle og potensielle bruk av området vil bli tillagt stor vekt. 2. Seterområder/kulturlandskapsområder Dette er områder der kulturlandskapet og setermiljøene sammen danner et viktig landskapselement. Hele Grimsdalen landskapsvernområde regnes som seter-/kulturlandskapsområde med unntak av bygninger på Vegaskillet (vist i vedlegg). Søknader om tilbygg i disse seter-/kulturlandskapsområdene vil behandles individuelt. I disse områdene er det hovedsakelig setrer som utgjør bygningsmassen, og som brukes til både landbruks- og fritidsformål. På enkelte seterstuler er det også bygget fritidsboliger. Eventuelle tilbygg på fritidsbolig her vil sees i sammenheng med bygningsmassen på resten av setra/selet. Søknader om ombygging og tilbygg vil bli behandlet ut fra at følgende hensyn vektlegges: • Hvor reelt er behovet for endringen? Endringer som følge av gjenopptaking av seterdrift eller som følge av endret lovgiving knyttet til husdyrhold/beitebruk/ melkeproduksjon/småskalaproduksjon skal forvaltningsmyndigheten i utgangspunktet være positiv til. Tilbygg/ombygging som følger av private behov vil vurderes strengere. • Ved nærhet til spesielle forhold/verdier som snaufjell, vassdrag, sårbart plante/dyreliv skal søknaden vurderes strengt. • Tilbygg/ombyggingen skal tilpasses bygningsmiljøet for øvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet. • Arealet på nye tilbygg skal søkes minimalisert og bør ikke utgjøre med enn 30 % av arealet til bygningen på

		vernetidspunktet*. • En seterstue bør ikke overstige 70 m^2 tillatt bruksareal (TBRA), mens et kokhus ikke bør overstige 30 m^2 (TBRA). • For fritidsboliger i seterområdene vil øvre grense være 65 m^2 tillatt bruksareal (TBRA). • Uteplass skal legges på bakken og skal være uten rekkverk. • I tillegg til BRA, skal BYA (byggets ytre mål/fotavtrykk) oppgis i m2 - for før og etter det planlagte tiltaket. I den ovennevnte rapporten av Raddum er det påpekt at tilbygg ikke bør overstige 10 m^2. Dersom arealbehovet er større enn dette, kan det være aktuelt å søke å bygge nytt dersom ikke gammelt hus kan endre funksjon. Et tilbygg på 30 % av bygningens areal kan for enkelte bygg kanskje bli for mye i forhold til byggeskikk. Dette må imidlertid vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Ombygginger og tilbygg som skal dekke landbruksmessige behov, vil ikke være undergitt de absolutte kravene som maksimalt tillatt bruksareal. For slike bygg vil de landbruksmessige behovene i utgangspunktet være styrende. 3. Hytteområder /fritidshus På vernetidspunktet var det i deler av Grimsdalen LVO (Vegaskillet) etablert mange hytter. Nærområdene til disse hyttene har ofte ingen spesielle verneverdier, men hyttene ligger i et større landskapsrom med store estetiske verdier. I tillegg har området ved Vegaskillet spesielle villreininteresser. Dette er noe av bakgrunn for opprettelsen av disse landskapsvernområdene og at hyttene her får en strengere forvaltning enn tilsvarende hytter utenfor landskapsvernområdene, men mer liberale retningslinjer enn bygninger som brukes til fritidsformål innenfor seter kulturlandskapsområdene og områder med andre spesielle bygningsmiljøer. Grimsdalen LVO For hyttene på Vegaskillet i Grimsdalen gjelder følgende retningslinjer for ombygging/tilbygg: • Maksimalt bruksareal etter bygging av tilbygg er 70 m^2 (TBRA). • Arealet på nytt tilbygg skal ikke utgjøre mer enn 30 % av areal på hytta/fritidsboligen på vernetidspunktet. • I tillegg til BRA, skal BYA (byggets ytre mål/fotavtrykk) oppgis i m2 - for før og etter det planlagte tiltaket. Området rundt Vegaskillet er mye brukt av villrein. Hyttene her

		ligger mer eksponert og er generelt mindre enn de en finner i Frydalen, men for å samordne praksisen er maksimalt bruksareal satt til 70 m^2 for begge landskapsvernområdene.
Landskapet - gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade.	§ 3 pkt. 1.3 e)	Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade. En kan vanligvis påregne tillatelse etter dette punktet, men forvaltningsmyndigheten kan sette vilkår for utformingen, plassering og eventuelt også lokalisering av bygningene. Det betyr at forvaltningsmyndigheten skal ha mulighet for å bidra til å sikre en best mulig eksteriørmessig utforming, eksempelvis mht. valg av materialer og farger. Dersom gjenoppføring på samme sted er landskapsmessig ugunstig eller i konflikt med villrein- eller andre naturforvaltningsinteresser, kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til oppføring på annen lokalitet.
Landskapet - gjenopptakelse av jordbruksdrift eller seterdrift på nedlagte setervoller.	§ 3 pkt. 1.3 f)	Med «nedlagte setervoller» menes setervoller som ikke har vært i drift på 20 år. Drift i denne sammenhengen er innmarksbeiting og dyrking. Ved gjenopptaking av jordbruksdrift eller seterdrift trengs ikke tillatelse til beiting. Ved søknader vil det legges vekt på at det er viktig å opprettholde kulturlandskapet for å ivareta verneverdiene i landskapsvernområdene. Søknader vil bli vurdert etter følgende momenter: • virkning for biologisk mangfold • virkning for kulturlandskapet, kulturmiljøer og kulturminner • visuell virkning på landskapet også i forhold til estetikk • nye tekniske inngrep som følge av moderne seterdrift (som vegadkomst, vann og avløp) Såfremt gjenopptakelse av drift ikke kommer i konflikt med momentene nevnt ovenfor, kan det påregnes tillatelse.
Landskapet - oppdyrking/beitekultivering	§ 3 pkt. 1.3 g)	Opprettholdelse av jordbruksdriften er ønskelig i forhold til formålet med vernet. Søknad om nydyrking skal imidlertid vurderes konkret i forhold til verneverdiene i hvert enkelt tilfelle. Dersom nydyrking ikke kommer i konflikt med verneverdier, kan en påregne tillatelse. Nydyrking bør fortrinnsvis skje i tilknytning til annen dyrka mark og setrer. Nydyrking på tidligere dyrka mark vil bli prioritert foran nydyrking i utmark. Søknader vil bli vurdert etter følgende momenter: • virkning for biologisk mangfold • virkning for kulturlandskapet, kulturmiljøer og kulturminner • visuell virkning på landskapet og i forhold til estetikk

		• søkers behov for tilleggsareal Jf. forskrift om nydyrking, § 3, omfatter nydyrking tre typer: • opparbeiding fra udyrket mark til fulldyrket mark, • opparbeiding fra udyrket mark til overflatedyrket mark og • opparbeiding fra jordbruksareal som har ligget brakk i over 30 år til overflatedyrket eller fulldyrket mark. Opparbeiding av jordbruksareal fra overflatedyrket mark til fulldyrket mark er ikke nydyrking. Kulturmark som slåttemark (ugjødslet slåtteng, urterike slåttenger m.v.) og enkelte typer av beitemark (ugjødslet hagemark og einerbakker m.v.) er ikke overflatedyrket mark. Opparbeiding av slike areal til overflatedyrket eller fulldyrket mark er derfor nydyrking og søknadspliktig. Med beitekultivering menes fjerning av tuer, busker, kratt og lyng for å få opp arter som beites av husdyr, uten at terrenget gjøres egnet for maskinell høsting. Beitekultivering er søknadspliktig. Imidlertid er kultivering av eksisterende kulturlandskap og krattrydding først og fremst knyttet til seterstulene sterkt ønskelig ut fra verneformålet i landskapsvernområdene. På setervoller og jordbruksarealer som har vært brukt som ugjødsla beite og/eller slått uten pløying og med høyt biologisk mangfold, bør det avstås fra pløying og harving, gjødsling med kunstgjødsel, gjødsling med tilkjørt husdyrgjødsel og såing med nye sorter. Beitebruk bør prioriteres til disse arealene eller til andre arealer med påvist høyt biologisk mangfold. Arealer til nydyrking er mest aktuelt å tillate i tilknytning til andre jordbruksarealer.
Landskapet - omlegging og opprusting av veger for landbruksformål.	§ 3 pkt. 1.3 h)	Ved søknad om opprusting eller ombygging av veger vil det være behovet i næringsøyemed som skal være avgjørende. Nye veger er det ikke hjemmel for å tillate etter denne bestemmelsen. Ved ombygging av veger kan det for eksempel være aktuelt med mindre endringer av traseen. Ved behandling av søknader skal følgende momenter vektlegges: • behovet for endring/opprusting av vegen • at utbedringer/utrettinger tilpasses landskapet og at den ikke endrer landskapets art og karakter • at ombyggingen/opprustingen ikke kommer i konflikt med verneverdier • • at vegens standard tilpasses behovet
Landsk	§ 3 pkt.	Riving av seteranlegg kan være et tiltak når bygninger har

apet - riving av setera nlegg	1.3 i)	forfalt, eller når drift av seter blir lagt ned. Når seteranlegg skal rives, må en ta stilling til om det skal gjøres en en bygningshistorisk dokumentasjon av anlegget.
Landskapet - gjerding i utmark og sankekveer	§ 3 pkt. 1.3 j)	Ved søknad om bygging av sankekveer og gjerding i utmark vil det legges vekt på at beiting i utgangspunktet er positivt for bevaring av kulturlandskapet. Formålet med gjerding vil vurderes opp mot eventuell negativ virkning for landskap, estetikk, villrein og annet vilt. Plassering i landskapet bør tilpasses slik at ferdsel fra mennesker og vilt påvirkes i minst mulig grad. Dette gjelder både mobile/midlertidige og permanente gjerder. Sanketrøer bør legges i nærheten av veg.
Landskapet - opparbeiding og merking av nye turstier og løyper	§ 3 pkt. 1.3 k)	Nye stier eller løyper ikke komme i konflikt med villreinens arealbruk, eller på andre måter være i konflikt med verneformålet, Etablering av nye stier kan fremme verneformålet dersom den kanaliserer ferdselen bort fra et sårbart område til et område med større tåleevne. Eventuell ny tilrettelegging for friluftslivet skal skje i randsoner ev i områder med eksisterende tilrettelegging. Ved anlegging av nye turstier skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før endelig trase fastsettes. Merking av stier og løyper krever tillatelse fra grunneier.
Plantelivet - nye plantearter må ikke innføres	§ 3 pkt. 2.1	Innføring av nye plantearter ikke tillatt. Treslagsskifte vil kunne endre landskapets art eller karakter og er derfor ikke tillatt. Foryngelse bør fortrinnsvis skje naturlig og ved eventuell planting bør det benyttes stedegne provenienser.
Plantelivet - hogst i tråd med vernskogbestemmelsene	§ 3 pkt. 2.2	Definisjon av hogst: Med hogst menes både skogbruk og hogst av ved til eget bruk. Hogst (avvirkning) meldes skogoppsynet (kommunen) og skal skje etter vernskogbestemmelsene i skogbruksloven. Unntak fra meldeplikten kan være hogst til husbruk, men dette bør avklares med den enkelte kommune. Kommunen skal vurdere meldingen også i forhold til at hogsten skjer innenfor et landskapsvernområde og om nødvendig pålegge endringer i opplegget for driften. • Ved rydding og tynning skal den naturlige sammensetningen av treslag søkes opprettholdt.

		• Dersom en gjennom vernskogbestemmelsene ser at det ikke kan avvirkes uten markberedning, må det søkes om tillatelse for dette. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å tillate enkel markberedning (flekkberedning) når dette trengs for å sikre nødvendig foryngelse. Tillatelse etter dette punktet er mest aktuelt for Frydalen landslapsvernområde. • I Grimsdalen er det generelt ikke ønskelig med hogst og uttransport av ved på vinterhalvåret av hensyn til villreininteressene. Dette gjelder ikke for området ved og øst for Stakkstosætra, da transport av virke kan skje østover mot Folldal uten konflikt med villreininteressene. • All motorferdsel i forbindelse med utkjøring av virke bør skje så skånsomt som mulig. Terrengskader etter kjøring i samband med hogst og transport skal utbedres så raskt som praktisk mulig. Det anmodes om at kjøring skjer på en skånsom måte, med minst mulig terrengskade. Veger og kjørespor er behandlet under eget avsnitt.
Plantelivet - felling av særmerkte og dekorative træ m.m.	§ 3 pkt. 2.3	Felling av særmerkte og dekorative trær, felling av furu med brannlyer eller gadder og døde tre som er med på å prege landskapet er forbudt. Det må ta hensyn til dette ved planlegging og gjennomføring av hogster og andre typer inngrep.
Plantelivet - beiting	§ 3 pkt. 2.4	Beiting med husdyr er nødvendig for å opprettholde verneverdiene i landskapsvernområdene. Formålet med vern av Grimsdalen er å ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap. Det åpne kulturlandskapet er avhengig av husdyrbeite for å ikke gro igjen. Det samme gjelder for en del av de sjeldne plantene knyttet til setervollene.
Dyreliv	§ 3 pkt. 3.1	I enkelte kommuner er det tillatt med snarefangst etter rype. Vernebestemmelsene er ikke til hinder for bruk av kvist til snarefangsten. Villreinjakta bør organiseres på en slik måte at det skaper minst mulig stress for villreinen. Det bør rettes spesielt fokus på de områdene der villreintrekk foregår og der ferdselen per i dag fungerer som en barriere for villreinen.
Dyreliv - utsetti	§ 3 pkt. 3.2	For de lokalitetene som det i dag er gitt tillatelse for utsetting av fisk, kan en som hovedregel påregne at tillatelsen videreføres etter en søknadsbehandling. Dersom det søkes

ng av fisk		om utsetting av fisk på nye lokaliteter vil en legge til grunn hvorvidt det har skjedd utsettinger der tidligere, i løpet av de siste 20 årene. Dersom det kan vises til at det har vært satt ut fisk de siste 20 årene, kan tillatelse til utsetting påregnes. Det vil ikke bli gitt tillatelse til utsetting av fisk i naturlig fisketomme vann, der det tidligere ikke er satt ut fisk. Se ellers oversikten over fiskevann og arter.
Dyreliv - nye dyrearter må ikke innføres	§ 3 pkt. 3.2	Forvaltning av introduserte eller gjeninnførte arter som for eksempel moskus, mårhund og kanadagjess skal følge generelle gjeldende retningslinjer/lovverk.
Ferdsel - generelt	§ 3 pkt. 4.1	All ferdsel i nasjonalparkene og landskapsvernområdene skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon eller kulturminner og slik at dyrelivet ikke forstyrres unødig. Skal vi kunne bruke naturområdene våre til friluftsliv også i framtiden, må sporløs ferdsel og minimal forstyrrelse være et nøkkelbegrep for utøving av friluftsliv. Det er svært viktig at brukerne av Rondaneområdet gjør hva de kan for å forlate naturområdene i samme tilstand som da de kom.
Ferdsel - hunder	§ 3 pkt. 4.2	Etter Hundelovens sikringsbestemmelser (§6) er det ikke lov å slippe hund løs i perioden 1. april -20. august, som også gjelder for alle verneområdene. I tillegg kan hver kommune ha egne forskrifter om båndtvang som gjelder etter den 20. august av hensyn til bufe på utmarksbeite. Per høsten 2009 gjelder dette for Dovre og Folldal kommuner. Av hensynet til villrein er sikringsbestemmelsen innskjerpet i verneforskriftene for Rondane og Dovre nasjonalparker og for Grimsdalen og Dørålen landskapsvernområder. Her skal hunder ikke slippes løs i perioden fra 1. mars til 20. august. Unntak fra denne bestemmelsen er de samme som for Hundelovens bestemmelser § 9 b (bufehund til vokting av sau, geit og kyr), c (aktiv politi- og redningstjeneste) og d (hund i ettersøk etter skadet/sykt vilt).
Miljødirektoratet ved forskrift regulere eller forby ferdsel	§ 3 pkt. 4.3	Teksten tatt ut – krever egen forskrift
Motorferdsel	§ 3 pkt. 5.1	Generelt Det framgår av § 3 i vernereglene for de enkelte

- forbud		verneområdene til hvilke formål motorferdsel er tillatt. Her framgår også til hvilke formål forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon. Det legges opp til at naturmangfoldloven § 48 (dispensasjoner) i svært liten grad skal benyttes for å gi tillatelse til motorisert ferdsel. Det vises til rundskriv om forvaltning av verneforskrifter. Generelle retningslinjer: • For all transport til hytter og buer samt ved utkjøring av saltstein skal det stilles krav til bruk av leiekjører på vinterføre. Dette punktet skal være retningsgivende for tillatelse til alle typer transport, der det kan være relevant å sette slikt vilkår. • Tillatelsene skal være tidsbegrenset og antall turer skal tilpasses kjøretøy og transportvolum. Det skal tas hensyn til hvilken transportform som er best egnet for oppdraget. • Persontransport er i utgangspunktet ikke tillatt. Person(er) kan likevel tas med hvis det ikke fører til behov for flere turer. • En del kjøring i landbruksnæring og for formål som forskning, kan være tillatt i henhold til motorferdselloven eller nasjonal forskrift, men likevel kreve dispensasjon i verneområdene. • All skutertransport på vinterstid som krever tillatelse skal skje før 20. april evt. 3. påskedag om den faller senere. Dette vil også gjelde for all næringstransport hvis det ikke foreligger spesielle behov for senere transport. Valg av transportform og årstid Hovedprinsippet er at den transport som gir minst konflikt med verneverdiene og andre brukerinteresser skal nyttes. Økonomiske vurderinger skal ikke tillegges avgjørende vekt. • Der det er bilvei skal transporten skje etter denne når veien er åpen. Det gis begrenset adgang til vintertransport i disse tilfellene. • Der det er kjørespor (tillatelse kreves) og disse er nevnt spesielt i forskriften, skal saksutredningen gjøre en avveining mellom transport på barmark eller snø. Er det nevneverdig forskjell i skade på verneverdiene mellom årstidene, skal transport henvises til den mest gunstige transportform og sesong. For hytter langs kjørespor som ikke er nevnt i forskriften, vil tillatelse til transport på barmark bare gis unntaksvis og ved spesielle behov. Bevegelseshemmede Motorferdselloven tar heller ikke sikte på å regulere bruken av ordinære, ikke terrenggående, elektrisk drevne rullestoler. Verneforskriften har ingen egen bestemmelse for bruk av snøskuter for bevegelseshemmede. Ved særskilte behov kan det imidlertid søkes om dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48 (dispensasjoner) for transport

		av bevegelseshemmede. Når det gjelder ren persontransport til egen hytte vil det generelle regelverket for motorferdsel i utmark være utgangspunktet. Slik transport omfatter kun de som er varig bevegelseshemmede. Legeattest som bekrefter at søkeren er varig bevegelseshemmet, må vedlegges ved søknaden. Forvaltningsmyndighetene vil kreve at det brukes leiekjører til dette. Personer som på grunn av alder eller midlertidig sjukdom er bevegelseshemmede, blir ikke regna som varig funksjonshemmede i denne sammenheng.
Motorferdsel - militær operativ virksomhet, redningstjeneste og oppsyn	§ 3, pkt. 5.2 a)	Militær operativ virksomhet Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Redningstjeneste Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder. Oppsyn Motorferdsel i oppsynsøyemed kan utøves av Statens naturoppsyn og fjellstyrenes oppsyn på organisert oppdrag med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi omfattes ikke av denne bestemmelsen. Naturoppsyn skal være det primære formål med kjøringen. Dersom transportoppdrag har andre formål enn naturoppsyn må det søkes egen dispensasjon for disse formålene. Dette gjelder for eksempel transport av brensel til og vedlikehold av fjellstyrehytter og jerveregistrering. Det forutsettes at kjøringen begrenses til et nødvendig minimum og skjer disiplinert, bl.a. ved at en følger gamle spor når dette er mulig. Det meste av oppsynet bør skje til fots. Bruk av terrenggående kjøretøy skal ikke benyttes under oppsynsvirksomhet, med unntak av ved ekstraordinære behov. Ved telling og registrering av fauna, skal oppsynet til det ytterste forsøke å unngå forstyrrelse på dyrelivet.
Motorferdsel - øvingskjøring	§ 3, pkt. 5.2 a)	Øvelses- og utdanningsvirksomhet i forbindelse med redningstjeneste skal ikke tillates i verneområdene, men legges til andre områder. Kjentmannskjøring kan få dispensasjon etter en plan som omfatter berørte redningsorganisasjoner over et større område. Planen skal være godkjent av politimestrene og søknad sendes gjennom den politimester som har

		koordineringsansvar for naturoppsyn i verneområdene. Forvaltningsmyndigheten skal legge hensynet til verneverdiene til grunn for behandling av søknad. Det er viktig at det legges en realistisk behovsvurdering til grunn. Kjentmannskjøring bør arrangeres i samarbeid med fjelloppsyn/naturoppsynet og disse skal trekkes inn i planleggingen og gjennomføringen. Se også: Brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder.
Motorferdsel - vedlikehold og tilsyn av veg	§ 3, pkt. 5.2 b)	Vedlikehold av og tilsyn med veger kan gjøres uavhengig av åpningstiden for vegen. Motorferdsel som kreves i forbindelse med dette arbeidet er unntatt fra motorferdselforbudet. For at arbeidet på vegen kan foregå uten tillatelse fra forvaltningsmyndighetene skal vedlikeholdsarbeidet ikke heve standarden over den standarden vegen hadde på vernetidspunktet i 2003. Flere av vegene brøytes og vedlikeholdes slik at vegen tørker opp før vegen åpnes for kjøring med bil. Brøyting for dette formålet er ikke hjemlet direkte i forskriften. Slik brøyting kan være svært viktig for å unngå at vann/flom ødelegger vegnettet under snøsmeltinga om våren, og vil derfor kunne være en viktig del av vegvedlikeholdet. Forvaltningsmyndigheten er av den grunn ved behov innstilt på å gi dispensasjon for nødvendig brøyting ved bruk av naturmangfoldloven § 48. Eventuell dispensasjon til setereierne for kjøring til Grimsdalen fra og med 1. juni (vegen åpner 5. juni) skal ikke innvirke på tidspunktet for når slik vedlikeholdsbrøyting starter. I de tilfeller det ikke er låst vegbom er det også svært viktig å informere om at kjøring langs brøytet veg før den åpner, er strengt forbudt
Motorferdsel - på bilveger	§ 3, pkt. 5.2 c)	Motorferdsel er tillatt på følgende bilveier: 1. i perioden 15. juni – 1. desember på: - Haverdalsvegen fra Vegaskillet til Haverdalssetrene 2. i perioden 5. juni – 1. desember på: - Grimsdalsvegen fra parkeringsplassen ved Eftansåi - Veien i Ryddølsdalen. Grimsdalsvegen Etter søknad er forvaltningsmyndigheten innstilt på å gi setereierne i Grimsdalen dispensasjon for kjøring på Grimsdalsvegen i perioden 1. juni- 5. juni ved behov i forbindelse med næringsvirksomhet. Slike søknader må vurderes konkret for hvert enkelt år og tillatelse vil bare kunne

		gis når det ikke ansees å være til skade for naturverdiene (villreinen). Dette vil også gjelde hvis det foreligger spesielt behov for tilsyn av Grimsdalshytta tidligere enn 5. juni. Transportbehov knyttet til drift av turisthytten må vente til 5. juni. Vi ønsker ikke en generell åpning av vegen på strekningen mellom Eftansåi og Vegaskillet på denne tiden på grunn av at det kan være fostringsflokker i området rundt Vegaskillet. Vegen i Ryddølsdalen Denne veien har status som bilveg og er låst med bom. Det skal ikke tilrettelegges for allmenn trafikk her, så standarden på denne veien skal ikke utbedres utover den standarden den hadde på vernetidspunktet. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å gi tillatelse til enkelte forbedringer etter søknad, dette gjelder det å sette opp ei enkel bru på det øverste punktet i dalen, av i alt to, som Rydølsåa krysser veien. Dersom setereierne har behov for å bruke gamle atkomsveger, bør kjøresporet fra Grønbakkene til Ivarslå benyttes. Det er ikke aktuelt å opparbeide nye traktorveier i dette området. Det kan gis tillatelse til å opprette midlertidige driftsveier, som medfører kun lettere terrengslitasje, i forbindelse med skogsdrift.
Motorferdsel - hogst etter vernskogbestemmelsene	§ 3, pkt. 5.2 d)	Det er kun hogst etter vernskogbestemmelsene som er tillatt uten søknad. Unødige terrengskader, vegetasjonsslitasje og forstyrrelse av dyrelivet må unngås. Eventuelle terrengskader må utbedres så raskt som mulig. Bestemmelsen gjelder motorferdsel som er nødvendig for selve hogsten og utkjøring av tømmer til veg. Bestemmelsen omfatter også brøyting av veg som er nødvendig for uttransport av tømmer.
Motorferdsel - landbruksdrift på og i nærheten av innmark.	§ 3, pkt. 5.2 e)	Forbudet mot motorferdsel er ikke til hinder for motorferdsel i forbindelse med landbruksdrift på og i nærheten av innmark. Dette vil i hovedsak gjelde bruk av traktor i samband med seterdrifta.
Motorf	§ 3, pkt.	Motorferdsel på denne traseen kan skje uten søknad når

erdsel - mellom Haverdalsvegen om Ryddølstjønna til Ivarslåe - jordbruksdrift	5.2 f)	formålet er: • tilsyn og sanking av beitedyr • utkjøring av saltstein Det går flere sideveger/kjørespor til denne traktorvegen som brukes i landbruksdriften.
Motorferdsel - transport av felt elg og hjort under skoggrensen	§ 3, pkt. 5.2 g)	I landskapsvernområdene er uttransport av felt elg og hjort direkte hjemlet i verneforskriftene og krever ingen spesiell tillatelse. Bestemmelsen gjelder kun under skoggrensen. Bakgrunn for dette er todelt; mesteparten av det som felles av elg og hjort skjer under skoggrensa og vegetasjonen under skoggrensa er generelt mindre sårbar for terrengslitasje enn i høyfjellet. Det er ikke stilt spesifikt krav om kjøretøy i bestemmelsen, men en skal fortrinnsvis bruke lette, beltegående kjøretøy. Traktor uten belter bør ikke benyttes. Det oppfordres til å ta hensyn til terrenget når slik transport finner sted og unngå kjøring i myrer og bløte partier. Dersom det oppstår terrengskader skal dette meldes naturoppsynet og utbedres så raskt som mulig i ettertid. Under høringen av forvaltningsplanen kom innspill om at det noen få steder regelmessig blir felt elg over skoggrensen, eller at den mest skånsomme transporttrasen går der. Forvaltningsmyndighetene er innstilt på å tillate nødvendig transport over skoggrensen ved særskilt behov og med hjemmel i den generelle unntaksbestemmelsen i verneforskriftene. Det vil bli satt vilkår ved en slik tillatelse. Nødvendig motorferdsel langs traktorveg Haverdalsvegen - Ryddølstjønne-Ivarslåe i forbindelse med landbruksdrift omfatter ikke uttransport av felt elg. Det må derfor søkes om å bruke traktorvegen i denne forbindelse. En kan påregne flerårig dispensasjon for formålet.
Motorferdsel - jord- og	§ 3, pkt. 5.3 a)	For Grimsdalen og Frydalen landskapsvernområder der et slikt unntak fra motorferdselforbudet mangler, er forvaltningsmyndigheten innstilt på hurtig saksbehandling, der en skriftlig tillatelse vil kunne bli gitt i ettertid. Også her må

beitebruk utover punkt 5.2.e. - uttransport av syke eller skadde bufe		løsningen finnes gjennom en kommunikasjon mellom dyreeier og forvaltningsmyndighetene. Det er spesielt hensynet til fare for slitasje på vegetasjonen og sårbart dyreliv i området som må være avgjørende for valg av trase og kjøretøy.
Motorferdsel - jord- og beitebruk utover punkt 5.2.e. - utkjøring av saltstein	§ 3, pkt. 5.3 a)	Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til annen nødvendig kjøring i utmark i samband med jordbruk og beitebruk. Det vil bli gitt flerårige løyver til beitelag for utkjøring av saltstein i beiteområdene med snøskuter på snødekt mark. Det skal settes krav til bruk av leiekjører, jf de generelle retningslinjene. Søknader fra enkeltgrunneiere henvises til denne ordningen.
Motorferdsel - luft- og snøscootertransport av brensel, materialer, utstyr og proviant til buer, hytter, setre, anlegg mv.	§ 3, pkt. 5.3 b)	Det er noe ulike retningslinjer for nasjonalparkene og Grimsdalen og Frydalen landskapsvernområder for skutertransport til hytter og buer. En kan ikke forvente tillatelse til økt antall turer per sesong som følge av endret bruk av bygningsmassen, for eksempel til utleievirksomhet. Se også hva som står om barmarkstransport under valg av transport form og årstid ovenfor, samt enkelte omtalte kjørespor nedenfor under retningslinjer til landskapsvernområdene. For transportbehov på vinterstid til private hytter, setrer og buer i Grimsdalen og Frydalen landskapsvernområder legges det opp til følgende prøveordning: • Tiltakshaver trenger ikke søke om løyve for visse transportoppdrag til egen seter/hytte/bu, men må bruke godkjent leiekjører i landskapsvernområdet. Leiekjører kan benyttes uten egen tillatelse fra forvaltningsmyndigheten for transport av brensel, materialer, proviant og utstyr til hytter og buer. Det vil ikke bli gitt tillatelse til bruk av egen snøscooter til transport av materialer, selv om det dreier

		seg om mange turer, Slik kjøring vil også bli henvist til leiekjører. • De som skal utføre kjøreoppdrag i verneområdene, må ha løyve fra kommunen samt egen tillatelse etter verneforskriften. Leiekjørere skal ha løyve fra kommunen etter Nasjonal forskrift om motorferdsel i utmark, § 5 a. Kommunene bør ha organisert leiekjøringsordning der kommunen er delt inn i løyveområder og det forutsetningsvis er gjort en reell avveining av behov for antall løyver i det enkelte område. Leiekjører søker om tillatelse til oppdragskjøring fra forvaltningsmyndigheten for å utføre transportoppdrag i landskapsvernområdet. Tillatelsen vil samordnes med kommunal ordning, og gis for samme periode som det kommunale løyvet (dog maksimalt for 5 år om gangen). • Når forvaltningsmyndigheten gir tillatelse for tillatelse til leiekjører for å kunne utføre transportoppdrag i landskapsvernområdene vil det bli satt følgende vilkår: - kjøringen må følge på forhånd etablerte traseer mellom bilveg og hytteområde - kjøring skal dekke et behov for transporten av brensel, materialer, proviant og utstyr til hytter og buer - leierkjører skal føre egen kjørebok for landskapsvernområdet (med skjema fra forvaltningsmyndigheten). Før han kjører inn i landskapsvernområdet skal turen føres inn med starttidspunkt, oppdragets art, oppdragets bestemmelsessted og oppdragsgiver. Rapportering skal skje innen 1. mai og rapport skal sendes forvaltningsmyndigheten. - hver hytte/seter (bygningsenhet slik definert i matrikkelen) har inntil 2 turer med retur i Grimsdalen. Den gitte rammen må inkludere både transport av brensel, bagasje, materialer og tilsyn etter eiers oppdrag. Personer kan sitte på med bagasjetransporten til egen hytte under forutsetning at dette ikke fører til flere turer enn ellers nødvendig for transporten. Dersom kontroll viser at kjørebok for landskapsvernområdet ikke er fylt ut på tilsendt skjema, er det ikke lovlig kjøring. Et slikt opplegg vil føre til at kontroll av at øvre ramme for antall turer pr. enhet er overholdt må gjennomføres ved innsamling av alle kjørebøker for landskapsvernområdet. Dette skal skje ved slutten av hver sesong, og i tillegg eventuelt som et «uanmeldt bokettersyn» et stykke ut i sesongen. Dersom vilkår

		for tillatelsen ikke overholdes kan denne trekkes tilbake av forvaltningsmyndigheten, eller føre til at tillatelsen ikke blir fornyet i neste runde. Når leiekjører skal kjøre for seg selv til egen hytte, kreves separat løyve for dette.
Motorferdsel - vintertransport til turisthyttene	§ 3, pkt. 5.3 b og c)	Ved drift av betjente turisthytter vil behovet for kjøring også gjelde for eksempel frakt av personell. Forvaltningsmyndigheten vil sette følgende vilkår for tillatelse til motorisert ferdsel vinterstid: • med unntak av uttransport av syke, gjelder tillatelsen ikke transport av turister/gjester til/fra turistanleggene • motorferdsel skal begrenses til det absolutt nødvendige • tillatelse vil gjelde for beltekjøretøy/snøskuter på forhåndsdefinert trase på snødekt mark (vist på kart i vedlegg 22) • årlig rapportering (dato, kjørerute, kjøretøy, hensikt med turen, antall turer, antall km, person som har utført transporten) Det har tidligere ikke blitt gitt spesielle tillatelser til nødvendig tilsyn med selvbetjeningsdelen av turisthyttene. Behovet finnes, men er begrenset. Slik transport vil bli tillatt på vilkår i dispensasjon sammen med vintertransport til de betjente hyttene. Transport midt på vinteren må holdes på et minimum, og vil kreve meldingsplikt til oppsynet før transporten skjer. Turistanleggene kan påregne flerårige dispensasjoner, forutsatt at rapporteringsrutinene overholdes. Traseene for vintertransport inn til turisthyttene er vist på kart i vedlegg. Transportløypene følger i stort sett stikka eller preparerte skiløyper, Traseen til Haverdalseter berører så vidt Rondane nasjonalpark, nord for Storrvatnet. Transport av gjester til Grimsdalshytta, Haverdalseter Transport av gjester til Grimsdalshytta og Haverdalseter har vært praktisert i mange år samtidig med annen varetransport. Forvaltningsmyndighetene mener en endret praksis vil kunne få store negative konsekvenser for bedriftene. På bakgrunn av dette vil det bli gitt tillatelse til frakt av bagasje, varer, brensel, materialer etc. og personell for drift og vedlikehold av hyttene. Turkjøring og ren persontransport av gjester er ikke tillatt, men personer kan få sitte på til/fra hyttene dersom det er plass sammen med bagasje/varer. Tillatelse vil gjelde for beltekjøretøy/snøskuter på forhåndsdefinert trase på snødekt

		mark (for trasé se kart i vedlegg). At en tillater personer å bli fraktet samtidig med proviant, bagasje og utstyr, skal ikke øke turistbedriftenes transportbehov. I tillatelsen til ombygging av Grimsdalshytta fra Dovre kommune til DNT Oslo og Omegn fra 2001 ble det stilt vilkår om nivået på fremtidig vintertransport. Vilkåret er at transport til turisthytta i perioden 1. desember 4. juni holdes på samme nivå som i år 2000. Det vil også settes vilkår om rapportering.
Motorferdsel - opparbeiding, merking og preparering av skiløyper og skibakker	§ 3, pkt. 5.3 d)	Tidsperiode for tillatt motorferdsel i forbindelse med merking og vedlikehold av skiløyper står beskrevet i kapittel om ferdsel. På kart i Vedlegg og i tabellen i vedlegg fremkommer hvilke løyper som er godkjente i forvaltningsplanen, der stikking og preparering nevnes med tillatt periode for oppkjøring.
Motorferdsel - nødvendig motorisert transport på barmark til buer og hytter langs traktorveien mellom Haverdalsvegen om Ryddølstjønna til	§ 3, pkt. 5.3 e)	Nødvendig transport nevnt i dette punktet tilsvarer det som gjelder for luft- og snøskutertransport av brensel, materialer, utstyr og proviant til buer, hytter og setre, 2 turer pr. sesong. Det er hjemmel for å tillate transport til måsåbuer/buer langs traktorvegen mellom Ivarslåe og Haverdalsvegen sommerstid av hensynet til villrein om vinteren. Ved søknad om transport må forvaltningsmyndigheten vurdere hva som er mest hensiktsmessig av skutertransport langs annen trasé enn vegen vinterstid eller transport med bil om sommeren, inkludert transport på de sideveger som nevnes ovenfor under punktet ovenfor i.f.m landbruksdrift i samme område.

Ivarslåe.		
Motorferdsel - nødvendig motorisert transport på barmark til Grimsdalsgruva langs traktorvegen fra Hovdagrenda	§ 3, pkt. 5.3 f)	Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å gi tillatelse for transport til lagshytta i forbindelse med arrangementer eller helger der hytta er åpen med servering. Dersom det er behov for uttransport av sau under sauesankingen, kan det være aktuelt å gi tillate til motorferdsel langs vegen.

Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Formål	§ 2	Sentrale motiver ved vern av landskapsvernområder er ivaretakelse av et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, seterbebyggelse, samt her trekkområder for villrein, også slik at de kan være tilgjengelige for et enkelt friluftsliv. Frydalen landskapsvernområde er et område som er mye bruk til friluftsliv, og verneforskriften åpner for at allmennheten som ønsker å utøve tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av tilrettelegging, skal ha anledning til dette. Det overordnede formålet med vernet er beskrevet i § 2 første ledd og tilrettelegging for et friluftsliv som går på bekostning av verneverdiene vil ikke være i samsvar med dette verneformålet. For alle søknader om tiltak og aktiviteter skal det gjøres en vurdering av hvilken effekt dette vil ha på verneformålet. Generelt om kulturminner I Grimsdalen, Dørålen og Frydalen utgjør kulturminner en del av landskapets egenart. Det er imidlertid ikke bestemmelser i verneforskriftene for landskapsvernområdene som omhandler kulturminner spesielt. Kulturminnene her skal forvaltes gjennom kulturminneloven. De generelle retningslinjene gjelder derfor både for nasjonalparkene og landskapsvernområdene: • Rekonstruksjon av kulturminner som har forfalt hinsides restaureringsverdig tilstand, som nedraste steinbuer, tufter uten påstående hus og lignende, skal kun unntaksvis tillates og da etter godkjenning fra kulturvernmyndighetene. Forholdet til verneverdiene skal tillegges avgjørende vekt. Faglig verdi av fortsatt forfallsprosess skal også tas med i vurderingen. Forfallet i fjellet går sent og tufter som kan synes restaureringsverdige kan være automatisk fredet kulturminne. En forvaltningsrettet tiltaksplan bør angi aktuelle objekter. • Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi og andre kulturminner skal det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. • Dersom det gis tillatelse til vedlikehold av kjørespor eller stier og til bygningsmessige tiltak som forutsetter terrenginngrep som uttak av torv eller stein, skal det settes vilkår om at objekter av kulturhistorisk verdi ikke skades. Eksempelvis skal ikke stein fra gamle tufter,

		dyregraver eller lignende brukes til nybygg. • Ved anlegging av nye turstier skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før endelig trase fastsettes. • Ved nedlegging av stier og evt. riving av varder skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før tiltak iverksettes. I en del tilfeller kan dagens turstier være etablert der det gikk eldre ferdselsveger. Generelt om friluftsliv Verneområder skal bidra til større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv. Områdene skal forvaltes på en slik måte at friluftslivet gis rimelige rammer for bruk og tilrettelegging som ikke går på bekostning av verneverdiene, og bestemmelsen i formålsparagrafen leses som en instruks til forvaltningen om å ivareta friluftslivets interesser innenfor disse rammene. Friluftsliv som går på bekostning av verneverdiene vil ikke være i samsvar med verneformålet. Teknisk tilrettelegging som bruk av merking, klopplegging, bruer, gjerder, brygger eller lignende skal benyttes ved behov. Aktiviteter som ikke er å betrakte som det tradisjonelle friluftslivet inngår egentlig ikke i det friluftslivet som er en del av formålet med opprettelsen av verneområdene, men vil kunne tillates så lenge det ikke kommer i konflikt med verneverdiene, i tillegg til det tradisjonelle friluftslivet. For å kunne forene målet om å ivareta verneverdiene og samtidig sikre allmenn ferdsel er kanaliseringstiltak et viktig verktøy for mest mulig å unngå konflikt mellom ferdsel og villrein. Rondane-Dovre skal forvaltes etter følgende prinsipper for ferdsel: • én hovedferdselsåre i Dovre-Rondane som følger nord-sør retning • redusere antallet merka stier/skiløyper, blant annet ved bare å tillate én merka sti/trase mellom to turmål/turisthytter • sommersti og vinterløype skal som hovedregel følge samme korridor • stimulere de besøkende til å følge merkete stier og løyper • ferdsel skal fortrinnsvis kanaliseres til utkanten av verneområdene, eller til randsonen utenfor. • Begrepet randsone betyr det samme forvaltningsplanen som i verneforskriften: i ytterkant av nasjonalparken.

Landskapet - generelt byggetiltak	§ 3 pkt. 1.1	• Behovsvurderinger for tilbygg og nybygg vil være strengere i nasjonalparkene enn i landskapsvernområdene. Forvaltningsmyndigheten vil be fagkompetanse i kommune og/eller statsforvalteren om en vurdering av landbruksmessige behov for utvidelser og nybygg. • Behov tilknyttet fritidsbruk vil vurderes strengere enn behov tilknyttet landbruk. Utover estetiske og kulturhistoriske hensyn vil tiltak knyttet til fritidsboliger bli vurdert ut fra den effekt det kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villrein. Denne vurderingen vil ses i lys av den praksis som råder etter PBL for alle byggesaker innenfor og inntil villreinens leveområde, slik det avgrenses i Regional plan for Rondane - Sølnkletten. • Følg tradisjonen hvis det er behov for mer areal. Vurder om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig. • Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi bør det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Det skal ikke brukes trykkimpregnert virke. Hovedprinsipp må være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader. • I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften. Fylkesmannen i Oppland har gitt ut veilederen «Seterbygningene – verdier og utfordringer» (Raddum 2007) som blant annet gir råd om hvordan vedlikehold av og tilbygg på seterhus kan skje med utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk, og med spesielt fokus på Grimsdalen. Det kan ved byggetillatelser stilles vilkår om mer detaljert utforming, i tråd med råd/retningslinjer i veilederen. Tillatelser til oppføring av ny bygning/ombygging/utvidelse av bygning vil bli gjort gjeldende i 3 år fra vedtaksdato, deretter faller tillatelsen bort. Hensikten er å unngå at tillatelsene blir gjeldende for mange år frem i tid. Grunnlaget for de vurderinger som gjøres i den enkelte sak

		tar utgangspunkt i dagens situasjon, og den kan endre seg over tid. Videre vil dette også i større grad samsvare med plan- og bygningslovens bestemmelser.
Landskapet - nye bygninger	§ 3 pkt. 1.1	Søknader om nybygg vil bli vurdert strengt og må behandles som en dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48, med unntak av de formål som nevnes spesielt nedenfor. Det vil kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende. Nybygg vil i slike tilfeller kun være aktuelt der dette ansees som mer gunstig av hensyn til landskapet eller bygningsmiljøet, enn utvidelse av eksisterende hytte/bu/stølshus. Det vil ikke være tillatt å føre opp fritidsbolig, eller hytter for utleie.
Landskapet - turisthytter	§ 3 pkt. 1.1	For å ikke legge til rette for økt ferdsel inn i villreinens leveområder vil forvaltningsmyndighetene føre en meget restriktiv praksis for dispensasjoner for nybygg og tilbygg som fører til økt sengeplasskapasitet til utleie. Dette er i tråd med retningslinjene i Regional plan for Rondane og Sølnkletten. Verneområdene i Rondane ligger leveområdet slik det defineres i den regionale planen. • Det skal ikke bygges nye turisthytter. • Det kan ikke påregnes tillatelse til ombygging eller utvidelse av eksisterende turisthytteanlegg, som medfører økt overnattingskapasitet. Ominnredning av eksisterende bygningsmasse er tillatt. Utbygging eller ombygging som er nødvendig som følge av annet regelverk vil være et argument for å kunne gi tillatelse. Primært skal en forsøke å utnytte eksisterende bygningsmasse før det kan være aktuelt å gi byggetillatelse.
Landskapet - utleievirksomhet og bruksendringer	§ 3 pkt. 1.1	Nybygg og utvidelser av eksisterende setrer/hytter til utleievirksomhet er ikke tillatt fordi tekniske inngrep og økt bygningsmasse generelt ikke er ønskelig, og av hensyn til villrein, jf Regional plan for Rondane - Sølnkletten. Dette gjelder også for setrer i drift, der begrenset utleievirksomhet kan regnes inn som en del av landbruket i følge dagens beskrivelse av landbruk i LNF-områder, mens det er definisjonen ved vernetidspunktet (2003) som i utgangspunktet er gjeldende for disse verneområdene (se kapittel 4.1 om landbruk). Utleie av eksisterende bygningsmasse på setrer og private hytter er etter verneforskriftene tillatt, herunder interiørmessig ominnredning til formålet. Bruksendringer av bygninger trenger ikke behandling etter verneforskriftene, men må behandles etter plan- og bygningsloven. Forvaltningsmyndigheten anbefaler at

		kommunene ikke tillater bruksendring til utleiehytter innenfor verneområdene, da dette lett vil lede til økt ferdsel i villreinens leveområde. I de tilfeller en bruksendring medfører byggarbeider som går ut over vanlig vedlikehold, og dermed må behandles etter verneforskriftenes punkt om ombygging, vil selve bruksendringen være et viktig moment for forvaltningsmyndigheten å vurdere i forhold til verneformålet og verneverdier.
Landskapet - oppsynsbuer	§ 3 pkt. 1.1	Det vil føres en restriktiv praksis med hensyn til oppføring av nye oppsynsbuer. Fjellstyrene må fortrinnsvis søke å dekke sine behov for husvære under oppsynsvirksomhet gjennom den bygningsmassen som finnes i nasjonalparkene. Mindre husvære vil likevel kunne tillates oppført når behovet er tilstrekkelig dokumentert, og det ikke foreligger alternative muligheter for at fjelloppsynet skal kunne utføre sine oppgaver på forsvarlig vis. I utgangspunktet skal slike buer være små, og størrelsen vil også bli vurdert på bakgrunn av plassering i fjellet.
Landskapet - setervoller og dyrkede arealer	§ 3 pkt. 1.2 a)	Drift av eksisterende dyrket mark og setervoller omfatter pløying, gjødsling, såing med arter og sorter vanlig i jordbruket og mindre arbeider med grøfting og lignende på innmarka nødvendig for eksisterende drift. Tiltak som nydyrking er ikke å regne som drift. Gjerding som omtales her er knyttet til innmark og kulturbeite. Gjerding i utmark er søknadspliktig.
Landskapet - vedlikehold av eksisterende bygninger, anlegg, gjerder o.l.	§ 3 pkt. 1.2 b)	Verneforskriftene tillater vedlikehold i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Dette omfatter vanlig vedlikehold som reparasjon av tak, vinduer, fundamenteringer og ytterkledning og som er tillatt etter plan- og bygningsloven. For vedlikeholdsarbeid skal eksteriøret ikke endres og reparasjoner er å foretrekke fremfor hele utskiftninger der dette er mulig. Fasadeendringer, ny pipe og utvendig standardhevinger er eksempler på tiltak som ikke går inn under vanlig vedlikehold og som dermed er søknadspliktig. Restaurering, dvs. tilbakeføring til opprinnelig, dokumentert utførelse av eksisterende bygg og anlegg, bør tillates om ikke hensyn til verneverdier eller kulturfaglige hensyn sier noe annet. Forvaltningsmyndighetene bør være positive til slik restaurering som tar sikte på å tilbakeføre seteranlegg til opprinnelig tilstand. Restaureringen omfatter kun tiltak knyttet til eksisterende bygninger, ikke gjenreising på gamle tufter. En bygning kan ha forfalt slik at en er i tvil om vedlikeholdsarbeidet i praksis vil tilsvare og reise et nytt bygg fra grunnen av. For å definere hva som er vedlikehold

		vil forvaltningsmyndigheten legge til grunn en helhetsvurdering, der takets tilstand tillegges betydelig vekt. Dersom bygningen har et tak som er noenlunde i intakt stand, bør vedlikeholdet kunne falle inn under punkt 1.2 i forskriftene, og arbeidet kan derfor foretas uten tillatelse. Utskifting av et bærende element av samme dimensjon og kvalitet ansees som vedlikehold. Dersom taket har falt ned som følge av dårlig vedlikehold, er reparasjonen å anse som en vesentlig endring, og restaurering av bygningen på samme sted vil betraktes som nybygg. I slike tilfeller må saken behandles som en ordinær byggesak og må forelegges både kommunen og forvaltningsmyndighet for verneområdet. Restaurering, dvs. tilbakeføring til opprinnelig, dokumentert utførelse av eksisterende bygg og anlegg, bør tillates om ikke hensyn til verneverdier eller kulturfaglige hensyn sier noe annet. Forvaltningsmyndighetene bør være positive til slik restaurering som tar sikte på å tilbakeføre seteranlegg til opprinnelig tilstand.
Landskapet - vedlikehold av veger	§ 3 pkt. 1.2 b)	For å kunne kalle arbeidet på vegen for vedlikehold, som dermed kan foregå uten tillatelse fra forvaltningsmyndighetene, skal vedlikeholdsarbeidet ikke heve standarden over den standarden vegen hadde på vernetidspunktet i 2003 (vegstandard per 2003 = «dagens standard» i forskriftsteksten) Dersom vegen er gruset, vil grusing inngå i vegvedlikeholdet. Dersom vegen ikke har stikkrenner eller grøfter fra før, vil slike tiltak kreve tillatelse før de kan gjennomføres.
Landskapet - vedlikehold av merka stier, bruer og skilt	§ 3 pkt. 1.2 c)	• Hvis eksisterende stier eller løyper kommer i konflikt med villreinens arealbruk, eller på andre måter kommer i konflikt med verneformålet, kan forvaltningsmyndigheten kreve at den som er ansvarlig for stiene eller løypene iverksetter skadereduserende tiltak i tråd med anbefalinger fra forvaltningsmyndigheten. • Merkede stier merkes i tråd med DNTs norm som beskrives i merkehåndboka og er utarbeidet av DNT i samråd med miljøvernmyndighetene. • Vinterløyper merkes med stikker og samles inn etter sesongen, i tråd med tillatelse fra forvaltningsmyndighetene, • Merking av stier som ikke er en del av DNT sitt stinett, kan merkes med rødt. Merkingen skal være diskré og ikke ha større omfang enn føringer gitt i DNTs norm. • • Vedlikehold i form av bruer og klopper langs godkjente merkete stier og løyper skal tillates.

Landskapet - merking av skiløyper	§ 3 pkt. 1.2 c)	Det finnes i hovedsak tre kategorier skiløyper. Hva slags kategori hvert enkelt løype tilhører og hvem som er ansvarlig fremgår i vedlegg til forvaltningsplanen. Utover tillatt tidsrom for stikking/preparering av løypene, er det lagt inn noen dager for selve arbeidet med både å merke og fjerne merkingen. Preparerte løyper kjøres opp regelmessig. De preparerte løypene er vanligvis også stikka. De løyper som kun blir stikka er tillatt gjennomkjørt med snøskuter etter stort snøfall og uvær for ettersyn og supplering av stikkingen. Det er ikke tillatt å preparere spor i de stikka løypene. Motorferdselen bør generelt holdes på et så lavt nivå som mulig. Løypeansvarlig må søke forvaltningsmyndighetene for tillatelse til motorisert ferdsel, og det vil gis flerårige tillatelser med vilkår. Det vil bl a stilles krav om rapportering gjennom kjørebok etter endt sesong for alle løyper. Dette er de tre kategoriene: 1 Preparert skiløype tillatt preparert og merket fra da forholdene ligger til rette for preparering frem til og med 20. april. I de år påsken kommer senere enn 20. april er preparering tillatt til og med 2. påskedag. Stikker skal være innsamlet senest fire dager etter sluttdato for preparering. 2 Stikka skiløype merking tillatt merket fra 10. februar til 2. påskedag. Stikker kan settes ut fire dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt periode. 3 Stikka påskeskiløype merking tillatt fra fredagen en drøy uke før palmesøndag til 2. påskedag. Stikker kan settes ut fire dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt periode.
		Gjennomgang av enkelte stier og skiløyper med begrunnelse for endringer (tatt ut veldig mye tekst fra 2009)
	§ 3 pkt. 1.3 a)	Det er ikke avsatt spesielle plasser til uttak av løsmasser til vedlikehold av veger eller for andre formål.
Landskapet - hensetting/parkering av campingvogner og bobiler	§ 3 pkt. 1.3 b)	Det er ikke avsatt spesielle plasser til hensetting/parkering av campingvogner og bobiler.
Landskapet - nødvendige	§ 3 pkt. 1.3 c)	Ved vurderinger av byggetiltak for landbruksmessige behov blir definisjonen av landbruk på vernetidspunktet (2003) lagt til grunn. Her vil både plan- og bygningsloven og

nye bygninger til jordbruks- og seterformål		fjelloven (i statsallmenningene) være førende. Viktige moment er: - virksomheten skal være basert på og tilpasset gårdens eget ressursgrunnlag tiltaket er knyttet til produksjon på gården - gårdens behov for varer og tjenester. Ved behandling av søknad om nybygg i forbindelse med jordbruks- og seterformål vil følgende retningslinje gjelde: • Vurder om eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon fremfor å oppføre nye hus. • Ta hensyn til den strukturen og bygningsstørrelser som er på setra, i seterområdet eller på bygningen fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge. Terrenginngrep må minimaliseres. • Nye hus bør ha et uttrykk/utforming som viser når de er oppført, men underordne seg helheten i miljøet, jamfør punktet over. Plassering av nye landbruksbygg skal søkes lagt til selet. Dersom slik plassering ikke lar seg forene med spesielle hensyn knyttet til bygningsmiljøet, landskapsmessige hensyn eller hensyn til andre verneverdier (som biologisk mangfold), skal annen plassering vurderes. Flytting av en gammel bygning er etter plan- og bygningsloven å betrakte som et nybygg, og må behandles deretter i verneforskriftene. Behov for flytting av et bygg kan eksempelvis være dårlige grunnforhold.
Landskapet - ombygginger og tilbygg	§ 3 pkt. 1.3 d)	Ombygginger og tilbygg er ikke å anse som vedlikehold, og en må derfor søke om tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Søknad om ombygninger og utvidelse vil behandles strengere innenfor nasjonalparkene enn innenfor landskapsvernområdene. Forutsetninger som må oppfylles for at det kan gis dispensasjon for tilbygg/ombygninger er blant annet at: • Byggetiltaket skal være forankret i konkret behov (som vedplass, do e.l) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse • Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, svært små buer bør ikke påbygges Forvaltningsmyndigheten vil kunne stille vilkår om

		eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg av ombyggingen/påbygg i samsvar med tradisjonell byggeskikk eller tilpasset bygningen/bygningsmiljøet for øvrig. Vilkår kan også være begrunnet i landskapshensyn. Montering av eksempelvis vinduer og pipe på bygg som av tradisjon ikke har slike elementer vil vurderes strengt. Det vil normalt kunne gis tillatelse til etablering av utedo og vedplass der det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette i dag. Generelt for hytteområder og fritidshus gjelder følgende: • Oppsetting av flaggstenger, skinnende takrenner, store vindusflater har ikke tradisjon i området og skal derfor ikke tillates. • Inngjerding av fritidseiendommer skal ikke tillates. Ved behandling av søknad om bygging av terrasser/verandaer skal det legges vekt på generelle kulturhistoriske og estetiske vurderinger. Terrassen/verandaen/plattingen bør: • Søkes lagt så nært bakkenivå som mulig • Være mindre enn 1/3 av fritidsboligens bebygde areal • Bygges ut fra en vegg, dersom den ikke følger bakkenivå (og maks ut fra to vegger dersom den • Tillatelse til bygging av platting/veranda vil ikke bli gitt i seter- kulturlandskapsområder. Når søknad om ombygging/tilbygg skal behandles vil forvaltningsmyndighetene ta utgangspunkt i følgende retningslinjer: • Utbedring av eksisterende hus bør prioriteres dersom det er teknisk mulig. Hovedprinsippet bør være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskiftninger der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skaden. • Vurder om det er andre hus som er ute av bruk som kan dekke behovet for tilbygg ved at det gis ny funksjon framfor å oppføre nye hus. • Ta hensyn til den strukturen og målestokken som er på setra/seterområdet eller som bygningen har fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge. Terrenginngrep må minimaliseres. • Tilbygg bør underordne seg eksisterende hus, enten ved å videreføre uttrykket eller gjennom å markere at det er nytt.

		For eksempel kan tilbygg til lafta hus gjerne være i bindingsverk, mens eksisterende hus er utgangspunkt for formen. • Følg tradisjonen når det er behov for mer areal. Noen steder er det naturlig at lange smale seterhus forlenges. Utvidelse skal skje i lengderetningen. I andre områder er det tradisjon for å oppføre flere mindre, frittstående enheter framfor en stor. Det blir da en avveining mellom at tillatelse til nybygg vil behandles svært restriktivt med hensyn til bestemmelsene i forskriften, og hensynet til tradisjonell byggeskikk som kanskje tilsier at et nytt lite bygg ville være ønskelig ut fra bygningstradisjonen i området. • Bygningens uttrykk bør primært beholdes. Det bør for eksempel unngås at seterhus eller andre verdifulle bygninger får preg av hytter ved at de oppgraderes til ny standard. Uteplass eller terrasse skal etableres på nivå med terrenget og skal ikke ha rekkverk. • I tillegg til BRA, skal BYA (byggets ytre mål/fotavtrykk) oppgis i m2 - for før og etter det planlagte tiltaket. Retningslinjer for spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer, hytteområder og seter/kulturlandskapsområder: I tillegg til de generelle er det laget leget mer detaljerte retningslinjer for typeområder og spesielt verdifulle bygninger. 1. Spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer 2. Seterområder/kulturlandskapsområder 3. Hytteområder (område med ansamling av hytter/fritidsboliger) For områder definert som hytteområder er retningslinjene konkrete. Det er få hytteområder innenfor forvaltningsplanens område. Det ligger ett ved Vegaskillet i Grimsdalen landskapsvernområder og flere slike områder i Frydalen landskapsvernområde. Vedleggene 4-10 viser typer bygninger/bygningsmiljøer i Nord-Fron kommune og Sel kommune innenfor Frydalen landskapsvernområde. I Sør-Fron er det kun hytteområdene som er merket av i vedlegg 11. Området rundt Steig, Dalsegg, Nysteig og Søre Eldåseter er alle seter-/kulturlandskapsområder, men er ikke avmerket på kartet. 1. Spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer

		Luseby De generelle retningslinjene skal følges. I Luseby er bygningene tradisjonelt enkle, og bør fortsette å være det. Her er det viktig å videreføre bruk av samme type materialer og teknikker. Verdifulle hus det ikke er mulig å reparere uten at det vil fremstå som nytt, vil kunne erstattes med ny bygning med tilsvarende form. Måsåbuer På Tjønnbakken vil ombygginger og tilbygg ikke tillates. Her tillates bare utført nødvendig vedlikehold og modernisering under forutsetning av at eksteriøret holdes uendret eller føres tilbake til opprinnelig utseende. Dette er i tråd med bestemmelsene i reguleringsplanen for Mysuseter i Sel kommune. Så fremt ikke bestemmelser i verneforskriften strider med reguleringsplanbestemmelser vil disse være gjeldene. Der det er strid mellom de to regelverkene vil bestemmelser i reguleringsplanen være styrende. Frittliggende steinbuer De generelle retningslinjene for å skille mellom nybygg og vedlikehold vil også gjelde for steinbuer. Ved nedrast tak vil søknad om gjenoppbygging/restaurering behandles som nybygg. Søknader om nybygg vil behandles svært strengt. Vurderingen vil være knyttet til kulturminnehensyn og plassering i forhold til villreinens aktuelle og potensielle bruk av området vil bli tillagt stor vekt. 2. Seterområder/kulturlandskapsområder Dette er områder der kulturlandskapet og setermiljøene sammen danner et viktig landskapselement. Av vedleggene 4-10 går det frem hvilke områder dette gjelder innenfor Nord-Fron kommune og Sel kommune i Frydalen landskapsvernområde. I tillegg er området ved Steig, Dalsegg, Nysteig og Søre Eldåseter i Sør-Fron kommune alle seter-/kulturlandskapsområder. Søknader om tilbygg i disse seter-/kulturlandskapsområdene vil behandles individuelt. I disse områdene er det hovedsakelig setrer som utgjør bygningsmassen, og som brukes til både landbruksog fritidsformål. På enkelte seterstuler er det også bygget fritidsboliger. Eventuelle tilbygg på fritidsbolig her vil sees i sammenheng med bygningsmassen på resten av setra/selet. Søknader om ombygging og tilbygg vil bli behandlet ut fra at

		følgende hensyn vektlegges: • Hvor reelt er behovet for endringen? Endringer som følge av gjenopptaking av seterdrift eller som følge av endret lovgiving knyttet til husdyrhold/beitebruk/ melkeproduksjon/småskalaproduksjon skal forvaltningsmyndigheten i utgangspunktet være positiv til. Tilbygg/ombygging som følger av private behov vil vurderes strengere. • Ved nærhet til spesielle forhold/verdier som snaufjell, vassdrag, sårbart plante/dyreliv skal søknaden vurderes strengt. • Tilbygg/ombyggingen skal tilpasses bygningsmiljøet for øvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet. • Arealet på nye tilbygg skal søkes minimalisert og bør ikke utgjøre med enn 30 % av arealet til bygningen på vernetidspunktet*. • En seterstue bør ikke overstige 70 m^2 tillatt bruksareal (TBRA), mens et kokhus ikke bør overstige 30 m^2 (TBRA). • For fritidsboliger i seterområdene vil øvre grense være 65 m^2 tillatt bruksareal (TBRA). • Uteplass skal legges på bakken og skal være uten rekkverk. I den ovennevnte rapporten av Raddum er det påpekt at tilbygg ikke bør overstige 10 m^2. Dersom arealbehovet er større enn dette, kan det være aktuelt å søke å bygge nytt dersom ikke gammelt hus kan endre funksjon. Et tilbygg på 30 % av bygningens areal kan for enkelte bygg kanskje bli for mye i forhold til byggeskikk. Dette må imidlertid vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Ombygginger og tilbygg som skal dekke landbruksmessige behov, vil ikke være undergitt de absolutte kravene som maksimalt tillatt bruksareal. For slike bygg vil de landbruksmessige behovene i utgangspunktet være styrende. 3. Hytteområder /fritidshus På vernetidspunktet var det innenfor Frydalen LVO og deler av Grimsdalen LVO (Vegaskillet) etablert mange hytter. Nærområdene til disse hyttene har ofte ingen spesielle verneverdier, men hyttene ligger i et større landskapsrom med store estetiske verdier. I tillegg har området ved Vegaskillet spesielle villreininteresser. Dette er noe av bakgrunn for opprettelsen av disse landskapsvernområdene og at hyttene her får en strengere

		forvaltning enn tilsvarende hytter utenfor landskapsvernområdene, men mer liberale retningslinjer enn bygninger som brukes til fritidsformål innenfor seter kulturlandskapsområdene og områder med andre spesielle bygningsmiljøer. Frydalen LVO Fryavassdraget er et vassdrag varig vernet mot kraftutbygging. Det er innenfor en sone på om lag 100 m ikke tillatt å føre opp nye bygg/tilbygg, jf kommunedelplanen for Frydalen. I Frydalen landskapsvernområde er det definert ut hytteområder, som ligger utenfor det vassdragsnære beltet med byggeforbud. Hytteområdene utenfor dette beltet har felles retningslinjer for ombygging/tilbygg: • Maksimalt bruksareal etter bygging av tilbygg er 70 m^2 (TBRA). • Arealet på nytt tilbygg skal ikke utgjøre mer enn 30 % av areal på hytta/fritidsboligen på vernetidspunktet. • I tillegg til BRA, skal BYA (byggets ytre mål/fotavtrykk) oppgis i m2 - for før og etter det planlagte tiltaket. For hyttene på Tjønnbakken som ligger innenfor Frydalen LVO gjelder reguleringsplanen for Mysuseter. Med unntak av måsåbuene er arealgrensen her satt til 80 m^2 bruksareal.
Landskapet - gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade.	§ 3 pkt. 1.3 e)	Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade. En kan vanligvis påregne tillatelse etter dette punktet, men forvaltningsmyndigheten kan sette vilkår for utformingen, plassering og eventuelt også lokalisering av bygningene. Det betyr at forvaltningsmyndigheten skal ha mulighet for å bidra til å sikre en best mulig eksteriørmessig utforming, eksempelvis mht. valg av materialer og farger. Dersom gjenoppføring på samme sted er landskapsmessig ugunstig eller i konflikt med villrein- eller andre naturforvaltningsinteresser, kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til oppføring på annen lokalitet.
Landskapet - gjenopptakelse av jordbruksdrift eller seterdrift på nedlagte setervoller.	§ 3 pkt. 1.3 f)	Med «nedlagte setervoller» menes setervoller som ikke har vært i drift på 20 år. Drift i denne sammenhengen er innmarksbeiting og dyrking. Ved gjenopptaking av jordbruksdrift eller seterdrift trengs ikke tillatelse til beiting. Ved søknader vil det legges vekt på at det er viktig å opprettholde kulturlandskapet for å ivareta verneverdiene i landskapsvernområdene. Søknader vil bli vurdert etter følgende momenter: • virkning for biologisk mangfold • virkning for kulturlandskapet, kulturmiljøer og kulturminner

		• visuell virkning på landskapet også i forhold til estetikk • • nye tekniske inngrep som følge av moderne seterdrift (som vegadkomst, vann og avløp) Såfremt gjenopptakelse av drift ikke kommer i konflikt med momentene nevnt ovenfor, kan det påregnes tillatelse.
Landskapet - oppdyrking/ beitekultivering	§ 3 pkt. 1.3 g)	Opprettholdelse av jordbruksdriften er ønskelig i forhold til formålet med vernet. Søknad om nydyrking skal imidlertid vurderes konkret i forhold til verneverdiene i hvert enkelt tilfelle. Dersom nydyrking ikke kommer i konflikt med verneverdier, kan en påregne tillatelse. Nydyrking bør fortrinnsvis skje i tilknytning til annen dyrka mark og setrer. Nydyrking på tidligere dyrka mark vil bli prioritert foran nydyrking i utmark. Søknader vil bli vurdert etter følgende momenter: • virkning for biologisk mangfold • virkning for kulturlandskapet, kulturmiljøer og kulturminner • visuell virkning på landskapet og i forhold til estetikk • søkers behov for tilleggsareal Jf. forskrift om nydyrking, § 3, omfatter nydyrking tre typer: • opparbeiding fra udyrket mark til fulldyrket mark, • opparbeiding fra udyrket mark til overflatedyrket mark og • opparbeiding fra jordbruksareal som har ligget brakk i over 30 år til overflatedyrket eller fulldyrket mark. Opparbeiding av jordbruksareal fra overflatedyrket mark til fulldyrket mark er ikke nydyrking. Kulturmark som slåttemark (ugjødslet slåtteng, urterike slåttenger m.v.) og enkelte typer av beitemark (ugjødslet hagemark og einerbakker m.v.) er ikke overflatedyrket mark. Opparbeiding av slike areal til overflatedyrket eller fulldyrket mark er derfor nydyrking og søknadspliktig. Med beitekultivering menes fjerning av tuer, busker, kratt og lyng for å få opp arter som beites av husdyr, uten at terrenget gjøres egnet for maskinell høsting. Beitekultivering er søknadspliktig. Imidlertid er kultivering av eksisterende kulturlandskap og krattrydding først og fremst knyttet til seterstulene sterkt ønskelig ut fra verneformålet i landskapsvernområdene. På setervoller og jordbruksarealer som har vært brukt som ugjødsla beite og/eller slått uten pløying og med høyt biologisk mangfold, bør det avstås fra pløying og harving, gjødsling med kunstgjødsel, gjødsling med tilkjørt

		husdyrgjødsel og såing med nye sorter. Beitebruk bør prioriteres til disse arealene eller til andre arealer med påvist høyt biologisk mangfold. Arealer til nydyrking er mest aktuelt å tillate i tilknytning til andre jordbruksarealer.
Landskapet - omlegging og opprusting av veger for landbruksformål.	§ 3 pkt. 1.3 h)	Ved søknad om opprusting eller ombygging av veger vil det være behovet i næringsøyemed som skal være avgjørende. Nye veger er det ikke hjemmel for å tillate etter denne bestemmelsen. Ved ombygging av veger kan det for eksempel være aktuelt med mindre endringer av traseen. Ved behandling av søknader skal følgende momenter vektlegges: • behovet for endring/opprusting av vegen • at utbedringer/utrettinger tilpasses landskapet og at den ikke endrer landskapets art og karakter • at ombyggingen/opprustingen ikke kommer i konflikt med verneverdier • • at vegens standard tilpasses behovet.
Landskapet - riving av seteranlegg	§ 3 pkt. 1.3 i)	Riving av seteranlegg kan være et tiltak når bygninger har forfalt, eller når drift av seter blir lagt ned. Når seteranlegg skal rives, må en ta stilling til om det skal gjøres en en bygningshistorisk dokumentasjon av anlegget.
Landskapet - gjerding i utmark og sankekveer	§ 3 pkt. 1.3 j)	Ved søknad om bygging av sankekveer og gjerding i utmark vil det legges vekt på at beiting i utgangspunktet er positivt for bevaring av kulturlandskapet. Formålet med gjerding vil vurderes opp mot eventuell negativ virkning for landskap, estetikk, villrein og annet vilt. Plassering i landskapet bør tilpasses slik at ferdsel fra mennesker og vilt påvirkes i minst mulig grad. Dette gjelder både mobile/midlertidige og permanente gjerder. Sanketrøer bør legges i nærheten av veg.
Landskapet - opparbeiding og merking av nye turstier og løyper	§ 3 pkt. 1.3 k)	Nye stier eller løyper ikke komme i konflikt med villreinens arealbruk, eller på andre måter være i konflikt med verneformålet, Etablering av nye stier kan fremme verneformålet dersom den kanaliserer ferdselen bort fra et sårbart område til et område med større tåleevne. Eventuell ny tilrettelegging for friluftslivet skal skje i randsoner ev i områder med eksisterende tilrettelegging. Ved anlegging av nye turstier skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før endelig trase fastsettes. Merking av stier og løyper krever tillatelse fra grunneier.
Plantelivet - nye plantearter må ikke innføres	§ 3 pkt. 2.1	Innføring av nye plantearter ikke tillatt. Treslagsskifte vil kunne endre landskapets art eller karakter og er derfor ikke tillatt. Foryngelse bør fortrinnsvis skje naturlig og ved eventuell planting bør det benyttes stedegne provenienser.

Plantelivet - hogst i tråd med vernskogbestemmelsene	§ 3 pkt. 2.2	Definisjon av hogst: Med hogst menes både skogbruk og hogst av ved til eget bruk. Hogst (avvirkning) meldes skogoppsynet (kommunen) og skal skje etter vernskogbestemmelsene i skogbruksloven. Unntak fra meldeplikten kan være hogst til husbruk, men dette bør avklares med den enkelte kommune. Kommunen skal vurdere meldingen også i forhold til at hogsten skjer innenfor et landskapsvernområde og om nødvendig pålegge endringer i opplegget for driften. • Ved rydding og tynning skal den naturlige sammensetningen av treslag søkes opprettholdt. • Dersom en gjennom vernskogbestemmelsene ser at det ikke kan avvirkes uten markberedning, må det søkes om tillatelse for dette. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å tillate enkel markberedning (flekkberedning) når dette trengs for å sikre nødvendig foryngelse. Tillatelse etter dette punktet er mest aktuelt for Frydalen landslapsvernområde. • All motorferdsel i forbindelse med utkjøring av virke bør skje så skånsomt som mulig. Terrengskader etter kjøring i samband med hogst og transport skal utbedres så raskt som praktisk mulig. Det anmodes om at kjøring skjer på en skånsom måte, med minst mulig terrengskade. Veger og kjørespor er behandlet under eget avsnitt.
Plantelivet - felling av særmerkte og dekorative træ m.m.	§ 3 pkt. 2.3	Felling av særmerkte og dekorative trær, felling av furu med brannlyer eller gadder og døde tre som er med på å prege landskapet er forbudt. Det må ta hensyn til dette ved planlegging og gjennomføring av hogster og andre typer inngrep.
Plantelivet - beiting	§ 3 pkt. 2.4	Beiting med husdyr er nødvendig for å opprettholde verneverdiene i landskapsvernområdene. Formålet med vern av Frydalen er å ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap. Det åpne kulturlandskapet er avhengig av husdyrbeite for å ikke gro igjen. Det samme gjelder for en del av de sjeldne plantene knyttet til setervollene.
Dyrelivet	§ 3 pkt. 3.1	I enkelte kommuner er det tillatt med snarefangst etter rype. Vernebestemmelsene er ikke til hinder for bruk av kvist til snarefangsten. Villreinjakta bør organiseres på en slik måte at det skaper minst mulig stress for villreinen. Det bør rettes spesielt fokus på de områdene der villreintrekk foregår og der ferdselen per i dag fungerer som en barriere for villreinen.

Dyrelivet - utsetting av fisk	§ 3 pkt. 3.2	For de lokalitetene som det i dag er gitt tillatelse for utsetting av fisk, kan en som hovedregel påregne at tillatelsen videreføres etter en søknadsbehandling. Dersom det søkes om utsetting av fisk på nye lokaliteter vil en legge til grunn hvorvidt det har skjedd utsettinger der tidligere, i løpet av de siste 20 årene. Dersom det kan vises til at det har vært satt ut fisk de siste 20 årene, kan tillatelse til utsetting påregnes. Det vil ikke bli gitt tillatelse til utsetting av fisk i naturlig fisketomme vann, der det tidligere ikke er satt ut fisk. Se ellers oversikten over fiskevann og arter.
Dyreliv - nye dyrearter må ikke innføres	§ 3 pkt. 3.2	Forvaltning av introduserte eller gjeninnførte arter som for eksempel moskus, mårhund og kanadagjess skal følge generelle gjeldende retningslinjer/lovverk.
Ferdsel - generelt	§ 3 pkt. 4.1	All ferdsel i nasjonalparkene og landskapsvernområdene skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon eller kulturminner og slik at dyrelivet ikke forstyrres unødig. Skal vi kunne bruke naturområdene våre til friluftsliv også i framtiden, må sporløs ferdsel og minimal forstyrrelse være et nøkkelbegrep for utøving av friluftsliv. Det er svært viktig at brukerne av Rondaneområdet gjør hva de kan for å forlate naturområdene i samme tilstand som da de kom.
Motorferdsel - forbud	§ 3 pkt. 5.1	Generelt Det framgår av § 3 i vernereglene for de enkelte verneområdene til hvilke formål motorferdsel er tillatt. Her framgår også til hvilke formål forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon. Det legges opp til at naturmangfoldloven § 48 (dispensasjoner) i svært liten grad skal benyttes for å gi tillatelse til motorisert ferdsel. Det vises til rundskriv om forvaltning av verneforskrifter. Generelle retningslinjer: • For all transport til hytter og buer samt ved utkjøring av saltstein skal det stilles krav til bruk av leiekjører på vinterføre. Dette punktet skal være retningsgivende for tillatelse til alle typer transport, der det kan være relevant å sette slikt vilkår. • Tillatelsene skal være tidsbegrenset og antall turer skal tilpasses kjøretøy og transportvolum. Det skal tas hensyn til hvilken transportform som er best egnet for oppdraget. • Persontransport er i utgangspunktet ikke tillatt. Person(er) kan likevel tas med hvis det ikke fører til behov for flere turer. • En del kjøring i landbruksnæring og for formål som forskning, kan være tillatt i henhold til motorferdselloven

		eller nasjonal forskrift, men likevel kreve dispensasjon i verneområdene. • All skutertransport på vinterstid som krever tillatelse skal skje før 20. april evt. 3. påskedag om den faller senere. Dette vil også gjelde for all næringstransport hvis det ikke foreligger spesielle behov for senere transport. Valg av transportform og årstid Hovedprinsippet er at den transport som gir minst konflikt med verneverdiene og andre brukerinteresser skal nyttes. Økonomiske vurderinger skal ikke tillegges avgjørende vekt. • Der det er bilvei skal transporten skje etter denne når veien er åpen. Det gis begrenset adgang til vintertransport i disse tilfellene. • Der det er kjørespor (tillatelse kreves) og disse er nevnt spesielt i forskriften, skal saksutredningen gjøre en avveining mellom transport på barmark eller snø. Er det nevneverdig forskjell i skade på verneverdiene mellom årstidene, skal transport henvises til den mest gunstige transportform og sesong. For hytter langs kjørespor som ikke er nevnt i forskriften, vil tillatelse til transport på barmark bare gis unntaksvis og ved spesielle behov. Bevegelseshemmede Motorferdselloven tar heller ikke sikte på å regulere bruken av ordinære, ikke terrenggående, elektrisk drevne rullestoler. Verneforskriften har ingen egen bestemmelse for bruk av snøskuter for bevegelseshemmede. Ved særskilte behov kan det imidlertid søkes om dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48 (dispensasjoner) for transport av bevegelseshemmede. Når det gjelder ren persontransport til egen hytte vil det generelle regelverket for motorferdsel i utmark være utgangspunktet. Slik transport omfatter kun de som er varig bevegelseshemmede. Legeattest som bekrefter at søkeren er varig bevegelseshemmet, må vedlegges ved søknaden. Forvaltningsmyndighetene vil kreve at det brukes leiekjører til dette. Personer som på grunn av alder eller midlertidig sjukdom er bevegelseshemmede, blir ikke regna som varig funksjonshemmede i denne sammenheng.
Motorferdsel - militær operativ virksomhet, redningstjeneste og oppsyn	§ 3, pkt. 5.2 a)	Militær operativ virksomhet Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Redningstjeneste Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i

		verneområder. Oppsyn Motorferdsel i oppsynsøyemed kan utøves av Statens naturoppsyn og fjellstyrenes oppsyn på organisert oppdrag med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi omfattes ikke av denne bestemmelsen. Naturoppsyn skal være det primære formål med kjøringen. Dersom transportoppdrag har andre formål enn naturoppsyn må det søkes egen dispensasjon for disse formålene. Dette gjelder for eksempel transport av brensel til og vedlikehold av fjellstyrehytter og jerveregistrering. Det forutsettes at kjøringen begrenses til et nødvendig minimum og skjer disiplinert, bl.a. ved at en følger gamle spor når dette er mulig. Det meste av oppsynet bør skje til fots. Bruk av terrenggående kjøretøy skal ikke benyttes under oppsynsvirksomhet, med unntak av ved ekstraordinære behov. Ved telling og registrering av fauna, skal oppsynet til det ytterste forsøke å unngå forstyrrelse på dyrelivet.
Motorferdsel - øvingskjøring	§ 3, pkt. 5.2 a)	Øvelses- og utdanningsvirksomhet i forbindelse med redningstjeneste skal ikke tillates i verneområdene, men legges til andre områder. Kjentmannskjøring kan få dispensasjon etter en plan som omfatter berørte redningsorganisasjoner over et større område. Planen skal være godkjent av politimestrene og søknad sendes gjennom den politimester som har koordineringsansvar for naturoppsyn i verneområdene. Forvaltningsmyndigheten skal legge hensynet til verneverdiene til grunn for behandling av søknad. Det er viktig at det legges en realistisk behovsvurdering til grunn. Kjentmannskjøring bør arrangeres i samarbeid med fjelloppsyn/naturoppsynet og disse skal trekkes inn i planleggingen og gjennomføringen. Se også: Brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder.
Motorferdsel - vedlikehold og tilsyn av	§ 3, pkt. 5.2 b)	Vedlikehold av og tilsyn med veger kan gjøres uavhengig av åpningstiden for vegen. Motorferdsel som kreves i forbindelse med dette arbeidet er unntatt fra motorferdselforbudet. For at arbeidet på vegen kan foregå

veg		uten tillatelse fra forvaltningsmyndighetene skal vedlikeholdsarbeidet ikke heve standarden over den standarden vegen hadde på vernetidspunktet i 2003. Flere av vegene brøytes og vedlikeholdes slik at vegen tørker opp før vegen åpnes for kjøring med bil. Brøyting for dette formålet er ikke hjemlet direkte i forskriften. Slik brøyting kan være svært viktig for å unngå at vann/flom ødelegger vegnettet under snøsmeltinga om våren, og vil derfor kunne være en viktig del av vegvedlikeholdet. Forvaltningsmyndigheten er av den grunn ved behov innstilt på å gi dispensasjon for nødvendig brøyting ved bruk av naturmangfoldloven § 48.
Motorferdsel - på bilveger	§ 3, pkt. 5.2 c)	Motorferdsel er tillatt på følgende bilveier: - fra Tjønnbakken til bommen ved Måsåhusene. - fra bommen ved Måsåhusene til Spranghaugen (15. juni - 1. november) - Peer Gynt seterveg (1. juni - 1. desember) - Eldåsetervegen (1. juni - 1. desember) Veger/kjørespor i Frydalen landskapsvernområde Østkjølen seterveg/Eldåsetervegen og Peer-Gynt seterveg er åpne i perioden 1. juni til 1. desember. I forskriften for Frydalen er det ikke direkte hjemmel til å tillate transport på barmark til hytter/buer. På bakgrunn av etablert praksis, og liten konflikt med verneformålet jamført med vintertransport, er forvaltningsmyndigheten likevel innstilt på å gi dispensasjon til et begrenset antall turer til fjellstyret, hytte- og setereiere for transport av proviant, brensel, materialer, utstyr og lignende. Dette gjelder to strekninger med kjørespor. - fra de siste hyttene/måsåbuene ved Tjønnbakken/Indretjønn til Ranglartjønn, Det skal settes opp bom sør for den siste måsåbuen. - fra Fryosen frem til Frylisætra og Sandvika. Kjøresporet fortsetter inn til Luseby, men er der av dårligere standard. Et alternativ som kan vurderes er å kjøre i vasskanten her, i henhold til tidligere praksis. Transport til Luseby bør likevel fortrinnsvis skje på vinterføre eller med båt over Furusjøen.
Motorferdsel - skogsdrift	§ 3, pkt. 5.2 f)	I forskriftene for Frydalen og Dørålen er det ikke satt vilkår om at unntaket gjelder motorferdsel i forbindelse med skogsdriften etter vernskogbestemmelsene. Det er imidlertid også her kun hogst etter vernskogbestemmelsene som er tillatt uten søknad. Unødige terrengskader, vegetasjonsslitasje og forstyrrelse av dyrelivet må unngås. Eventuelle terrengskader må utbedres så raskt som mulig. Bestemmelsen gjelder

		motorferdsel som er nødvendig for selve hogsten og utkjøring av tømmer til veg. Bestemmelsen omfatter også brøyting av veg som er nødvendig for uttransport av tømmer. Dette er spesielt aktuelt i Frydalen.
Motorferdsel - landbruksdrift på og i nærheten av innmark.	§ 3, pkt. 5.2 g)	Forbudet mot motorferdsel er ikke til hinder for motorferdsel i forbindelse med landbruksdrift på og i nærheten av innmark. Dette vil i hovedsak gjelde bruk av traktor i samband med seterdrifta.
Motorferdsel - transport av felt elg og hjort under skoggrensen	§ 3, pkt. 5.2 h)	I landskapsvernområdene er uttransport av felt elg og hjort direkte hjemlet i verneforskriftene og krever ingen spesiell tillatelse. Bestemmelsen gjelder kun under skoggrensen. Bakgrunn for dette er todelt; mesteparten av det som felles av elg og hjort skjer under skoggrensa og vegetasjonen under skoggrensa er generelt mindre sårbar for terrengslitasje enn i høyfjellet. Det er ikke stilt spesifikt krav om kjøretøy i bestemmelsen, men en skal fortrinnsvis bruke lette, beltegående kjøretøy. Traktor uten belter bør ikke benyttes. Det oppfordres til å ta hensyn til terrenget når slik transport finner sted og unngå kjøring i myrer og bløte partier. Dersom det oppstår terrengskader skal dette meldes naturoppsynet og utbedres så raskt som mulig i ettertid. Under høringen av forvaltningsplanen kom innspill om at det noen få steder regelmessig blir felt elg over skoggrensen, eller at den mest skånsomme transporttrasen går der. Forvaltningsmyndighetene er innstilt på å tillate nødvendig transport over skoggrensen ved særskilt behov og med hjemmel i den generelle unntaksbestemmelsen i verneforskriftene. Det vil bli satt vilkår ved en slik tillatelse. Nødvendig motorferdsel langs traktorveg Haverdalsvegen - Ryddølstjønne-Ivarslåe i forbindelse med landbruksdrift omfatter ikke uttransport av felt elg. Det må derfor søkes om å bruke traktorvegen i denne forbindelse. En kan påregne flerårig dispensasjon for formålet.
Motorisert transport i forbindelse med jord- og beitebruk utover punkt 5.2 bokstav g. - uttransport av syke eller skadde bufe	§ 3, pkt. 5.3 a)	For Grimsdalen og Frydalen landskapsvernområder der et slikt unntak fra motorferdselforbudet mangler, er forvaltningsmyndigheten innstilt på hurtig saksbehandling, der en skriftlig tillatelse vil kunne bli gitt i ettertid. Også her må løsningen finnes gjennom en kommunikasjon mellom dyreeier og forvaltningsmyndighetene. Det er spesielt hensynet til fare for slitasje på vegetasjonen og sårbart dyreliv i området som må være avgjørende for valg av trase og kjøretøy.
Motorisert	§ 3, pkt. 5.3	Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til annen

transport i forbindelse med jord- og beitebruk utover punkt 5.2 bokstav g. - utkjøring av saltstein	a)	nødvendig kjøring i utmark i samband med jordbruk og beitebruk. Det vil bli gitt flerårige løyver til beitelag for utkjøring av saltstein i beiteområdene med snøskuter på snødekt mark. Det skal settes krav til bruk av leiekjører, jf de generelle retningslinjene. Søknader fra enkeltgrunneiere henvises til denne ordningen.
Motorferdsel - luft- og snøscootertransport av brensel, materialer, utstyr og proviant til buer, hytter, setre, anlegg mv.	§ 3, pkt. 5.3 b)	Det er noe ulike retningslinjer for nasjonalparkene og Grimsdalen og Frydalen landskapsvernområder for skutertransport til hytter og buer. En kan ikke forvente tillatelse til økt antall turer per sesong som følge av endret bruk av bygningsmassen, for eksempel til utleievirksomhet. Se også hva som står om barmarkstransport under valg av transport form og årstid ovenfor, samt enkelte omtalte kjørespor nedenfor under retningslinjer til landskapsvernområdene. For transportbehov på vinterstid til private hytter, setrer og buer i Grimsdalen og Frydalen landskapsvernområder legges det opp til følgende prøveordning: • Tiltakshaver trenger ikke søke om løyve for visse transportoppdrag til egen seter/hytte/bu, men må bruke godkjent leiekjører i landskapsvernområdet. Leiekjører kan benyttes uten egen tillatelse fra forvaltningsmyndigheten for transport av brensel, materialer, proviant og utstyr til hytter og buer. Det vil ikke bli gitt tillatelse til bruk av egen snøscooter til transport av materialer, selv om det dreier seg om mange turer, Slik kjøring vil også bli henvist til leiekjører. • De som skal utføre kjøreoppdrag i verneområdene, må ha løyve fra kommunen samt egen tillatelse etter verneforskriften. Leiekjørere skal ha løyve fra kommunen etter Nasjonal forskrift om motorferdsel i utmark, § 5 a. Kommunene bør ha organisert leiekjøringsordning der kommunen er delt inn i løyveområder og det forutsetningsvis er gjort en reell avveining av behov for antall løyver i det enkelte område. Leiekjører søker om tillatelse til oppdragskjøring fra forvaltningsmyndigheten for å utføre transportoppdrag i landskapsvernområdet. Tillatelsen vil samordnes med kommunal ordning, og gis for samme periode som det kommunale løyvet (dog maksimalt for 5 år om gangen). • Når forvaltningsmyndigheten gir tillatelse for tillatelse til leiekjører for å kunne utføre transportoppdrag i landskapsvernområdene vil det bli satt følgende vilkår: - kjøringen må følge på forhånd etablerte traseer mellom

		bilveg og hytteområde - kjøring skal dekke et behov for transporten av brensel, materialer, proviant og utstyr til hytter og buer - leierkjører skal føre egen kjørebok for landskapsvernområdet (med skjema fra forvaltningsmyndigheten). Før han kjører inn i landskapsvernområdet skal turen føres inn med starttidspunkt, oppdragets art, oppdragets bestemmelsessted og oppdragsgiver. Rapportering skal skje innen 1. mai og rapport skal sendes forvaltningsmyndigheten. - hver hytte/seter (bygningsenhet slik definert i matrikkelen) har inntil 4 turer med retur per vintersesong i Frydalen. Den gitte rammen må inkludere både transport av brensel, bagasje, materialer og tilsyn etter eiers oppdrag. Personer kan sitte på med bagasjetransporten til egen hytte under forutsetning at dette ikke fører til flere turer enn ellers nødvendig for transporten. Dersom kontroll viser at kjørebok for landskapsvernområdet ikke er fylt ut på tilsendt skjema, er det ikke lovlig kjøring. Et slikt opplegg vil føre til at kontroll av at øvre ramme for antall turer pr. enhet er overholdt må gjennomføres ved innsamling av alle kjørebøker for landskapsvernområdet. Dette skal skje ved slutten av hver sesong, og i tillegg eventuelt som et «uanmeldt bokettersyn» et stykke ut i sesongen. Dersom vilkår for tillatelsen ikke overholdes kan denne trekkes tilbake av forvaltningsmyndigheten, eller føre til at tillatelsen ikke blir fornyet i neste runde. Når leiekjører skal kjøre for seg selv til egen hytte, kreves separat løyve for dette.
Motorferdsel - vintertransport til turisthyttene - transport til Rondvassbu og Eldåbu	§ 3, pkt. 5.3 b), c) og e)	Ved drift av betjente turisthytter vil behovet for kjøring også gjelde for eksempel frakt av personell. Forvaltningsmyndigheten vil sette følgende vilkår for tillatelse til motorisert ferdsel vinterstid: • med unntak av uttransport av syke, gjelder tillatelsen ikke transport av turister/gjester til/fra turistanleggene • motorferdsel skal begrenses til det absolutt nødvendige • tillatelse vil gjelde for beltekjøretøy/snøskuter på forhåndsdefinert trase på snødekt mark (vist på kart i vedlegg 22) • årlig rapportering (dato, kjørerute, kjøretøy, hensikt med turen, antall turer, antall km, person som har utført transporten) Det har tidligere ikke blitt gitt spesielle tillatelser til

		nødvendig tilsyn med selvbetjeningsdelen av turisthyttene. Behovet finnes, men er begrenset. Slik transport vil bli tillatt på vilkår i dispensasjon sammen med vintertransport til de betjente hyttene. Transport midt på vinteren må holdes på et minimum, og vil kreve meldingsplikt til oppsynet før transporten skjer. Turistanleggene kan påregne flerårige dispensasjoner, forutsatt at rapporteringsrutinene overholdes. Traseene for vintertransport inn til turisthyttene er vist på kart i vedlegg. Transportløypene følger i stort sett stikka eller preparerte skiløyper.
Motorferdsel - opparbeiding, merking og preparering av skiløyper og skibakker	§ 3, pkt. 5.3 d)	Tidsperiode for tillatt motorferdsel i forbindelse med merking og vedlikehold av skiløyper står beskrevet i kapittel om ferdsel. På kart i Vedlegg og i tabellen i vedlegg fremkommer hvilke løyper som er godkjente i forvaltningsplanen, der stikking og preparering nevnes med tillatt periode for oppkjøring.

Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Formål	§ 2	Sentrale motiver ved vern av landskapsvernområder er ivaretakelse av et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, seterbebyggelse, samt her trekkområder for villrein, også slik at de kan være tilgjengelige for et enkelt friluftsliv. Dørålen landskapsvernområde er et område som er mye bruk til friluftsliv, og verneforskriften åpner for at allmennheten som ønsker å utøve tradisjonelt og enkelt friluftsliv med liten grad av tilrettelegging, skal ha anledning til dette. Det overordnede formålet med vernet er beskrevet i § 2 første ledd og tilrettelegging for et friluftsliv som går på bekostning av verneverdiene vil ikke være i samsvar med dette verneformålet. For alle søknader om tiltak og aktiviteter skal det gjøres en vurdering av hvilken effekt dette vil ha på verneformålet. Generelt om kulturminner I Grimsdalen, Dørålen og Frydalen utgjør kulturminner en del av landskapets egenart. Det er imidlertid ikke bestemmelser i verneforskriftene for landskapsvernområdene som omhandler kulturminner spesielt. Kulturminnene her skal forvaltes gjennom kulturminneloven. De generelle retningslinjene gjelder derfor både for nasjonalparkene og landskapsvernområdene: • Rekonstruksjon av kulturminner som har forfalt hinsides restaureringsverdig tilstand, som nedraste steinbuer, tufter uten påstående hus og lignende, skal kun unntaksvis tillates og da etter godkjenning fra kulturvernmyndighetene. Forholdet til verneverdiene skal tillegges avgjørende vekt. Faglig verdi av fortsatt forfallsprosess skal også tas med i vurderingen. Forfallet i fjellet går sent og tufter som kan synes restaureringsverdige kan være automatisk fredet kulturminne. En forvaltningsrettet tiltaksplan bør angi aktuelle objekter. • Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi og andre kulturminner skal det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. • Dersom det gis tillatelse til vedlikehold av kjørespor eller stier og til bygningsmessige tiltak som forutsetter terrenginngrep som uttak av torv eller stein, skal det settes vilkår om at objekter av kulturhistorisk verdi ikke skades. Eksempelvis skal ikke stein fra gamle tufter, dyregraver

		eller lignende brukes til nybygg. • Ved anlegging av nye turstier skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før endelig trase fastsettes. • Ved nedlegging av stier og evt. riving av varder skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før tiltak iverksettes. I en del tilfeller kan dagens turstier være etablert der det gikk eldre ferdselsveger. Generelt om friluftsliv Verneområder skal bidra til større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv. Områdene skal forvaltes på en slik måte at friluftslivet gis rimelige rammer for bruk og tilrettelegging som ikke går på bekostning av verneverdiene, og bestemmelsen i formålsparagrafen leses som en instruks til forvaltningen om å ivareta friluftslivets interesser innenfor disse rammene. Friluftsliv som går på bekostning av verneverdiene vil ikke være i samsvar med verneformålet. Teknisk tilrettelegging som bruk av merking, klopplegging, bruer, gjerder, brygger eller lignende skal benyttes ved behov. Aktiviteter som ikke er å betrakte som det tradisjonelle friluftslivet inngår egentlig ikke i det friluftslivet som er en del av formålet med opprettelsen av verneområdene, men vil kunne tillates så lenge det ikke kommer i konflikt med verneverdiene, i tillegg til det tradisjonelle friluftslivet. For å kunne forene målet om å ivareta verneverdiene og samtidig sikre allmenn ferdsel er kanaliseringstiltak et viktig verktøy for mest mulig å unngå konflikt mellom ferdsel og villrein. Rondane-Dovre skal forvaltes etter følgende prinsipper for ferdsel: • én hovedferdselsåre i Dovre-Rondane som følger nord-sør retning • redusere antallet merka stier/skiløyper, blant annet ved bare å tillate én merka sti/trase mellom to turmål/turisthytter • sommersti og vinterløype skal som hovedregel følge samme korridor • stimulere de besøkende til å følge merkete stier og løyper • ferdsel skal fortrinnsvis kanaliseres til randsonene, eller til utenfor verneområdet. • Begrepet randsone betyr det samme forvaltningsplanen som i verneforskriften: i ytterkant av nasjonalparken.
Landskap et -	§ 3 pkt. 1.1	• Behovsvurderinger for tilbygg og nybygg vil være strengere i nasjonalparkene enn i landskapsvernområdene.

generelt byggetiltak		Forvaltningsmyndigheten vil be fagkompetanse i kommune og/eller Statsforvalteren om en vurdering av landbruksmessige behov for utvidelser og nybygg. • Behov tilknyttet fritidsbruk vil vurderes strengere enn behov tilknyttet landbruk. Utover estetiske og kulturhistoriske hensyn vil tiltak knyttet til fritidsboliger bli vurdert ut fra den effekt det kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villrein. Denne vurderingen vil ses i lys av den praksis som råder etter PBL for alle byggesaker innenfor og inntil villreinens leveområde, slik det avgrenses i Regional plan for Rondane - Sølnkletten. • Følg tradisjonen hvis det er behov for mer areal. Vurder om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig. • Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi bør det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Det skal ikke brukes trykkimpregnert virke. Hovedprinsipp må være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader. • I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften. Fylkesmannen i Oppland har gitt ut veilederen «Seterbygningene – verdier og utfordringer» (Raddum 2007) som blant annet gir råd om hvordan vedlikehold av og tilbygg på seterhus kan skje med utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk, og med spesielt fokus på Grimsdalen. Det kan ved byggetillatelser stilles vilkår om mer detaljert utforming, i tråd med råd/retningslinjer i veilederen. Tillatelser til oppføring av ny bygning/ombygging/utvidelse av bygning vil bli gjort gjeldende i 3 år fra vedtaksdato, deretter faller tillatelsen bort. Hensikten er å unngå at tillatelsene blir gjeldende for mange år frem i tid. Grunnlaget for de vurderinger som gjøres i den enkelte sak tar utgangspunkt i dagens situasjon, og den kan endre seg over tid. Videre vil dette også i større grad samsvare med plan- og bygningslovens bestemmelser. I tillegg til BRA, skal BYA (byggets ytre mål/fotavtrykk) oppgis i m2 - for før og etter det planlagte tiltaket.

Landskapet - nye bygninger	§ 3 pkt. 1.1	Søknader om nybygg vil bli vurdert strengt og må behandles som en dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48, med unntak av de formål som nevnes spesielt nedenfor. Det vil kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende. Nybygg vil i slike tilfeller kun være aktuelt der dette ansees som mer gunstig av hensyn til landskapet eller bygningsmiljøet, enn utvidelse av eksisterende hytte/bu/stølshus. Det vil ikke være tillatt å føre opp fritidsbolig, eller hytter for utleie.
Landskapet - turisthytter	§ 3 pkt. 1.1	For å ikke legge til rette for økt ferdsel inn i villreinens leveområder vil forvaltningsmyndighetene føre en meget restriktiv praksis for dispensasjoner for nybygg og tilbygg som fører til økt sengeplasskapasitet til utleie. Dette er i tråd med retningslinjene i Regional plan for Rondane og Sølnkletten. Verneområdene i Rondane ligger leveområdet slik det defineres i den regionale planen. • Det skal ikke bygges nye turisthytter. • Det kan ikke påregnes tillatelse til ombygging eller utvidelse av eksisterende turisthytteanlegg, som medfører økt overnattingskapasitet. Ominnredning av eksisterende bygningsmasse er tillatt. Utbygging eller ombygging som er nødvendig som følge av annet regelverk vil være et argument for å kunne gi tillatelse. Primært skal en forsøke å utnytte eksisterende bygningsmasse før det kan være aktuelt å gi byggetillatelse.
Landskapet - utleievirksomhet og bruksendringer	§ 3 pkt. 1.1	Nybygg og utvidelser av eksisterende setrer/hytter til utleievirksomhet er ikke tillatt fordi tekniske inngrep og økt bygningsmasse generelt ikke er ønskelig, og av hensyn til villrein, jf Regional plan for Rondane - Sølnkletten. Dette gjelder også for setrer i drift, der begrenset utleievirksomhet kan regnes inn som en del av landbruket i følge dagens beskrivelse av landbruk i LNF-områder, mens det er definisjonen ved vernetidspunktet (2003) som i utgangspunktet er gjeldende for disse verneområdene (se kapittel 4.1 om landbruk). Utleie av eksisterende bygningsmasse på setrer og private hytter er etter verneforskriftene tillatt, herunder interiørmessig ominnredning til formålet. Bruksendringer av bygninger trenger ikke behandling etter verneforskriftene, men må behandles etter plan- og bygningsloven. Forvaltningsmyndigheten anbefaler at kommunene ikke tillater bruksendring til utleiehytter innenfor verneområdene, da dette lett vil lede til økt ferdsel i villreinens leveområde. I de tilfeller en bruksendring medfører byggarbeider som går ut over vanlig vedlikehold, og dermed må behandles etter verneforskriftenes punkt om ombygging,

		vil selve bruksendringen være et viktig moment for forvaltningsmyndigheten å vurdere i forhold til verneformålet og verneverdier.
Landskapet - oppsynsbuer	§ 3 pkt. 1.1	Det vil føres en restriktiv praksis med hensyn til oppføring av nye oppsynsbuer. Fjellstyrene må fortrinnsvis søke å dekke sine behov for husvære under oppsynsvirksomhet gjennom den bygningsmassen som finnes i nasjonalparkene. Mindre husvære vil likevel kunne tillates oppført når behovet er tilstrekkelig dokumentert, og det ikke foreligger alternative muligheter for at fjelloppsynet skal kunne utføre sine oppgaver på forsvarlig vis. I utgangspunktet skal slike buer være små, og størrelsen vil også bli vurdert på bakgrunn av plassering i fjellet.
Landskapet - parkering av biler, herunder hensetting av campingvogner og bobiler for overnatting	§ 3 pkt. 1.1	Forvaltningsmyndighetene ser det som aktuelt å etablere korttidsparkering på tre steder i Dørålen. Det er hensynet til dagens og tidligere trekkorridorer hos villrein som vil veie tyngst når plasser for korttidsparkering skal avsettes. Ut i fra det vi vet i dag er det ikke ønskelig å etablere parkering langs vegen på de åpne slettene mellom Ellankollen og Storkringla. På denne strekningen kan den skogkledde delen av Olahaugen kanskje være aktuell. Forvaltningsmyndighetene mener at følgende steder er aktuelle for korttidsparkering: • Noen hundre meter lenger vest for der T-merket sti til/fra Fallet krysser Dørålsetervegen. • ca 50 m øst for Olahaugen, dette for å få en mer skjermet lokalisering av parkeringsplassen enn den som brukes som jegerparkering i dag. • • Parkeringsplassen ved Ellankollen blir etablert der bommen blir plassert. Bommen blir plassert i Hedmarkssiden like før fylkesgrensen til Oppland, Det vil bli plassert store steiner ut fra bommen i terrenget for å forhindre passering av bommen. Parkeringsplassen vil også bli avgrenset i terrenget med store steiner.
§ 1.2 a)	Vedlikehold av eksisterende bygninger, veger, anlegg, gjerder o.l.	Verneforskriftene tillater vedlikehold i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Dette omfatter vanlig vedlikehold som reparasjon av tak, vinduer, fundamenteringer og ytterkledning og som er tillatt etter plan- og bygningsloven. For vedlikeholdsarbeid skal eksteriøret ikke endres og reparasjoner er å foretrekke fremfor hele utskiftninger der dette er mulig. Fasadeendringer, ny pipe og utvendig standardhevinger er eksempler på tiltak som ikke går inn under vanlig vedlikehold og som dermed er søknadspliktig. Restaurering, dvs. tilbakeføring til opprinnelig, dokumentert utførelse av eksisterende bygg og anlegg, bør tillates om ikke

		hensyn til verneverdier eller kulturfaglige hensyn sier noe annet. Forvaltningsmyndighetene bør være positive til slik restaurering som tar sikte på å tilbakeføre seteranlegg til opprinnelig tilstand. Restaureringen omfatter kun tiltak knyttet til eksisterende bygninger, ikke gjenreising på gamle tufter. En bygning kan ha forfalt slik at en er i tvil om vedlikeholdsarbeidet i praksis vil tilsvare og reise et nytt bygg fra grunnen av. For å definere hva som er vedlikehold vil forvaltningsmyndigheten legge til grunn en helhetsvurdering, der takets tilstand tillegges betydelig vekt. Dersom bygningen har et tak som er noenlunde i intakt stand, bør vedlikeholdet kunne falle inn under punkt 1.2 i forskriftene, og arbeidet kan derfor foretas uten tillatelse. Utskifting av et bærende element av samme dimensjon og kvalitet ansees som vedlikehold. Dersom taket har falt ned som følge av dårlig vedlikehold, er reparasjonen å anse som en vesentlig endring, og restaurering av bygningen på samme sted vil betraktes som nybygg. I slike tilfeller må saken behandles som en ordinær byggesak og må forelegges både kommunen og forvaltningsmyndighet for verneområdet.
Landskapet - vedlikehold av veger	§ 3 pkt. 1.2 a)	For å kunne kalle arbeidet på vegen for vedlikehold, som dermed kan foregå uten tillatelse fra forvaltningsmyndighetene, skal vedlikeholdsarbeidet ikke heve standarden over den standarden vegen hadde på vernetidspunktet i 2003 (vegstandard per 2003 = «dagens standard» i forskriftsteksten) Dersom vegen er gruset, vil grusing inngå i vegvedlikeholdet. Dersom vegen ikke har stikkrenner eller grøfter fra før, vil slike tiltak kreve tillatelse før de kan gjennomføres.
Landskapet eksisterende jordbruksarealer og setervoller, herunder gjerding.	§ 3 pkt. 1.2 b)	Drift av eksisterende dyrket mark og setervoller omfatter pløying, gjødsling, såing med arter og sorter vanlig i jordbruket og mindre arbeider med grøfting og lignende på innmarka nødvendig for eksisterende drift. Tiltak som nydyrking er ikke å regne som drift. Gjerding som omtales her er knyttet til innmark og kulturbeite. Gjerding i utmark er søknadspliktig.
Landskapet - vedlikehold av merka stier, bruer og	§ 3 pkt. 1.2 c)	• Hvis eksisterende stier eller løyper kommer i konflikt med villreinens arealbruk, eller på andre måter kommer i konflikt med verneformålet, kan forvaltningsmyndigheten kreve at den som er ansvarlig for stiene eller løypene iverksetter skadereduserende tiltak i tråd med anbefalinger fra forvaltningsmyndigheten. • Merkede stier merkes i tråd med DNTs norm som beskrives i

skilt		merkehåndboka og er utarbeidet av DNT i samråd med miljøvernmyndighetene. • Vinterløyper merkes med stikker og samles inn etter sesongen, i tråd med tillatelse fra forvaltningsmyndighetene, • Merking av stier som ikke er en del av DNT sitt stinett, kan merkes med rødt. Merkingen skal være diskré og ikke ha større omfang enn føringer gitt i DNTs norm. • Vedlikehold i form av bruer og klopper langs godkjente merkete stier og løyper skal tillates.
Landskapet - merking av skiløyper	§ 3 pkt. 1.2 c)	Det finnes i hovedsak tre kategorier skiløyper. Hva slags kategori hvert enkelt løype tilhører og hvem som er ansvarlig fremgår i vedlegg til forvaltningsplanen. Utover tillatt tidsrom for stikking/preparering av løypene, er det lagt inn noen dager for selve arbeidet med både å merke og fjerne merkingen. Preparerte løyper kjøres opp regelmessig. De preparerte løypene er vanligvis også stikka. De løyper som kun blir stikka er tillatt gjennomkjørt med snøskuter etter stort snøfall og uvær for ettersyn og supplering av stikkingen. Det er ikke tillatt å preparere spor i de stikka løypene. Motorferdselen bør generelt holdes på et så lavt nivå som mulig. Løypeansvarlig må søke forvaltningsmyndighetene for tillatelse til motorisert ferdsel, og det vil gis flerårige tillatelser med vilkår. Det vil bl a stilles krav om rapportering gjennom kjørebok etter endt sesong for alle løyper. Dette er de tre kategoriene: 1 Preparert skiløype tillatt preparert og merket fra da forholdene ligger til rette for preparering frem til og med 20. april. I de år påsken kommer senere enn 20. april er preparering tillatt til og med 2. påskedag. Stikker skal være innsamlet senest fire dager etter sluttdato for preparering. 2 Stikka skiløype merking tillatt merket fra 10. februar til 2. påskedag. Stikker kan settes ut fire dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt periode. 3 Stikka påskeskiløype merking tillatt fra fredagen en drøy uke før palmesøndag til 2. påskedag. Stikker kan settes ut fire dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt periode.
		Gjennomgang av enkelte stier og skiløyper med begrunnelse for endringer (tatt ut veldig mye tekst fra 2009)
Landskapet - uttak av løsmasser	§ 3 pkt. 1.3 a)	I Dørålen ligger det i dag lagret grusmasse i et uttaksområde på Dørråltjørnmoen. Dette gruslageret bør brukes som vedlikeholdsgrus. Etter at grusen er tatt ut vil det settes vilkår om restaurering av området. Ellers er det ikke avsatt spesielle plasser til uttak av løsmasser til vedlikehold av veger eller for

		andre formål i Dørålen landskapsvernområde.
Landskapet - ombygging og restaurering av eksisterende bygninger - tilbygg.	§ 3 pkt. 1.3 b) c)	Ombygginger og tilbygg er ikke å anse som vedlikehold, og en må derfor søke om tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Søknad om ombygninger og utvidelse vil behandles strengere innenfor nasjonalparkene enn innenfor landskapsvernområdene. Forutsetninger som må oppfylles for at det kan gis dispensasjon for tilbygg/ombygninger er blant annet at: • Byggetiltaket skal være forankret i konkret behov (som vedplass, do e.l) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse • Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, svært små buer bør ikke påbygges • I tillegg til BRA, skal BYA (byggets ytre mål/fotavtrykk) oppgis i m2 - for før og etter det planlagte tiltaket. Forvaltningsmyndigheten vil kunne stille vilkår om eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg av ombyggingen/påbygg i samsvar med tradisjonell byggeskikk eller tilpasset bygningen/bygningsmiljøet for øvrig. Vilkår kan også være begrunnet i landskapshensyn. Montering av eksempelvis vinduer og pipe på bygg som av tradisjon ikke har slike elementer vil vurderes strengt. Det vil normalt kunne gis tillatelse til etablering av utedo og vedplass der det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette i dag. Generelt for hytteområder og fritidshus gjelder følgende: • Oppsetting av flaggstenger, skinnende takrenner, store vindusflater har ikke tradisjon i området og skal derfor ikke tillates. • Inngjerding av fritidseiendommer skal ikke tillates. Ved behandling av søknad om bygging av terrasser/verandaer skal det legges vekt på generelle kulturhistoriske og estetiske vurderinger. Terrassen/verandaen/plattingen bør: • Søkes lagt så nært bakkenivå som mulig • Være mindre enn 1/3 av fritidsboligens bebygde areal • Bygges ut fra en vegg, dersom den ikke følger bakkenivå (og maks ut fra to vegger dersom den • Tillatelse til bygging av platting/veranda vil ikke bli gitt i seter- kulturlandskapsområder. Når søknad om ombygging/tilbygg skal behandles vil forvaltningsmyndighetene ta utgangspunkt i følgende retningslinjer: • Utbedring av eksisterende hus bør prioriteres dersom det

		er teknisk mulig. Hovedprinsippet bør være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskiftninger der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skaden. • Vurder om det er andre hus som er ute av bruk som kan dekke behovet for tilbygg ved at det gis ny funksjon framfor å oppføre nye hus. • Ta hensyn til den strukturen og målestokken som er på setra/seterområdet eller som bygningen har fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge. Terrenginngrep må minimaliseres. • Tilbygg bør underordne seg eksisterende hus, enten ved å videreføre uttrykket eller gjennom å markere at det er nytt. For eksempel kan tilbygg til lafta hus gjerne være i bindingsverk, mens eksisterende hus er utgangspunkt for formen. • Følg tradisjonen når det er behov for mer areal. Noen steder er det naturlig at lange smale seterhus forlenges. Utvidelse skal skje i lengderetningen. I andre områder er det tradisjon for å oppføre flere mindre, frittstående enheter framfor en stor. Det blir da en avveining mellom at tillatelse til nybygg vil behandles svært restriktivt med hensyn til bestemmelsene i forskriften, og hensynet til tradisjonell byggeskikk som kanskje tilsier at et nytt lite bygg ville være ønskelig ut fra bygningstradisjonen i området. • Bygningens uttrykk bør primært beholdes. Det bør for eksempel unngås at seterhus eller andre verdifulle bygninger får preg av hytter ved at de oppgraderes til ny standard. Uteplass eller terrasse skal etableres på nivå med terrenget og skal ikke ha rekkverk. Retningslinjer for spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer, hytteområder og seter/kulturlandskapsområder: I tillegg til de generelle er det laget leget mer detaljerte retningslinjer for typeområder og spesielt verdifulle bygninger. 1. Spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer 2. Seterområder/kulturlandskapsområder 3. Hytteområder (område med ansamling av hytter/fritidsboliger) For områder definert som hytteområder er retningslinjene konkrete. Det er få hytteområder innenfor forvaltningsplanens område.

		1. Spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer De generelle retningslinjene skal følges. Verdifulle hus det ikke er mulig å reparere uten at det vil fremstå som nytt, vil kunne erstattes med ny bygning med tilsvarende form. Frittliggende steinbuer De generelle retningslinjene for å skille mellom nybygg og vedlikehold vil også gjelde for steinbuer. Ved nedrast tak vil søknad om gjenoppbygging/restaurering behandles som nybygg. Søknader om nybygg vil behandles svært strengt. Vurderingen vil være knyttet til kulturminnehensyn og plassering i forhold til villreinens aktuelle og potensielle bruk av området vil bli tillagt stor vekt. 2. Seterområder/kulturlandskapsområder Dette er områder der kulturlandskapet og setermiljøene sammen danner et viktig landskapselement. Søknader om tilbygg i disse seter-/kulturlandskapsområdene vil behandles individuelt. I disse områdene er det hovedsakelig setrer som utgjør bygningsmassen, og som brukes til både landbruks- og fritidsformål. På enkelte seterstuler er det også bygget fritidsboliger. Eventuelle tilbygg på fritidsbolig her vil sees i sammenheng med bygningsmassen på resten av setra/selet. Søknader om ombygging og tilbygg vil bli behandlet ut fra at følgende hensyn vektlegges: • Hvor reelt er behovet for endringen? Endringer som følge av gjenopptaking av seterdrift eller som følge av endret lovgiving knyttet til husdyrhold/beitebruk/ melkeproduksjon/småskalaproduksjon skal forvaltningsmyndigheten i utgangspunktet være positiv til. Tilbygg/ombygging som følger av private behov vil vurderes strengere. • Ved nærhet til spesielle forhold/verdier som snaufjell, vassdrag, sårbart plante/dyreliv skal søknaden vurderes strengt. • Tilbygg/ombyggingen skal tilpasses bygningsmiljøet for øvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet. • Arealet på nye tilbygg skal søkes minimalisert og bør ikke utgjøre med enn 30 % av arealet til bygningen på vernetidspunktet*. • En seterstue bør ikke overstige 70 m^2 tillatt bruksareal (TBRA), mens et kokhus ikke bør overstige 30 m^2 (TBRA). • For fritidsboliger i seterområdene vil øvre grense være 65 m^2 tillatt bruksareal (TBRA).

		• Uteplass skal legges på bakken og skal være uten rekkverk. • I tillegg til BRA, skal BYA (byggets ytre mål/fotavtrykk) oppgis i m2 - for før og etter det planlagte tiltaket. I den ovennevnte rapporten av Raddum er det påpekt at tilbygg ikke bør overstige 10 m^2. Dersom arealbehovet er større enn dette, kan det være aktuelt å søke å bygge nytt dersom ikke gammelt hus kan endre funksjon. Et tilbygg på 30 % av bygningens areal kan for enkelte bygg kanskje bli for mye i forhold til byggeskikk. Dette må imidlertid vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Ombygginger og tilbygg som skal dekke landbruksmessige behov, vil ikke være undergitt de absolutte kravene som maksimalt tillatt bruksareal. For slike bygg vil de landbruksmessige behovene i utgangspunktet være styrende.
Landskapet - gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade.	§ 3 pkt. 1.3 d)	Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade. En kan vanligvis påregne tillatelse etter dette punktet, men forvaltningsmyndigheten kan sette vilkår for utformingen, plassering og eventuelt også lokalisering av bygningene. Det betyr at forvaltningsmyndigheten skal ha mulighet for å bidra til å sikre en best mulig eksteriørmessig utforming, eksempelvis mht. valg av materialer og farger. Dersom gjenoppføring på samme sted er landskapsmessig ugunstig eller i konflikt med villrein- eller andre naturforvaltningsinteresser, kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til oppføring på annen lokalitet.
Landskapet - Riving av gammel seterbebyggelse	§ 3 pkt. 1.3 e)	Riving av seteranlegg kan være et tiltak når bygninger har forfalt, eller når drift av seter blir lagt ned. Når seteranlegg skal rives, må en ta stilling til om det skal gjøres en en bygningshistorisk dokumentasjon av anlegget.
Landskapet - gjenopptakelse av jordbruksdrift på nedlagte setervoller	§ 3 pkt. 1.3 f)	Med «nedlagte setervoller» menes setervoller som ikke har vært i drift på 20 år. Drift i denne sammenhengen er innmarksbeiting og dyrking. Ved gjenopptaking av jordbruksdrift eller seterdrift trengs ikke tillatelse til beiting. Ved søknader vil det legges vekt på at det er viktig å opprettholde kulturlandskapet for å ivareta verneverdiene i landskapsvernområdene. Søknader vil bli vurdert etter følgende momenter: • virkning for biologisk mangfold • virkning for kulturlandskapet, kulturmiljøer og kulturminner • visuell virkning på landskapet også i forhold til estetikk • nye tekniske inngrep som følge av moderne seterdrift (som

		vegadkomst, vann og avløp) Såfremt gjenopptakelse av drift ikke kommer i konflikt med momentene nevnt ovenfor, kan det påregnes tillatelse.
Plantelivet - nye arter må ikke innføres	§ 3 pkt. 2.1	Innføring av nye plantearter ikke tillatt. Treslagsskifte vil kunne endre landskapets art eller karakter og er derfor ikke tillatt. Foryngelse bør fortrinnsvis skje naturlig og ved eventuell planting bør det benyttes stedegne provenienser.
Landskapet - hogst og skogskjøtsel er tillatt i tråd med vernskogbestemmelsene i skogloven	§ 3 pkt. 2.2	Definisjon av hogst: Med hogst menes både skogbruk og hogst av ved til eget bruk. Hogst (avvirkning) meldes skogoppsynet (kommunen) og skal skje etter vernskogbestemmelsene i skogbruksloven. Unntak fra meldeplikten kan være hogst til husbruk, men dette bør avklares med den enkelte kommune. Kommunen skal vurdere meldingen også i forhold til at hogsten skjer innenfor et landskapsvernområde og om nødvendig pålegge endringer i opplegget for driften. • Ved rydding og tynning skal den naturlige sammensetningen av treslag søkes opprettholdt. • Dersom en gjennom vernskogbestemmelsene ser at det ikke kan avvirkes uten markberedning, må det søkes om tillatelse for dette. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å tillate enkel markberedning (flekkberedning) når dette trengs for å sikre nødvendig foryngelse. Tillatelse etter dette punktet er mest aktuelt for Frydalen landslapsvernområde. • All motorferdsel i forbindelse med utkjøring av virke bør skje så skånsomt som mulig. Terrengskader etter kjøring i samband med hogst og transport skal utbedres så raskt som praktisk mulig. Østre deler av Dørålen landskapsvernområde er aktuelle steder for skogsdrift. Det anmodes om at kjøring skjer på en skånsom måte, med minst mulig terrengskade. Veger og kjørespor er behandlet under eget avsnitt
Plantelivet - felling av særmerkte og dekorative træ m.m	§ 3 pkt. 2.3	Felling av særmerkte og dekorative trær, felling av furu med brannlyer eller gadder og døde tre som er med på å prege landskapet er forbudt. Det må ta hensyn til dette ved planlegging og gjennomføring av hogster og andre typer inngrep.
Plantelive	§ 3 pkt. 2.4	Beiting med husdyr er nødvendig for å opprettholde

t - beiting er tillatt		verneverdiene i landskapsvernområdene. Formålet med vern av Dørålen er å ta vare på særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap. Det åpne kulturlandskapet er avhengig av husdyrbeite for å ikke gro igjen. Det samme gjelder for en del av de sjeldne plantene knyttet til setervollene.
Dyrelivet - jakt, fangst	§ 3 pkt. 3.1	I enkelte kommuner er det tillatt med snarefangst etter rype. Vernebestemmelsene er ikke til hinder for bruk av kvist til snarefangsten. Villreinjakta bør organiseres på en slik måte at det skaper minst mulig stress for villreinen. Det bør rettes spesielt fokus på de områdene der villreintrekk foregår og der ferdselen per i dag fungerer som en barriere for villreinen.
Dyrelivet - fiske	§ 3 pkt. 3.1, 3.2	For de lokalitetene som det i dag er gitt tillatelse for utsetting av fisk, kan en som hovedregel påregne at tillatelsen videreføres etter en søknadsbehandling. Dersom det søkes om utsetting av fisk på nye lokaliteter vil en legge til grunn hvorvidt det har skjedd utsettinger der tidligere, i løpet av de siste 20 årene. Dersom det kan vises til at det har vært satt ut fisk de siste 20 årene, kan tillatelse til utsetting påregnes. Det vil ikke bli gitt tillatelse til utsetting av fisk i naturlig fisketomme vann, der det tidligere ikke er satt ut fisk. Se ellers oversikten over fiskevann og arter.
Dyrelivet - nye dyrearter må ikke innføres.	§ 3 pkt. 3.2	Forvaltning av introduserte eller gjeninnførte arter som for eksempel moskus, mårhund og kanadagjess skal følge generelle gjeldende retningslinjer/lovverk.
Ferdsel	§ 3 pkt. 4.1	All ferdsel i nasjonalparkene og landskapsvernområdene skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon eller kulturminner og slik at dyrelivet ikke forstyrres unødig. Skal vi kunne bruke naturområdene våre til friluftsliv også i framtiden, må sporløs ferdsel og minimal forstyrrelse være et nøkkelbegrep for utøving av friluftsliv. Det er svært viktig at brukerne av Rondaneområdet gjør hva de kan for å forlate naturområdene i samme tilstand som da de kom.
Ferdsel - tradisjonell turvirksomhet	§ 3 pkt. 4.2	Turer som gjøres med familie og venner kommer inn under brukere som ikke trenger tillatelse. Verneforskriften gjør også unntak for tradisjonell virksomhet i regi av turistforeninger, skoleklasser, barnehager på tur, ideelle lag og foreninger som går turer til fots og ski. Denne bestemmelsen har vært en standardformulering i mange forskrifter for nasjonalparker. Bakgrunn for unntakene kan blant annet knyttes til at disse brukergruppene sannsynligvis i stor grad har benyttet merka stier og løyper, og at de er ansett for i liten grad å forringe naturmiljøet ved «lett» bruk av området.

Ferdsel - annen organiser t ferdsel og ferdselsf ormer som kan skade naturmilj øet	§ 3 pkt. 4.2	Organisert ferdsel blir definert som: Ferdsel der en planlegger, koordinerer eller arrangerer en aktivitet som blir kunngjort/markedsført på forhånd. Organisert ferdsel til fots og på ski Det legges til grunn at all organisert ferdsel til fots og på ski som følger merkete stier og skiløyper som er godkjente i forvaltningsplanen ikke er til skade for naturmiljøet, og at dette derfor er tillatt uten spesiell tillatelse. Vedlegg 17 og 18 viser stier og skiløyper som tillates merket, og vedlegg 23 viser når løypene tillates merket og hvem som er ansvarlig (les mer om skiløyper tidligere i kapitlet). Søknadsplikt gjelder likevel for alle når: Organisert ferdsel til fots og på ski utenfor godkjente turstier og skiløyper regnes for å kunne skade naturmiljøet, og er søknadspliktig. Søknadsplikten gjelder for alle slike turer, uavhengig av gruppestørrelse. Søknadsplikten gjelder også for idrettsarrangement og konkurranser, også når dette skjer langs merkede stier og løyper. Andre ferdselsformer som kan skade naturmiljøet og blir underlagt søknadsplikt er: • basehopping • utsprang for annen luftsport som hanggliding og paragliding • kiting/skiseil • organisert elvesport (padling, rafting o.l. • utsetting av fysiske turposter, turorientering, geocacher og stolper. • jakthundprøver. • fugletakseringer. • leirslagning. • sykling, utenom Dørålsetervegen. • organisert bruk av hund • • organisert bruk av hest.
Ferdsel - hunder	§ 3 pkt. 4.3	Etter Hundelovens sikringsbestemmelser (§6) er det ikke lov å slippe hund løs i perioden 1. april -20. august, som også gjelder for alle verneområdene. I tillegg kan hver kommune ha egne forskrifter om båndtvang som gjelder etter den 20. august av hensyn til bufe på utmarksbeite. Per høsten 2009 gjelder dette for Dovre og Folldal kommuner. Av hensynet til villrein er sikringsbestemmelsen innskjerpet i verneforskriftene for Rondane og Dovre nasjonalparker og for Grimsdalen og Dørålen landskapsvernområder. Her skal

		hunder ikke slippes løs i perioden fra 1. mars til 20. august. Unntak fra denne bestemmelsen er de samme som for Hundelovens bestemmelser § 9 b (bufehund til vokting av sau, geit og kyr), c (aktiv politi- og redningstjeneste) og d (hund i ettersøk etter skadet/sykt vilt).
Motorferdsel - forbud	§ 3 pkt. 5.1	Generelt Det framgår av § 3 i vernereglene for de enkelte verneområdene til hvilke formål motorferdsel er tillatt. Her framgår også til hvilke formål forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon. Det legges opp til at naturmangfoldloven § 48 (dispensasjoner) i svært liten grad skal benyttes for å gi tillatelse til motorisert ferdsel. Det vises til rundskriv om forvaltning av verneforskrifter. Generelle retningslinjer: • For all transport til hytter og buer samt ved utkjøring av saltstein skal det stilles krav til bruk av leiekjører på vinterføre. Dette punktet skal være retningsgivende for tillatelse til alle typer transport, der det kan være relevant å sette slikt vilkår. • Tillatelsene skal være tidsbegrenset og antall turer skal tilpasses kjøretøy og transportvolum. Det skal tas hensyn til hvilken transportform som er best egnet for oppdraget. • Persontransport er i utgangspunktet ikke tillatt. Person(er) kan likevel tas med hvis det ikke fører til behov for flere turer. • En del kjøring i landbruksnæring og for formål som forskning, kan være tillatt i henhold til motorferdselloven eller nasjonal forskrift, men likevel kreve dispensasjon i verneområdene. • All skutertransport på vinterstid som krever tillatelse skal skje før 20. april evt. 3. påskedag om den faller senere. Dette vil også gjelde for all næringstransport hvis det ikke foreligger spesielle behov for senere transport. Valg av transportform og årstid Hovedprinsippet er at den transport som gir minst konflikt med verneverdiene og andre brukerinteresser skal nyttes. Økonomiske vurderinger skal ikke tillegges avgjørende vekt. • Der det er bilvei skal transporten skje etter denne når veien er åpen. Det gis begrenset adgang til vintertransport i disse tilfellene. • Der det er kjørespor (tillatelse kreves) og disse er nevnt spesielt i forskriften, skal saksutredningen gjøre en avveining mellom transport på barmark eller snø. Er det nevneverdig forskjell i skade på verneverdiene mellom årstidene, skal transport henvises til den mest gunstige transportform og sesong. For hytter langs kjørespor som ikke er nevnt i

		forskriften, vil tillatelse til transport på barmark bare gis unntaksvis og ved spesielle behov. Bevegelseshemmede Motorferdselloven tar heller ikke sikte på å regulere bruken av ordinære, ikke terrenggående, elektrisk drevne rullestoler. Verneforskriften har ingen egen bestemmelse for bruk av snøskuter for bevegelseshemmede. Ved særskilte behov kan det imidlertid søkes om dispensasjon etter naturmangfoldloven § 48 (dispensasjoner) for transport av bevegelseshemmede. Når det gjelder ren persontransport til egen hytte vil det generelle regelverket for motorferdsel i utmark være utgangspunktet. Slik transport omfatter kun de som er varig bevegelseshemmede. Legeattest som bekrefter at søkeren er varig bevegelseshemmet, må vedlegges ved søknaden. Forvaltningsmyndighetene vil kreve at det brukes leiekjører til dette. Personer som på grunn av alder eller midlertidig sjukdom er bevegelseshemmede, blir ikke regna som varig funksjonshemmede i denne sammenheng.
Motorferdsel - militær operativ virksomhet, redningstjeneste og oppsyn	§ 3, pkt. 5.2 a)	Militær operativ virksomhet Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Redningstjeneste Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder. Oppsyn Motorferdsel i oppsynsøyemed kan utøves av Statens naturoppsyn og fjellstyrenes oppsyn på organisert oppdrag med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi omfattes ikke av denne bestemmelsen. Naturoppsyn skal være det primære formål med kjøringen. Dersom transportoppdrag har andre formål enn naturoppsyn må det søkes egen dispensasjon for disse formålene. Dette gjelder for eksempel transport av brensel til og vedlikehold av fjellstyrehytter og jerveregistrering. Det forutsettes at kjøringen begrenses til et nødvendig minimum og skjer disiplinert, bl.a. ved at en følger gamle spor når dette er mulig. Det meste av oppsynet bør skje til fots. Bruk av terrenggående kjøretøy skal ikke benyttes under oppsynsvirksomhet, med unntak av ved ekstraordinære behov. Ved telling og registrering av fauna, skal oppsynet til det ytterste forsøke å unngå forstyrrelse på dyrelivet.

Motorferdsel - øvingskjøring	§ 3, pkt. 5.2 a)	Øvelses- og utdanningsvirksomhet i forbindelse med redningstjeneste skal ikke tillates i verneområdene, men legges til andre områder. Kjentmannskjøring kan få dispensasjon etter en plan som omfatter berørte redningsorganisasjoner over et større område. Planen skal være godkjent av politimestrene og søknad sendes gjennom den politimester som har koordineringsansvar for naturoppsyn i verneområdene. Forvaltningsmyndigheten skal legge hensynet til verneverdiene til grunn for behandling av søknad. Det er viktig at det legges en realistisk behovsvurdering til grunn. Kjentmannskjøring bør arrangeres i samarbeid med fjelloppsyn/naturoppsynet og disse skal trekkes inn i planleggingen og gjennomføringen. Se også: Brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder.
Motorferdsel - på bilveger	§ 3, pkt. 5.2 b) og c)	Motorferdsel er tillatt på følgende bilveier: - bilvegen til Dørålsæter (15. juni – 1. desember) - bilvegen til Dørålsæter (15. mai – 15. juni for setereierne/turistbedriftene på Dørålsæter). I forskriften for Dørålen har setereierne og turistbedriftene en egen hjemmel til bilkjøring på vegen i næringsøyemed en måned før vegen åpner for bilkjøring, dvs. i perioden 15. mai til 15. juni. Det er her viktig at det er utøvelse av næring som er kriterium.
Motorfedsel - tilsyn og vedlikehold av bygninger og anlegg (snødekt mark)	§ 3, pkt. 5.2 d)	Setereierene på Dørålseter skal kunne føre føre tilsyn med og utføre vedlikehold av sine bygninger og anlegg i tiden da bilvegen er stengt for motorferdsel. Kjøring skal skje med snøskuter på snødekt mark. Kjøring i forbindelse med større utbedringer og byggearbeider krever en egen dispensasjon i tiden da bilvegen er stengt for motorferdsel.
Motorferdsel - hogst etter vernskog bestemmelsene	§ 3, pkt. 5.2 e)	Det er kun hogst etter vernskogbestemmelsene som er tillatt uten søknad. Unødige terrengskader, vegetasjonsslitasje og forstyrrelse av dyrelivet må unngås. Eventuelle terrengskader må utbedres så raskt som mulig. Bestemmelsen gjelder motorferdsel som er nødvendig for selve hogsten og utkjøring av tømmer til veg. Bestemmelsen omfatter også brøyting av veg som er nødvendig for uttransport av tømmer.

Motorferdsel - uttransport av syke eller skadde bufe	§ 3, pkt. 5.2 f)	For Dørålen landskapsvernområde er det ikke gitt vilkår om at transporten må meldes til forvaltningsmyndigheten. Ved slik kjøring må det ved valg av kjøretrase og fremkomstmiddel legges vekt på at kjøringen ikke skal sette varige spor i grunnen. Det betyr at en fortrinnsvis skal unngå myrer og bløte partier samtidig som en velger lettest mulig kjøretøy og helst med belter. Før en tar i bruk motorisert framkomstmiddel skal en ha vurdert om utfrakt kan skje uten slik motorisert ferdsel. Det er spesielt hensynet til fare for slitasje på vegetasjonen og sårbart dyreliv i området som må være avgjørende for valg av trase og kjøretøy.
Motorferdsel - transport av felt elg og hjort under skoggrensen	§ 3, pkt. 5.2 g)	I landskapsvernområdene er uttransport av felt elg og hjort direkte hjemlet i verneforskriftene og krever ingen spesiell tillatelse. Bestemmelsen gjelder kun under skoggrensen. Bakgrunn for dette er todelt; mesteparten av det som felles av elg og hjort skjer under skoggrensa og vegetasjonen under skoggrensa er generelt mindre sårbar for terrengslitasje enn i høyfjellet. Det er ikke stilt spesifikt krav om kjøretøy i bestemmelsen, men en skal fortrinnsvis bruke lette, beltegående kjøretøy. Traktor uten belter bør ikke benyttes. Det oppfordres til å ta hensyn til terrenget når slik transport finner sted og unngå kjøring i myrer og bløte partier. Dersom det oppstår terrengskader skal dette meldes naturoppsynet og utbedres så raskt som mulig i ettertid. Under høringen av forvaltningsplanen kom innspill om at det noen få steder regelmessig blir felt elg over skoggrensen, eller at den mest skånsomme transporttrasen går der. Forvaltningsmyndighetene er innstilt på å tillate nødvendig transport over skoggrensen ved særskilt behov og med hjemmel i den generelle unntaksbestemmelsen i verneforskriftene. Det vil bli satt vilkår ved en slik tillatelse. Nødvendig motorferdsel langs traktorveg Haverdalsvegen - Ryddølstjønne-Ivarslåe i forbindelse med landbruksdrift omfatter ikke uttransport av felt elg. Det må derfor søkes om å bruke traktorvegen i denne forbindelse. En kan påregne flerårig dispensasjon for formålet.
Motorferdsel - utkjøring av saltstein	§ 3, pkt. 5.2 a)	Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til annen nødvendig kjøring i utmark i samband med jordbruk og beitebruk. Det vil bli gitt flerårige løyver til beitelag for utkjøring av saltstein i beiteområdene med snøskuter på snødekt mark. Det skal settes krav til bruk av leiekjører, jf de generelle retningslinjene. Søknader fra enkeltgrunneiere henvises til denne ordningen.
Motorferdsel - luft- og snøscoot	§ 3, pkt. 5.3 b)	En kan ikke forvente tillatelse til økt antall turer per sesong som følge av endret bruk av bygningsmassen, for eksempel til utleievirksomhet. Se også hva som står om barmarkstransport under valg av transportform og årstid ovenfor.

ertransport av brensel, materialer, utstyr og proviant til buer, hytter, setre, anlegg mv.		• Tiltakshaver må søke om løyve for nødvendig transport i nasjonalparkene • Det skal benyttes leiekjører som er godkjent av kommunen etter Nasjonal forskrift om motorferdsel i utmark, § 5 a. • Ved søknad fra hytteeier vil det som hovedregel kunne gis tillatelse til inntil 2 turer for transport av brensel, proviant og materialer per vintersesong. Ved frakt av materialer til bygging og restaurering kan det være aktuelt å gi tillatelse til flere turer.
Motorferdsel - transport av gjester på snødekt mark langs etablert snøscootertrasé for setereierne/turistbedriftene på Dørålsæter.	§ 3, pkt. 5.3 c)	I Dørålen kan setereierne/turistbedriftene søke om tillatelse til transport av gjester på snødekt mark langs etablert snøskutertrase sammen med annen varetransport. De samme vurderinger som gjelder for Grimsdalshytta og Haverdalsetra vil gjelde for turistbedriftene i Dørålen. Turkjøring er ikke tillatt, men personer kan få sitte på til/fra hyttene dersom det er plass sammen med bagasje/varer. Tillatelse vil gjelde for beltekjøretøy/snøskuter på forhåndsdefinert trase på snødekt mark (for trasé se kart i vedlegg). At en tillater personer å bli fraktet samtidig med proviant, bagasje og utstyr, skal ikke øke turistbedriftenes transportbehov.
Motorferdsel - sommerstid i forbindelse med tillatt hogst	§ 3, pkt. 5.3 d)	Det er kun hogst etter vernskogbestemmelsene som er tillatt uten søknad. Unødige terrengskader, vegetasjonsslitasje og forstyrrelse av dyrelivet må unngås. Eventuelle terrengskader må utbedres så raskt som mulig. Bestemmelsen gjelder motorferdsel som er nødvendig for selve hogsten og utkjøring av tømmer til veg. Bestemmelsen omfatter også brøyting av veg som er nødvendig for uttransport av tømmer. Ved søknader om kjøring sommerstid må en særlig vurdere: - om hogsten kan legges til vinterhalvåret. - grunnforholdene i området for den planlagte hogsten.
Motorferdsel - på kjørespor et fra Elgvasslig renda til Elgevatne	§ 3, pkt. 5.3 e)	Nødvendig transport nevnt i dette punktet tilsvarer det som gjelder for luft- og snøskutertransport av brensel, materialer, utstyr og proviant til buer, hytter og setrer. Transport bør foregå sommerstid av hensynet til villrein. Det kan derfor søkes forvaltningsmyndigheten om tillatelse til transport på barmark og en kan påregne flerårig dispensasjon for inntil 2 turer per sesong. Det vil settes vilkår om rapportering med antall turer.

t		Formål og tidspunkt for turene. «Drift» av setereienedommene inkluderer tilsyn med dyr på utmarksbeite, utlegging av saltstein og uttransport av i forbindelse med sanking.

Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Formål	§ 2	Sentrale motiver ved vern av landskapsvernområder er ivaretakelse av et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap, seterbebyggelse, samt her trekkområder for villrein, også slik at de kan være tilgjengelige for et enkelt friluftsliv. Generelt om friluftsliv Verneområder skal bidra til større intakte økosystemer, også slik at de kan være tilgjengelige for enkelt friluftsliv. Områdene skal forvaltes på en slik måte at friluftslivet gis rimelige rammer for bruk og tilrettelegging som ikke går på bekostning av verneverdiene, og bestemmelsen i formålsparagrafen leses som en instruks til forvaltningen om å ivareta friluftslivets interesser innenfor disse rammene. Friluftsliv som går på bekostning av verneverdiene vil ikke være i samsvar med verneformålet. Teknisk tilrettelegging som bruk av merking, klopplegging, bruer, gjerder, brygger eller lignende skal benyttes ved behov. Aktiviteter som ikke er å betrakte som det tradisjonelle friluftslivet inngår egentlig ikke i det friluftslivet som er en del av formålet med opprettelsen av verneområdene, men vil kunne tillates så lenge det ikke kommer i konflikt med verneverdiene, i tillegg til det tradisjonelle friluftslivet. For å kunne forene målet om å ivareta verneverdiene og samtidig sikre allmenn ferdsel er kanaliseringstiltak et viktig verktøy for mest mulig å unngå konflikt mellom ferdsel og villrein. Rondane-Dovre skal forvaltes etter følgende prinsipper for ferdsel: • én hovedferdselsåre i Dovre-Rondane som følger nord-sør retning • redusere antallet merka stier/skiløyper, blant annet ved bare å tillate én merka sti/trase mellom to turmål/turisthytter • sommersti og vinterløype skal som hovedregel følge samme korridor • stimulere de besøkende til å følge merkete stier og løyper • ferdsel skal fortrinnsvis kanaliseres til randsonene, eller til utenfor verneområdet. Begrepet randsone betyr det samme forvaltningsplanen som i verneforskriften: i ytterkant av nasjonalparken.
Landskape	§ 3 pkt. 1.1	• Behovsvurderinger for tilbygg og nybygg vil være strengere

t - generelt byggetiltak		i nasjonalparkene enn i landskapsvernområdene. Forvaltningsmyndigheten vil be fagkompetanse i kommune og/eller Statsforvalteren om en vurdering av landbruksmessige behov for utvidelser og nybygg. • Behov tilknyttet fritidsbruk vil vurderes strengere enn behov tilknyttet landbruk. Utover estetiske og kulturhistoriske hensyn vil tiltak knyttet til fritidsboliger bli vurdert ut fra den effekt det kan ha på ferdselen inn i områder som er viktige for villrein. Denne vurderingen vil ses i lys av den praksis som råder etter PBL for alle byggesaker innenfor og inntil villreinens leveområde, slik det avgrenses i Regional plan for Rondane - Sølnkletten. • Følg tradisjonen hvis det er behov for mer areal. Vurder om annet eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon framfor å oppføre nytt hus. Utbedring av eksisterende hus skal prioriteres dersom dette er teknisk mulig. • Ved vedlikehold / restaurering / ombygging / rekonstruksjon av bygninger med kulturhistorisk verdi bør det brukes opprinnelige materialer og håndverksteknikker. Det skal ikke brukes trykkimpregnert virke. Hovedprinsipp må være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskifting der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skader. • I tillegg til å følge retningslinjene i dette kapitlet vil forvaltningsmyndighetene samrå seg med kulturvernmyndighetene når det gjelder plassering og utforming i forbindelse med alle byggesaker som krever dispensasjon etter verneforskriften. Fylkesmannen i Oppland har gitt ut veilederen «Seterbygningene – verdier og utfordringer» (Raddum 2007) som blant annet gir råd om hvordan vedlikehold av og tilbygg på seterhus kan skje med utgangspunkt i tradisjonell byggeskikk, og med spesielt fokus på Grimsdalen. Det kan ved byggetillatelser stilles vilkår om mer detaljert utforming, i tråd med råd/retningslinjer i veilederen. Tillatelser til oppføring av ny bygning/ombygging/utvidelse av bygning vil bli gjort gjeldende i 3 år fra vedtaksdato, deretter faller tillatelsen bort. Hensikten er å unngå at tillatelsene blir gjeldende for mange år frem i tid. Grunnlaget for de vurderinger som gjøres i den enkelte sak tar utgangspunkt i dagens situasjon, og den kan endre seg over tid. Videre vil dette også i større grad samsvare med plan- og bygningslovens bestemmelser.
Landskapet - nye	§ 3 pkt. 1.1	Søknader om nybygg vil bli vurdert strengt og må behandles som en dispensasjon, med unntak av de formål som nevnes

bygninger		spesielt nedenfor. Det vil kun være aktuelt med nybygg i form av små uthus for eksempel for å dekke behovet for utedo, vedskjul eller lignende. Nybygg vil i slike tilfeller kun være aktuelt der dette ansees som mer gunstig av hensyn til landskapet eller bygningsmiljøet, enn utvidelse av eksisterende hytte/bu/stølshus. Det vil ikke være tillatt å føre opp fritidsbolig, eller hytter for utleie.
Landskapet - turisthytter	§ 3 pkt. 1.1	For å ikke legge til rette for økt ferdsel inn i villreinens leveområder vil forvaltningsmyndighetene føre en meget restriktiv praksis for dispensasjoner for nybygg og tilbygg som fører til økt sengeplasskapasitet til utleie. Dette er i tråd med retningslinjene i Regional plan for Rondane og Sølnkletten. Verneområdene i Rondane ligger i all hovedsak innenfor, eller helt inntil, leveområdet slik det defineres i den regionale planen. Det skal ikke bygges nye turisthytter.
Landskapet - vedlikehold av eksisterende anlegg, gjerder o.l.	§ 3 pkt. 1.2 a)	Verneforskriftene tillater vedlikehold i samsvar med tradisjonell byggeskikk. Dette omfatter vanlig vedlikehold som reparasjon av tak, vinduer, fundamenteringer og ytterkledning og som er tillatt etter plan- og bygningsloven. For vedlikeholdsarbeid skal eksteriøret ikke endres og reparasjoner er å foretrekke fremfor hele utskiftninger der dette er mulig. Fasadeendringer, ny pipe og utvendig standardhevinger er eksempler på tiltak som ikke går inn under vanlig vedlikehold og som dermed er søknadspliktig. Restaurering, dvs. tilbakeføring til opprinnelig, dokumentert utførelse av eksisterende bygg og anlegg, bør tillates om ikke hensyn til verneverdier eller kulturfaglige hensyn sier noe annet. Forvaltningsmyndighetene bør være positive til slik restaurering som tar sikte på å tilbakeføre seteranlegg til opprinnelig tilstand. Restaureringen omfatter kun tiltak knyttet til eksisterende bygninger, ikke gjenreising på gamle tufter. En bygning kan ha forfalt slik at en er i tvil om vedlikeholdsarbeidet i praksis vil tilsvare og reise et nytt bygg fra grunnen av. For å definere hva som er vedlikehold vil forvaltningsmyndigheten legge til grunn en helhetsvurdering, der takets tilstand tillegges betydelig vekt. Dersom bygningen har et tak som er noenlunde i intakt stand, bør vedlikeholdet kunne falle inn under punkt 1.2 i forskriftene, og arbeidet kan derfor foretas uten tillatelse. Utskifting av et bærende element av samme dimensjon og kvalitet ansees som vedlikehold. Dersom taket har falt ned som følge av dårlig vedlikehold, er reparasjonen å anse som en vesentlig endring, og restaurering av bygningen på samme sted vil betraktes som nybygg. I slike tilfeller må saken behandles

		som en ordinær byggesak og må forelegges både kommunen og forvaltningsmyndighet for verneområdet. For å kunne kalle arbeidet på vegen for vedlikehold, som dermed kan foregå uten tillatelse fra forvaltningsmyndighetene, skal vedlikeholdsarbeidet ikke heve standarden over den standarden vegen hadde på vernetidspunktet i 2003 (vegstandard per 2003 = «dagens standard» i forskriftsteksten) Dersom vegen er gruset, vil grusing inngå i vegvedlikeholdet. Dersom vegen ikke har stikkrenner eller grøfter fra før, vil slike tiltak kreve tillatelse før de kan gjennomføres.
Landskapet - drift og vedlikehold, istandsetting og oppgradering/fornyelse av eksisterende kraftledning.	§ 3 pkt. 1.2 b), c) og d)	Drift og vedlikehold av eksisterende kraftledning skjer etter gjeldende konsesjon for energianlegget. Oppgradering/fornyelse skal ikke medføre fysiske inngrep i strid med verneformålet, eller endrer landskapets art og karakter.
Landskapet - vedlikehold av merka stier, bruer og skilt	§ 3 pkt. 1.2 e)	• Hvis eksisterende stier eller løyper kommer i konflikt med villreinens arealbruk, eller på andre måter kommer i konflikt med verneformålet, kan forvaltningsmyndigheten kreve at den som er ansvarlig for stiene eller løypene iverksetter skadereduserende tiltak i tråd med anbefalinger fra forvaltningsmyndigheten. • Merkede stier merkes i tråd med DNTs norm som beskrives i merkehåndboka og er utarbeidet av DNT i samråd med miljøvernmyndighetene. • Vinterløyper merkes med stikker og samles inn etter sesongen, i tråd med tillatelse fra forvaltningsmyndighetene, • Merking av stier som ikke er en del av DNT sitt stinett, kan merkes med rødt. Merkingen skal være diskré og ikke ha større omfang enn føringer gitt i DNTs norm. • Vedlikehold i form av bruer og klopper langs godkjente merkete stier og løyper skal tillates.
Landskapet - merking av skiløyper	§ 3 pkt. 1.2 e)	Det finnes i hovedsak tre kategorier skiløyper. Hva slags kategori hvert enkelt løype tilhører og hvem som er ansvarlig fremgår i vedlegg til forvaltningsplanen. Utover tillatt tidsrom for stikking/preparering av løypene, er det lagt inn noen dager for selve arbeidet med både å merke og fjerne merkingen.

		Preparerte løyper kjøres opp regelmessig. De preparerte løypene er vanligvis også stikka. De løyper som kun blir stikka er tillatt gjennomkjørt med snøskuter etter stort snøfall og uvær for ettersyn og supplering av stikkingen. Det er ikke tillatt å preparere spor i de stikka løypene. Motorferdselen bør generelt holdes på et så lavt nivå som mulig. Løypeansvarlig må søke forvaltningsmyndighetene for tillatelse til motorisert ferdsel, og det vil gis flerårige tillatelser med vilkår. Det vil bl a stilles krav om rapportering gjennom kjørebok etter endt sesong for alle løyper. Dette er de tre kategoriene: 1 Preparert skiløype tillatt preparert og merket fra da forholdene ligger til rette for preparering frem til og med 20. april. I de år påsken kommer senere enn 20. april er preparering tillatt til og med 2. påskedag. Stikker skal være innsamlet senest fire dager etter sluttdato for preparering. 2 Stikka skiløype merking tillatt merket fra 10. februar til 2. påskedag. Stikker kan settes ut fire dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt periode. 3 Stikka påskeskiløype merking tillatt fra fredagen en drøy uke før palmesøndag til 2. påskedag. Stikker kan settes ut fire dager før og samles inn senest fire dager etter tillatt periode.
		Gjennomgang av enkelte stier og skiløyper med begrunnelse for endringer (tatt ut veldig mye tekst fra 2009)
Landskapet - nødvendige nye bygninger til jordbruks- og seterformål	§ 3 pkt. 1.3 a)	Ved vurderinger av byggetiltak for landbruksmessige behov blir definisjonen av landbruk på vernetidspunktet (2003) lagt til grunn. Her vil både plan- og bygningsloven og fjelloven (i statsallmenningene) være førende. Viktige moment er: - virksomheten skal være basert på og tilpasset gårdens eget ressursgrunnlag tiltaket er knyttet til produksjon på gården - gårdens behov for varer og tjenester. Ved behandling av søknad om nybygg i forbindelse med jordbruks- og seterformål vil følgende retningslinje gjelde: • Vurder om eksisterende hus som er ute av bruk kan gis ny funksjon fremfor å oppføre nye hus. • Ta hensyn til den strukturen og bygningsstørrelser som er på setra, i seterområdet eller på bygningen fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge. Terrenginngrep må minimaliseres. • Nye hus bør ha et uttrykk/utforming som viser når de er oppført, men underordne seg helheten i miljøet, jamfør punktet over.

		Plassering av nye landbruksbygg skal søkes lagt til selet. Dersom slik plassering ikke lar seg forene med spesielle hensyn knyttet til bygningsmiljøet, landskapsmessige hensyn eller hensyn til andre verneverdier (som biologisk mangfold), skal annen plassering vurderes. Flytting av en gammel bygning er etter plan- og bygningsloven å betrakte som et nybygg, og må behandles deretter i verneforskriftene. Behov for flytting av et bygg kan eksempelvis være dårlige grunnforhold.
Landskapet - Landskapet - ombygginger og tilbygg	§ 3 pkt. 1.3 b)	Ombygginger og tilbygg er ikke å anse som vedlikehold, og en må derfor søke om tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Søknad om ombygninger og utvidelse vil behandles strengere innenfor nasjonalparkene enn innenfor landskapsvernområdene. Forutsetninger som må oppfylles for at det kan gis dispensasjon for tilbygg/ombygninger er blant annet at: • Byggetiltaket skal være forankret i konkret behov (som vedplass, do e.l) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse • Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate, svært små buer bør ikke påbygges Forvaltningsmyndigheten vil kunne stille vilkår om eksteriørmessig utforming, farge og materialvalg av ombyggingen/påbygg i samsvar med tradisjonell byggeskikk eller tilpasset bygningen/bygningsmiljøet for øvrig. Vilkår kan også være begrunnet i landskapshensyn. Montering av eksempelvis vinduer og pipe på bygg som av tradisjon ikke har slike elementer vil vurderes strengt. Det vil normalt kunne gis tillatelse til etablering av utedo og vedplass der det ikke finnes tilfredsstillende løsninger på dette i dag. Generelt for hytteområder og fritidshus gjelder følgende: • Oppsetting av flaggstenger, skinnende takrenner, store vindusflater har ikke tradisjon i området og skal derfor ikke tillates. • Inngjerding av fritidseiendommer skal ikke tillates. Ved behandling av søknad om bygging av terrasser/verandaer skal det legges vekt på generelle kulturhistoriske og estetiske vurderinger. Terrassen/verandaen/plattingen bør: • Søkes lagt så nært bakkenivå som mulig • Være mindre enn 1/3 av fritidsboligens bebygde areal • Bygges ut fra en vegg, dersom den ikke følger bakkenivå (og maks ut fra to vegger dersom den • Tillatelse til bygging av platting/veranda vil ikke bli gitt i

		seter- kulturlandskapsområder. Når søknad om ombygging/tilbygg skal behandles vil forvaltningsmyndighetene ta utgangspunkt i følgende retningslinjer: • Utbedring av eksisterende hus bør prioriteres dersom det er teknisk mulig. Hovedprinsippet bør være å skifte ut minst mulig, dvs. maksimal gjenbruk av materialer. Kun utskiftninger der det er nødvendig for å utbedre/stabilisere skaden. • Vurder om det er andre hus som er ute av bruk som kan dekke behovet for tilbygg ved at det gis ny funksjon framfor å oppføre nye hus. • Ta hensyn til den strukturen og målestokken som er på setra/seterområdet eller som bygningen har fra tidligere. Tradisjonen med hensyn til plassering i terreng, form og materialbruk er viktig å videreføre, eksempel panel, takutstikk, tekking og farge. Terrenginngrep må minimaliseres. • Tilbygg bør underordne seg eksisterende hus, enten ved å videreføre uttrykket eller gjennom å markere at det er nytt. For eksempel kan tilbygg til lafta hus gjerne være i bindingsverk, mens eksisterende hus er utgangspunkt for formen. • Følg tradisjonen når det er behov for mer areal. Noen steder er det naturlig at lange smale seterhus forlenges. Utvidelse skal skje i lengderetningen. I andre områder er det tradisjon for å oppføre flere mindre, frittstående enheter framfor en stor. Det blir da en avveining mellom at tillatelse til nybygg vil behandles svært restriktivt med hensyn til bestemmelsene i forskriften, og hensynet til tradisjonell byggeskikk som kanskje tilsier at et nytt lite bygg ville være ønskelig ut fra bygningstradisjonen i området. • Bygningens uttrykk bør primært beholdes. Det bør for eksempel unngås at seterhus eller andre verdifulle bygninger får preg av hytter ved at de oppgraderes til ny standard. Uteplass eller terrasse skal etableres på nivå med terrenget og skal ikke ha rekkverk. Retningslinjer for spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer, hytteområder og seter/kulturlandskapsområder: I tillegg til de generelle er det laget leget mer detaljerte retningslinjer for typeområder og spesielt verdifulle bygninger. 1. Spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer 2. Seterområder/kulturlandskapsområder

		3. Hytteområder (område med ansamling av hytter/fritidsboliger) 1. Spesielt verdifulle bygninger/bygningsmiljøer De generelle retningslinjene skal følges. Verdifulle hus det ikke er mulig å reparere uten at det vil fremstå som nytt, vil kunne erstattes med ny bygning med tilsvarende form. Frittliggende steinbuer De generelle retningslinjene for å skille mellom nybygg og vedlikehold vil også gjelde for steinbuer. Ved nedrast tak vil søknad om gjenoppbygging/restaurering behandles som nybygg. Søknader om nybygg vil behandles svært strengt. Vurderingen vil være knyttet til kulturminnehensyn og plassering i forhold til villreinens aktuelle og potensielle bruk av området vil bli tillagt stor vekt. 2. Seterområder/kulturlandskapsområder Dette er områder der kulturlandskapet og setermiljøene sammen danner et viktig landskapselement. Søknader om tilbygg i disse seter-/kulturlandskapsområdene vil behandles individuelt. I disse områdene er det hovedsakelig setrer som utgjør bygningsmassen, og som brukes til både landbruks- og fritidsformål. På enkelte seterstuler er det også bygget fritidsboliger. Eventuelle tilbygg på fritidsbolig her vil sees i sammenheng med bygningsmassen på resten av setra/selet. Søknader om ombygging og tilbygg vil bli behandlet ut fra at følgende hensyn vektlegges: • Hvor reelt er behovet for endringen? Endringer som følge av gjenopptaking av seterdrift eller som følge av endret lovgiving knyttet til husdyrhold/beitebruk/ melkeproduksjon/småskalaproduksjon skal forvaltningsmyndigheten i utgangspunktet være positiv til. Tilbygg/ombygging som følger av private behov vil vurderes strengere. • Ved nærhet til spesielle forhold/verdier som snaufjell, vassdrag, sårbart plante/dyreliv skal søknaden vurderes strengt. • Tilbygg/ombyggingen skal tilpasses bygningsmiljøet for øvrig med hensyn til eksteriørmessig utforming og plassering i tunet. • Arealet på nye tilbygg skal søkes minimalisert og bør ikke utgjøre med enn 30 % av arealet til bygningen på vernetidspunktet*. • En seterstue bør ikke overstige 70 m^2 tillatt bruksareal (TBRA), mens et kokhus ikke bør overstige 30 m^2 (TBRA). • For fritidsboliger i seterområdene vil øvre grense være 65 m^2 tillatt bruksareal (TBRA).

		• Uteplass skal legges på bakken og skal være uten rekkverk. • I tillegg til BRA, skal BYA (byggets ytre mål/fotavtrykk) oppgis i m2 - for før og etter det planlagte tiltaket. I den ovennevnte rapporten av Raddum er det påpekt at tilbygg ikke bør overstige 10 m^2. Dersom arealbehovet er større enn dette, kan det være aktuelt å søke å bygge nytt dersom ikke gammelt hus kan endre funksjon. Et tilbygg på 30 % av bygningens areal kan for enkelte bygg kanskje bli for mye i forhold til byggeskikk. Dette må imidlertid vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle. Ombygginger og tilbygg som skal dekke landbruksmessige behov, vil ikke være undergitt de absolutte kravene som maksimalt tillatt bruksareal. For slike bygg vil de landbruksmessige behovene i utgangspunktet være styrende.
Landskapet - gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade	§ 3 pkt. 1.3 c)	Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade. En kan vanligvis påregne tillatelse etter dette punktet, men forvaltningsmyndigheten kan sette vilkår for utformingen, plassering og eventuelt også lokalisering av bygningene. Det betyr at forvaltningsmyndigheten skal ha mulighet for å bidra til å sikre en best mulig eksteriørmessig utforming, eksempelvis mht. valg av materialer og farger. Dersom gjenoppføring på samme sted er landskapsmessig ugunstig eller i konflikt med villrein- eller andre naturforvaltningsinteresser, kan forvaltningsmyndigheten gi tillatelse til oppføring på annen lokalitet.
Landskapet - oppdyrking /beitekultivering av nye arealer	§ 3 pkt. 1.3 d)	Opprettholdelse av jordbruksdriften er ønskelig i forhold til formålet med vernet. Søknad om nydyrking skal imidlertid vurderes konkret i forhold til verneverdiene i hvert enkelt tilfelle. Dersom nydyrking ikke kommer i konflikt med verneverdier, kan en påregne tillatelse. Nydyrking bør fortrinnsvis skje i tilknytning til annen dyrka mark og setrer. Nydyrking på tidligere dyrka mark vil bli prioritert foran nydyrking i utmark. Søknader vil bli vurdert etter følgende momenter: • virkning for biologisk mangfold • virkning for kulturlandskapet, kulturmiljøer og kulturminner • visuell virkning på landskapet og i forhold til estetikk • søkers behov for tilleggsareal Jf. forskrift om nydyrking, § 3, omfatter nydyrking tre typer: • opparbeiding fra udyrket mark til fulldyrket mark,

		• opparbeiding fra udyrket mark til overflatedyrket mark og • opparbeiding fra jordbruksareal som har ligget brakk i over 30 år til overflatedyrket eller fulldyrket mark. Opparbeiding av jordbruksareal fra overflatedyrket mark til fulldyrket mark er ikke nydyrking. Kulturmark som slåttemark (ugjødslet slåtteng, urterike slåttenger m.v.) og enkelte typer av beitemark (ugjødslet hagemark og einerbakker m.v.) er ikke overflatedyrket mark. Opparbeiding av slike areal til overflatedyrket eller fulldyrket mark er derfor nydyrking og søknadspliktig. Med beitekultivering menes fjerning av tuer, busker, kratt og lyng for å få opp arter som beites av husdyr, uten at terrenget gjøres egnet for maskinell høsting. Beitekultivering er søknadspliktig. Imidlertid er kultivering av eksisterende kulturlandskap og krattrydding først og fremst knyttet til seterstulene sterkt ønskelig ut fra verneformålet i landskapsvernområdene. På setervoller og jordbruksarealer som har vært brukt som ugjødsla beite og/eller slått uten pløying og med høyt biologisk mangfold, bør det avstås fra pløying og harving, gjødsling med kunstgjødsel, gjødsling med tilkjørt husdyrgjødsel og såing med nye sorter. Beitebruk bør prioriteres til disse arealene eller til andre arealer med påvist høyt biologisk mangfold. Arealer til nydyrking er mest aktuelt å tillate i tilknytning til andre jordbruksarealer.
Landskapet - omlegging og opprusting av veier for landbruksformål	§ 3 pkt. 1.3 e)	Ved søknad om opprusting eller ombygging av veger vil det være behovet i næringsøyemed som skal være avgjørende. Nye veger er det ikke hjemmel for å tillate etter denne bestemmelsen. Ved ombygging av veger kan det for eksempel være aktuelt med mindre endringer av traseen. Ved behandling av søknader skal følgende momenter vektlegges: • behovet for endring/opprusting av vegen • at utbedringer/utrettinger tilpasses landskapet og at den ikke endrer landskapets art og karakter • at ombyggingen/opprustingen ikke kommer i konflikt med verneverdier • at vegens standard tilpasses behovet.
Landskapet - gjerding i utmark og bygging av sankekvee	§ 3 pkt. 1.3 f)	Ved søknad om bygging av sankekveer og gjerding i utmark vil det legges vekt på at beiting i utgangspunktet er positivt for bevaring av kulturlandskapet. Formålet med gjerding vil vurderes opp mot eventuell negativ virkning for landskap, estetikk, villrein og annet vilt. Plassering i landskapet bør

r		tilpasses slik at ferdsel fra mennesker og vilt påvirkes i minst mulig grad. Dette gjelder både mobile/midlertidige og permanente gjerder. Sanketrøer bør legges i nærheten av veg.
Landskapet - opparbeiding og merking av nye turstier og løyper	§ 3 pkt. 1.3 g)	Nye stier eller løyper ikke komme i konflikt med villreinens arealbruk, eller på andre måter være i konflikt med verneformålet, Etablering av nye stier kan fremme verneformålet dersom den kanaliserer ferdselen bort fra et sårbart område til et område med større tåleevne. Eventuell ny tilrettelegging for friluftslivet skal skje i randsoner ev i områder med eksisterende tilrettelegging. Ved anlegging av nye turstier skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før endelig trase fastsettes. Merking av stier og løyper krever tillatelse fra grunneier.
Landskapet - oppgradering/fornyelse kraftledning - framføring av nye krfatlinjer,kabler eller telelinjer	§ 3 pkt. 1.3 h) og i)	De nevnte tiltak krever godkjenning etter energiloven. I tillegg må tiltak ha godkjenning etter verneforskriften for Vesle Hjerkinn landskapsvernområde. I vurdering av søknader må det legges vekt på om tiltaket vil påvirke verneformålet eller landskapets art og karakter.
Plantelivet - nye plantearter må ikke innføres	§ 3 pkt. 2.1	Innføring av nye plantearter ikke tillatt. Treslagsskifte vil kunne endre landskapets art eller karakter og er derfor ikke tillatt. Foryngelse bør fortrinnsvis skje naturlig og ved eventuell planting bør det benyttes stedegne provenienser.
Plantelivet - hogst i tråd med vernskogbestemmelsen	§ 3 pkt. 2.2	Definisjon av hogst: Med hogst menes både skogbruk og hogst av ved til eget bruk. Hogst (avvirkning) meldes skogoppsynet (kommunen) og skal skje etter vernskogbestemmelsene i skogbruksloven. Unntak fra meldeplikten kan være hogst til husbruk, men dette bør avklares med den enkelte kommune. Kommunen skal vurdere meldingen også i forhold til at hogsten skjer innenfor et landskapsvernområde og om nødvendig pålegge endringer i opplegget for driften. • Ved rydding og tynning skal den naturlige sammensetningen av treslag søkes opprettholdt. • Dersom en gjennom vernskogbestemmelsene ser at det ikke kan avvirkes uten markberedning, må det søkes om tillatelse for dette. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å

		tillate enkel markberedning (flekkberedning) når dette trengs for å sikre nødvendig foryngelse. Det anmodes om at kjøring skjer på en skånsom måte, med minst mulig terrengskade.
Plantelivet - felling av særmerkte og dekorative træ m.m.	§ 3 pkt. 2.3	Felling av særmerkte og dekorative trær, felling av furu med brannlyer eller gadder og døde tre som er med på å prege landskapet er forbudt. Det må ta hensyn til dette ved planlegging og gjennomføring av hogster og andre typer inngrep.
Plantelivet - beiting	§ 3 pkt. 2.4	Beiting med husdyr er nødvendig for å opprettholde verneverdiene i landskapsvernområdene. Formålet med vern av Vesle Hjerkinn landskapsvernområde er å ta vare på et særpreget og vakkert natur- og kulturlandskap. Det åpne kulturlandskapet er avhengig av husdyrbeite for å ikke gro igjen. Det samme gjelder for en del av de sjeldne plantene knyttet til setervollene.
Dyrelivet -	§ 3 pkt. 3.1	I enkelte kommuner er det tillatt med snarefangst etter rype. Vernebestemmelsene er ikke til hinder for bruk av kvist til snarefangsten. Villreinjakta bør organiseres på en slik måte at det skaper minst mulig stress for villreinen. Det bør rettes spesielt fokus på de områdene der villreintrekk foregår og der ferdselen per i dag fungerer som en barriere for villreinen.
Dyrelivet - nye dyrearter må ikke innføres	§ 3 pkt. 3.2	Forvaltning av introduserte eller gjeninnførte arter som for eksempel moskus, mårhund og kanadagjess skal følge generelle gjeldende retningslinjer/lovverk.
Ferdsel - generelt	§ 3 pkt. 4.1	All ferdsel i nasjonalparkene og landskapsvernområdene skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon eller kulturminner og slik at dyrelivet ikke forstyrres unødig. Skal vi kunne bruke naturområdene våre til friluftsliv også i framtiden, må sporløs ferdsel og minimal forstyrrelse være et nøkkelbegrep for utøving av friluftsliv. Det er svært viktig at brukerne av Rondaneområdet gjør hva de kan for å forlate naturområdene i samme tilstand som da de kom.
Motorferdsel -		Dovre kommuner behandler søknader motorferdsel i utmark etter bestemmelser i lov om motorferdsel i utmark. Motorferdsel i landskapsvernområdet skal skje hensynsfullt og varsomt slik at det ikke skjer skade på vegetasjon eller kulturminner og slik at dyrelivet ikke forstyrres unødig.

Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Formål	III	Formålet med vernet er å bevare et viktig våtmarksområde med vegetasjon, fugleliv og annet dyreliv som naturlig er knyttet til området, særlig av hensyn til hekkende ender og vadefugler, og å bevare ei spesiell palsmyr. I et naturreservat skal utviklingen være mest mulig naturstyrt. For å ivareta verneformålet, er det er derfor forbud mot alle typer nye inngrep og byggetiltak
Vegetasjon	IV, pkt. 1	All vegetasjon i vann og på land er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres Se forøvrig verneforskriften V, pkt. 3.
Viltet	IV, pkt. 2	Alt vilt herunder deres hi, reir og egg er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og unødig forstyrrelse, jfr. viltlovens § 3. Jakt, fangst, bruk av skytevåpen samt slipp av hund er forbudt. Utsetting av vilt er ikke tillatt. Se forøvrig verneforskriften V pkt. 4 og 8, samt verneforskriften VI.
Naturinngrep	IV, pkt. 3	Opprettelse av naturreservater gjøres først og fremst for å sikre områder med urørt eller tilnærmet urørt natur eller som utgjør en spesiell naturtype. Verneformålet er oftest knyttet til å ivareta helhetlige økosystem. Det er knyttet strenge restriksjoner til bruk som påvirker naturverdier. I utgangspunktet er alle tekniske inngrep, eksempelvis bygge- og anleggsvirksomhet, forbudt. Utviklingen i naturreservater skal være mest mulig naturstyrt. Ved forvaltningen av verneforskriften for Veslehjerkinn naturreservat skal disse overordnede retningslinjene legges til grunn. Det skal ikke gis tillatelse til nye inngrep eller oppføring av nye bygninger og anlegg.
Motorferdsel-forbud	IV, pkt. 4	Motorisert ferdsel til vanns og til lands samt lågtflyging under 800 fot over reservatet, er forbudt, herunder gjelder også bruk av modellbåter og modellfly. Forbudet mot modellfly innebærer også at det ikke er lov å fly med drone innenfor naturreservatet. Se forøvrig verneforskriften V pkt. 6.
Ferdsel	IV, pkt. 4	Bruk av robåt, kano eller tilsvarende framkomstmiddel er forbudt. Camping, teltslagning og oppsetting av

		kamuflasjeinnretninger for fotografering er forbudt. Den T-merka mellom Hageseter turisthytte og Grimsdalshytta er her lagt utenfor naturreservatet. Se for øvrig verneforskriften V pkt. 5.
Motorferdsel - militær operativ virksomhet, redningstjeneste og oppsyn	V, pkt. 1	Militær operativ virksomhet Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Redningstjeneste Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 – Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder. Oppsyn Motorferdsel i oppsynsøyemed kan utøves av Statens naturoppsyn og fjellstyrenes oppsyn på organisert oppdrag med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi omfattes ikke av denne bestemmelsen. Naturoppsyn skal være det primære formål med kjøringen. Dersom transportoppdrag har andre formål enn naturoppsyn må det søkes egen dispensasjon for disse formålene. Dette gjelder for eksempel transport av brensel til og vedlikehold av fjellstyrehytter og jerveregistrering. Det forutsettes at kjøringen begrenses til et nødvendig minimum og skjer disiplinert, bl.a. ved at en følger gamle spor når dette er mulig. Det meste av oppsynet bør skje til fots. Bruk av terrenggående kjøretøy skal ikke benyttes under oppsynsvirksomhet, med unntak av ved ekstraordinære behov. Ved telling og registrering av fauna, skal oppsynet til det ytterste forsøke å unngå forstyrrelse på dyrelivet.
Tradisjonell beiting og gjeterhund	V, pkt. 2	Utmarksbeite kan utøves i tråd med beiteretten. Unntak i hundelovens bestemmelser § 9 b (bufehund til vokting av sau, geit og kyr) gjelder for bruk av gjeterhund.
Sanking av bær og matsopp.	V, pkt. 3	Bær og sopp kan høstes etter allemannsretten.
Fiske	V, pkt. 4	Fiske er lov fiske etter det til enhver tid gjeldende lovverk og forskrifter gitt i medhold av dette.
Robåt o.l.	V, pkt. 5	For bruksberettigede er lov å bruke robåt, kano eller tilsvarende framkomstmiddel i forbindelse med fiske.

		Gjelder for bruksberettigede i Dovrefjell statsallmenning.
Motorferdsel - på frossen og snødekket mark	V, pkt. 7	Motorisert ferdsel på frossen og snødekket mark etter lov om motorisert ferdsel i utmark og vassdrag og kommunale forskrifter gitt i medhold av dette. Forvaltningsmyndighet etter motorferdseloven er Dovre kommune.
Jakt og bruk av hund under jakt	V, pkt. 8 og 9	Jakt på hjortedyr, hønsefugl og hare er tillatt i samsvar med viltlovens bestemmelser og forskrifter. Det er lov å bruke hund, under kontroll, i forbindelse med utøvelse av tillatt jakt.
Felling av vilt som gjør skade	VI	Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til felling av vilt som forårsaker skade, i samsvar med viltlovens bestemmelser og forskrifter. Fellingsforsøk på fredet rovvilt og felling av annet vilt som gjør skade innenfor naturreservatet må ha en egen tillatelse etter verneforskriften.

Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Formål	III	Formålet med vernet er å bevare ei rik, høgtliggende fjellmyr/palsmyr med intakte og fint utformete palser. I et naturreservat skal utviklingen være mest mulig naturstyrt. For å ivareta verneformålet, er det er derfor forbud mot alle typer nye inngrep og byggetiltak
Vegetasjon	IV, pkt. 1	All vegetasjon i vann og på land er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres
Dyrelivet - jakt og fangst	IV, pkt. 2	For dyrelivet gjelder viltlovens bestemmelser og forskrifter gitt i medhold av denne. Jakt og fangst kan etter dette drives med hjemmel i viltlovens bestemmelser og forskrifter.
Naturinngrep	IV, pkt. 3	Opprettelse av naturreservater gjøres først og fremst for å sikre områder med urørt eller tilnærmet urørt natur eller som utgjør en spesiell naturtype. Verneformålet er oftest knyttet til å ivareta helhetlige økosystem. Det er knyttet strenge restriksjoner til bruk som påvirker naturverdier. I utgangspunktet er alle tekniske inngrep, eksempelvis bygge- og anleggsvirksomhet, forbudt. Utviklingen i naturreservater skal være mest mulig naturstyrt. Ved forvaltningen av verneforskriften for Veslehjerkinn naturreservat skal disse overordnede retningslinjene legges til grunn. Det skal ikke gis tillatelse til nye inngrep eller oppføring av nye bygninger og anlegg.
Motorferdsel-forbud	IV, pkt. 4	All motorferdsel er forbudt i naturreservatet.
Motorferdsel - militær operativ virksomhet, redningstjeneste og oppsyn	V, pkt. 1	Militær operativ virksomhet Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Redningstjeneste Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder. Oppsyn Motorferdsel i oppsynsøyemed kan utøves av Statens naturoppsyn og fjellstyrenes oppsyn på organisert oppdrag med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi

		omfattes ikke av denne bestemmelsen. Naturoppsyn skal være det primære formål med kjøringen. Dersom transportoppdrag har andre formål enn naturoppsyn må det søkes egen dispensasjon for disse formålene. Dette gjelder for eksempel transport av brensel til og vedlikehold av fjellstyrehytter og jerveregistrering. Det forutsettes at kjøringen begrenses til et nødvendig minimum og skjer disiplinert, bl.a. ved at en følger gamle spor når dette er mulig. Det meste av oppsynet bør skje til fots. Bruk av terrenggående kjøretøy skal ikke benyttes under oppsynsvirksomhet, med unntak av ved ekstraordinære behov. Ved telling og registrering av fauna, skal oppsynet til det ytterste forsøke å unngå forstyrrelse på dyrelivet.
Beiting	V, pkt. 2	Utmarksbeite kan utøves i tråd med beiteretten.
Sanking av bær og matsopp	V, pkt. 3	Bær og sopp kan høstes etter allemannsretten.

Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Formål	III	Formålet med fredningen er å bevare et særlig rikt og variert myr- og våtmarksområde med meget interessant vegetasjon og flora bl.a. med tanke på plantegeografiske og plantesosiologiske studier. I et naturreservat skal utviklingen være mest mulig naturstyrt. For å ivareta verneformålet, er det er derfor forbud mot alle typer nye inngrep og byggetiltak.
Vegetasjon	IV, pkt. 1	All vegetasjon i vann og på land er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres.
Dyrelivet - jakt og fangst	IV, pkt. 2	For dyrelivet gjelder viltlovens bestemmelser og forskrifter gitt i medhold av denne. Jakt og fangst kan etter dette drives med hjemmel i viltlovens bestemmelser og forskrifter.
Naturingrep	IV, pkt. 3	Opprettelse av naturreservater gjøres først og fremst for å sikre områder med urørt eller tilnærmet urørt natur eller som utgjør en spesiell naturtype. Verneformålet er oftest knyttet til å ivareta helhetlige økosystem. Det er knyttet strenge restriksjoner til bruk som påvirker naturverdier. I utgangspunktet er alle tekniske inngrep, eksempelvis bygge- og anleggsvirksomhet, forbudt. Utviklingen i naturreservater skal være mest mulig naturstyrt. Ved forvaltningen av verneforskriften for Veslehjerkinn naturreservat skal disse overordnede retningslinjene legges til grunn. Det skal ikke gis tillatelse til nye inngrep eller oppføring av nye bygninger og anlegg.
Motorferdsel-forbud	IV, pkt. 4	All motorferdsel er forbudt i naturreservatet.
Motorferdsel - militær operativ virksomhet, redningstjeneste og oppsyn	V, pkt. 1	Militær operativ virksomhet Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Redningstjeneste Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder. Oppsyn Motorferdsel i oppsynsøyemed kan utøves av Statens

		naturoppsyn og fjellstyrenes oppsyn på organisert oppdrag med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi omfattes ikke av denne bestemmelsen. Naturoppsyn skal være det primære formål med kjøringen. Dersom transportoppdrag har andre formål enn naturoppsyn må det søkes egen dispensasjon for disse formålene. Dette gjelder for eksempel transport av brensel til og vedlikehold av fjellstyrehytter og jerveregistrering. Det forutsettes at kjøringen begrenses til et nødvendig minimum og skjer disiplinert, bl.a. ved at en følger gamle spor når dette er mulig. Det meste av oppsynet bør skje til fots. Bruk av terrenggående kjøretøy skal ikke benyttes under oppsynsvirksomhet, med unntak av ved ekstraordinære behov. Ved telling og registrering av fauna, skal oppsynet til det ytterste forsøke å unngå forstyrrelse på dyrelivet.
Beiting	V, pkt. 2	Utmarksbeite kan utøves i tråd med beiteretten.
Sanking av bær og matsopp	V, pkt. 3	Bær og sopp kan høstes etter allemannsretten.

Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Formål	§ 2	Formålet med fredningen er å bevare et stort og meget variert myrkompleks og omkringliggende hei- og skogsamfunn som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Området har stor landskapsmessig betydning, det har stort artsmangfold, et rikt fugleliv og til dels svært rik og særpreget vegetasjon og flora, herunder flere plantegeografisk interessante arter, og med forekomst av palsmyr. I et naturreservat skal utviklingen være mest mulig naturstyrt. For å ivareta verneformålet, er det er derfor forbud mot alle typer nye inngrep og byggetiltak
Vegetasjon	§ 3, pkt. 1	All vegetasjon i vann og på land er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres
Dyrelivet	§ 3, pkt. 2	Dyrelivet, herunder deres hi, reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og forstyrrelse. Hunder skal holdes i bånd. Nye dyrearter må ikke innføres. Se for øvrig § 4, pkt. 5.
Naturingrep	§ 3, pkt. 3	Opprettelse av naturreservater gjøres først og fremst for å sikre områder med urørt eller tilnærmet urørt natur eller som utgjør en spesiell naturtype. Verneformålet er oftest knyttet til å ivareta helhetlige økosystem. Det er knyttet strenge restriksjoner til bruk som påvirker naturverdier. I utgangspunktet er alle tekniske inngrep, eksempelvis bygge- og anleggsvirksomhet, forbudt. Utviklingen i naturreservater skal være mest mulig naturstyrt. Ved forvaltningen av verneforskriften for Veslehjerkinn naturreservat skal disse overordnede retningslinjene legges til grunn. Det skal ikke gis tillatelse til nye inngrep eller oppføring av nye bygninger og anlegg.
Motorferdsel-forbud	§ 3, pkt. 4	Motorisert ferdsel og lavtflyging under 300 m er forbudt. Forbudet gjelder også bruk av modellfly. Forbudet mot modellfly innebærer også at det ikke er lov å fly med drone innenfor naturreservatet.
Ferdsel	§ 3, pkt. 5 - 8	Ferdsel i naturreservatet er underlagt strenge restriksjoner. All ferdsel er forbudt i tiden 20. april – 15. juli er all ferdsel. Se likevel verneforskriften § 4, pkt. 7. Ellers er det forbud mot: • idrettsarrangementer, jaktprøver, guidede turer og annen form for organisert virksomhet - bruk av

		sykkel, hest og kjerre • ridning er forbudt. • telting, leirslagning, hensetting av campingvogn, oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering og merking av stier og løyper.
Motorferdsel - militær operativ virksomhet, redningstjeneste og oppsyn	§ 4, pkt. 1	Militær operativ virksomhet Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Redningstjeneste Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder. Oppsyn Motorferdsel i oppsynsøyemed kan utøves av Statens naturoppsyn og fjellstyrenes oppsyn på organisert oppdrag med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi omfattes ikke av denne bestemmelsen. Naturoppsyn skal være det primære formål med kjøringen. Dersom transportoppdrag har andre formål enn naturoppsyn må det søkes egen dispensasjon for disse formålene. Dette gjelder for eksempel transport av brensel til og vedlikehold av fjellstyrehytter og jerveregistrering. Det forutsettes at kjøringen begrenses til et nødvendig minimum og skjer disiplinert, bl.a. ved at en følger gamle spor når dette er mulig. Det meste av oppsynet bør skje til fots. Bruk av terrenggående kjøretøy skal ikke benyttes under oppsynsvirksomhet, med unntak av ved ekstraordinære behov. Ved telling og registrering av fauna, skal oppsynet til det ytterste forsøke å unngå forstyrrelse på dyrelivet.
Sanking av bær og matsopp	§ 4, pkt. 2	Bær og sopp kan høstes etter allemannsretten.
Forsiktig uttak av trevirke til brenning av bål på stedet.	§ 4, pkt. 3	Det er tillatt å tenne bål og ta trevirke til bålbrenning i naturreservatet. Uttaket av trevirke skal være skånsomt og det skal ikke medføre skade på trærne. Bruk helst tørre kvister til ved. Unngå bålplass på bart fjell, og bruk gjerne gamle bålplasser. I Norge er det et generelt bålforbud fra 15. april til 15. september.

Beiting, herunder bruk av gjeterhund - tilsyn med beitedyr	§ 4, pkt. 4	Utmarksbeite kan utøves i tråd med beiteretten. Unntak i hundelovens bestemmelser § 9 b (bufehund til vokting av sau, geit og kyr) gjelder for bruk av gjeterhund. Til enhver tid, kan det føres tilsyn med beitedyr til fots. Miljødirektoratet har anledning til å innføre restriksjoner på beiting som kan skade eller ødelegge naturmiljøet.
Dyrelivet - jakt, fangst og fiske	§ 4, pkt. 5	Jakt og fiske er lov etter bestemmelser i viltloven og innlandsfiskloven, herunder bruk av hund i forbindelse med jakt. Dette gjelder likevel ikke i perioden med ferdselsforbud.
Vedlikehold av gjerde	§ 4, pkt. 6	Det er lov å vedlikeholde eksisterende gjerde ved Mesæter. og vannledningen til Løken seter. Vedlikeholdet skal bygge på eksisterende standard/utforming, for å løse landbruksmessige behov for brukerne.
Ferdsel til fots i perioden med ferdselsforbud		Ferdsel til fots i perioden med ferdselsforbud er lov etter sti som er fastsatt av forvaltningsmyndigheten. Se kartvedlegg til forvaltningsplanen.

Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Formål	§ 2	Formålet med vernet er et særpreget landskap der kvartærgeologiske formelementer utgjør en vesentlig del av landskapets egenart. I et naturreservat skal utviklingen være mest mulig naturstyrt. Det er derfor forbud mot alle typer nye inngrep og byggetiltak for å ivareta verneformålet.
Naturinngrep	§ 3 pkt. 1	Opprettelse av naturreservater gjøres først og fremst for å sikre områder med urørt eller tilnærmet urørt natur eller som utgjør en spesiell naturtype. Verneformålet er oftest knyttet til å ivareta helhetlige økosystem. Det er knyttet strenge restriksjoner til bruk som påvirker naturverdier. I utgangspunktet er alle tekniske inngrep, eksempelvis bygge- og anleggsvirksomhet, forbudt. Utviklingen i naturreservater skal være mest mulig naturstyrt. Ved forvaltningen av verneforskriften for Myldingi naturreservat skal disse overordnede retningslinjene legges til grunn. Det skal ikke gis tillatelse til nye inngrep eller oppføring av nye bygninger og anlegg.
Motorferdsel - forbud	§ 3 pkt. 2	Motorisert ferdsel i naturreservat er forbudt, sett bort fra de unntak som er gitt i verneforskriften § 4.
Motorferdsel - militær operativ virksomhet, redningstjeneste og oppsyn	§ 4 pkt. 1	Militær operativ virksomhet Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Redningstjeneste Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder. Oppsyn Motorferdsel i oppsynsøyemed kan utøves av Statens naturoppsyn og fjellstyrenes oppsyn på organisert oppdrag med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi omfattes ikke av denne bestemmelsen. Naturoppsyn skal være det primære formål med kjøringen. Dersom transportoppdrag har andre formål enn naturoppsyn må det søkes egen dispensasjon for disse formålene. Dette gjelder for eksempel

		transport av brensel til og vedlikehold av fjellstyrehytter og jerveregistrering. Det forutsettes at kjøringen begrenses til et nødvendig minimum og skjer disiplinert, bl.a. ved at en følger gamle spor når dette er mulig. Det meste av oppsynet bør skje til fots. Bruk av terrenggående kjøretøy skal ikke benyttes under oppsynsvirksomhet, med unntak av ved ekstraordinære behov. Ved telling og registrering av fauna, skal oppsynet til det ytterste forsøke å unngå forstyrrelse på dyrelivet.
Skogskjøtsel og hogst i henhold til skogbrukslov ens bestemmelse r	§ 4 pkt. 2	Definisjon av hogst: Med hogst menes både skogbruk og hogst av ved til eget bruk. Hogst (avvirkning) meldes skogoppsynet (kommunen) og skal skje etter vernskogbestemmelsene i skogbruksloven. Unntak fra meldeplikten kan være hogst til husbruk, men dette bør avklares med den enkelte kommune. Skogskjøtsel kan utføres i tråd med bestemmelsene i skogbrukslovern.
Mototferdsel - hogst, skogskjøtsel og lovlig felt elg	§ 4 pkt. 2	Motorferdsel i samband med hogst og skogskjøtsel må skje med utstyr og til årstider/føreforhold som hindrer at det oppstår terrengskader. Tilsvarende gjelder for utkjøring av felt elg.
Motorferdsel - på veien fra Gammelgard en til Bjørnhollia	§ 4 pkt. 2	Av verneforskriften går det fram at vernebestemmelsene ikke er til hinder for: Motorisert ferdsel på veien fra Gammelgarden til Bjørnhollia for: • drift av Bjørnhollia turisthytte • transport/adkomst til hytter og setre for hytte- og setereiere • grunneiere. Den siste delen av veien (ca. 500 m) ligger innenfor Rondane nasjonalpark. Her kreves det en egen dispensasjon fra verneforskriften for Rondane nasjonalpark for å kunne kjøre på vegen.
Vedlikehold av eksisterende bygninger og anlegg samt vedlikehold av skogsveger uten standardhevn	§ 4 pkt. 3	Verneforskriftene tillater vedlikehold av eksisterende bygninger. Dette omfatter vanlig vedlikehold som reparasjon av tak, vinduer, fundamenteringer og ytterkledning og som er tillatt etter plan- og bygningsloven. For vedlikeholdsarbeid skal eksteriøret ikke endres og reparasjoner er å foretrekke fremfor hele utskiftninger der dette er mulig. Fasadeendringer, ny pipe og utvendig standardhevinger er eksempler

ing		på tiltak som ikke går inn under vanlig vedlikehold og som dermed er søknadspliktig. Restaurering, dvs. tilbakeføring til opprinnelig, dokumentert utførelse av eksisterende bygg og anlegg, bør tillates om ikke hensyn til verneverdier eller kulturfaglige hensyn sier noe annet. Forvaltningsmyndighetene bør være positive til slik restaurering som tar sikte på å tilbakeføre seteranlegg til opprinnelig tilstand. Restaureringen omfatter kun tiltak knyttet til eksisterende bygninger, ikke gjenreising på gamle tufter. En bygning kan ha forfalt slik at en er i tvil om vedlikeholdsarbeidet i praksis vil tilsvare og reise et nytt bygg fra grunnen av. For å definere hva som er vedlikehold vil forvaltningsmyndigheten legge til grunn en helhetsvurdering, der takets tilstand tillegges betydelig vekt. Dersom bygningen har et tak som er noenlunde i intakt stand, bør vedlikeholdet kunne falle inn under punkt 1.2 i forskriftene, og arbeidet kan derfor foretas uten tillatelse. Utskifting av et bærende element av samme dimensjon og kvalitet ansees som vedlikehold. Dersom taket har falt ned som følge av dårlig vedlikehold, er reparasjonen å anse som en vesentlig endring, og restaurering av bygningen på samme sted vil betraktes som nybygg. I slike tilfeller må saken behandles som en ordinær byggesak og må forelegges både kommunen og forvaltningsmyndighet for verneområdet. For å kunne kalle arbeidet på vegen for vedlikehold, som dermed kan foregå uten tillatelse fra forvaltningsmyndighetene, skal vedlikeholdsarbeidet ikke heve standarden over den standarden vegen hadde på vernetidspunktet i 2003 (vegstandard per 2003 = «dagens standard» i forskriftsteksten) Dersom vegen er gruset, vil grusing inngå i vegvedlikeholdet. Dersom vegen ikke har stikkrenner eller grøfter fra før, vil slike tiltak kreve tillatelse før de kan gjennomføres.

Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Formål	§ 2	Føremålet med fredinga er å ta vare på et variert og lite påvirket myr- og skogområde som økosystem med alt naturlig plante- og dyreliv. Området har mange vegetasjonstyper med typiske økologiske gradienter innafor myr- og fjellbjørkeskogsamfunna, noe som gjør området til et sjeldent godt område for undervisning og forskning. I et naturreservat skal utviklingen være mest mulig naturstyrt. For å ivareta verneformålet, er det er derfor forbud mot alle typer nye inngrep og byggetiltak. Undervisning og forskning vil kunne tillates i tråd med verneformålet, så lang det ikke påvirker verneverdiene i nevneverdig grad.
Vegetasjon	§ 3, pkt. 1.1	All vegetasjon i vann og på land, herunder døde busker og trær. er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres.
Dyrelivet	§ 3, pkt. 1.2	Dyrelivet, herunder deres hi, reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og forstyrrelse. Hunder skal holdes i bånd. Nye dyrearter må ikke innføres. Se for øvrig § 4, pkt. 5.
Naturingrep	§ 3, pkt. 1.3	Opprettelse av naturreservater gjøres først og fremst for å sikre områder med urørt eller tilnærmet urørt natur eller som utgjør en spesiell naturtype. Verneformålet er oftest knyttet til å ivareta helhetlige økosystem. Det er knyttet strenge restriksjoner til bruk som påvirker naturverdier. I utgangspunktet er alle tekniske inngrep, eksempelvis bygge- og anleggsvirksomhet, forbudt. Utviklingen i naturreservater skal være mest mulig naturstyrt. Ved forvaltningen av verneforskriften for Flakkstjønna naturreservat skal disse overordnede retningslinjene legges til grunn.
Motorferdsel - forbud	§ 3, pkt. 1.4	Motorisert ferdsel og lavtflyging under 300 m er forbudt. Forbudet gjelder også bruk av modellfly. Forbudet mot modellfly innebærer også at det ikke er lov å fly med drone innenfor naturreservatet.
Ferdsel, stier og løyper	§ 3, pkt. 5 - 7	Ferdsel i naturreservatet er underlagt strenge restriksjoner. All ferdsel er forbudt i tiden 20. april – 15. juli er all ferdsel. Se likevel verneforskriften § 4, pkt. 7. Ellers er det forbud mot: • idrettsarrangementer, jaktprøver, guidede turer og

		annen form for organisert virksomhet • bruk av sykkel, hest og kjerre • ridning er forbudt. • merking av stier og løyper.
Motorferdsel - militær operativ virksomhet, redningstjeneste og oppsyn	§ 4, pkt. 1	Militær operativ virksomhet Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Redningstjeneste Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder. Oppsyn Motorferdsel i oppsynsøyemed kan utøves av Statens naturoppsyn og fjellstyrenes oppsyn på organisert oppdrag med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi omfattes ikke av denne bestemmelsen. Naturoppsyn skal være det primære formål med kjøringen. Dersom transportoppdrag har andre formål enn naturoppsyn må det søkes egen dispensasjon for disse formålene. Dette gjelder for eksempel transport av brensel til og vedlikehold av fjellstyrehytter og jerveregistrering. Det forutsettes at kjøringen begrenses til et nødvendig minimum og skjer disiplinert, bl.a. ved at en følger gamle spor når dette er mulig. Det meste av oppsynet bør skje til fots. Bruk av terrenggående kjøretøy skal ikke benyttes under oppsynsvirksomhet, med unntak av ved ekstraordinære behov. Ved telling og registrering av fauna, skal oppsynet til det ytterste forsøke å unngå forstyrrelse på dyrelivet.
Sanking av bær og matsopp	§ 4, pkt. 2	Bær og sopp kan høstes etter allemannsretten.
Forsiktig uttak av trevirke til brenning	§ 4, pkt. 3	Det er tillatt å tenne bål og ta trevirke til bålbrenning i naturreservatet. Uttaket av trevirke skal være skånsomt og det skal ikke medføre skade på trærne. Bruk helst tørre kvister til ved. Unngå bålplass på bart fjell, og bruk gjerne gamle bålplasser. I Norge er det et generelt bålforbud fra 15. april til 15. september.
Beiting, herunde	§ 4, pkt. 4	Utmarksbeite kan utøves i tråd med beiteretten. Unntak i hundelovens bestemmelser § 9 b (bufehund til vokting

r bruk av gjeterhund		av sau, geit og kyr) gjelder for bruk av gjeterhund.
Dyrelivet - jakt, fangst og fiske	§ 4, pkt. 5	Jakt og fiske er lov etter bestemmelser i viltloven og innlandsfiskloven, herunder bruk av hund i forbindelse med jakt.
Guida turer og organisert virksomhet	§ 5, pkt. 1	Guida turer, annen organisert virksomhet og merking av stier og løyper. Tillatelse til guida turer og annen organisert virksomhet bør avgrenses til aktiviteter knyttet forskning og undervisning. Det er gitt dispensasjon for merking og preparering av skiløype gjennom naturreservatet, se kartvedlegg.
Motorferdsel - utkjøring av felt elg	§ 5, pkt. 2	Etter søknad kan det gis tillatelse til utkjøring av felt elg med beltegående kjøretøy. Det bør settes krav om bruk av lette kjøretøyer, av typen elgtrekk.
Vedlikehold av kanal	§ 5, pkt. 2	Etter søknad kan det gis tillatelse til vedlikehold av kanal fra Flakktjørnbekken mot Koltjørnet. Kanalen skal ha en trase, standard og utforming som på vernetidspunktet i 2003.
Vedlikehold av kulturminne		Etter søknad kan det gis tillatelse til vedlikehold av kulturminner. Slike tiltak skal planlegges i samråd med og etter godkjenning fra kulturminnemyndigheten i Innlandet fylkeskommune m.fl.

Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Formål	§ 2	Formålet med fredningen er å bevare i naturtilstand og som landskapselement en del av et stort, intakt myrlandskap som består av strengblandingsmyr, flatmyr og bakkemyr, med tilhørende vegetasjon og fauna, særlig fuglelivet. I et naturreservat skal utviklingen være mest mulig naturstyrt. For å ivareta verneformålet, er det er derfor forbud mot alle typer nye inngrep og byggetiltak.
Vegetasjon	§ 3, pkt. 1	All vegetasjon i vann og på land, herunder døde busker og trær. er fredet mot enhver form for skade og ødeleggelse. Nye plantearter må ikke innføres, og planting og såing er ikke tillatt.
Dyrelivet	§ 3, pkt. 2	Dyrelivet, herunder deres hi, reir og egg, er fredet mot enhver form for skade, ødeleggelse og forstyrrelse. Nye dyrearter må ikke innføres.
Naturinngrep	§ 3, pkt. 3	Opprettelse av naturreservater gjøres først og fremst for å sikre områder med urørt eller tilnærmet urørt natur eller som utgjør en spesiell naturtype. Verneformålet er oftest knyttet til å ivareta helhetlige økosystem. Det er knyttet strenge restriksjoner til bruk som påvirker naturverdier. I utgangspunktet er alle tekniske inngrep, eksempelvis bygge- og anleggsvirksomhet, forbudt. Utviklingen i naturreservater skal være mest mulig naturstyrt. Ved forvaltningen av verneforskriften for Veslehjerkinn naturreservat skal disse overordnede retningslinjene legges til grunn.
Motorferdsel - forbud	§ 3, pkt. 4	All motorferdsel til lands og til vanns er forbudt, herunder start og landing med luftfartøy, samt lavtflyging under 300 m, er forbudt.
Ferdsel - telting, leirslagning og kamuflasje	§ 3, pkt. 5	All camping, teltslagning og oppsetting av kamuflasjeinnretninger for fotografering eller lignende er forbudt
Motorferdsel - militær operativ	§ 4, pkt. 1	Militær operativ virksomhet Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet.

virksomhet, redningstjeneste og oppsyn		Redningstjeneste Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder. Oppsyn Motorferdsel i oppsynsøyemed kan utøves av Statens naturoppsyn og fjellstyrenes oppsyn på organisert oppdrag med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi omfattes ikke av denne bestemmelsen. Naturoppsyn skal være det primære formål med kjøringen. Dersom transportoppdrag har andre formål enn naturoppsyn må det søkes egen dispensasjon for disse formålene. Dette gjelder for eksempel transport av brensel til og vedlikehold av fjellstyrehytter og jerveregistrering. Det forutsettes at kjøringen begrenses til et nødvendig minimum og skjer disiplinert, bl.a. ved at en følger gamle spor når dette er mulig. Det meste av oppsynet bør skje til fots. Bruk av terrenggående kjøretøy skal ikke benyttes under oppsynsvirksomhet, med unntak av ved ekstraordinære behov. Ved telling og registrering av fauna, skal oppsynet til det ytterste forsøke å unngå forstyrrelse på dyrelivet.
Sanking av bær og matsopp	§ 4, pkt. 2	Bær og sopp kan høstes etter allemannsretten.
Tradisjonell beiting	§ 4, pkt. 3	Utmarksbeiting kan utøves i tråd med beiteretten.
Jakt	§ 4, pkt. 4	Jakt fra og med 10. september til og med 31. mars. Villreinjakt er tillatt fra og med 20. august. Jakt skal utøves etter bestemmelsene i viltloven, og forskrifter gitt med hjemmel i loven.
Fiske	§ 4, pkt. 5	Jakt skal utøves etter bestemmelsene i innlandsfiskeloven, og forskrifter gitt med hjemmel i loven.
Vedlikehold av anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet	§ 4, pkt. 6	Dette gjelder en fløterdam i utløpet av Stor-Hovden, der det er behov for vedlikeholdet murene og brua over dammen.

Framkjøring av lovlig felt elg og hjort	§ 5, pkt. 1	Etter søknad kan det tillates framkjøring av lovlig felt elg og hjort ved hjelp av lett beltekjøretøy.
Nødvendig motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet	§ 5, pkt. 2	Etter søknad kan det gis tillatelse til nødvendig motorferdsel i forbindelse med vedlikehold av anlegg som er i bruk på fredningstidspunktet. Dette gjelder en fløterdam i utløpet av Stor-Hovden, der det er behov for vedlikeholdet murene og brua over dammen.

Forvaltningsmyndighetens retningslinjer

Tema	Forskriftreferanse	Forvaltningsmyndighetens retningslinje
Formål	§ 2	Friluftsliv I motsetning til i flertallet av nasjonalparkene våre er hensynet til friluftslivsinteressene ikke nevnt som en del av formålet med opprettelsen av Hemmeldalen naturreservat. Dette betyr at det ikke ligger noe incitament i verneforskriften for tilrettelegging for friluftsliv. Men retten til fri ferdsel i utmark (allemannsretten) er en viktig forutsetning for den norske friluftslivstradisjonen. Denne retten er nedfelt i friluftsloven og gjelder i utgangspunktet også innenfor områder som er vernet med hjemmel i naturvernloven/naturmangfoldloven, herunder i Hemmeldalen naturreservat. Friluftsloven stiller krav til alle om hensynsfull adferd på annen manns grunn. Landbruk Mål • Vernet skal ikke være til hinder for utmarksbeiting. • Beitebruken skal ikke ødelegge eller forringe natur- eller landskapsmessige kvaliteter. Rammer/ bestemmelser, utfordringer og vurderinger Det legges til grunn at det med landbruk menes jordbruk og skogbruk, dvs. en definisjon som er i samsvar med begrepsbruken i plan- og bygningsloven. Andre utmarksnæringer faller dermed utenfor landbruksbegrepet. Innenfor Hemmeldalen naturreservat er imidlertid inntekter knyttet til jakt og fiske, direkte eller indirekte, en viktigere inntektskilde for grunneierne og rettighetshaverne enn jord- og skogbruk. Når det gjelder omtale og drøfting av jakt og fiske, så henvises det til eget kapittel om dette. Bygninger Mål • Oppføring av nye bygninger i naturreservatet skal unngås. • Ordinært vedlikehold av eksisterende bygninger er tillatt. Ferdsel Mål • Retten til fri ferdsel i utmark (allemannsretten) gjelder innenfor Hemmeldalen naturreservat.

		• All ferdsel skal skje hensynsfullt og varsomt slik at ikke vegetasjon, dyreliv og kulturminner blir ødelagt, skadet eller unødig forstyrret. Sporløs ferdsel og minimal forstyrrelse er nøkkelbegreper i denne sammenhengen. • Ferdselen skal forsøkes styrt utenom spesielt sårbare områder/forekomster. Motorferdsel Mål • Omfanget av motorferdsel i Hemmeldalen naturreservat skal holdes så lite som mulig og begrenses til det absolutt nødvendige. • Det skal være en strengere forvaltningspraksis for motorferdsel innenfor naturreservatet enn det som følger av lov om motorferdsel i utmark og vassdrag. • Mest mulig av nødvendig nyttetransport skal forsøkes utført på vinterføre. Aktiviteter som krever motorisert transport må derfor planlegges ut fra dette overordnede målet. • Kjøring med snøskuter skal så langt det er mulig unngås i den perioden villreinen har tilhold i området.
Inngrep	§ 3 pkt. 1, pkt. 2 og pkt. 3	Opprettelse av naturreservater gjøres først og fremst for å sikre områder med urørt eller tilnærmet urørt natur eller som utgjør en spesiell naturtype. Verneformålet er oftest knyttet til å ivareta helhetlige økosystem. Det er knyttet strenge restriksjoner til bruk som påvirker naturverdier. I utgangspunktet er alle tekniske inngrep, eksempelvis bygge- og anleggsvirksomhet, forbudt. Utviklingen i naturreservater skal være mest mulig naturstyrt. Ved forvaltningen av verneforskriften for Hemmeldalen naturreservat skal disse overordnede retningslinjene legges til grunn. Tillatelse til oppføring av nye bygninger kan derfor ikke påregnes gitt.
Merking av nye stier og løyper	§ 3 pkt. 1, pkt. 2 og pkt. 3	Verneforskriften setter forbud mot merking av nye stier og løyper i naturreservatet. Det er heller ikke innarbeidet åpning for denne type tiltak i forskriftens § 4 eller § 5. Dette restriksjonsnivået må sees i lys av verneformålet der friluftsliv ikke er innarbeidet som et verneformål, jf. drøfting foran. Konsekvensen av at formålet med vernet er knyttet opp mot bevaring av landskap, arter, økosystemer, spesielt leveområdene til villreinstammen, er at det vil være en restriktiv holdning til planer og ønsker om å merke nye ferdselstraseer. Tilbudet av turstier, merkede eller umerkede, er for naturreservatet samlet sett imidlertid

		relativt stort. Mangel på turstier vurderes derfor ikke til å være noen begrensende faktor for allmenhetens friluftslivsutøvelse. En har heller ikke registrert konkrete ønsker eller planer om merking av nye turstier. Forvaltningsmyndigheten er allikevel åpen for å vurdere å tillate begrenset nymerking for å kanalisere ferdsel for å unngå terrengslitasje eller unødig forstyrrelse av dyrelivet.
Motorferdsel - forbud	§ 3 pkt. 4	Naturreservat er den strengeste verneformen med hjemmel i naturmangfoldloven. Denne verneformen brukes for å sikre urørt eller tilnærmet urørt natur eller en spesiell naturtype som det er knyttet internasjonale, nasjonale eller regionale verneverdier til. Utviklingen i naturreservater skal være mest mulig naturstyrt. Stillhet og fravær av motordur og motoriserte kjøretøyer og luftfartøyer er et av karaktertrekkene ved urørt natur. Det er derfor et overordnet mål å holde omfanget av motorisert ferdsel i slike biologiske naturreservater som Hemmeldalen representerer så lite som mulig, og begrense dette til det strengt nødvendige. Utgangspunktet er derfor at all motorisert ferdsel til lands og til vanns er forbudt i naturreservatet. Denne hovedbestemmelsen, unntaksbestemmelsene som er nedfelt i verneforskriftens § 4 og § 5 og praktiseringen av disse må sees i lys av denne overordnede retningslinjen. Med motorisert ferdsel menes også bruk av kjøretøyer og fartøyer som er drevet av elektriske motorer, i tråd med motorferdsellovens definisjoner.
Organisert turvirksomhet til fots	§ 3 pkt. 5	I forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondane er organisert ferdsel definert slik: *”Ferdsel der en planlegger, koordinerer eller arrangerer en aktivitet som er kunngjort/markedsført på forhånd.”* Det synes naturlig å legge tilsvarende definisjon til grunn for forvaltningen av verneforskriften for Hemmeldalen naturreservat. I motsetning til det enkle og tradisjonelle friluftslivet medfører organisert ferdsel ofte et større antall mennesker på samme sted til samme tid. Dette kan for eksempel omfatte idrettsarrangementer, teltleirer, storspannkjøring med hund, samt mer spenningsbaserte aktiviteter som krever spesiell kunnskap, utstyr og tilrettelegging som den vanlige turgåer ikke har eller krever (kiting, paragliding, juving mm). Det er ikke søkeplikt for organisert ferdsel til fots, forutsatt

		at denne ikke på noen måte skader naturmiljøet. I stor grad blir det opp til den enkelte ”tiltakshavers” skjønn å vurdere om aktiviteten vil skade naturmiljøet. Med ”til fots” i denne sammenhengen menes også skigåing. Det er søknadsplikt for annen organisert ferdsel enn den som foregår til fots eller på ski, jf. nevnte eksempler på dette foran. Det er i første rekke faren for uheldig markslitasje og forstyrrelser av dyrelivet som gjør at slike organiserte opplegg og store arrangementer er underlagt søknadsplikt. Bestemmelsen skal ikke tolkes som om det er et forbud mot slik aktivitet. Men bestemmelsen sikrer at forvaltningsmyndigheten får en oversikt over omfanget av ønsket og gjennomført aktivitet. Videre sikrer søknadsplikten muligheten for dialog mellom forvaltningsmyndighet og tiltakshaver. Forvaltningsmyndigheten kan dermed formidle informasjon om verneverdier, spesielt sårbare områder, tider på året osv. Søknadsplikt sikrer forvaltningsmyndigheten også mulighet til å styre aktivitet i tid og rom, likeledes mulighet for å begrense og om nødvendig nekte gjennomføring av arrangementer og organiserte opplegg med bakgrunn i mulige konflikter med verneverdiene. Forsvaret har tidligere brukt arealer innenfor naturreservatet til ikke-motoriserte vinteraktiviteter (skimarsjer, bivuakkering mm). Forsvaret har nå inngått avtale med aktuelle grunneiere om slik bruk av arealer i andre deler av Hedmark. Tillatelse til slik organisert ferdsel innenfor Hemmeldalen naturreservat kan derfor ikke påregnes gitt.
Sykling og organisert bruk av hest	§ 3 pkt. 6	Sykling og organisert bruk av hest er bare tillatt på traseer utpekt i forvaltningsplan etter § 7. Bakgrunnen for bestemmelsen er at sykling i terrenget og organiserte rideturer/hesteturisme er eksempler på tyngre bruk av naturreservatet som kan medføre uheldig slitasje og/eller forstyrrelser og som dermed er i strid med formålet med vernet. Teknisk sett er det sikkert mulig å ta seg fram med egnet sykkel på fastmark mange steder i reservatet, spesielt i fjellområdene. Det er ingen tradisjon for terrengsykling i dette området og en har heller ikke registrert ønsker om slik bruk. Ferdselstraseer som egner seg for sykling (traktorveier, kjørespor, slep etc.) vurderes også å være svært begrenset innenfor naturreservatet. På bakgrunn av dette forholdet, samt at det ut fra verneformålet ikke er ønskelig å åpne opp for sykling i terrenget, ser en ikke det som hensiktsmessig i forvaltningsplanen å peke ut spesielle ”lovlige” traseer for

		sykling. (Forslått tatt ut i 2022: Traktorslepet til Søkkundsetra fra vegen til Myklebysjøen over Graslifjellet foreslås som eneste unntak fra denne retningslinjen) Det blir lagt ut en trase for organisert bruk av hest fra Myklebysetra til Søkkundsetra. Det er imidlertid viktig å merke seg at bestemmelsen ikke er til hinder for uorganisert ridning.
Hunder	§ 3 pkt. 7	Etter Hundelovens sikringsbestemmelser (§6) er det ikke lov å slippe hund løs i perioden 1. april -20. august, som også gjelder for alle verneområdene. I tillegg kan hver kommune ha egne forskrifter om båndtvang som gjelder etter den 20. august av hensyn til bufe på utmarksbeite. Per høsten 2022 gjelder dette for Ringsaker kommune. Av hensynet til villrein er sikringsbestemmelsen innskjerpet i verneforskriftene for Hemmeldalen naturreservat. Her skal hunder ikke slippes løs i perioden fra 1. mars til 20. august. Unntak fra denne bestemmelsen er de samme som for Hundelovens bestemmelser § 9 b (bufehund til vokting av sau, geit og kyr), c (aktiv politi- og redningstjeneste) og d (hund i ettersøk etter skadet/sykt vilt
	§ 3 pkt. 8	Om Miljødirektoratets adgang til ferdselsregulering tatt ut – krever egen forskrift.
Motorferdsel - militær operativ virksomhet, redningstjeneste og oppsyn	§ 4 pkt. 1	Militær operativ virksomhet Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Redningstjeneste Her gjelder brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder. Oppsyn Motorferdsel i oppsynsøyemed kan utøves av Statens naturoppsyn og fjellstyrenes oppsyn på organisert oppdrag med hjemmel i lov. Oppsynstjeneste i privat regi omfattes ikke av denne bestemmelsen. Naturoppsyn skal være det primære formål med kjøringen. Dersom transportoppdrag har andre formål enn naturoppsyn må det søkes egen dispensasjon for disse formålene. Dette gjelder for eksempel transport av brensel til og vedlikehold av fjellstyrehytter og jerveregistrering. Det forutsettes at kjøringen begrenses til et nødvendig minimum og skjer disiplinert, bl.a. ved at en følger gamle spor når dette er mulig. Det meste av oppsynet bør skje til fots. Bruk av terrenggående kjøretøy skal ikke benyttes under

		oppsynsvirksomhet, med unntak av ved ekstraordinære behov. Ved telling og registrering av fauna, skal oppsynet til det ytterste forsøke å unngå forstyrrelse på dyrelivet.
Motorferdsel - øvingskjøring	§ 4 pkt. 1	Øvelses- og utdanningsvirksomhet i forbindelse med redningstjeneste skal ikke tillates i verneområdene, men legges til andre områder. Kjentmannskjøring kan få dispensasjon etter en plan som omfatter berørte redningsorganisasjoner over et større område. Planen skal være godkjent av politimestrene og søknad sendes gjennom den politimester som har koordineringsansvar for naturoppsyn i verneområdene. Forvaltningsmyndigheten skal legge hensynet til verneverdiene til grunn for behandling av søknad. Det er viktig at det legges en realistisk behovsvurdering til grunn. Kjentmannskjøring bør arrangeres i samarbeid med fjelloppsyn/naturoppsynet og disse skal trekkes inn i planleggingen og gjennomføringen. Se også: Brev fra Klima- og miljødepartementet av 03.04.19 - Spørsmål om definisjon av Forsvarets operative virksomhet. Brev fra Klima- og miljødepartementet av 15.05.20 - Retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøskuter i utmark og i verneområder.
Beite	§ 4 pkt. 2	Beite er tillatt. Dette betyr at beiting ikke krever behandling etter verneforskriften. Verneforskriften setter heller ingen begrensninger med hensyn til antall dyr som slippes eller arter og raser som det beites med. Beitebruken må imidlertid ha et omfang som står i forhold til ressursgrunnlaget (bærekraftig beitebruk). Negative effekter av beitingen på det naturlige artsmangfoldet av planter og dyr skal unngås, likeledes beiting som medfører unødig omfang av tråkk og slitasje slik at den blir landskapsmessig skjemmende. I dette bildet er det også viktig å være oppmerksom på at enkelte plantearter generelt kan være avhengige av beiting for å overleve. Verneforskriften setter ingen begrensninger på beiting på innmark (setervoller, overflatedyrkede arealer mm). Forskriften er heller ikke til hinder for gjenopptakelse av setring. Dersom slik gjenopptakelse imidlertid medfører behov for nye bygninger, nye gjerder, oppdyrking av arealer etc., må konkrete planer om slike anlegg behandles som dispensasjonssaker i henhold til verneforskriften for naturreservatet. Det er innarbeidet en standardbestemmelse om at Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift kan regulere beiting av hensyn til verneformålet. Det skal oppstå

		vesentlige endringer i forhold til dagens beitebruk for at arbeidet med en egen forskrift igangsettes. Utløsende forhold kan for eksempel være at det naturlige dyrelivet blir fortrengt eller at plantearter eller vegetasjonssamfunn står i fare for å forsvinne på grunn av for sterkt beite- eller slitasjepress fra husdyr. Bestemmelsen må betraktes som en sikkerhetsventil.
Sanking av bær og matsopp.	§ 4 pkt. 3	Bær og sopp kan høstes etter allemannsretten.
Plukking av alminnelig forekommende planter til eget bruk	§ 4 pkt. 4	Vanlige planter kan plukkes til eget bruk. Det må gjøres skånsomt slik at det ikke gir sår i landskapet, og slik at det blir tatt hensyn til fredede og truede arter.
Bruk av nedfalt virke og tørre kvister til bål	§ 4 pkt. 5	Det er tillatt å tenne bål og ta trevirke til bålbrenning i naturreservatet. Uttaket av trevirke skal være skånsomt og det skal ikke medføre skade på trærne. Bruk helst tørre kvister til ved. Unngå bålplass på bart fjell, og bruk gjerne gamle bålplasser. I Norge er det et generelt bålforbud fra 15. april til 15. september.
Uttak av trevirke til brensel for setrer, hytter og buer beliggende i reservatet	§ 4 pkt. 6	Uttak av trevirke til brensel for bygninger i naturreservatet krever ikke dispensasjon fra verneforskriften, forutsatt at uttaket er i tråd med retningslinjene i forvaltningsplanen. Følgende måter dette kan løses på synes mest aktuelle: 1. Ved fraktes inn utenfra med snøskuter. En stor andel av hyttene og buene i naturreservatet forsynes med ved som transporteres inn med snøskuter utenfra. Dette gjelder i første rekke bygninger i snaufjellet, men gjelder til en viss grad også for bygninger med vedressurser i nærområdene. Ut fra hensynet til verneverdiene vil valg av forsyningsstrategi bli en avveining mellom hva som miljømessig er gunstigst, motorisert transport på vinterføre eller inngrep i vegetasjonen, jf. også kapittel 4.5 om temaet motorferdsel. 2. Angi veduttakssoner for bygningene. Dette kan eksempelvis gjøres ved å si at vedhogst innenfor en radius av 100 meter, 200 meter osv. fra bygningene er ”lovlig” veduttak. I tillegg kan det vurderes å sette som vilkår at all vedhogst skal begrenses til hogst av

		bjørk. For denne problemstillingen synes en kombinasjonsløsning å være mest aktuell. Det anbefales derfor at de som ønsker å frakte veden inn til husværene utenfra, innvilges dispensasjon fra motorferdselbestemmelsene for et tilstrekkelig antall turer med snøskuter for slik transport, jf. også kapittel 4.5 om temaet motorferdsel. De som ønsker å hogge veden i setras eller hyttas nærområde må sende et kart til forvaltningsmyndigheten som viser ønsket hogstområde og samtidig opplyse om hva slags type virke som en ønsker å ta ut (bjørk, gran, furu osv.). Dette vil være nyttig informasjon for forvaltningsmyndigheten grunnlagsmateriale for å kunne utarbeide mer konkrete retningslinjer for veduttaket. Oversikter over aktuelle og ønskede veduttaksområder vil også være nyttig kunnskap for forvaltningsmyndigheten i lys av en målsetting om å arbeide for å unngå hogstinngrep i områder med viktige dokumenterte skogfaglige verneverdier, herunder forekomster av sjeldne og truede arter. Følgende retningslinjer for veduttak er knyttet til verneforskriftens § 4 punkt 6: • Spesielt store, dekorative eller særmerkte trær, levende eller døde, skal ikke hogges. • Veduttak skal i utgangspunktet begrenses til hogst av bjørk. I særlige tilfeller, eksempelvis dersom en ikke har tilgang på bjørkeskog, kan gran og furu hogges. Verneforskriftens § 4 punkt 6 hjemler ikke tillatelse til vedhogst innenfor naturreservatet for å forsyne bygninger som ligger utenfor.
Jakt og fangst etter viltloven, med unntak for ande- og vadefugler	§ 4 pkt. 7	Jakt og fangst som er i samsvar med viltloven og forskrifter gitt i medhold av denne er tillatt, dvs. at verneforskriften for Hemmeldalen naturreservat ikke legger restriksjoner på denne aktiviteten utover nevnte lovverk. Unntaket er jakt på ande- og vadefugler. Jakt på arter tilhørende disse fuglegruppene er forbudt. Dette har bakgrunn i fjerde strekpunkt i verneforskriftens formålsparagraf der det heter at en del av formålet med fredningen er å ta vare på våtmarksområder med et rikt fugleliv.
Fiske etter lakse- og	§ 4 pkt. 8	Verneforskriften legger ikke restriksjoner på fiske utover det som er fastsatt i lov om lakse- og innlandsfisk med tilhørende forskrifter.

innland sfisklov en		
Bruk av gjeterhu nd.	§ 4 pkt. 9	I perioden 1. mars – 20. august er det et generelt forbud mot at hunder slippes løs i naturreservatet (§ 3 punkt 7). Bruk av løs hund til gjeting er imidlertid unntatt fra dette forbudet.
Vedlikeh old av eksister ende anlegg og innretni nger, herunde r bygning er, jakttårn, gjerder, sankekv eer, bruer, klopper, merked e stier, skilt o.l.	§ 4 pkt. 10	Vedlikehold av anlegg og innretninger knyttet til beitebruken (bygninger, gjerder, sankekveer, bruer, klopper etc.) for å opprettholde eksisterende standard er tillatt uten at det må søkes spesielt om dette. Ønsker/planer om nye gjerder, bruer osv. må behandles etter dispensasjonsbestemmelsene i verneforskriften, dvs. at det må søkes forvaltningsmyndigheten om tillatelse. Ordinært vedlikehold og reparasjoner av eksisterende bygninger kan utføres uten at det krever melding til eller tillatelse fra forvaltningsmyndigheten. Vedlikeholdsarbeid på bygninger vil ofte være begrunnet i opprusting av teknisk og funksjonell standard slik som tetting mot trekk, etterisolering, montering av nye vinduer, reparasjoner av tak, ytterkledning og fundamentering m.m. Utgangspunktet for vedlikehold av seterbygninger, buer, naust og hytter er at nødvendige arbeider skal skje i samsvar med tradisjonell byggeskikk, og at reparasjoner er å foretrekke framfor hele utskiftinger der dette er mulig. Ved vedlikehold av eksisterende bygninger kan problemstillingen dukke opp hvorvidt et husvære skal regnes som en fullverdig bygning, eller om forfallet har gått så langt at vedlikehold i praksis vil si å reise et nytt bygg helt fra grunnen av. I utgangspunktet vil det være naturlig å legge en helhetsvurdering til grunn, der takets tilstand tillegges betydelig vekt. Dersom bygningen har et tak i noenlunde intakt stand, bør den kunne vedlikeholdes i henhold til verneforskriftens § 4 punkt 10. I motsatt fall må planer om restaurering av bygning på samme sted betraktes som nybygg og behandles som en ordinær dispensasjonssak. Det er gitt en oversikt over eksisterende bygninger i naturreservatet. Retningslinjene for vedlikehold som er skissert ovenfor, vil derfor gjelde for disse bygningene. Ordinært vedlikehold av eksisterende bruer, klopper, merkede stier og skilt er tillatt uten at det må søkes forvaltningsmyndigheten om tillatelse til dette. Kartet viser stitraseer som er merket, så langt en har oversikt over. Dette omfatter både stier som er merket og vedlikeholdt av

		turistforeninger og stier som holdes i hevd i regi av andre. Adgangen til vedlikehold av merkede stier er således knyttet til disse traseene.
Gjenoppføring av bygninger som går tapt ved brann eller naturskade	§ 4 pkt. 11	I verneforskriften er det nedfelt et krav om at forvaltningsmyndigheten skal varsles og kan sette vilkår for utformingen og plasseringen av bygningene. Kravet om at forvaltningsmyndigheten skal varsles sikrer at forvaltningsmyndigheten kan sette vilkår for utformingen og plasseringen av bygningene. En vil på den måten ha mulighet til å sikre en best mulig eksteriørmessig utforming (eksempelvis valg av materialer og farger), samt kunne styre plasseringen dersom gjenoppføring på samme sted er landskapsmessig ugunstig eller i konflikt med naturforvaltningsinteresser, eksempelvis hensynet til villreinen.
Nødvendig uttransport av sjuke og skadde bufe	§ 4 pkt. 12	Kjøring kan først skje etter at det skadde/sjuke dyret er lokalisert. Kjøring i forbindelse med uttransport av sjuke og skadde dyr skal bare skje når det av dyrevernhensyn er nødvendig. Forvaltningsmyndighet eller Statens naturoppsyn skal varsles på forhånd. Dersom det ikke oppnås kontakt med forvaltningsmyndighet eller oppsyn, kan transporten allikevel gjennomføres og varsling da skje i etterkant. Det skal brukes kjøretøyer som er mest mulig skånsomme mot terrenget, eksempelvis elgtrekk eller lett traktor.
Birkebeinerrennet	§ 4 pkt. 13	Birkebeinerrennet foregår vanligvis medio mars måned. På denne tiden har villreinen ennå ikke trukket ned til Raudfjellet-traktene. Motorferdselforbudet er ikke til hinder for bruk av snøskuter, bandvogn eller lignende på godt snødekt mark for avvikling av rennet i arrangementshelga. Det generelle unntaket fra hovedbestemmelsen gjelder også kjøring i forbindelse med opprydding i etterkant av arrangementshelga og uttransport av nødvendig utstyr, drikke, proviant mm rett i forkant av arrangementshelga. Når det gjelder oppkjøring av spor gjennom vinteren til bruk for Birkebeinerrennet så henvises det til drøftingen nedenfor av forskriftspunkt 12 under § 5.
Ombygginger av og mindre tilbygg til bygninger	§ 5 pkt. 1	Ombygginger/tilbygg til eksisterende bygninger er ikke å betrakte som vedlikehold, uansett omfang. Gjennomføring av slike byggetiltak krever derfor dispensasjon med hjemmel i verneforskriftens § 5 punkt 1. Forutsetninger for å gi dispensasjon for tilbygg/ombygging bør være at byggetiltaket ikke skal være knyttet til bekvemmelighetshensyn, men forankret i konkrete behov (vedplass, do etc.) som ikke kan dekkes innenfor eksisterende bygningsmasse.

		Tilbygget må være vesentlig mindre enn eksisterende grunnflate og funksjonen til bygningen skal ikke endres. Svært små buer bør ikke påbygges. Eventuelle krav fra andre sektormyndigheter, eksempelvis Mattilsynet eller Arbeidstilsynet, vil bli vektlagt i vurderingen. Verneforskriften regulerer ikke innvendige ombygginger som er begrenset til eksisterende grunnflate.
Nødvendige sankekveer, gjerder og klopper	§ 5 pkt. 2	Ved vurdering av søknader om oppføring av gjerder og sankekveer vil det bli lagt vekt på behovet for tiltaket og om oppføring /anlegg vil kunne være uheldig i forhold til villrein eller annet dyreliv, spesielle vegetasjonssamfunn eller andre verneverdier. Det vil være en restriktiv holdning til ønsker om store gjerdeprosjekter i utmarka. I utgangspunktet kan tillatelse til gjerding av mindre omfang som anses som nødvendig i tilknytning til setrer, setervoller eller slipp- og sankesteder påregnes gitt.
Nødvendig vedlikehold av traktorslepet til Søkkundsetra.	§ 5 pkt. 3	Vedlikehold av traktorslepet til Søkkundsetra skal ikke gi en bedre standard enn på vernetidspunktet. Dersom kjøresporet ikke har stikkrenner eller grøfter fra før, vil slike tiltak kreve tillatelse før de kan gjennomføres.
Kalking	§ 5 pkt. 4	Det er forbud mot kalking i Hemmeldalen naturreservat. Kalking er konkret nevnt i forskriftens § 3 punkt 3 om tiltak som kan endre naturmiljøet og som det derfor i utgangspunktet er et forbud mot. Fram til vernetidspunktet var det gjennomført kalkingstiltak i Øyungen i Ringsaker kommune og i Helgetjerna, østre Søkkundsjøen, Skollsjøen, Graslitjønn og lille Myklebysjøen i Stor-Elvdal kommune innenfor Hemmeldalen naturreservat. Tillatelse til videreføring av disse kalkingsprosjektene kan påregnes gitt, forutsatt at tiltakene er i samsvar med konkrete planer med angivelse av mengder, ønsket pH, overvåking og oppfølging. Videre legges det til grunn at omfanget av kalkingen ikke skal være større enn at pH-verdiene holder seg innenfor de verdiene som er naturlig for området. Verneforskriftens § 5 punkt 4 hjemler ikke adgang til å gi tillatelse til å etablere kalkingsprosjekter i vann og vassdrag som ikke tidligere er påvirket av kalkingstiltak. Eventuelle planer/ønsker om dette må vurderes i forhold til naturmangfoldlovens § 48. Slike tillatelser kan imidlertid ikke påregnes gitt.
Gjenno	§ 5 pkt. 5	Hovedbestemmelsen angående hund er at hunder ikke må

mføring av jaktprøver/hundeprøver		slippes løs i perioden 1. mars – 20. august (verneforskriftens § 3 punkt 7). Dette er en måned ekstra i forhold til den generelle båndtvangsbestemmelsen. Gjennomføring av jaktprøver og hundeprøver er eksempel på organiserte aktiviteter som kan medføre betydelig ferdsel og uro og som derfor krever spesiell tillatelse for at dette kan gjennomføres i naturreservatet. Norsk engelsksetterklubb har i en del år brukt arealer innenfor Hemmeldalen naturreservat til trening og prøver. Det vil være en restriktiv holdning til søknader om dispensasjon for jaktprøver/hundeprøver i perioden 1. mars – 20. august. Hensynet til villrein vil bli tillagt betydelig vekt ved vurdering av eventuelle søknader, spesielt i ettervinter- og vårperioden. For øvrig vil vurderingene knyttes til det generelle behovet dyre- og fuglelivet har for ro på vårvinteren og i forbindelse med kalvings-, yngle- og hekketiden vår og sommer. Tillatelse til gjennomføring av slike prøver i ovennevnte periode kan ikke påregnes gitt. I utgangspunktet er det ønskelig at jaktprøver og hundeprøver legges utenom Hemmeldalen naturreservat uansett periode av året. På bakgrunn av konkrete søknader vil allikevel forvaltningsmyndigheten vurdere å gi tillatelse til gjennomføring av slike aktiviteter på ettersommeren/høsten. Søknader må inneholde opplysninger om omfanget av aktiviteten og være vedlagt kart som viser avgrensningen av øvingsområdet. Eventuelle søknader vil bli nøye vurdert i forhold til mulige konflikter med de verdiene som fredningen er ment å skulle ivareta. I regi av Høgskolen i Hedmark og i samarbeid med blant annet NJFF-Hedmark er det i en årrekke gjennomført rypetakseringer i mange fjellområder i Hedmark. Dette rypetakseringsprosjektet har som formål å overvåke bestandsutviklingen av rype og skogsfugl. Feltarbeidet foregår over en relativt kort periode i august med godt dresserte fuglehunder og etter på forhånd fastsatte takseringslinjer. Deler av Hemmeldalen naturreservat er berørt av disse langsiktige undersøkelsene. Tillatelse til bruk av løs hund for å videreføre dette overvåkingsopplegget kan påregnes gitt.
Nødvendig motorisert ferdsel	§ 5 pkt. 6	Til sammen er det et betydelig antall bygninger i naturreservatet som holdes godt i hevd, har en relativt høy bruksfrekvens og som ikke er tilgjengelige fra bilvei. Bruken av bygningene genererer behov for regelmessig transport av ved, utstyr, vedlikeholdsmaterialer m.m. Det er ønskelig at

på snødekt mark til setre, hytter og buer		mest mulig av slik nødvendig nyttetransport skjer med snøskuter på frossen og godt snødekt mark av hensyn til faren for terrengslitasje ved motorferdsel på barmark. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å være imøtekommende overfor søknader om slik transport i et rimelig omfang. Som en del av vurderingen av søknader om kjøring for dette formålet vil følgende problemstillinger være sentrale: 1. Antall turer det kan gis tillatelse til. 2. Bruk av flerårige tillatelser. 3. Sluttdato for kjøringen. 4. Bruk av leiekjører. 1. I forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondaneregionen heter det at det i utgangspunktet vil bli gitt tillatelse til 2 turer til enkelthytter/buer pr. vinter for å forsyne disse med ved, materialer og utstyr. Det synes naturlig at dette kjøreomfanget også legges til grunn for transport til enkeltbygninger innenfor Hemmeldalen naturreservat som har en "normal" bruksfrekvens. I de fleste tilfeller vil trolig dette være tilstrekkelig for å dekke behovet. I en del tilfeller vil to turer pr. sesong sannsynligvis bli for lite. Behovet for flere turer vil trolig oppstå: • Ved nyttetransport til seterområder og andre plasser med mange bygninger med høy bruksfrekvens, eksempelvis Øvre Himmeldalen seter. • Når sameier, grunneiersammenslutninger og andre skal gjennomføre en samlet forsyning av et større antall bygninger som de har ansvar for. • Ved mer omfattende vedlikeholds- og utbedringsarbeider. • I andre spesielle tilfeller, for eksempel ved utskifting av inventar eller for husvære med høy bruksfrekvens der det er ønske om at alt vedbehov dekkes ved transport utenfra, jf. også kapittel 4.2 der problemstillinger omkring veduttak drøftes. Antall turer det vil bli gitt dispensasjon for, vil bli vurdert i hvert enkelt tilfelle på bakgrunn av opplysninger om transportbehov m.m. Dersom det gis dispensasjon for transport av ved, materialer og utstyr til hytte, bu eller seter regnes det ikke som brudd på vernebestemmelsene at personer sitter på

		dersom det er plass til det. Personer skal imidlertid ikke tas med dersom det utløser et behov for flere turer, og ren persontransport er ikke tillatt. 2. Ved gitte dispensasjoner vil det bli stilt som vilkår at det skal føres kjørebok som sendes forvaltningsmyndigheten etter endt vintersesong. Kjøreboka skal inneholde opplysninger om kjøredatoer, kjøretraseer og kjøreformål. Forutsatt at dette vilkåret oppfylles, kan det påregnes gitt flerårige dispensasjoner for den faste årlige transporten av ved, utstyr og materialer til vedlikehold. 3. Det er et overordnet mål i størst mulig grad å unngå motorferdsel i området på vårvinteren når villreinen er i ferd med å trekke inn i naturreservatet igjen. I denne tida fram mot kalving er reinen spesielt sårbar overfor forstyrrelser. Ved gitte dispensasjoner vurderes det derfor som viktig å sette en sluttdato for kjøring som ivaretar en tilfredsstillende tidsmargin i forhold til villreinens trekk inn i området. De siste vintrene har dette vært praktisert ved at 31. mars er blitt brukt som sluttdato for de nordligste delene av reservatet og 15. april som tidsgrense i den sørligste delen, med bakgrunn i at reinen trekker inn i området nordfra. Ifølge villreinfaglig kompetanse er det generelle bildet nå at det trekker inn færre dyr i området og at dette skjer senere enn før (ultimo april). De siste årene har ikke reinen trukket inn i området før 1. mai. Med bakgrunn i dette vil det bli brukt én sluttdato for hele området for motorferdsel på vårvinteren og at denne settes til 15. april. I spesielle tilfeller vil det kunne vurderes å avvike fra denne datogrensen, eksempelvis når påsken kommer sent. 4. I forvaltningsplanen for de store verneområdene i Rondaneregionen er det stilt krav om bruk av leiekjører ved nyttetransport til setrer, hytter og buer. Dette kravet er også i samsvar med motorferdselloven med tilhørende nasjonal forskrifts bestemmelser og intensjon. Bruk av leiekjører vil normalt redusere kjøreomfanget, gi økte muligheter for samordning av transport og forenkle kontrollen. Det er også ønskelig at mest mulig av nyttetransporten til setrer, hytter og buer i Hemmeldalen naturreservat kan skje ved bruk av leiekjører som har fått løyve fra kommunen. Imidlertid har ikke alle de berørte kommunene dekket opp

		sine arealer med en leiekjøringsordning fullt og helt. For grunneiere/rettighetshavere med flere bygninger i naturreservatet som helt eller delvis er knyttet til næringsmessig bruk kan det være upraktisk og vanskelig med et absolutt krav om bruk av leiekjører. Det vil derfor ikke bli stilt et absolutt krav om bruk av leiekjører, men alle med transportbehov til husvære vinterstid anmodes om fortrinnsvis å benytte leiekjører til oppdraget.
Nødvendig motorisert ferdsel på barmark til setre	§ 5 pkt. 7	Retningslinjen gjelder for transport av materialer og utstyr som ikke kan fraktes på snødekt mark. Mest mulig av nødvendig nyttetransport skal foregå med snøskuter på vinterføre, jf. drøfting av dette i punktet foran. Forskriftspunktet gir imidlertid adgang for forvaltningsmyndigheten i spesielle tilfeller å gi tillatelse til motorferdsel på barmark til setrer for transport av materialer og utstyr som ikke kan fraktes inn på snødekt mark. Det er viktig å merke seg at denne adgangen gjelder transport til setrer, ikke til hytter og buer. En forutsetning for å skulle innvilge dispensasjoner vil også være at det finnes en bærekraftig kjøretrase fram til setra, der kjøring i et begrenset omfang ikke lager skjemmende spor eller medfører unødig terrengslitasje. Gitt disse forutsetningene, synes kun 3 seterområder å være aktuelle: • Øvre Hemmeldalen seter ved bruk av beltegående kjøretøy på slepveien fra Hovdedalen. • Nedre Hemmeldalen seter ved bruk av traktor langs Hemla en kort strekning helt øst i naturreservatet. • Søkkundsetra ved bruk av traktor eller 4-hjulsdrevet bil på traktorslepet sørover fra Sjøveien over Graslifjellet. Det vil bli vurdert å gi flerårige tillatelser, avhengig av formål og grad av regelmessighet av transportbehovet. Selv om Staupholen opprinnelig er en seter og har en relativt stor bygningsmasse som er mye brukt, er det ønskelig å unngå motorferdsel på barmark inn til denne plassen. Dette begrunnes med at plassen ligger svært sentralt i naturreservatet og at de naturlige adkomsttraseene fra Strandsetra eller Opphussetra for en stor del går gjennom store myrområder og korte strekninger med bærekraftig fastmark. Terrenget vurderes å være svært sårbart overfor barmarkskjøring.
Nødvendig motorisert ferdsel	§ 5 pkt. 8	Søkkundsetra brukes som utgangspunkt for slipp og innsanking av beitedyr. Det drives beiting på vollen og vollen er inngjerdet. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å tillate den motorferdsel med traktor eller 4-hjulsdrevet bil på traktorslepet fra Sjøveien sørover via Graslifjellet som er

på barmark på traktorslepet til Søkkundsetra for transport av og tilsyn med beitedyr		nødvendig av hensyn bruk av setra og setervollen i beitebrukssammenheng. Dette vil primært omfatte tilsyn og transport av beitedyr. Flerårig dispensasjon for dette kjøreformålet kan påregnes gitt.
Utkjøring av saltsteiner på snødekt mark	§ 5 pkt. 9	Store deler av Hemmeldalen naturreservat inngår i beiteområder for bufe, først og fremst for sau. Det er tradisjon for at det kjøres ut saltsteiner i beiteområdene med snøskuter på vinterstid. Slik kjøring er ofte godt organisert gjennom beitelag og det benyttes ofte faste saltplasser. Forutsatt at - det utarbeides helhetlige planer for større områder i regi av beitelag, • at det legges betydelig vekt på å begrense antall turer og • at søknadene som forvaltningsmyndigheten mottar er vedlagt kart som viser saltplasser og kjørerute, kan tillatelse til kjøring for dette formålet påregnes gitt i et rimelig omfang. For dette kjøreformålet vil det være naturlig å bruke flerårige dispensasjoner.
Lavtflyging i forbindelse med beitedyrleting og viltregistreringer	§ 5 pkt. 10	Behovet for lavtflyging vil trolig i hovedsak være knyttet til tellinger av villrein fra fly (antall og struktur), samt til en viss grad tilsyn med og å lete opp beitedyr. Bruk av helikopter eller småfly til lavtflyging vil kunne virke svært forstyrrende på villrein og andre viltarter og dermed kunne komme i vesentlig konflikt med det primære verneformålet. Av hensyn til verneverdiene og et overordnet mål om å begrense motorstøy i naturreservatet mest mulig, vil det i utgangspunktet være en restriktiv holdning til slik aktivitet. Forvaltningsmyndigheten er imidlertid innstilt på å tillate lavtflyging i forbindelse med beitedyrleting og dyretellinger med bakgrunn i en vurdering av forvaltningsmessig relevans (gjelder dyretellinger) og mulige forstyrrelser av villrein og annet dyreliv med vekt på årstid og geografisk område. En kan ikke påregne å få tillatelse til bruk av luftfartøy for ordinært tilsyn med beitedyr, men en er innstilt på å være imøtekommende overfor ønsker om å bruke fly/helikopter for å lete opp beitedyr som har kommet bort, finne igjen dyr/besetninger i forbindelse med innsamling om høsten

		eller ved rovdyrangrep. En stående dispensasjon ved fare for rovdyrangrep kan ikke påregnes gitt, men en er innstilt på å behandle en henvendelse om helikopter-/flybruk raskt dersom rovdyrskadene på beitedyr blir uforholdsmessig store. En anmodning kan rettes til forvaltningsmyndigheten på telefon, og en eventuell muntlig tillatelse bekreftes skriftlig i ettertid.
Uttransport av felt hjortevilt	§ 5 pkt. 11	Verneforskriften gir at det kan gis tillatelse til uttransport av felt elg og hjort. Også utfrakt av felt villrein kan unntaksvis tillates. Det skal benyttes beltegående elgtrekk. En stor andel av Hemmeldalen naturreservat er elgjaktterreng. Mesteparten av dette arealet ligger også langt fra bil- og traktorveier og andre aktuelle kjøretraseer. Det kan derfor påregnes å få tillatelse til motorisert uttransport av felt elg forutsatt at dette skjer ved bruk av elgtrekk som er et lett beltegående kjøretøy som er skånsomt mot terrenget, at det legges vekt på å gjøre kjørestrekningen innenfor naturreservatet kortest mulig, samt at all kjøring skjer med tanke på å unngå terreng- og vegetasjonsslitasje så langt råd er. Kjøring i sårbart åpent høyfjellsterreng med lite bærekraftig vegetasjon skal unngås. Det vil bli stilt krav om føring av kjørebok ved slik motorisert uttransport i naturreservatet. Dersom dette vilkåret oppfylles og kjøringen synes å bli utført på en hensynsfull måte, vil det være aktuelt å innvilge flerårige dispensasjoner. I utgangspunktet bør det være jaktrettshaver som søker forvaltningsmyndigheten om dispensasjon. Dersom det gis åpning for utvidet elgjakt på senhøsten/forvinteren kan bruk av snøskuter være den eneste praktiske måten å få ut felte dyr ved motoriserte hjelpemidler. Forutsatt at slik transport kan skje på godt snødekt mark er forvaltningsmyndigheten innstilt på å gi tillatelse også til bruk av snøskuter for uttransport av felt elg i rimelig omfang. Hjemmel for eventuelle slike tillatelser er naturmangfoldlovens § 48. Forskriftspunktet gir også forvaltningsmyndigheten anledning til i unntakstilfelle å gi tillatelse til motorisert uttransport av felt villrein. Det er viktig å merke seg at motorferdselloven i utgangspunktet ikke hjemler bruk av motoriserte kjøretøyer i utmark for uttransport av felt villrein. Det er derfor ikke riktig å legge opp til et mer liberalt motorferdselregime i et naturreservat enn det motorferdselloven gir adgang til. Forvaltningsmyndigheten er imidlertid oppmerksom på rammene for dispensasjoner som gis i den nasjonale forskriften som er forankret i

		motorferdselloven. Dreier det seg om dokumenterte tilfeller av næring som gir utslag på årsinntekten, kan det gis dispensasjon for uttransport av jaktutbytte. Formuleringene i § 5 punkt 11 i fredningsforskriften for Hemmeldalen naturreservat er innarbeidet med bakgrunn i slike næringsmessige vurderinger som er omtalt ovenfor. Fredningsforskriftens åpning for at også felt villrein kan transporteres ut med bruk av elgtrekk bygger på forutsetningen av at det er sannsynlig at det felles et stort antall dyr innenfor et relativt begrenset areal. Dette vil kun være aktuelt for et fåtall store eiendommer som har et stort antall fellingstillatelser. Selv for slike eiendommer vil det sannsynligvis bare være år om annet at det felles et stort antall dyr konsentrert på et lite areal på kort tid. Når disse forutsetningene ikke er oppfylt, vil villreinjakta være å betrakte som annen ordinær villreinjakt, og grunnlaget for å gi dispensasjon for motorisert uttransport vil dermed ikke være til stede. Stående dispensasjon for motorisert uttransport av felt villrein kan med bakgrunn i dette ikke påregnes gitt. Fredningsforskriften presiserer at det skal benyttes beltegående elgtrekk ved uttransport av felt storvilt. Eventuell bruk av andre kjøretøyer til formålet, eksempelvis ATV, har vært gjenstand for en del diskusjon i forvaltningen av naturvernområder. Når det i verneforskrifter konkret nevnes beltegående elgtrekk, så er dette et resultat av bevisste valg ved fastsettelsen av forskriftene, ut fra at bruk av slike kjøretøyer synes å være mest forenlig med verneformålene. Slike kjøretøyer har et spesifikt bruksområde, holder lav hastighet og er skånsomme mot terrenget. Forvaltningsmyndigheten er av den oppfatning at samme restriktive holdning bør ligge til grunn i forhold til slike biologiske naturreservater som Hemmeldalen representerer, spesielt fordi terrenget i store deler av naturreservatet er svært bløtt. På denne bakgrunnen kan tillatelse til bruk av ATV ved uttransport av felt storvilt fra Hemmeldalen naturreservat ikke påregnes gitt.
Oppkjøring av enkelte skiløyper i randsonen samt Birkebei	§ 5 pkt. 12	Det er tradisjon for at det kjøres opp noen skiløyper med utgangspunkt i seter- og/eller hytteområder i reservatets nærområder som berører arealer innenfor naturreservatet. Denne oppkjøringen er først og fremst knyttet til påsken. Dette omfatter: • Fra Strandsetra til Staupholen og videre en sløyfe over Ruskåsen og Storhovden i StorElvdal kommune. • Fra Myklebysetra rundt Myklebyskarven i Stor-Elvdal

nertrasé en i henhold til forvaltni ngsplan etter § 7		kommune. • Fra Skvaldra en runde i Godlidalen via Godlidalshytta i Ringsaker kommune. • Fra Øyungen østover til Raudfjellet og videre sørover til den møter Birkebeinerløypa i Ringsaker og Hamar kommuner. • Fra Øyungen nordover til Pedersenhytta i Svartkampen. • Fra Bjønnåsen nordøstover til store Stensjøen på Raudfjellet, deretter sørøstover til den møter Birkebeinerløypa ved Dambua i Ringsaker, Hamar og Åmot kommuner. De siste tiårene har det også blitt kjørt opp løype videre nordover til Himmelkampen fra store Stensjøen. • Fra Bringbu nordover til Mortenshøgda. • Fra Finntottvolla sørøst for Øyungen til Godlidalen med trase nord for Øyungen. I tillegg krysser Birkebeinerløypa øst-vest over Raudfjellet i reservatets sørlige del. Denne holdes oppe en lenger periode av vinteren enn de øvrige traseene. I forskriftspunktet heter det at i tillegg til Birkebeinerløypa er det kun enkelte skiløyper i ”randsonen” som forvaltningsmyndigheten kan tillate oppkjøring av. Dette vil være å tolke som i ytterkanten/periferien av naturreservatet. Forkriftspunktet hjemler dermed ikke adgang til å gi tillatelse til oppkjøring av skiløyper inn i og dypt inn mot de sentrale delene av området. Av hensyn til et overordnet mål generelt om å begrense motorferdselen til det absolutt nødvendigste og for å unngå unødig forstyrrelse av villreinen, er dette heller ikke ønskelig. På denne bakgrunnen vil det kunne gis tillatelse til å kjøre opp følgende skiløypetraseer, jf. også kart i figur: 1. Rundt Myklebyskarven ned til nordenden av Søkkundsjøene fra Myklebysetra. 2. Fra Strandsetra vestover til Staupholen med en sløyfe over Ruskåsen tilbake til utgangspunktet. 3. Fra Skvaldra en runde i Godlidalen via Godlidalshytta. 4. Fra Øyungen sørøstover over Raudfjellet til møte med Birkebeinerløypa. 5. Fra Bjønnåsen nordøstover til store Stensjøen, derfra sørøstover til møte med Birkebeinerløypa ved Dambua (Stensjørunden). 6. Birkebeinerløypa, inkludert "uværstraseen". 7. Fra Finntottvolla sørøst for Øyungen til Godlidalen med trase nord for sjøen.

		8. Fra Bringbu til Mortenshøgda. Tillatelse til oppkjøring av skiløype videre vestover fra Staupholen til Himmelsjøen, fra store Stensjøen nordover til toppen av Himmelkampen og løype fra Øyungen nordover til Svartkampen kan ikke påregnes gitt. Med unntak av Birkebeinerløypa, vil tillatelser til oppkjøring primært knyttes opp mot påskeperioden, men vinterferieperioden kan også være aktuell. Med unntak av Birkebeinerløypa, skal det brukes snøskuter med sporlegger for preparering av skiløypene. Sluttdato for oppkjøring av skiløyper skal i utgangspunktet være sammenfallende med sluttdato for annen kjøring med snøskuter i områdene, dvs. 15. april. I år der påsken kommer sent, kan det vurderes å avvike noe fra dette prinsippet. Flerårige dispensasjoner for løypeoppkjøring kan påregnes gitt.
Øvingsvirksomhet knyttet til formål nevnt i § 4 punkt 1	§ 5 pkt. 13	Av formål som er nevnt i verneforskriftens § 4 punkt 1 er det redningstjeneste som vurderes som mest aktuell med tanke på øvingsvirksomhet. Av konkret bruk, så er en kjent med at Norsk Folkehjelp Rena har tradisjon for å bruke arealer i Åmot vestfjell til øvelser og for kjentmannsturer. I utgangspunktet er øvelseskjøring ikke tillatt i Hemmeldalen naturreservat. I retningslinjer for forvaltningen av naturvernområder i Norge påpekes det at øvingsvirksomhet bør legges utenfor naturvernområder, jf. DN-håndbok nr. 17-2001. En bør derfor søke å finne arealer utenfor Hemmeldalen naturreservat til vintertrening, opplæring i bruk av snøskuter og sambandsutstyr mv. Det er tradisjon for at frivillige organisasjoner jevnlig gjennomfører såkalte ”kjentmannsturer” for redningsmannskap. Målsettingen er da at mannskapene skal gjøre seg kjent i et område, vanligvis ved bruk av snøskuter. Ovennevnte retningslinjer peker på at forvaltningsmyndigheten etter en nærmere vurdering kan gi tillatelse til slik kjentmannskjøring. Direktoratet for naturforvaltning (DN) har i samarbeid med Justisdepartementet trukket opp retningslinjer og rutiner for praktiseringen av bestemmelsen i verneforskrifter for naturvernområder som gir forvaltningsmyndigheten adgang til å gi dispensasjoner for hjelpekorpsenes bruk av snøskuter. Dette er nedfelt i DNs brev av 1. mars 1999 til fylkesmennene, jf. vedlegg 2. Ved konkrete søknader om

		slik motorferdsel vil forvaltningsmyndigheten legge disse retningslinjene til grunn for vurderingen. I ovennevnte retningslinjer heter det blant annet at hovedregelen skal være at en gjør seg kjent i aktuelle områder uten bruk av kjøretøyer. Videre heter det at alle søknader om kjentmannskjøring skal vurderes med bakgrunn i områdets sårbarhet, hensynet til dyrelivet, bruk av området til friluftsliv, utskifting av folk i hjelpekorpsene osv. Når det gjelder rutiner for saksbehandling av søknader, heter det: ”Hjelpekorpsene skal sende søknader om dispensasjon til forvaltningsmyndigheten for verneområdet – via den ansvarlige politimester. Politimesteren gjennomgår søknadene og gir sin vurdering før søknaden blir oversendt til forvaltningsmyndigheten. Hvis tidspunktet for kjøringen ikke er konkret fastsatt i dispensasjonen, skal politimester og fylkesmann/oppsyn gis beskjed før kjøringen finner sted. Enkeltstående øvelser som ikke er nedfelt i en slik plan, kan unntaksvis få dispensasjon etter forutgående godkjenning/ anbefaling fra politimesteren.” Med bakgrunn i at fjellområdene i Hemmeldalen naturreservat brukes i betydelig grad til vinterfriluftsliv med utgangspunkt i hytte- og seterområder i nærområdene, at det er viktig å holde oppdatert kunnskap ved like, samt at det er utskifting av mannskaper i hjelpekorpsene, har forvaltningsmyndigheten forståelse for ønsket om å gjennomføre kjentmannsturer også innenfor Hemmeldalen naturreservat. Utfordringen er å komme fram til et omfang på dette som er forenlig med et overordnet målsetting om å begrense motorferdsel i et slikt biologisk naturreservat til det aller nødvendigste. Med dette som utgangspunkt kan det påregnes at aktuelle hjelpekorps vil kunne få tillatelse til kjentmannskjøring i begrenset omfang innenfor naturreservatet år om annet etter en helhetlig plan som omfatter et større område/distrikt og som er gjennomgått og vurdert av Politiet.
Nødvendig motorisert ferdsel i tilknytning til aktivitet	§ 5 pkt. 14	Ovennevnte tiltak er konkret nevnt i verneforskriften enten under ”§ 4 Generelle unntak” eller under ”§ 5 Eventuelle unntak etter søknad”. I praksis vil en del av disse tiltakene vanskelig la seg gjennomføre uten bruk av motorisert transport. Spesielt vil dette gjelde for å frakte materialer til vedlikehold av bygninger og materialer til anlegg av nye sankekveer, gjerder og klopper. Forvaltningsmyndigheten er innstilt på å tillate den aller nødvendigste motoriserte

er nevnt i § 4 punkt 6, 10 og 11 samt § 5 punkt 2 og 4		ferdselen i forbindelse med gjennomføring av slike tiltak. Transportbehovene skal så langt råd er løses ved bruk av snøskuter på frossen og godt snødekt mark og i en periode av vinteren når sjansene for forstyrrelse av villreinen er minimal.

Fra: Kim Daniel Hansen[Kim.Daniel.Hansen@miljodir.no]
Sendt: 15.08.2025 13:14:55
Til: Stensby, Trond;Skarsaune, Ingvild[trond.stensby@statsforvalteren.no;ingvild.skarsaune@statsforvalteren.no]
Kopi: Hege Langeland[hege.langeland@miljodir.no];
Tittel: Sv: Forvaltningsplan Rondane

Nå også med vedlegg!

Hilsen Kim Daniel

Fra: Kim Daniel Hansen <Kim.Daniel.Hansen@miljodir.no>
Sendt: fredag, 15. august 2025 13:13
Til: Stensby, Trond <trond.stensby@statsforvalteren.no>; Skarsaune, Ingvild <ingvild.skarsaune@statsforvalteren.no>
Kopi: Hege Langeland <hege.langeland@miljodir.no>
Emne: Forvaltningsplan Rondane

Hei Ingvild og Trond!

Takk for godt møte i går.

Med deres stramme frist til 20. august for å ha møtebok klar til styremøtet håper vi at dette likevel kan komme til nytte. Vedlagt er noen kommentarer på forvaltningsplanen for Rondane nasjonalpark som vi har gått igjennom. Kommentarene vil jo også være gjeldene for Dovre nasjonalpark og mange av de andre verneområdene i tillegg. Kommentarene går stort sett på det vi var igjennom i går, men også noen andre småting som kan presiseres. Beklager formatet, men vi må også ta ut worddokument fra FPNV for å kunne legge inn kommentarer.

Videre snakket vi litt om mål for forvaltningen, og at det kan være lurt. Dette for at tiltakene og saksbehandlingen henger sammen med en retning (mot målet), og det kan også gjøre det lettere å koble sammen kunnskapsgrunnlaget og de valgene som gjøres. Det kan settes noen få overordnede mål for naturverdiene, besøkende osv., eller mer konkrete mål for enkeltarter eller enkeltområder. Nedenfor kommer et eksempel:

La oss si at nasjonalparkstyret setter seg et mål om å "*forbedre tilstanden til villreinen i Rondane villreinområde*" eller enda mer konkret "*sørge for at villrein tar i bruk større deler av Rondane villreinområde* (gjennom f.eks. økt bruk av viktige trekkpassasjer)". Hvis det da er enkelt og konkret beskrevet i kunnskapsgrunnlaget at menneskelig ferdsel er et problem, og villreinen sliter spesielt med å krysse viktige akser ved Grimsdalen og Spranget-Rondvassbu, så kan man bruke dette kunnskapsgrunnlaget til å gjøre noen tiltak, som f.eks. *å fjerne merking fra stier i utsatte områder* (eller fokusområdene i kvalitetsnormen?), *kanalisere organisert ferdsel til områder som er lite problematiske for villreinen* og ev. *fjerne veien til Rondvassbu som utpekt sykkeltrase*. Alle disse tiltakene vil bidra til å nå målet.

Vi tror dette vil bidra til å forenkle planen for leserne (og politikerne) og forstå hvorfor valgene som gjøres blir gjort. For å tydeliggjøre dette i planen foreslår vi å forenkle litt det som står om villrein, slik at det viktigste er lett å finne og kort og enkelt forklart hva som er truslene og forvaltningsutfordringene og sette seg noen mål.

God helg!

Hilsen Kim Daniel

Fra: Statsforvalteren i Innlandet <sfinpost@statsforvalteren.no>
Sendt: fredag, 15. august 2025 09:31
Til: Kim Daniel Hansen <kim.daniel.hansen@miljodir.no>
Emne: Melding fra Statsforvalteren

Vår ref 2020/12316
Vennlig hilsen
Trond Stensby | nasjonalparkforvalter

Fra: Hege Langeland[hege.langeland@miljodir.no]
Sendt: 15.05.2025 12:10:43
Til: Stensby, Trond[trond.stensby@statsforvalteren.no]
Kopi: Kim Daniel Hansen[kim.daniel.hansen@miljodir.no];
Tittel: VS: Forvaltningsplan for Rondane - nye problemstillinger

---

Hei

Bestemmelsen i verneforskriften for Rondane nasjonalpark § 3 punkt. 1.2 b gir adgang til *vedlikehold av merkede stier, løyper, bruer og skilt i henhold til forvaltningsplanen*.

Bestemmelsen innebærer at merkede stier kan vedlikeholdes, herunder at selve merkingen kan vedlikeholdes. Dere kan derfor ikke fjerne merking som allerede eksisterer. Å nekte vedlikehold av eksisterende merker ville vært å sette nye forbud som ikke følger direkte av verneforskriften. Det følger av naturmangfoldloven § 34 at bestemmelser fastsettes av Kongen i Statsråd. Det er ikke adgang til å delegere slik myndighet ned til styrene. I forvaltningsplanen kan det gis *generelle retningslinjer* for hvordan dette bør gjennomføres, men man kan altså ikke fjerne merking gjennom forvaltningsplan.

Vi er klar over at dette vil være en endring mht. hva som har vært praksis tidligere. For at forvaltningen skal være i tråd med naturmangfoldloven er det nødvendig at praksisen endres.

Vi vil videre informere om at en rettighetshaver/grunneier heller ikke kan *pålegges* å fjerne lovlige innretninger, slik som en merking vil være. Naturmangfoldloven gir ikke adgang til å pålegge noen å fjerne lovlige innretninger. Annerledes er dette dersom merkingen er gjort uten tillatelse, slik at det blir en ulovlighetssak. For merkinger som nasjonalparkstyret eventuelt har gitt tillatelse til, kan det vurderes en omgjøring av tidligere tillatelse dersom det er omgjøringsadgang etter forvaltningsloven eller naturmangfoldloven § 67. Dette er ikke så aktuelt for eldre merking, som kanskje har vært til stede før området ble vernet.

Dersom det er ønskelig/behov for å fjerne merking på stier må dette gjøres i minnelighet gjennom samtykke/avtale med DNT. Dere kan imidlertid gjennom forvaltningsplanen signalisere at det er ønskelig å kanalisere ferdselen gjennom å ta bort merking på noen stier og angi hvilke stier dette er, og ha videre dialog med DNT som merkeeier.

Hilsen
Hege Langeland
seniorrådgiver, Juridisk seksjon naturmangfold
Mobil: 92255738
hege.langeland@miljodir.no

Miljø-
direktoratet

www.miljødirektoratet.no | www.miljøstatus.no

Sentralbord: 73 58 05 00

Fra: Stensby, Trond <trond.stensby@statsforvalteren.no>
Sendt: onsdag 7. mai 2025 11:28
Til: Kim Daniel Hansen <kim.daniel.hansen@miljodir.no>
Kopi: Skarsaune, Ingvild <ingvild.skarsaune@statsforvalteren.no>
Emne: Forvaltningsplan for Rondane - nye problemstillinger

Kim Daniel
Kopi: Ingvild.

Takk for en nyttig samtale i dag, og en oppløftende tilbakemelding.

Det vil være greit/kurant for oss å innarbeide en tiltaksplan for verneområdene, og en revidert besøksstrategi for Rondane nasjonalpark.

Vi har også i løpet av vinteren drøftet muligheten av å foreslå for nasjonalparkstyret ytterligere innstramminger i bruken. (Har så vidt nevnt dette for deg i en tidligere samtale)

Det kan være greit å få Miljødirektoratets syn også på dette nå, når dere først ser på saken.
Begrunnelsen er å bedre forholdene for villrein. Det vil gjelde:

Tema	Kartutsnitt, gjeldende forvaltningsplan
Jf. verneforskriften § 3. 1.2 b) Vedlikehold av merkede stier, løyper, bruer og skilt i henhold til forvaltningsplanen.	

Rondane nasjonalpark Ikke tillate T-merking av sti nr 11 fra Høvringen til Haverdalseter over Sletthø.	
Rondane nasjonalpark Ikke tillate T-merking av stien nr 22 fra Bjørnhollia til Eldåbu.	
Sykling. Jf. verneforskriften § 3, 5.3. Sykling, (…) er bare tillatt på veger, traseer eller i områder som er særskilt utpekt av forvaltningsmyndigheten gjennom forvaltningsplanen	

Rondane nasjonalpark Ikke tillate sykling på vegen mellom Spranget og Rondvassbu.	

Disse nye grepene vil kreve tilslutning fra nasjonalparkstyret før de eventuelt kommer på høring.
Med vennlig hilsen

Trond Stensby
nasjonalparkforvalter

Rondane og Dovre nasjonalparker

Telefon: 61 26 62 06
Mobil: 911 61 458
E-post: trond.stensby@statsforvalteren.no
Web: http://www.nasjonalparkstyre.no/Rondane-Dovre/

Sammenstilling av innspill mottatt fra Miljødirektoratet, 15.08.25

Avsnitt, utkast Rondane NP, 02.12.22	**Merknader fra Miljødirektoratet, 15.08.25**	**Kommentarer fra nasjonalparkforvalteren**
Det blir ventelig to høringsrunder.	Hva menes?	Opplysning til høringspartene. Kan flyttes til høringsbrevet.
I **friluftsloven**s § 2 (ferdsel i utmark) står det bl.a.: I utmark kan enhver ferdes til fots hele året, når det skjer hensynsfullt og med tilbørlig varsomhet. Ferdsel til fots har derfor en særstilling i naturmangfoldloven som ~~uregulerten~~ aktivitet som bare i begrenset grad kan reguleres i flere av verneområdekategorienene~~ne~~. Derimot kan andre ferdselsformer reguleres, bl.a. ferdselsformer som ~~som er~~ nevnt i friluftslovens § 2 (ride- eller kløvhest, kjelke, tråsykkel eller liknende på veg eller sti i utmark og over alt i utmark på fjellet) ~~omfattet av regulerende bestemmelser i verneområdene.~~	Foreslått endringer ettersom det var litt upresist forklart.	Tas til følge.
Forvaltningsplanen kan gi ~~definisjoner av~~veiledning om • Hva som anses som o~~O~~rganisert ferdsel • Hvilke f~~F~~erdselsformer som kan skade naturmiljøet	Kan ikke gi definisjoner men gi veiledning om hva som er ment med disse begrepene i forskriften	Tas til følge.
• Kriterier for søknadsplikt • Fastsette traséer og soner for ulike ferdselsformer som kan skade naturmiljøet~~.~~	Må ligge innenfor forskriften. Det kan ikke fastsettes søknadsplikt for organisert ferdsel som ikke kan skade naturverdiene, jf. forskriften.	Tas til følge.

Av hensyn til naturmiljøet eller kulturminner kan forvaltningsmyndigheten legge om eller kreve fjernet merking av løyper og stier. **Traséer - merkede turstier** Områder som i dag har liten ferdsel må skjermes for en økning i ferdselen. For å ivareta villreinens leveområder blir foreslått å ta ut merking av stiene:	Vedlikehold av eksisterende merkede stier, løyper, bruer og skilt i henhold til forvaltningsplanen er tillatt. Det betyr at eksisterende merking/skilting kan vedlikeholdes, men at forvaltningsplanen kan gi retningslinjer for hvordan dette skal gjøres. Preparering av skiløyper krever dispensasjon/tillatelse etter vernereglene, så her kan man i forvaltningsplanen gi retningslinjer for dispensasjonspraksis. Omlegging eller fjerning av stier er en § 47-sak, jf. utsendt brev.	Tas til følge, det blir vist til brev fra Miljødirektoratet datewrt 13.08.25.
Ellers blir det forslått å ta ut stikking av skiløypene…	Tilføyd innledning til avsnitt.	Tas til følge
Det er i det senere et uttrykt ønske om at det også bør gis tillatelse til å opprettholde og samle skitrafikken i eget oppkjørt spor (snøscooter) innover Raufjellet fra Stensjøen til Pedersenhytta (ved Hemmelkampen) ifm. påskeperioden. ~~Det synes ikke å være særlige ulemper knyttet til å ta dette inn i forvaltningsplanen.~~ Dette har vært grundig utredet i gjeldende forvaltningsplan. Det er ikke lagt fram nye opplysninger som gjør at det bør imøtekommes.	Endring, ikke åpne for en ny skiløypetrase.	Tas til følge.
"*Organisert ferdsel til fots og på ski utenfor godkjente turstier og skiløyper regnes for å kunne skade naturmiljøet, og er søknadspliktig. Søknadsplikten gjelder for alle slike turer, uavhengig av*	Dette må begrunnes nærmere og mer konkret, jf. både krav i forskriften om at søknadsplikten gjelder når det kan skade og nml. § 35 om ferdsel til fots. I begrunnelsen bør en dersom det er knyttet	Ytterligere begrunnelse: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har vedtatt egne retningslinjer for organisert ferdsel. Der blir organisert ferdsel i

gruppestørrelse. Søknadsplikten gjelder også for idrettsarrangement og konkurranser, også når dette skjer langs merkede stier og løyper.."	til villrein vise til konkrete funksjonsområder for villrein hvor ferdselen i de ulike områdene er problematisk og hvorfor. Herunder hvorfor det kan være aktuelt i noen områder å gi tillatelse, samt en begrunnelse for hvorfor det i andre områder vil være vanskelig å få en tillatelse. Dette kan da brukes i behandlingen av konkrete saker.	regelen henvist til områder der ferdselen allerede har et visst omfang. Videre er det dokumentert gjennom NINA-rapport 1013 «Villrein og ferdsel i Rondane», og ved klassifisering etter kvalitetsnorm for villrein at ferdsel har redusert villreinens tilgang til viktige funksjonsområder. Det er derfor av avgjørende betydning at det ikke blir økt ferdsel i områder som i dag har lite ferdsel. Vårt forslag til skjerpet krav til søknadsplikt vil ivareta dette hensynet.
. Forvaltningsmyndigheten har tatt hensyn til denne bruken ved utforming av retningslinjene for organisert bruk av hest, og vil videreføre, etter søknad, å tillate organiserte rideturer:	Verneforskriften i Rondane sier: Sykling, organisert kjøring med hundespann og organisert bruk av hest er bare tillatt på veger, traseer eller i områder som er særskilt utpekt av forvaltningsmyndigheten gjennom forvaltningsplanen. Bruk av hest til gjeting og kløving er tillatt. Forutsatt at det skal være tillatt, mens forvaltningsplanen legger opp til søknadsplikt. Det må derfor begrunnes noe mer hvorfor det ikke kan fastsettes traseer og det heller legges opp til en søknadsplikt etter etter § 48.	Det dokumentert gjennom NINA-rapport 1013 «Villrein og ferdsel i Rondane», og ved klassifisering etter kvalitetsnorm for villrein at ferdsel har redusert villreinens tilgang til viktige funksjonsområder. Utlegging av faste traseer for organisert bruk av hest vil legge ytterligere press på villreinens leveområder. Ved å ikke legge ut faste traseer for organisert bruk av hest, kan forvaltningsmyndigheten sette vilkår om antall turer, traseer m.m. i enkeltvedtak etter naturmangfoldloven § 48.

underlagt søknadsplikt er: • basehopping • utsprang for annen luftsport som hanggliding og paragliding • kiting/skiseil • organisert elvesport (padling, rafting o.l. • ~~utsetting av fysiske turposter, geocacher og stolper.~~	Bør omtales hvordan dette kan skade naturmiljøet og derfor er søknadspliktig. utsetting av fysiske turposter, geocacher og stolper regnes uansett ikke som organisert ferdsel og må strykes her. Fysiske innretninger kan være søknadspliktig etter inngrepsbestemmelsen og kan evt. omtales der. Organisert ferdsel og henvises til reglene for dette?	Tas til følge. Ytterligere begrunnelse: Det dokumentert gjennom NINA-rapport 1013 «Villrein og ferdsel i Rondane», og ved klassifisering etter kvalitetsnorm for villrein at ferdsel har redusert villreinens tilgang til viktige funksjonsområder. Det er derfor av avgjørende betydning at det ikke blir økt ferdsel i områder som i dag har lite ferdsel. Nye ferdselsformer kan erfaringsmessig få økt omfang som følge av ulike trender i samfunnet. Slike ferdselsformer kan ha potensiale for økt påvirkning på verneverdiene. Vårt forslag til krav om søknadsplikt vil ivareta behovet for å kunne møte en mulig økt utvikling i bruk av nye ferdselsformer.
Nasjonalparkstyret har ikke hjemmel for å innføre ferdselsreguleringer, jf. også brev fra Miljødirektoratet, 01.09.22:	At dere ikke kan innføre ferdselsreguleringer følger av loven, så usikker på hvorfor en her har gått via et brev fra Miljødirektoratet og sitert deler av det. Dette kan fremstå litt forvirrende utad for en leser.	Tas ut av planforslaget.
Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har i styresak 16/2019 godkjent «Retningslinjer for organisert ferdsel i deler av Rondane	Er de tatt inn i forvaltningsplanen?	Innarbeides.

datert 28.juni 2019»		
Bygg og installasjoner	Endres fra «Bygg»	Tas til følge
Infrastruktur Veger	Ny overskrift	Tas til følge
Motorferdsel	Ny overskrift	Tas til følge
Forvaltningsplan I noen av verneforskriftene er det nedfelt at ~~mer detaljerte og juridisk bindende regler kan~~følgende kan fastsettes i forvaltningsplanen. Dette gjelder:	Utgangspunktet er at forvaltningsplanen er retningsgivende. Selv om forskriften legger opp til at bestemmelser skal gis i forvaltningsplanen, er dette ikke helt korrekt juss. Vi anbefaler derfor at en omtaler dette slik det er gjort i forskriften, fremfor å skrive juridisk bindende, selv om forståelsen i praksis og som hovedregel vil være den samme.	Tas til følge
Tilleggsopplysninger	Ny overskrift	Tas til følge
Forvaltning	Ny overskrift	Tas til følge
Innledning	Ny overskrift	Tas til følge
Vedtekter for Rondane-Dovre nasjonalparkstyre, 2020	Det er gitt nye vedtekter januar 2024 som gjelder for alle. De gamle vedtektene gjelder derfor ikke lengre. Oppdater.	Tas til følge, oppdateres.
Skjøtselsplan	Ny overskrift	Tas til følge
Besøksforvaltning	Ny overskrift	Tas til følge
Forvaltningsutfordringer	Ny overskrift	Tas til følge
Naturmangfoldloven	Ny overskrift	Tas til følge
Verneforskrift URL	Ny overskrift	Tas til følge
Sentrale føringer	Ny overskrift	Tas til følge
Forvaltningsmyndighetens retningslinjer	Ny overskrift	Tas til følge
Begrepet randsone betyr det samme forvaltningsplanen som i verneforskriften: i ytterkant av nasjonalparken.	Randsone er ikke brukt som begrep i § 2, så usikker på hvorfor dette står her. Kan kanskje være tydeligere på hva som menes her - mener man utenfor eller innenfor vernegrensen? Hvis vernereglene bruker begrepet randsone må det være innenfor såklart, iom at verneforskriften bare	Tas ut av planforslaget.

	regulerer virksomhet innenfor.	
Peer-Gynt hytta Det kan ikke påregnes tillatelser til restaurering eller utvidelse av bygningsmasse som øker overnattingskapasiteten på hytta. Eventuell søknad om ytterligere å restaurere gjenværende bygningsruiner vil bli behandlet strengt. Rondvassbu Det kan i utgangspunktet ikke påregnes tillatelse til utvidelse av bygningsmassen på Rondvassbu, og i den grad det er behov for endringer må disse søkes løst innenfor eksisterende bygningsmasse/bygningsareal .	Bør vi unngå å nevne bestemte hytter i en slik forvaltningsplan hvis de generelle retningslinjene er dekkende?	Navn tas ut av forvaltningsplanen, erstattes med «turisthytter».
Det vil føres en restriktiv praksis med hensyn til oppføring av nye oppsynsbuer.	Det er ikke åpnet for å kunne gi tillatelse til dette i verneforskriften, og bør kanskje presiseres.	Tas til følge.
Vedlikehold i form av bruer og klopper langs godkjente merkete stier og løyper skal tillates.	Anbefaler at denne skrives litt tydligere. Her menes at nye bruer og klopper på allerede merkede stier bør tillates etter søknad?	Tas til følge, endres til: «Nye bruer og klopper…»
Ved behandling av søknad om bygging av terrasser/verandaer skal det legges vekt på generelle kulturhistoriske og estetiske vurderinger. Terrassen/verandaen/plattingen bør: • Søkes lagt så nært bakkenivå som mulig • Være mindre enn 1/3 av fritidsboligens bebygde areal • Bygges ut fra en vegg, dersom den ikke følger	Bør det være retningslinjer for bygging av verandaer og plattinger når det ikke er åpnet for dette i verneforskriften? § 48-sak eller ombygging?	Presisere at retningslinjen gjelder for saker behandlet etter naturmangfoldloven § 48. (i deler av landskapsvernområden e)

bakkenivå (og maks ut fra to vegger dersom den • Tillatelse til bygging av platting/veranda vil ikke bli gitt i seter-kulturlandskapsområder.		
Skogen skal i størst mulig grad få stå urørt, men det er et mål at setermiljøene i Rondane nasjonalpark holdes åpne.	Foreslår at det presiseres at vegetasjon og trær er fredet mot skade og ødeleggelse, slik at dette ikke misforstås.	Tas til følge.
Det er innarbeidet en standardbestemmelse i verneforskriftene for nasjonalparkene om at Direktoratet for naturforvaltning ved forskrift kan regulere beiting av hensyn til verneformålet. Det er grunn til å understreke at det skal til vesentlige endringer i forhold til dagens beitebruk…	Her er det motstrid mellom verneforskriften og naturmangfoldloven, ettersom vi ikke har myndighet til å gjøre en slik forskriftsendring/lage ny forskrift om dette. Forskriftsendring må i tilfellet gjøres av Kongen i Statsråd. Vurderingen ellers er imidlertid grei.	Planforslaget endres i tråd med merknaden frå Miljødirektoratet.
De generelle retningslinjene gjelder derfor både for nasjonalparkene og landskapsvernområdene	Hvordan kan det lages samme retningslinjer når vernebestemmelsene er ulike mh.t kulturminner?	Avsnittet tas ut av planforslaget for landskapsvernområden e.
Søknadsplikt gjelder når: Organisert ferdsel til fots og på ski utenfor godkjente turstier og skiløyper regnes for å kunne skade naturmiljøet, og er søknadspliktig. Søknadsplikten gjelder for alle slike turer, uavhengig av gruppestørrelse.	Søknadsplikt for all organisert ferdsel utenfor sti/skiløyper. Etter naturmangfoldloven § 35 er ferdsel til fots i samsvar med friluftslovens regler er tillatt. Slik ferdsel kan bare begrenses eller forbys i avgrensede områder i en nasjonalpark, og bare dersom det er nødvendig for å bevare planter eller dyr, kulturminner eller	Ytterligere begrunnelse: Rondane-Dovre nasjonalparkstyre har vedtatt egne retningslinjer for organisert ferdsel. Der blir organisert ferdsel i regelen henvist til områder der ferdselen allerede har et visst omfang. Videre er det dokumentert gjennom NINA-rapport 1013 «Villrein og ferdsel i Rondane», og ved

	geologiske forekomster. Etter verneforskriften kan *Annen organisert ferdsel og ferdselsformer som k**an skade naturmiljøet** må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndighete n*. Er det slik at organisert ferdsel overalt utenom sti hele året kan skade naturmiljøet? Det bør også sies noe om forvaltningspraksis. Den må praktiseres slik at den blir i tråd med nml. § 35 som vist til over, slik at det bare kan begrenses/forbys i avgrensede områder. Kan da ikke forbys overalt utenom sti? Retningslinjen må begrunnes nærmere. Videre kan man ikke nekte organisert ferdsel som ikke har potensiale for å skade hvis det kommer en søknad. Retningslinjene blir derfor et utgangspunkt, men må samtidig vurderes konkret når søknader kommer.	klassifisering etter kvalitetsnorm for villrein at ferdsel har redusert villreinens tilgang til viktige funksjonsområder. Det er derfor av avgjørende betydning at det ikke blir økt ferdsel i områder som i dag har lite ferdsel. Vårt forslag til skjerpet krav til søknadsplikt vil ivareta dette hensynet.
Andre ferdselsformer som kan skade naturmiljøet og blir underlagt søknadsplikt er (ikke uttømmende liste): • basehopping • utsprang for annen luftsport som hanggliding og paragliding • kiting/skiseil • organisert elvesport (padling, rafting o.l.	Må begrunnes nærmere at all slikt aktivitet kan skade naturmiljøet (altså overalt hele året). Disse retningslinjene blir retningslinjer for vurdering av om det kan skade naturmiljøet. Dette er ikke organisert ferdsel og må vurderes	Ytterligere begrunnelse: Det dokumentert gjennom NINA-rapport 1013 «Villrein og ferdsel i Rondane», og ved klassifisering etter kvalitetsnorm for villrein at ferdsel har redusert villreinens tilgang til viktige funksjonsområder.

• utsetting av fysiske turposter, turorientering, geocacher og stolper • jakthundprøver • fugletakseringer • leirslagning.	opp mot inngrepsbestemmelsen. Hva ligger i leirslagning? Dette må vurderes opp mot *5.7.Telting utover én uke på samme sted krever særskilt tillatelse av forvaltningsmyndighete n. Dette gjelder ikke vanlige vandretelt.* Telting er altså i stor grad tillatt. Mener man organiserte teltleirer?	Det er derfor av avgjørende betydning at det ikke blir økt ferdsel i områder som i dag har lite ferdsel. Nye ferdselsformer kan erfaringsmessig få økt omfang som følge av ulike trender i samfunnet. Slike ferdselsformer kan ha potensiale for økt påvirkning på verneverdiene. Vårt forslag til krav om søknadsplikt vil ivareta behovet for å kunne møte en mulig økt utvikling i bruk av nye ferdselsformer.
• bilvegen mellom Spranget og Rondvassbu • bilvegen fra Gammelgarden til Bjørnhollia.	Veldig få områder med sykling.	Det er gode muligheter for sykling i landskapsvernområden e.
Uorganisert bruk av hest og hundespann er ikke søknadspliktig.	Med mindre hundespann er en ferdselsform som kan skade jf. 5.2.	Presiseres.
Unntak fra denne bestemmelsen er de samme som for Hundelovens bestemmelser § 9 b (bufehund til vokting av sau, geit og kyr), c (aktiv politi- og redningstjeneste) og d (hund i ettersøk etter skadet/sykt vilt).	Det er ikke gjort et slikt unntak etter verneforskriften, så i verneområdene kan dette unntaket ikke benyttes, men mindre det er gitt tillatelse etter § 48.	Avsnittet tas ut av planforslaget.
Hvis eksisterende stier eller løyper kommer i konflikt med villreinens arealbruk, eller på andre måter kommer i konflikt med verneformålet, kan forvaltningsmyndigheten kreve at den som er ansvarlig for stiene eller løypene fjerner	Se brevet fra Miljødir og KLD om dette.	Gjelder bruk av naturmangfoldoven § 47, presiseres.

merkinga eller legger om traséen. Ved nedlegging av stier og evt. riving av varder skal kulturminnemyndighetene høres og gis anledning til å gjennomføre befaring før tiltak iverksettes. I		
Når større grupper slår opp teltleir kan det føre til forstyrrelse av dyreliv, slitasje på vegetasjon, forsøpling og sanitærutfordringer. Forvaltningsmyndigheten kan i vilkår fastsette hvor telting kan skje og hvor lenge en kan telte på samme plass.	Må da være søknadspliktig etter verneforskriften i utgangspunktet. Dvs her over 1 uke med lavvo. Kan være organisert ferdsel - da skal det behandles som en søknad.	Presiseres.
Smuksjøseter. . I tillatelsen som er gitt for den kommende perioden på tre år, fra 2009-2011, skal det føres kjørebok/loggjournal for transporten som skal sendes Statsforvalteren innen 1. juli hvert år.	Må oppdateres.	Følges opp.

ST 31/2025 Delegerte vedtak
DS 44/2025 Delegert sak - dispensasjon - Grimsdalen LVO - transport på Grimsdalsvegen før ordinær åpningstid - beitebruk - Bergsgrende sankelag 2025/5978 23.05.2025 00:00:00
DS 45/2025 Delegert sak - dispensasjon - Rondane NP - Frydalen LVO - Flakkstjønna NR - mai 2025 - barmark - skadefelling av ulv - løs hund - viltkamera - Nord-Fron - Sør-Fron - Ringebu 2025/6666 24.05.2025 00:00:00
DS 46/2025 Delegert sak - dispensasjon - Grimsdalen LVO - barmark - Haverdalsvegen - måsåbu ved Einsethø - Geir Arne Hegge 2025/5914 21.05.2025 00:00:00
DS 47/2025 Delegert sak - avslag - Frydalen LVO - bilveg - Spranget - Motion Blur Films 2025/6274 02.06.2025 00:00:00
DS 48/2025 Delegert vedtak - dispensasjon - Hemmeldalen NR - snødekt mark - transport av materialer til vedlikehold - retur av bygningsavfall - Nordvi seter - Nedre Hemmeldalen - Hans Næss Olstad 2025/4780 03.06.2025 00:00:00
DS 49/2025 Delegert sak - dispensasjon - Rondane NP - Frydalen LVO - Flakkstjønna NR - juni 2025 - barmark - skadefelling av ulv - løs hund - viltkamera - Nord-Fron - Sør-Fron - Ringebu 2025/6667 06.06.2025 00:00:00
DS 50/2025 Delegert sak - endra vilkår - Rondane NP - barmark - gravemaskin - vedlikehold av støttemur - Rondvassbu turisthytte - DNT Oslo og Omegn 2025/5033 11.06.2025 00:00:00
DS 51/2025 Delegert vedtak - dispensasjon - Rondane NP - båndtvangbestemmelsene - taksering av hønsefugl - Sel fjellstyre - Vulufjell fjellstyre 2025/6611 17.06.2025 00:00:00
DS 52/2025 Delegert sak - dispensasjon - Rondane NP - 2025 - barmark - tiltak på sti - reparere steinklopper - Smuksjøseter - Peer Gynt hytta - Søre Kjondalsbekken 2025/7658 11.07.2025 00:00:00
DS 53/2025 Delegert sak - endra vilkår - utsatt frist for gjennomføring - Rondane NP - barmark - gravemaskin - vedlikehold av støttemur - Rondvassbu turisthytte - DNT Oslo og Omegn 2025/5033 09.07.2025 00:00:00
DS 54/2025 Delegert sak - dispensasjon - Hemmeldalen NR - Hovdsjømyrene NR - 030725 - 150725 - skadefelling av ulv - løs hund - Vestre Åmot beitelag - Åmot kommune 2025/8030 10.07.2025 00:00:00
DS 55/2025 Delegert sak - dispensasjon - Rondane NP - Grimsdalen LVO - barmark - uttransport av felt elg og hjort - Svartdal og Skogsæter grunneierlag - Svein Opstads jaktlag 2025/7932 11.07.2025 00:00:00
DS 56/2025 Delegert sak - dispensasjon - Grimsdalen LVO - enkel utbedring av trapp / inngangsparti - Rasmuskvea - 86/1/3 - Fridtjov Vigerust 2022/6210 11.07.2025 00:00:00
DS 57/2025 Delegert sak - dispensasjon - Rondane NP - felling av trær ved Vuludalsbua - Sollia fjellstyre 2025/8065 16.07.2025 00:00:00
DS 58/2025 Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - salting av veg - Spranget til Rondvassbu - DNT Oslo og Omegn 2025/8213 18.07.2025 00:00:00
DS 59/2025 Delegert sak - Rondane NP - dispensasjon - 2025 - 2028 - taksering av hønsefugl i båndtvangstiden - Sollia Fjellstyre 2025/8259 22.07.2025 00:00:00
DS 60/2025 Delegert sak - Hemmeldalen NR - dispensasjon - 07. - 14.08. 2025 - skadefelling av ulv - bruk av løs hund - Hamar - Ringsaker - Åmot 2025/8676 07.08.2025 00:00:00
DS 61/2025 Delegert sak - Hemmeldalen NR - Hovdsjømyrene NR - dispensasjon - 2025 - 08. - 15.08.25 - skadefelling av bjørn - løs hund - motorferdsel - Hamar - Ringsaker - Åmot - Stor-Elvdal 2025/8712 08.08.2025 00:00:00
DS 62/2025 Delegert sak - Rondane NP - Myldingi NR - dispensasjon - motorferdsel - bilveg - Bjørnhollivegen - 2025 - Jeessaa AS - Folldal kommune 2025/8773 12.08.2025 00:00:00